

CUVÂNT ÎNAINTE

„În sufletul meu nu a fost niciodată loc pentru invidie, nici pentru ură, ci numai pentru acea bucurie, pe care o poți culege de oriunde și oricând. Consider că ceea ce ne face să trăim cu adevărat este sentimentul permanentei noastre copilării în viață”

Constantin Brâncuși

Localitatea Voislova situată într-un loc plăcut, cu împrejurimile hotarului foarte atrăgătoare, a înăscut în mine dorul fierbinte, de a-i cunoaște trecutul istoric. Lucrarea de față își propune să abată câteva raze de lumină asupra unei importante localități bănățene care a jucat un rol important în istoria văii Bistrei cât și a Banatului. Cu aceste sentimente, de cinstire a înaintașilor, a părinților, și din nostalgia locurilor natale, doresc ca aceste rânduri să fie o caldă evocare a locurilor atât de pitorești în care m-am născut și am copilărit.

Omul obișnuit trăiește sub timpuri, rareori că izbutește să mânuiască istoria, damite să o repare spre uitare și bine. Soarta locurilor datorită demiurgic cu belșug de viață, nu pare, ci chiar nu este alta, atâta vreme cât făptura aceasta pe care o întruchipăm, abia scuturată de colbul devenirii, și-a și abrogat atributul de stăpânitor a tot și toate, mai mult, cu arogantă închipuire căderea de modelator deființare și diriguitor de ursite. Ceea ce strică el, înțeleptul, repară cât poate cea care l-a aruncat în lume, i-a dat aerul ca să respire și lutul spre întoarcere în stele.

Lucrarea de față se dorește a fi o poveste despre mirifica localitate Voislova cuprinzând istoria satului voislovean, de la primele atestări documentare. Aceasta este prima lucrare care se referă în mod deosebit la istoria localității Voislova din județul Caraș – Severin. Lucrările monografice au o însemnătate deosebită, întrucât ele încearcă să reconstituie traseul existențial al unor localități în evenimente și personalități. Pentru ca o monografie să-și atingă scopul este necesar să se analizeze toate elementele care influențează, mai mult sau mai puțin, viața unei comunități. De aceea, lucrarea monografică nu se limitează doar la înșiruirea unor date istorice, ci ea trebuie să pătrundă în esența lucrurilor și să interpreteze evenimentele majore care au influențat, într-un fel sau altul, viața unei așezări. Dezvoltarea unei comunități este dependentă de succesiunea evenimentelor la nivelul unei regiuni, al unei țări și chiar al întregii omeniri. Am acordat o atenție deosebită acestui subiect, întru-cât evoluția așezării se dovedește a fi plină de dinamism și individualitate. Biserica a fost un element principal pentru comunitatea din Voislova, viața bisericească fiind dinamizată de evenimentele istorice și de problemele social-economice din diferite etape istorice. Sfânta biserică stă mărturie trecerii vremii fiind înfrumusețată cu fel de fel de podoabe duhovnicești, de la pictură până la cea mai mică icoană existentă în biserică cât și iconostasul pictat în diferite teme biblice. Cu trecerea timpului, peste biserică și bisericile din Banat s-au abătut multe greutăți, cum ar fi cele două conflagrații mondiale care le-au afectat, străinii care, nefiind ale lor, au nimicit totul în cale, nepunând accent pe rolul pe care îl are Sf. Lăcaș de cult pentru dezvoltarea creștinătății în satul voislovean cât și în țara noastră, și mai ales pe aceste meleaguri bănățene. Alături de biserică alți trei factori care au influențat viața satului voislovean au fost:

1. Punctul grăniceresc din Voislova care aparținea de Regimentul de Graniță Româno – Bănățean Nr. 13;
2. Școala Primară din sat cu clasele I – IV, împreună cu dascălii ei;
3. Primăria Comunei Voislova, atâta timp cât Sfatul Popular s-a aflat în localitate.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Voislova a fost de la începutul istoriei sale un câmp de bătălie națională, fiind trecătoarea cea mai importantă spre Transilvania. Pe acest defileu au trecut armatele romane conduse de împăratul Traian care înaintau pentru a cuceri Dacia. În acest sens romanii și-au construit un castru, pe o colină la sud de râul Bistra – *Pons Augusti*. Pe meleagurile voislovene s-a mai dat o luptă foarte importantă pentru istoria localității cea din 1849 când generalul ungar Iosif Bem a intrat în Banat cu trupele sale spre a distruge și apoi să pună stăpânire pe cât mai multe teritorii bănățene. Rezistența grănicerilor a făcut ca bătălia de la Voislova să fie una sângeroasă, localitatea pierzând 27 de case țărănești prin incendiere și pierderea grănicerului David Drăghici. Acest lucru a fost benefic pentru viitorul comunei ducând la înlăturarea trupelor maghiare și redobândirea teritoriilor cât și a drepturilor ce i se cuveneau fiecărui locuitor.

Lucrarea de față își propune să evidențieze o stare de fapt: Voislova, deși are o istorie scurtă, a fost mereu în centrul atenției autorităților, deoarece locuitorii ei sunt interesați de rezolvarea problemelor cu care se confruntă, fapt pentru care au apelat, nu de puține ori, la memorii și sesizări adresate atât autorităților comunale, cât și a celor județene. În vremuri trecute, Biserica era cea care trebuia să suplinească absența unei instituții de conducere, fapt pentru care, prin intermediul ei, s-a urmărit nu numai conviețuirea liniștită a locuitorilor, ci și rezolvarea problemelor administrative. Slujitorii bisericii au fost cei care au reprezentat interesele comunității în fața autorităților comunale, rezolvând multe din problemele majore cu care se confruntau locuitorii satului. Urmărind evoluția demografică, am constatat că, în ciuda problemelor social-economice ivite în diferite perioade, localitatea s-a aflat într-un proces continuu de extindere. Lucrarea încearcă să observe îndeaproape evoluția satului, în special a: Bisericii Ortodoxe, celei Baptiste și a Școlii primare din localitate. Acești factori au fost principali în ceea ce privește evoluția ascendentă a satului. Această evoluție a satului și a populației, a progresului realizat în timp de sistemul educațional, realitățile din viața oamenilor ne arată că satul Voislova este unul dinamic, receptiv la modernizare.

Pentru întocmirea acestei lucrări am căutat să folosesc o documentație cât mai exactă și cât mai variată. În acest scop am apelat la diferite izvoare. În primul rând am folosit documentele aflate în posesia Direcției Județene a Arhivelor Naționale Caraș – Severin (D.J.A.N.C.S.), din municipiul Caransebeș. Am folosit și izvoare locale pentru întocmirea acestei lucrări culegând date din povestirile unor oameni bătrâni ai satului. Lucrarea de față are un caracter practic pentru locuitorii Voislovei, oferindu-le acestora pentru prima dată posibilitatea de a studia istoria localității lor. Ideea întocmirii acestei lucrări mi-a venit gândindu-mă foarte mult la un subiect, pentru a duce mai departe istoria acestui neam creștin strămoșesc.

Străbunicii, bunicii, părinții noștri oameni sărmani, țărani cu sufletul curat, cu privirile aruncate departe în viitorul pe care noi l-am ajuns, a răsărit în sufletele noastre credința, care ne-a făcut tari. Aceștia prin dragostea lor fără margini ne-au îndemnat spre jertfă și ideal.

Petru Opruț

Câteva cuvinte de suflet de la un prieten despre slovele acestei cărți...

Motto:

*„M-am născut în satu’ meu
Cu dar de la Dumniezău
Și ăsta nu mi-l ia nime
Atât cât viața mi-o țânie!*

*În leagăn, la căpătâni
Doina mi-or pus mai întâni
Și cu flori m-or înfășat
S-am în viață drum curat!”*

Satul cel veșnic și veșnic tânăr... Satul cel bătrân de veacuri și plin de istorie, de umbrele evenimentelor sale mai vechi sau mai noi... Satul cu strămoșii cei de care poate nimeni nu-și mai amintește și cu viitorul, cu vlăstarele sale care încă nici nu s-au născut... Satul cu oasele strămoșilor de sub gliile holdelor și cu gănguritul pruncilor scoși din apa Botezului... Toate acestea fac parte din sufletul bănățeanului și din viața sa. Despre acest suflet și despre această viață bogată și rânduită este vorba și în monografia de față, poate prima monografie amplă a frumosului sat Voislova de pe mult iubita noastră vale a Bistrei.

Deși departe, mult prea departe adesea, prin zbuciumul vremilor și al existenței noastre cotidiene, de satul cel frumos și oamenii săi ce-i dau viața, autorul s-a încumetat în abordarea și tratarea până la capăt a acestei ample teme. Și deși nu este de formație profesională istoric, dovedește încă o dată faptul ca intelectualul veritabil știe să facă cinste statutului său profesional, realizând cu meticulozitate și cu pasiune lucrarea care se află în aceste clipe în mâinile Dumneavoastră, stimate și dragă cititorule.

Lucrarea de față are cel puțin două țeluri nobile. Unul este de natură științifică, având rostul de a face cunoscut mediului academic, dar și publicului larg, trecutul bogat în istorie și elemente de cultură materială al Voislovei. Celălalt țel, nedeclarat și de suflet, dar ușor de desprins dintre rândurile așternute de autor în filele cărții sale, este acela de a-i onora pe strămoșii, moșii și părinții, dar mai ales satul și pe oamenii săi, de a le întoarce tuturora măcar o fărâmă de recunoștință din bogăția sufletească cu care l-au dăruit în decursul anilor copilăriei și ai formării sale de până acum.

Tot un gând pios și plin de recunoștință se îndreaptă și spre cei care plecând din satul lor natal Voislova, în decursul celor două conflagrații mondiale și-au dat viața pentru a-și apăra țara, pentru a garanta astfel, prin jertfa lor un viitor senin urmașilor și urmașilor urmașilor lor. Ne gândim, acum când citim aceste rânduri la cei, nu puțini, care au căzut pe câmpurile groaznice ale războaielor, transformându-le prin jertfa lor în ceea ce se numesc azi atât de plin de adevăr: câmpuri de onoare. Autorul încearcă, înșiruindu-i pe toți acești eroi, să îi readucă în memoria celor care și-i mai amintesc și să-i întipărească definitiv în gândurile și sufletele celor tineri, pentru ca să nu mai fie uitați niciodată.

Așa se face că de acum fapte din vechime, locuri și oameni revin la lumina zilei, sub ochii contemporanilor noștri în paginile prezentei lucrări. Acest fapt este un serviciu adus comunității actuale și membrilor ei, care prin intermediul celor scrise au ocazia de a cunoaște bogăția trecutului locurilor natale. Omul secolului al XXI-lea tinde adesea să minimalizeze multe dintre elementele trecutului pe lângă care trece. Case, biserici, locuri, vechi toponime și vestigii valoroase ale trecutului trec adesea nevăzute și chiar dispar încetul cu încetul dar definitiv din peisajul orașelor și satelor noastre bănățene.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

După umila mea părere, autorul reușește fără pretenția de a fi exhaustiv, să reunească o serie întreagă de informații, documente, mărturii ale locuitorilor sau chiar propriile sale relatări, dând lucrării caracterul de un tot unitar bine încheșat și cu o armonioasă construcție. Importantă în acest context este mai ales varietatea informațiilor și mai ales faptul că autorul încearcă să nu lase nemenționată niciuna dintre fațetele vieții cotidiene a localității natale. La aceasta, un rol decisiv l-au avut bogata bibliografie, fondurile documentare ale arhivelor și nu în ultimul rând bunăvoința celor care prin experiența lor de viață au rememorat episoade importante ale vieții lor personale, piese inestimabile din trecutul localității Voislova.

Un valoros demers, deja din clipele în care așternem pe hârtie aceste rânduri, dar mai ales peste decenii este acela de a aduna imagini vechi sau de a immortaliza, cât încă se mai poate, în fotografii pitoreștile sălașe, căzanele, troițele, cimitirele, casele și biserica satului, cu toate supuse dintelui celuiia nemilos al vremii. Dănuirea lor este asigurată cel puțin în această formă, generațiile viitoare având posibilitatea de a se bucura de ele măcar din fotografii, sau de ce nu de avea un suport pentru refacerea lor peste ani și ani de zile...

În loc de concluzie la această frumoasă lucrare monografică privind trecutul Voislovei, doresc să vă lansez pe această cale invitația de a parcurge rând cu rând paginile lucrării, de a medita la trecutul bogat al localității și la oamenii de ieri dar și la obiceiurile lor, iar la sfârșit de a trage Dumneavoastră personal concluziile care sunt de tras...

Drd. Claudiu Călin M.A.,
arhivist diecezan

Arhiva Diecezană Romano-Catolică de Timișoara

CAPITOLUL I

CADRUL GEOGRAFIC. DEZVOLTAREA SOCIO - ECONOMICĂ

Pământul românesc este unul din cele mai armonioase, mai frumoase și mai bogate, nu numai din Europa, dar și din întreaga lume.

Acest pământ, cu șesuri întinse, cu mărețe păduri de stejar și brad, întretăiată de cursuri de ape cristaline, cu țărm de mare primitiv și cu un subsol bogat în minereuri de fier, cupru, zinc, plumb, aur și argint, a exercitat o influență majoră asupra civilizației celor ce l-au stăpânit. Studiile și cercetările arheologice efectuate de oamenii de specialitate în domeniul istoriei și metalurgiei au stabilit că ascensiunea civilizației specifice timpului s-a datorat în primul rând succeselor meșterilor făurari în extragerea, prelucrarea fierului și mai apoi a marmurei, deoarece industrializarea și creșterea nivelului de trai al văii Bistrei s-a bazat pe lemn, fier și marmură.

Capitala administrativă și militară a dacilor, Sarmizegetusa “ era și un puternic centru al industriei metalurgice care folosea zăcămintele de minereu de fier din jurul Hunedoarei ”.

Înflorirea metalurgiei feroase a pus temelia puterii militare și politice a statului dac. Fără suportul material al acestei înfloriri, puterea militară a geto-dacilor, pe vremea lui Burebista și Decebal, nu ar fi fost posibilă.

Odată cu părăsirea Daciei de către romani, începând cu anul 271 și pătrunderea pe teritoriul României a popoarelor migratoare activitatea de extracție, reducere și prelucrare a diferitelor minereuri amintite mai sus s-a restrâns, a continuat însă vechea activitate, în ateliere locale, amplasate cu precădere pe înălțimile Munților Poiana Ruscăi, greu accesibile, ateliere care produceau unelte ce satisfăceau nevoile strict legate de cultura ogoarelor.

Începând aproximativ din a doua jumătate a sec. al XIV – lea e.n. prin comercializarea minereului sau a fierului, între diferite zone geografice ale țării, s-a renunțat la valorificarea resurselor locale, sărace în fier și s-a trecut la concentrarea în centrele bogate, în special în bazinul Munților Poiana Ruscăi (Ghelar, Teliuc, Toplița, Găvojdia, Ruschița, Rusca Montană, etc.) și în Munții Banatului (Oravița, Bocșa, Reșița, Dognecea, etc.)

Forța de muncă din mine, ateliere, transporturi era recrutată din satele situate în “Ținutul Pădurenilor”, majoritatea români iobagi, a căror ocupație de căpetenie era agricultura. Pentru anumite munci de calificare superioară au fost aduși și străini.¹

La începutul secolului al XVIII – lea, activitatea minieră și metalurgică în partea de sud-est a Munților Poiana Ruscăi – bazinul hunedorean era prosperă.

Prospecțiunile întreprinse au stabilit că subsolul Munților Banatului și Poiana Ruscăi dispune de rezerve mari de minereuri bogate în fier, cupru, plumb și argint.

¹ SERAFIN MARGAN – *Două secole de metalurgie pe Valea Bistrei*, Ed. Timpul, Reșița, 1996, p. 37.

1.1. Așezare și limite

Cu dealuri și munți împodobiți cu livezi, păduri și pășuni cu câmpii bogate pe văile Timișului, Carașului și Nerei care pornesc năvalnic din Munții Banatului, cu oameni harnici care știu să mânuiască deopotrivă strungul și plugul, care știu să asculte clocotul oțelului din inima furnalelor și să mâne turmele de oi până în vârfurile munților golași, însoțindu-le cu doina străbună, județul Caraș – Severin este o străveche vatră românească.

Dovezi materiale scoase la iveală de-a lungul anilor atestă existența omului pe teritoriul actualului județ Caraș – Severin încă de la sfârșitul perioadei paleoliticului mijlociu. Numeroase sunt urmele de locuire și din perioada neoliticului, aduse la lumină în urma campaniilor arheologice de la Gornea, Băile-Herculane, Cuptoare, Valea-Timișului, Caransebeș, etc.

Bogatele zăcămintele ale subsolului au oferit posibilitatea comunităților umane să aplice metalurgia neferoaselor de timpuriu, descoperindu-se cuptoare primitive de redus minereul încă din perioada de tranziție de la neolitic spre epoca metalelor. Este neîndoielnic faptul că teritoriul județului Caraș – Severin era integrat vastei zone locuite mai înainte de daco-geți deveniți în decursul celor câtorva secole daco-romani, care au contribuit substanțial la procesul de formare a poporului român².

Situat în partea de sud – vest a României, județul Caraș – Severin se încadrează între următoarele coordonate: 21°21'16" - 22°42'41" longitudine estică și 44°35'12" - 45°38'30" latitudine nordică și are o suprafață de 8.514 km², ceea ce reprezintă 3,6% din suprafața țării, situând județul pe locul trei în ierarhia județelor țării.³

Județul Caraș – Severin face parte dintr-o zonă mai largă a părții de sud-vest a României, respectiv regiunea istorică Banat și se învecinează cu Serbia la sud-vest, cu județul Mehedinți la sud-est, cu județul Gorj la est, cu județul Hunedoara la nord-est și cu județul Timiș la nord-vest. Deși județul este preponderent montan, relieful acestuia se caracterizează printr-o mare diversitate: 65,4% din suprafață o constituie relieful muntos, 16,5% relieful depresionar, 10,8% dealurile și 7,3% câmpiile. Din suprafața totală de 851.974 ha, cea agricolă reprezintă 47% din suprafața totală a județului, adică 399.620 ha, din care: 127.240 ha arabil, 182.839 ha pășuni naturale, 75.990 ha fânețe naturale, 1.222 ha vii, 2.329 ha livezi. Pădurile ocupă o suprafață de 382.019 ha, ceea ce reprezintă 45% din suprafața județului.

Clima este continental moderată, încadrându-se subtipurii bănățean, cu influențe sub-mediteraneene. Temperatura medie anuală ajunge în zona de deal și câmpie de 10-11° C, iar în zona montană de 4-9° C.

Zona muntoasă este reprezentată prin Munții Banatului, ce aparțin Carpaților Meridionali, Munții Țarcu – Godeanu (cu vârful Gugu, cel mai înalt din Banat – 2291 m) și Munții Cernei, din cadrul Carpaților Meridionali. Altitudinile cresc de la vest la est, masivul Țarcu – Godeanu cuprinzând înălțimi în intervalul 1600 – 2200 m, în timp ce grupul Semenice, Anina, Almăj, Dognecea, Locvei au înălțimi variind între 600 – 1400 m.

Limita vestică a județului este dată de frontiera de stat dintre țara noastră și Serbia.

² D.G.A.S. – *Filiala Arhivelor Statului. Județul Caraș – Severin* (publicație), București, 1983, p. 26.

³ *** *Agenția Regională de Protecție a Mediului Timișoara – Raport privind starea mediului în județul Caraș-Severin*, p. 3.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Limita nordică a județului Caraș – Severin (dinspre județul Timiș), începând din culmea Blanca și până la obârșia Văii Cincea, urmează spre est, culmea principală din dealurile Sacoș-Zăgujeni.

Limita estică coboară din vârful Rusca spre sud – est, trece prin vârful Fagu Înalt (1041 m) și ajunge la Poarta de Fier a Transilvaniei (700 m) unde părăsește Munții Poiana Ruscăi, se îndreaptă spre sud și urcă spre culmea principală a Munților Țarcu.

Limita sudică urcă din Valea Cernei, spre vest, în Munții Almăjului până în vârful Cherbelezu (1102 m), de unde se arcuiește spre Dunăre urmărind sinuozitățile culmii pe care se află vârfurile Omeniscul Mare (897 m) și Urzica (873 m), ajungând în cele din urmă la Dunăre, în aval de Cozla.

În perioadele de înflorire a Daciei sub Burebista și Decebal, acest ținut cu munți și dealuri potrivite pentru întăriri militare cu caracter defensiv, făcea parte din teritoriul sud-vestic, bine populat, cu localități sau cetăți de importanță deosebită ale statului dac.

După înfrângerea și supunerea statului dac în campaniile romane din anii 101 – 102 și 105 – 106 e.n., ținutul Banatului aparținea (după 118 – 119 e.n.) teritoriului Daciei Superioare iar mai târziu (din 156 e.n.) după unii istorici, Daciei Malvensis, localizare încă mult discutată. Pentru o bucată de vreme, în epoca trecerii la feudalism, teritoriul Caraș – Severin-ului a fost sub stăpânirea politică și militară a Imperiului Bizantin.⁴

Valea Bistrei se numără între zonele reprezentative din nord-estul Banatului, cunoscând frumuseți naturale și zămisliuri umane remarcabile. Depresiunea este străbătută de la un capăt la altul de râul Bistra, cele 23 de așezări întinzându-se pe o distanță de peste 40 km, de-a lungul culoarului, ori pe văile săpate adânc în inima munților de afluenți. Partea nordică a culoarului este străjuită de masivul Munților Poiana Ruscă, dominat de vf. Padeș (1374 m), iar la nord se desfășoară culmile Munților Țarcu (2204 m). Adunându-și apele de pe cele două masive muntoase, Bistra străbate un traseu lung de 45 km lungime până la vărsarea în Timiș. De-a lungul văii Bistrei au fost delimitate mai multe sectoare individualizate de existența unor bazine formate pe afluenții râului. Cursul inferior al Bistrei, cuprins între confluența cu Timișul și Glimboca, prezintă o serie de meandre și despletire care au dus la formarea unor ostroave, Bistra primește în această zonă, pe malul drept, afluenți mici cum ar fi Glimboca și Vârciorova⁵. Văile acestor pârauri au segmentat plaiurile care coboară treptat dinspre culmea Padeșului.

Masivele Țarcu și Poiana Ruscăi străjuiesc această trecătoare, care face legătura între Banat și Țara Ardealului, și oferă oamenilor acestor locuri însemnate bogății minerale: marmură, mică, plumb și talc.

Poziția geografică favorabilă i-a conferit Văii Bistrei din cele mai vechi timpuri, funcția de cale de acces trans – carpatică⁶. Pe aici au avut drumuri dacii și tot pe aici au construit drum nou romanii, spre Sarmizegetusa, capitala Daciei romane. Pe frumoasa vale a Bistrei este situat satul Voislova.

Localitatea Voislova este așezată pe cursul superior al văii Bistrei, învecinându-se: spre est cu satele Marga, Vama – Marga și Băuțar, spre nord cu Rusca Montană și Ruschița, spre vest cu Valea – Bistrei și Zăvoi iar spre sud-vest cu Măgura, Măru și Poiana Mărului.

⁴ V. SENCU, I. BĂCĂNARU – *Județele Patriei. Județul Caraș-Severin*, Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976, p. 9 – 14.

⁵ Prof. PÂRVU ION – *Teză de doctorat. Tema: Biserici Ortodoxe de pe Valea Bistrei*, (manuscris tehnoredactat) 2000, p. 33.

⁶ Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – coordonator – *Monografia Comunei Obreja*, Ed. Ionescu, Caransebeș, 2002, p. 9.

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

Satul Voislova se găsește situat pe paralela 45°20'3" latitudine nordică și meridianul 22°20'3" longitudine estică⁷. Vatra satului este așezată între dealurile domoale Cocin la nord și Slatina la sud-est, de-a lungul șoselei principale Caransebeș – Hațeg, fiind străbătută perpendicular de șoseaua Voislova – Rusca Montană – Ruschița, care face legătura cu masivul Poiana Ruscăi, fiind întretăiată de două străzi laterale, formând o răscruce.

Voislova este o localitate compactă, așezată de-o parte și de alta a drumului național (DN 68), paralelă cu râul Bistra, care o străbate. Odinioară, casele erau dispersate, dispuse și în afara satului, spre nord pentru a putea fi mai bine apărate din calea primejdiilor inerente, în epocă. Localitatea este aparținătoare comunei Zăvoi din județul Caraș – Severin, comună care este formată din șase sate ce se gospodaresc împreună: Voislova, Valea - Bistrei, Zăvoi, Măgura (fostă Crâjma), Măru, Poiana Mărului. Reședința de comună este în satul Zăvoi, unde se află sediul Primăriei, al Poliției precum și dispensarul medical al comunei. Ca elemente importante de așezare geografică se află la distanță de 27 km de Caransebeș și la 8 km de Oțelu – Roșu, în vest, iar în partea de est la 27 km de Sarmizegetusa și la 44 km de Hațeg.

Situată la poalele dealurilor ce coboară molcom din trupul masiv al Munților Poiana Ruscăi, pe una din terasele părăsite de râul Bistra atunci când totul era învăluit în taina trecutului, Voislova localitate cu o bună reputație în grupul așezărilor văii Bistrei bănățene, a strâns de-a lungul vremii un bogat tezaur de frumuseți. Faptul s-a datorat în primul rând poziției geografice pe care a ocupat localitatea în culoarul Bistrei, singurul drum de legătură între Banat și Țara Hațegului. Schimbările social-economice și cultural artistice dintre cele două provincii au contribuit la ridicarea nivelului de civilizație a oamenilor acestor locuri.

Ca poziție turistică, localitatea Voislova poate deveni punct de plecare spre Rusca Montană și Ruschița, sate cu profil industrial, situate pe valea pârâului Rusca, afluent al râului Bistra care crează posibilități de valorificare imediată a frumuseților naturale.

1.1.1. Toponimia

Toponimia ne dă informații prețioase asupra modului și asupra ordinii de succesiune în care s-au așezat diferitele populații pe pământul românesc, asupra felului lor de trai. De aceea s-a și spus că cercetările de toponimie trebuie îndreptate în viitor, în primul rând, în direcția studiului așezărilor umane și al simbiozei diferitelor elemente etnice care s-au succedat de-a lungul vremii pe teritoriul patriei noastre.

Cu studierea toponimelor s-au ocupat și se ocupă deopotrivă geografii, lingviștii, istoricii, etnologii, precum și cercetători ai altor domenii. În ultima vreme însă, este împărtășit tot mai mult punctul de vedere potrivit căruia cercetarea numelor topice este un domeniu al limbii și că studiul lingvistic al lor trebuie să-l preceadă pe cel geografic, istoric, etnologic, etc. Toponimia fiind deci o ramură a lingvisticii, studiul numelor de locuri ține de resortul acesteia, iar metodele de cercetare sunt cele ale lingvisticii.

Toponimia⁸ este considerată "istoria nescrisă a unui popor, o adevărată arhivă, unde se păstrează amintirea atâtor evenimente, întâmplări și fapte mai mult ori mai puțin vechi sau importante, care s-au petrecut de-a lungul timpurilor și au impresionat într-un chip oarecare sufletul popular".

⁷ BORAN ANA – *Lucrare de licență*. Specializarea: Teologie Ortodoxă Didactică – Istorie, tema: *Monografia localității Voislova*, (manuscris tehnoredactat), Caransebeș, 2006, p. 10.

⁸V. IONIȚĂ – *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timișoara, 1982, p. 19.

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

În diferite părți ale Banatului, întâlnim adesea sate care au în hotarul lor un număr apreciabil de toponime de o altă origine decât cea românească, îndeosebi slavă, fie că aparțin primului strat de toponimie slavă, fie straturilor următoare: sârbo-croat, slovac, bulgar. Există apoi o categorie de nume topice străine lipsite de înțeles în românește, cum este cazul cuvintelor Bistra (repede), Ilova, Sadova, etc. Nu se știe exact dacă astfel de nume au fost date de populația străină sau sunt traduceri ale numelor românești existente la venirea străinilor aici. Trebuie să avem în vedere că numai observând atent locurile, fauna, flora, dispunerea formelor de relief față de vetrele satelor putem stabili originea adevărată a toponimelor respective.

Întreaga vale a Bistrei conține toponime de origine slavă, respectiv: Bucova (búkovú - făget), Băușar (sufix slav), Voislova, Valea Bistrei (Bystra, bystrú – repede, limpede), Glimboca (geeqbokú - adânc), Obreja (Obrejă – malul unei ape), Var, etc. Câteodată, vatra actuală a satului sau a unei așezări umane este alta decât cea pe care s-a constituit odinioară satul, deoarece anumite cauze i-au obligat pe oameni să-și schimbe locul adăposturilor lor. Este și cazul localității Voislova, care-și avea vatra satului la circa 3 km nord de cea actuală; dovadă faptul că pe hotarul localității se găsește, în afara perimetrului de azi, la nord spre comuna Rusca Montană, un toponimic – “*Săliște*”, care sugerează că acolo existau odinioară așezări omenești, indicații confirmate de “sălașele” sezoniere ale locuitorilor care se găsesc exact în această zonă. “Săliște” (seliște, siliște) înseamnă loc pe care se afla un sat; ruinele sau așezarea unui fost sat, fostă așezare omenească. Alte denumiri din perimetrul satului sunt: la nord-est “dealu’ Cocinului” – “Cocinu’ ”, “Cocina” – “bârlogu’ mistrețului”; “Vârful Cucuiova” – “dealu’ ascuțit a lu’ Iova” ; “Zăbran” – locuri interzise pentru tăiat lemne sau vânat; la sud-est avem “Dealul Slatina” (slatine sunt numite solurile sărate, puncte de aprovizionare cu sare pentru vitele păstorite); “Vârful Gaiului” (pădurice). De asemenea, denumiri cu influență maghiară “Zătoane” (zăton - stăvilă) întâlnit la confluența râului Bistra cu râul Rusca. Denumirile vechi, încă existente în satul Voislova sunt: *Satu’ Bătrân, Dealul Merea, Gura Merii, Sălișce, Babin, Vovăscu, În Geal, Preajba, Vârful Gaiului, În Dos, Su’ Pleașa, Cocin, Părău Mărișchii, Moara Mică, Păstă Pod, La Zătoni, La Cascadă, Punea Verge, Pă Lunci, La Mărgani, În Susuon, Pă Șuvăr, Muncele Măgura, Pă Slacina, La Gară, Gi la Geal, În Zăbran, Sub Obreji, În Gruneț, Părău lu’ Zopătă, În Vârtoș, Între Păraie, Părău cu Groși, Cleanțul Borugii, Părău lu’ Petrișor, Pă Scămnișe, La Vișini, Sub Cucuiova.*

Ținutul localității Voislova a fost populat din cele mai vechi timpuri, intensitatea locuirii nu era deloc neglijabilă, lucru dovedit și de mărturiile arheologice găsite aici încă din 1881 de către profesorul de la Școala Normală din Caransebeș J. Nemoianu și profesorul de liceu Ștefan Pontelli din Caransebeș, amândoi zeloși arheologi⁹.

1.1.2. Suprafața

Suprafața totală a Voislovei este de 372 ha, circa 3,8 km, iar moșia cuprinde 300 ha, respectiv 236 ha pășuni și fânețe și 64 ha suprafața arabilă¹⁰.

⁹ IOAN LOTREANU – *Monografia Banatului. Situația geografică. Locuitorii. Comunele*, Institutul de arte grafice “ȚARA”, Timișoara, 1935, p. 447.

¹⁰ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 13.

1.2. Relieful

Pe teritoriul județului se află un relief variat, cea mai mare parte, adică 65,4%, fiind ocupată însă de munți. Dealurile au o extindere mică ocupând 10,8%, iar depresiunile 16,5% din suprafață. Pe ultimul loc se află câmpiile, care dețin 7,3% din suprafața județului.

Masivul Poiana Ruscăi formează o unitate bine individualizată între culoarul Mureșului, depresiunea Hațeg, culoarul Bistrei și câmpia Timișului, incluzându-se în județul Caraș – Severin numai prin culmile lui sud-vestice. El se detașează net de zonele înconjurătoare, înălțându-se sub forma unui bloc unitar deasupra ariilor depresionate din jur. Aici apar și sisturile cristaline ale pânzei getice în care râurile au săpat adânc dând naștere la văi înguste, cu versanți abrupti, complet împăduriți. Suprafețele mari sunt ocupate de calcare și dolomite cristaline, pe seama cărora au luat naștere forme exocarstice și endocarstice.

În partea de sud-vest al masivului Poiana Ruscăi peste și sisturile cristaline se află depozite sedimentare cretacice (gresii și marme) și formațiunea vulcanogenă sedimentară (piroclastite, breccii tufogene, conglomerate) străpunse de intruziuni banatitice care se înscriu în relief prin vârfuri proeminente. Tot aici la nord-est de Rusca Montană, apar conglomerate burdigaliene. Masivul Poiana Ruscăi se prezintă ușor bombat în partea centrală, unde se află și cele două vârfuri mai înalte: Vârful Padeș – 1374 m și Vârful Rusca – 1355 m, despărțite de înșeuarea Teul (Tăul) Ursului, pe unde trece șoseaua care urcă pe Valea Rusca și coboară apoi pe Valea Bega Luncanilor la Românești¹¹. Din aceste două vârfuri pornesc spre periferia masivului culmi prelungi și plate care scad în înălțime pe direcția de curgere a râurilor.

În nordul satului se găsesc Munții Poiana Ruscăi, ce se întind pe o suprafață de 2640 km² și fac parte din Carpații Meridionali, iar Bistra îi desparte de grupa Munților Retezat - Godeanu¹². Din punct de vedere al raionării fizico – geografice, hotarul localității Voislova este așezat în provincia Carpatică, ținutul Carpaților Meridionali și Poiana Ruscăi.

În Voislova se află un relief deluros. Dealurile nu sunt alcătuite din roci principale. Înălțimea acestora este de circa 800 m și sunt orientate unele spre răsărit – Babin și SE – Slatina, altele spre NV – Cocinul. Cum am relatat mai sus, câmpiile ocupă un procent mic din suprafața județului, iar acest lucru se confirmă și în Voislova. Câmpiile satului au un pământ roditor, bun pentru cultivarea cerealelor și legumelor, uneori folosite și pentru fânețe naturală.

1.3. Hidrografia

Resursa de apă reprezintă potențialul hidrologic format din apele de suprafață și subterane, în regim natural și amenajat. Apele reprezintă o sursă naturală regenerabilă, vulnerabilă și limitată, element indispensabil pentru viață și pentru societate, materie primă pentru activități productive, sursă de energie și cale de transport, factor determinant în menținerea echilibrului ecologic.

Apa, ca factor activ, influențează direct procesele formatoare din biocenoză și evoluția acestora. Insuficiența sau lipsa parțială ori totală a apei crează, în schimb, situații extreme, greu suportate de majoritatea viețuitoarelor. Apa provine din mai multe surse, în primul rând pe cale meteorică, sub formă de ploaie și ninsoare. O pondere însemnată din necesarul de apă se satisface prin cursurile de ape de suprafață care acționează asupra

¹¹ V. SENCU, I. BĂCĂNARU – *op.cit.*, p. 14 – 25.

¹² Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – *op.cit.*, p. 13.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

ecosistemelor din imediata lor vecinătate, mai ales în luncile inundabile din zona câmpiei joase. Împreună cu lacurile, o vastă rețea de canale de desecare și irigații formează rețeaua hidrografică¹³. Tot din această rețea prin procesul evapotranspirației se încarcă atmosfera, iar prin infiltrații se aprovizionează pânza freatică. A treia sursă de apă este cea subterană. În această formă apa influențează areale mari de terenuri, fiind principala sursă de existență pentru covorul vegetal.

Rolul apelor subterane este deosebit în procesul de formare a solurilor, în special al primului strat freatic, în execuția și exploatarea lucrărilor hidroameliorative pe terenuri cu exces de umiditate, în alimentarea cu apă și săruri minerale a plantelor și a comunităților umane cu apă potabilă. Datorită formelor reliefului și a structurii solului, nivelul apei freactice este poziționat la diferite adâncimi. Și prin această relație sunt caracterizate principalele forme de relief. Față de aceste standarde, există o serie de variații specifice privind alimentarea, curgerea, debitul, presiunea, cantitatea și calitatea apelor din straturi.

Apele de suprafață. Apele curgătoare, râuri și pârâuri formează o rețea importantă în Banat a apelor de suprafață care fac parte integrantă din bazinul hidrografic al Dunării. Pentru această regiune au fost identificate peste 250 cursuri de ape, majoritatea lor având bazinele de recepție mai mari de 10 km², iar cele 7 cursuri principale au suprafața bazinului de colectare mai mare de 1000 km². Cea mai mare densitate se constată în cursurile superioare, din zonele montane și colinare, cu debite, în medie, ridicate. În zona câmpiei înalte s-a format o rețea mai restrânsă de ape curgătoare, iar la șes, în zona câmpiei joase, se constată o lipsă aproape totală a unei rețele hidrografice proprii¹⁴.

Bistra izvorăște din lacul glaciara Iezerul Nou (1,10 ha) situat în căldarea glaciara de sub Vârful Pietrei (2195 m) la altitudinea de 2057 m și are afluenți mai importanți Bistra Mărului și Rusca. Marchează prin lunca ei largă, limita sudică a munților Poiana Ruscai. Afluenții Bistrei colectează toate apele din regiunea sudică a culmii principale Padeș – Rusca. Valea Rusca, cu care confluează în dreptul localității Voislova, este afluentul cel mai însemnat. Cursul superior al acestui afluent, amonte de centrul minier Ruschița, este cunoscut sub denumirea de Padeș și izvorăște de sub vârful Padeșel¹⁵. Afluenții principali ai văii Padeș – Rusca sunt: Pârâul cu Raci, Valea Morii, Miclăuș, Șoimul, Lozna.

Râul Bistra străbate teritoriul localității Voislova, prin cursul inferior, până la vărsarea în Timiș în zona localității Jupa (Tibiscum). Bistra este cel mai mare afluent al Timișului format din Bistra Mare, râul Rusca și Bistra Mărului, ce se unesc la Oțelu – Roșu. Un afluent al Bistrei Ruspercului cum mai este denumit râul Rusca este pârâul Prejba care izvorăște “ge pă Valea Stârna”, dinspre comuna Marga având la rândul lui mai mulți afluenți.

Iarna în Voislova cât și zona văii Bistrei începe în decembrie prin pătrunderea dinspre vest și nord-vest a maselor de aer rece oceanic și polar cu temperaturi scăzute sub 0° C. Primăvara este destul de cald (10,3° C) și se instalează brusc, variațiile de temperatură făcând din acesta un anotimp capricios¹⁶. Vara este călduroasă, trecerea de la primăvară la vară făcându-se brusc prin călduri timpurii la sfârșitul lunii mai și începutul lunii iunie. Toamna se instalează mai lent, apărând ca o prelungire a verii.

¹³ ANDREI KISS – *Rezervația Ornitologică Satchinez*, Ed. Excelsior, Timișoara, 2002, p. 21.

¹⁴ *Ibidem* – p. 22.

¹⁵ <http://www.google.ro/MuntiiPoianaRuscai.ReteauaHidrografica>

¹⁶ Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – *op.cit.*, p. 21.

1.4. Clima

Condițiile climatice în satul Voislova sunt determinate de o complexitate de factori: poziția geografică în sud-vestul țării, prezența barierei muntoase în sudul, nordul zonei cât și fragmentarea accentuată a reliefului. Toți acești factori conduc la definirea unei poziții de adăpost a văii Bistrei, reflectată într-un climat prielnic dezvoltării așezărilor pe aceste meleaguri.

Teritoriul satului Voislova are un climat temperat-continental, cu ierni blânde și veri nu prea călduroase. Ținutul este ferit de intemperii, apărându-l dealurile care-l înconjoară. Analiza elementelor climatice¹⁷: temperatură, vânturi și precipitații confirmă acest lucru.

Temperatura. Media anuală este de 10 - 11° C. Luna cea mai rece din an este ianuarie, cu temperaturi medii de -1° C în zona de vale și -6° C în sectorul munților înconjurători. Lunile cele mai calde sunt iulie și august, când temperatura medie variază între +18° C și +21° C în vale, iar pe munții înconjurători aceasta este de +12° C. Cea mai ridicată temperatură înregistrată la stația meteorologică Caransebeș a fost de +38,5° C în luna iulie 1938, iar cea mai scăzută de -32,2° C în februarie 1929.

Vânturile. Sunt mișcări ale aerului determinate de diferențele de temperatură și presiune din regiunile vecine zonei. Vânturile predominante sunt: vântul "Olanului" bate din sud-est și duce la scăderea temperaturii iarna și aduce secetă vara; "Ungureanu" bate din vest și aduce masă de aer umed oceanic; "Hațeganul" bate din nord-est, foarte rar și aduce ploi.

Precipitațiile. Regimul precipitațiilor în Valea Bistrei se încadrează între izohietele medii anuale de 800 – 1000 mm / an în sectorul culoarului și 1000 –12000 mm / an în sectorul munților înconjurători. Cantitatea de precipitații este împărțită diferit pe anotimpuri: cele mai multe vara, după care primăvara și toamna iar cele mai puține iarna. Luna cea mai bogată în precipitații este iunie, iar cea mai săracă este ianuarie. Vara, adeseori cad averse de ploi însoțite de grindină. Toamna, sub influența aerului oceanic vestic cad ploi mărunte zile în șir. Masele de aer vestic sunt însoțite adesea de ceață. Iarna, precipitațiile sunt mai mult sub formă de zăpadă. Foarte rar, primăvara, topirea bruscă a zăpezii de la munte coincide cu ploi abundente și se produc inundații în aproape toate satele de pe valea Bistrei. Cantitatea de precipitații ce cad în zona noastră asigură dezvoltarea favorabilă a culturilor de cereale, legume, plante furajere precum și a livezilor de pomi fructiferi. Precipitațiile bogate din sectorul montan favorizează creșterea ierburilor suculente în pășunile și fânețele naturale care constituie domeniul de creștere al animalelor.

1.5. Flora și Fauna

Vegetația. Complexitatea formelor de relief, sol și climă a dus la dezvoltarea unei vegetații bogate și variate pe teritoriul localității Voislova. Frumusețea și bogăția meleagurilor satului Voislova încântă pe fiecare nou venit cu florile multicolore ale dealurilor și câmpiilor, cu o admirabilă faună și cu culorile dense ale pădurilor. Vegetația munților cuprinde Munții Poiana Ruscăi, Retezat, Țarcu, Muntele – Mic și Măgura. Se remarcă etajul pădurilor amestecate de stejar și fag (*Fagus silvatica*) completat cu frasin (*Fraxinus excelsior*), ulm, tei (*Tilia cordata*), paltin (*Acer pseudoplatanus*), jugastru (*Acer compestre*),

¹⁷ *Ibidem* – p. 16 – 17.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

carpen, cireș de pădure ș.a. Mai întâlnim în zonă și iedera (*Hodera helix*) veșnic verde și arbuști de alun și corn¹⁸. La înălțimile de peste 1000m se află etajul pădurilor amestecate de fag cu rășinoase: brad (*Abies alba*) și molid (*Picea excelsa*). Poienile din aceste păduri cât și de pe dealuri au pajiști formate din păiuș de pădure (*Festuca silvatica*), ferigă (*Driopteris filix*) iar primăvara înfloresc primii ghiocei (*Galanthis nivalis*) și viorelele (*Scilla bifolia*). Poenița ghioceilor este pe dealul Cocin în zona denumită “Tăul Cailor”.

Fauna. Ca și vegetația, fauna este variată și dispusă pe zone altitudinale prezentând un deosebit interes cinegetic și piscicol. Prin varietatea, bogăția și originalitatea ei, aceasta nu rămâne cu nimic în urma florei. Viața freacă aici peste tot prin mii de specii de animale. Pe terasele Bistrei trăiesc specii de Nevertebrate: Melci(mollusca), Păianjeni, Insecte; Vertebrate: Pești (pisces), Broaște (amphibia), Reptile (reptilia) și Păsări (aves); Mamifere (mamalia)¹⁹. Descrierea acestor specii care se află în Voislova cât și zona văii Bistrei:

Nevertebrate – Păianjeni (Araneae).

Pe solul văii Bistrei găsim păianjenul mare – *Pisaura mirabilis* sau păianjenul de grădină, care în lunile de primăvară poate fi văzut cărându-și ponta sub corp. Majoritatea păianjenilor își țes pânze capcană sau plase cu ajutorul cărora prind insectele. În locurile mai umbrite găsim pânze mari uneori chiar de peste 50 cm diametru, pânze ale păianjenului cu cruce – *Aranea diadema*.

Nevertebrate – Insecte.

Libelula (*Calopteryx splendens*), este o insectă zburătoare, caracterizată prin prezența a două perechi de aripi membranoase (de obicei transparente) cu nervuri foarte dese. Capul este hemisferic sau alungit în lateral cu ochii foarte bine dezvoltați. Toracele este alcătuit din două părți, protoracele mic și sintoracele care este foarte mare. Adulții trăiesc în general aproape de marginea apelor iar larvele sunt acvatice.

Lăcuste, cosași, greieri: sunt insecte mijlocii sau mari cu capul ortognat mai rar hipognat cu antene setacee sau scurte ori filiforme foarte lungi. Au două perechi de aripi din care prima este pergamentoasă (elitră) și a doua membranoasă mult mai lată și strânsă în falduri longitudinale în repaus. Trăiesc în vegetația ierboasă sau lemnoasă cu care se și hrănesc.

Greierul de câmp (*Gryllus campestris*). Insecta are până la 26 mm. Culoarea corpului este neagră cu femurele posterioare roșcate pe fața inferioară. Antenele sunt subțiri și lungi. Prin frecarea aripilor produce cunoscutul sunet cri – cri.

Urechelnițe (*Dermaptera*). Insecte cu înfățișare caracteristică, corpul turtit dorso-ventral și alungit. Au culoarea brun-castanie, brun-gălbuie.

Fluturi, molii (*Lepidoptera*). Corpul lor este acoperit cu solzi sau tufe de peri. În general au două perechi de aripi membranoase acoperite cu solzi (există și specii ale căror aripi sunt transparente sau fără aripi). Aparatul bucal este adaptat pentru supt având forma unei trompe cu care sug nectarul florilor sau alte lichide dulci. Omizile (larvele) au în general o formă caracteristică cu trei perechi de picioare adevărate, în partea anterioară și alte 5 (uneori 2 sau 3) perechi de picioare false spre posterior.

Muște, țânțari, tăuni (*Diptera*). Este un grup foarte mare de insecte caracterizate mai ales de prezența a unei singure perechi de aripi, a doua fiind transformată în niște organe

¹⁸ *Idem* – p. 22.

¹⁹ DAN STĂNESCU – *Mlaștinile de la Satchinez. Flora și fauna ariei protejate*, Ed. Art Press, 2005, p. 63, 115, 189.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

specializate pentru menținerea echilibrului – balansiere sau haltere. Aparatul bucal este adaptat mai ales la lins și supt. Există specii care au adaptări pentru înțepat (țânțarii) sau pentru tăiat (tăunii).

Viespi, albine, bondari, furnici (Hymenoptera). Insecte foarte variate ca formă și ca mărime (de la forme submilimetrice până la câțiva centimetri), în general prezintă două perechi de aripi membranoase cea anterioară mai mică decât cea posterioară. Există și forme fără aripi cele mai cunoscute fiind furnicile.

Cărăbușul de mai (*Melolontha melolontha*). Specie foarte frecventă în această zonă. Lungimea corpului 20 – 25 mm de culoare castanie cu corpul și pronotul negre uneori chiar castanii, lateral de abdomen se pot vedea pe fiecare parte cinci pete albe de formă triunghiulară.

Buburuza (*Coccinella septempunctata*). Este una dintre cele mai frecvente specii de insecte aici în zonă. Lungimea 5 – 8 mm de culoare roșie cărămizie cu 7 puncte negre pe elitre. Pronotul este negru cu două pete albe în unghiurile anterioare. Se hrănește mai ales cu Aphide (pureci de plante).

Vertebrate – Pești (Pisces).

În râul Bistra și afluenții din zonă trăiește o bogată faună piscicolă formată din clean, mreană, scobar. Râurile de munte sunt bogate în păstrăv indigen (*Salmo trutta fario*), păstrăv curcubeu, lipan, mreană de munte, vidra.

Vertebrate – Broaște (Amphibia).

Amfibienii sunt vertebrate care trăiesc deopotrivă pe uscat și în apă. Cele două medii sunt extrem de importante în viața lor, fapt care este ilustrat chiar de numele latin dat clasei, *amfi* însemnând doi și *bios* viață sau altfel spus sunt făpturi care duc două feluri, două moduri de trai.

Vertebrate – Reptile (Reptilia).

Șarpele de casă (*Natrix natrix*), are lungimea de 1m, aspectul zvelt, culoarea spatelui cenușie, având de o parte și alta a capului în regiunea posterioară câte o pată semicirculară galbenă, șarpele acesta neveninos care nici dinți nu are în gură, este de neconfundat. Activ ziua, se găsește adesea în locurile cu vegetație bogată. La sesizarea vreunui pericol se mișcă repede spre a se refugia în găuri, vegetația deasă, stuf sau pe sub rădăcinile sălciilor și dacă situația o impune, în apă. Se hrănește cu pești, broaște și tritoni, uneori cu șoareci atunci când se află în preajma caselor. Primăvara, la cumpăna dintre aprilie și mai are loc reproducerea.

Șopârla de câmp (*Lacerta agilis agilis*), este cea mai comună specie la noi și pe întregul continent. Cu toate că nu este o specie cățăritoare poate fi observată sorindu-se pe creanga vreunei tufe. Este consumatoare de gândaci și lăcuste dar cade la rândul ei victimă unei game variate de prădători. Hibernează începând cu luna octombrie îngropată în pământ dar nu rar și în galeriile adânci de rozătoare.

Vertebrate – Păsări (Aves).

Aici există o mare varietate de păsări: vrabia, cioara, ciocârlia, uliu, pițigoiiul, graurul, gaița, ciocănitoarea, fazanul, cucul, pupăza, barza, grangurul, coțofana, potârnichea, ș.a.

Uliul păsărar (*Accipiter nisus*), este foarte rapid în mișcări, lovește pe neașteptate păsările mici. Mai frecvent de observat iarna. Este o pasăre abilă, mică, subțire, cu aripile late și rotunjite la vârf, coada lungă brăzdată de benzi rare și cu o bandă terminală mai lată.

Pițigoiiul de stuf (*Panurus biarnicus*), este o pasăre pe cât de mică pe atât de fascinantă. Coadă este foarte lungă, penajul gălbui – roșcat ca stuful uscat. Masculul are capul cenușiu deschis, cu “favoriți” negri pe obraji și cu rădăcina cozii neagră dedesubt, iar

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

femela este roșcată pe cap, pe spinare și pe coadă. Strigătul caracteristic “ping – ping”, răsună asemenea sunetului scos prin ciocnirea a două obiecte rezonante.

Mamifere (Mamalia).

În pădurile de foioase din împrejurimile Voislovei întâlnim: iepurele (*Lepus europaeus*), vulpea (*vulpes vulpes*), lupul (*canis lupus*), mistrețul, căprioara, viezurele, veverița, jderul și mai rar apar (mai mult pe munții Poiana Ruscăi) pisica sălbatică, râsul, ursul și cerbul.

Iepurele (*Lepus europaeus*), este unul din cei mai mari reprezentanți ai rozătoarelor de la noi din țară după eliminarea din faună a castorului la sfârșitul secolului XIX. Culoarea blănii variază de la brun foarte deschis până spre negru, apoi de la cenușiu la roșcat. Ca toate mamiferele iepurele năpârlește periodic în perioada de primăvară. Este un animal solitar, activ în special seara și noaptea. În timpul zilei stă ascuns în culturi, de obicei într-un culcuș din iarbă.

Dintre mamiferele mari ce se întâlnesc este de remarcat căpriorul (*Capreolus capreolus*). Este cervidul cel mai răspândit din țară întâlnindu-se din zonele agricole până în etajul montan. Căpriorul poate fi văzut pe dealurile din apropiere dar foarte rar. Primăvara, femelele se retrag în zone mai liniștite unde dau naștere la unul sau mai rar la doi iezi. Hrana căpriorului este exclusiv vegetală și este foarte pretențios în a o alege. În hrana sa intră cam 400 specii de plante.

Porcul mistreț (*Sus scrofa*). Acesta este un animal omnivor. Urmele lăsate de aceste animale pot fi observate la tot pasul: rămături destul de adânci în sol și urme de copite. Mistrețul este un animal puternic, nocturn. În căutarea hranei iese din desiș abia seara și se întoarce la adăpost dimineața. Poate parcurge 20 – 40 km pe noapte. Specia este deosebit de prolifică, o scroafă dând naștere într-un an la 5 – 12 purcei. Urmele de mistreț se aseamănă pentru necunoscător cu cele ale căpriorului. La mistreț pintenii se imprimă pe sol și la mers liniștit pe când la cerb numai când fuge.

Pe lângă mamiferele enumerate mai sus, și descrise câteva dintre ele, în Voislova mai există: șoarece de casă (*Mus musculus*), șobolanul de câmp (*Apodenus agrarius*), cârțița (*Talpa europea*), ariciul (*Erinaceus europeus*), ș.a. Mamiferele de aici dau un plus de frumuseți zonei și fără îndoială viața ar fi altfel fără ele.

1.6. Solul

Caracteristicile pedologice ale zonei văii Bistrei²⁰ reflectă condițiile genetice de formare a solurilor legate de rocă, altitudine, climă și vegetație. Solul de luncă este răspândit în lunca Bistrei. Se disting aluviunile și solurile aluvionare, recent depuse, fiind foarte slab solificate. Ele ocupă grindurile din imediata apropiere a cursului Bistrei, formate din aluviuni noi, nisipuri, argile și pietrișuri.

Solurile aluviale corespund stadiului incipient de solificare a depozitelor aluviale din grindurile mai rar inundate. Aceste soluri beneficiază de un regim hidric ridicat și sunt valorificate prin cultivarea cu cereale și legume, cu bune rezultate. Suprafețe întinse formează “zăvoaiele” cu sălcii, răchită și anini sau pășuni de luncă și fânețe. Solurile brune de pădure și brune de pădure pedzolute au o mare extindere în zona de terase și premonturi

²⁰ Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – op. cit., p. 23.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

deluroase, între 200 – 800 m altitudine. S-au format în condiții de relief fragmentat, pe culmile și versanții munților Poiana Ruscăi, Retezat, Țarcu, Muntele Mic.

Întinse suprafețe sunt ocupate de pășuni și fânețe naturale dar și livezi de prun, măr, cât și culturi de porumb și cartofi. Ridicarea fertilității acestor soluri necesită îngrășăminte organice și chimice. Vegetația solurilor brune de pădure și brune pedzolate este reprezentată prin păduri de foioase amestecate.

În general localnicii păstrează pădurea – *aurul verde* - o bogăție însemnată a localității ce le oferă lemn pentru construcții și foc, dar și fructe de pădure: afine roșii și negre, zmeură, mure, măceșe cât și o mare varietate de ciuperci comestibile: hribi, gălbiori, crăițe, zbârciogii.

1.7. Economia

1.7.1. Agricultură

Ocupațiile principale ale locuitorilor din satul Voislova au fost întotdeauna agricultura și creșterea animalelor. Culturile agricole principale ale locuitorilor au fost și au rămas cultura cerealelor, creșterea animalelor și pomicultura. În trecut agricultura reprezenta singura sursă de asigurare a traiului familiei. Cultura cerealelor este dominată de porumb (50 %), restul trifoi, cartofi, ș.a. În prezent lucrările agricole sunt mecanizate în proporție de 80% (arat, discuit, semănat, ierbicidat, recoltat), iar restul se face cu animale, pluguri, grape, etc. Rezultatele mai bune obțin localnicii, prin recoltele de porumb și cartofi, produsele fiind valorificate în gospodărie. Creșterea animalelor constituie o ocupație de bază din cele mai vechi timpuri, necesară atât pentru asigurarea hranei, cât și ca marfă de vânzare. Procentul cel mai mare îl reprezintă oile. Unii localnici se ocupă cu apicultura, albinele găsind condiții favorabile din fânețe și păduri cu tei și salcâm. Condițiile climatice existente la Voislova, favorizează practicarea unei agriculturi cu caracter complex: cultivarea plantelor (cereale), pomicultura și zootehnia. Până în 1990 în zonă funcționau multe întreprinderi, populația tânără muncea la aceste firme, iar bătrânii se ocupau cu cultivarea pământului și creșterea modestă a animalelor, necesară pentru consumul propriu.

Voislova este un sat micuț și foarte frumos, cu 198 de case și aproximativ 700 locuitori, suprafața arabilă a localității deține numai 64 ha, iar pășunile și fânețele ocupă 236 hectare²¹. Terenul arabil pe culturi agricole se prezintă astfel: $\frac{1}{4}$ cartofi, $\frac{3}{4}$ porumb, restul alte culturi (fasole, legume).

²¹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 21.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

În următorul Tabel²², vă prezint timpul optim pentru semănat, recoltat, săpat și cositul fânului, observat de-a lungul timpului pe teritoriul localității:

<i>ACTIVITATEA</i>	<i>PERIOADA</i>
Semănat porumbul	16 aprilie – 3 mai
Prima săpă la porumb	23 mai – 30 mai
A doua săpă la porumb	20 iunie – 26 iunie
Recoltat porumb	26 septembrie – 23 octombrie
Semănat cartofi	7 aprilie – 22 aprilie
Prima săpă la cartofi	22 mai – 27 mai
A doua săpă la cartofi	8 iunie – 26 iunie
Recoltat cartofi	1 octombrie – 23 octombrie
Cositul fânului	3 iulie – 17 august
Săditul pomilor	11 aprilie – 12 aprilie

Tabel, cuprinzând suprafețele²³ pe categorii de terenuri în hectare pe anul 1938:

<i>CATEGORII DE TERENURI</i>	<i>VOISLOVA</i>
Teren arabil	65 ha
Pășuni, izlazuri și goluri de munte	219 ha
Fânețe naturală	354 ha
Vii	-
Livezi de pomi fructiferi	6 ha
Păduri	437 ha
Ape, bălți, stufărie	-
Teren neproductiv: curți și clădiri	51 ha
Suprafața totală	1132 ha

Din tabelul întocmit de către Pretura Plasei Caransebeș la data de 8 iulie 1939 cuprinzând cantitatea de cereale și furaje existentă în Comuna Voislova rezultă²⁴:

Voislova	Grâu	Orz	Ovăz	Fân presat	Fân nepresat	Pae presate	Pae nepresate
	2 tone	-	-	-	-	-	-

²² *Ibidem* – p. 22.

²³ DJANCS – FOND: Primăria Comunei Zăvoi (1937 - 1976) și Sfatul Popular al Comunei Zăvoi (1844 - 1972), fila 9.

²⁴ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 27 / 1940, fila 244.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Conform unei statistici a Comunei Voislova pe anul 1941 rezultă următoarea situație agricolă²⁵:

1. Întinderea terenurilor pe categorii

Vatra Comunei	Teren arabil	Pășune	Livezi și grădini	Pădure	Terenuri degradate	TOTAL
16 ha	57 ha	146 ha	383 ha	451 ha	7 ha	1060 ha

2. Repartizarea culturilor

Felul culturilor	Suprafețe impuse a se însămânța conform planului	Suprafețe însămânțate
<i>Grâu</i>	-	-
<i>Porumb</i>	36 ha	27 ha
<i>Ovăz</i>	-	-
<i>Secară</i>	-	-
<i>Cartofi</i>	15 ha	12 ha
<i>Cânepă</i>	5 ha	4 ha
<i>Floarea soarelui</i>	1 ha	1 ha

În 2 mai 1947, situația însămânțărilor²⁶ în comuna Voislova se prezenta astfel:

- Porumb – 52,50 ha;
 - Fasole – 0,50 ha;
 - Cânepă – 2 ha;
 - Diferite legume – 1 ha;
 - Cartofi – 25 ha;
- TOTAL:** 81 ha realizate.

În anul 2005, $\frac{1}{4}$ reprezintă cultura de cartofi, iar $\frac{3}{4}$ porumb. Din cele mai vechi timpuri, după cum se observă, principalele culturi au fost cele de porumb, cartof, fasole, dovleac, și în mai mică măsură cânepa, grâul și ovăzul. Plantele textile au avut o importanță deosebită în viața locuitorilor din sat mai ales în ocupațiile casnice. Până în anul 1960 în sat se cultiva cânepa sau mai rar inul.

La începutul secolelor XVIII și apoi XIX, aratul pământului se făcea cu plugul de lemn tras de boi, grapa sau sapa. În timp plugul de lemn s-a înlocuit cu cel de fier tras de cai. Mari diferențe nu sunt nici acum, deși există câteva tractoare în sat, unii preferă să-și are pământul cu plugul tras de cai, din cauze financiare și oricum, alte utilaje performante nici nu avem în localitate pentru a ușura munca în agricultură.

²⁵ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 33 / 1941, filele 39 – 53.

²⁶ DJANCS – FOND: Primăria Comunei Voislova. Dosar 2 / 1944 – 1947, fila 72.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

1.7.2. Creșterea animalelor

O altă ocupație foarte importantă în evoluția satului Voislova a fost această ramură a creșterii animalelor reprezentată prin creșterea bovinelor, ovinelor, porcinelor și mai puțin creșterea cailor.

*Situația*²⁷ numerică a animalelor pe anul 1936 întocmită la 20 aprilie de către primarul Comunei Voislova – Opruți Nicolae:

Cai	Armăsari		Iepe	Cai castrați peste 3 ani	Cai castrați sub 3 ani	TOTAL	
	Sub 3 ani	Alții				An curent	An trecut
<i>De munte</i>	2	-	4	76	14	96	87
TOTAL	2	-	4	76	14	96	87

Vite cornute	Tauri	Vaci		Juninci		Boi	Boi sub 2 ani	TOTAL	
		Ale proprietari - lor care nu posedă tauri	Ale proprietari - lor care posedă tauri	Peste 2 ani	Sub 2 ani			An curent	An trecut
<i>Siementhal corciturii</i>	-	73	-	33	54	14	5	179	197
TOTAL	-	73	-	33	54	14	5	179	197

Oi	<i>Berbeci</i>			Oi peste 1 an	Oi sub 1 an	TOTAL	
	De prăsilă	Sub 1 an	Alții			An curent	An trecut
	68	-	-	937	-	1005	1102
TOTAL	68	-	-	937	-	1005	1102

²⁷ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 13 / 1936, fila 16.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Porci	Vieri	Scroafe peste 1 an	Scroafe sub 1 an	Castrăți		TOTAL	
				Peste 1 an	Sub 1 an	An curent	An trecut
<i>De carne: Iork, Bork și Basna</i>	-	-	-	-	-	-	-
<i>De grăsime: Mangalița</i>	-	-	-	-	42	42	121
TOTAL	-	-	-	-	42	42	121

Alte animale	Adulte	Tineret	TOTAL	
			Anul curent	Anul trecut
<i>Măgari</i>	-	-	-	-
<i>Catâri</i>	-	-	-	-
<i>Capre</i>	26	-	26	129
<i>Iepuri de casă</i>	-	-	-	-
TOTAL	26	-	26	129

Păsări	Adulte	Tineret	TOTAL	
			Anul curent	Anul trecut
<i>Găini</i>	1230	-	1230	738
<i>Gâște</i>	140	-	140	14
<i>Rațe</i>	78	-	78	107
<i>Curcani</i>	-	-	-	-
TOTAL	1448	-	1448	829

Albine	Stupi moderni	Stupi vechi	TOTAL	
			An curent	An trecut
-	-	20	20	-

Câini	De lux	De poliție	Vânătoare	Ciobănești	De pază	TOTAL	
						An curent	An trecut
-	-	-	-	36	92	128	145

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Numărul animalelor anunțate pentru pășunarea comunală, în 1936:

Cabaline		Bovide		Ovidee		Capre		Suidee	
Peste 1 an	Sub 1 an	Peste 1 an	Sub 1 an	Peste 1/2 an	Sub 1/2 an	Peste 1/2 an	Sub 1/2 an	Peste 1/2 an	Sub 1/2 an
76	10	81	16	1005	-	26	-	42	-

Numărul animalelor²⁸ domestice pe anul 1938:

<i>SPECII DE ANIMALE</i>	<i>VOISLOVA</i>
Taurine – total	1
Vaci	78
Boi de muncă	14
Cabaline - total	60
Iepe de 3 ani și peste	12
Cabaline de muncă	59
Porcine – total	24
Ovine – total	578
Caprine - total	10

În trecut la activitățile agricole se utilizau boii și în mai mică măsură caii. Oile și caii se urcau vara la munte, la pășunat alpin în munții Poiana Ruscăi, această transhumanță continuând și în zilele noastre, perioada fiind 10 iunie – 16 august.

Johann Jakob Ehrler, în anul 1774 arată că²⁹ “Mijlocul principal de trai al cercului Bistrei rămâne creșterea oilor. Deoarece terenul necesar pentru aceasta nu este îndestulător, oile sunt mânate – chiar în timpul celei mai mari arșițe a verii – la pășunile alpine din munții înalți care se ridică la hotarul dintre Banat, Ardeal și Țara Românească. Oile sunt lăsate acolo doar două luni din cauza frigului care împiedică hrănirea lor mai îndelungată”.

În 21 august 1946, în Voislova existau³⁰:

Cai	Mânji	Boi	Tineret	Vaci	Oi	Miei	Capre	Porci

²⁸ DJANCS – FOND: Primăria Comunei Zăvoi (1937 - 1976) și Sfatul Popular al Comunei Zăvoi (1844 - 1972), fila 11.

²⁹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 23.

³⁰ DJANCS – FOND: Primăria Comunei Voislova. Dosar 2 / 1944 – 1947, fila 66.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

87	3	26	44	69	1116	35	88	61
----	---	----	----	----	------	----	----	----

În anul 2005 situația animalelor³¹ din localitate era următoarea:

<i>Nr. Crt.</i>	<i>Animale</i>	<i>Nr. Animale</i>	<i>Rasa</i>	<i>Producția</i>	<i>Nr. Gospodării</i>
1.	Bovine	120 (vacii – 80, juninci – 20, tineret - 20)	Bălțată românească și Pinzgau	2000 Litri	96
2.	Cabaline	35	-	-	-
3.	Porcine	300	-	-	-
4.	Ovine și Mioare	700	-	-	-
5.	Caprine	25	-	-	-
6.	Măgari	2	-	-	-
7.	Păsări	1454	-	-	-
8.	Albine	10 familii	-	-	-

1.7.3. Pescuitul și vânatul

Aceste două ocupații ale locuitorilor din Voislova au fost și sunt practicate ocazional, ei asigurându-și hrana suplimentară sau constituind surse complementare de venit pentru săteni, în trecut. Din statistica comunei Voislova pe anul 1941, rezultă că terenul de vânătoare³² se întindea pe o suprafață de 1060 ha, vânatul obișnuit fiind: iepuri, vulpi, căprioare, lupi și mistreți. Suprafața de vânătoare aparținea “Societății de vânătoare Rusca - Montană”.

Johann Jakob Ehrler în anul 1774 spunea că în cercul Bistra pescuitul păstrăvilor, exportul păstrăvului în țări străine, prinderea vânatului negru și roșu ori vânarea caprelor negre, contribuie, de asemenea, întrucâtva la subzistența locuitorilor³³.

În prezent râurile care străbat Voislova nu mai sunt așa de populate cu pește ca și în sec. XVIII – XIX, în aceeași situație aflându-se și pădurile care înconjoară satul.

Speciile de pește cele mai întâlnite pe râul Bistra Bucovei cât și pe Bistra Ruscă sunt cleanul, mreana și lipanul. Dintre animalele care se regăsesc mai des prin împrejurimile Voislovei întâlnim iepurele, căprioara, mistrețul și mai puțin lupul. Animalul cel mai vânat este mistrețul.

În viitor, noi fiii satului împreună cu organele abilitate trebuie să stopăm aceste două fenomene: pescuitul și vânatul, inițiind o campanie de populare a apelor și pădurilor cu specii care mai de care mai frumoase pentru ca satul să fie și un punct de atracție turistică.

³¹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 23.

³² DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 33 / 1941, filele 39 – 53.

³³ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 24.

Spun aceste lucruri deoarece și copii, copiii noștrii au dreptul să cunoască sau să cerceteze râurile, pădurile, ș.a. din această minunată localitate – Voislova.

1.7.4. Meșteșuguri casnice și sătești

Geneza și evoluția satului românesc au constituit o preocupare permanentă a istoriografiei române, abordată de istorici, arheologi, filologi și etnologi. Meșteșugurile țărănești pot constitui imaginea unui sat medieval. Această reconstituire presupune cunoașterea vetrei sau vetrelor propriu-zise ale așezării și a spațiului de activitate, evidențierea urmelor activității agricole și meșteșugărești, a drumurilor, a monumentului de cult, a necropolei și nu în ultimul rând a fortificației individuale sau colective³⁴.

Meșteșugurile au fost utile la prelucrarea produselor agricole – morăritul, construirea locuințelor sau adăposturilor – sălașe pentru animale, dulgheritul, de reparare a uneltelor din fier – covăcitul. Meșteșuguri casnice și sătești ar fi cele cu privire la morile țărănești, războaiele de țesut, ș.a. Dintr-un tabel întocmit la data de 30 iunie 1938 de către Notariatul Rusca Montană rezultă că pe teritoriul comunei Voislova exista o singură moară. În acea vreme morile erau de mai multe categorii: țărănești, de apă, mecanice, etc.

Moara din Voislova³⁵

Numele proprietarului: IOAN OPRUȚI

Adresa: Voislova

Capacitatea maximă anuală de producție / făină sau mălai: 60.000 kg

Numărul de lucrători necesari pentru producția maximă: 2 muncitori pe zi

Categoria: Moară Țărănească

Prezența morilor de apă în spațiul montan al Banatului reflectă pe de-o parte, un aspect al economiei rurale și în egală măsură, exploatarea resurselor energetice ale zonei cu o tehnologie specifică Evului Mediu. Moara de apă a fost o invenție a Antichității, dar este un simbol al Evului Mediu, după cum spunea March Bloch (scriitor italian), din punct de vedere al difuziunii³⁶. Primele știri despre morile de apă din Banat se regăsesc în izvoarele scrise de la mijlocul secolului al XIII – lea. Pe râul Bârzava funcționa deja, în anul 1270, o instalație de măcinat. Moara a jucat un rol important în economia medievală, atât în exploatarea unor domenii feudale ori regale, cât și pentru stăpânirile cneziale. Ea reprezenta o sursă de venit

³⁴ DUMITRU ȚEICU – *Banatul Montan în Evul Mediu*, Ed. Banatica, Timișoara, 1998, p. 90.

³⁵ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 13 / 1938, fila 5.

³⁶ DUMITRU ȚEICU – *op. cit.*, p. 250.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

permanent, țăranii fiind obligați să-și macine grânela la moara stăpânului feudal. În cursul veacului al XIV – lea, stăpânii feudali dețineau monopolul asupra morilor ridicate pe râurile din Banat.

Ulterior în Voislova s-a mai făcut o moară țărănească, cea a lui Opruți Cristian (*A lu' Băcăta*) și mai există cea a lu' Opruț Mihai (*Opruțoni*) nepotul numitului Opruți Ioan, mai sus amintit cu moara sa din 1938. În prezent cele două mori nu mai funcționează nemaifiind rentabile.

Încă din anul 1960 în Voislova funcționa cazanul de preparat țiuca (*căzanul ge făcut răchie*) al voisloveanului Anghel Țurucă, poziționat pe malul râului Bistra Ruscăi, care a fost cumpărat prin 1970 de către Boran Săvu (*Săvu Crețu*), care-l lasă moștenire urmașilor până în zilele noastre. Cazanul este concurat de unul construit în anul 1993, aparținând lui Boran Serafin (*Dănițoni*). Mai era în sat Furuț Bălălău care făcea obiecte din fier necesare pentru gospodărie; un covaci pe nume Simion (*Simion Țiganu'*) care a decedat în 1997, el fiind ultimul covaci din sat.

Războaiele de țesut țărănești au avut un rol deosebit în confecționarea textilelor, pentru că acestea existau cam în fiecare casă din sat, iar femeile tinere și vârstnice țeseau diferite haine, covoare, ș.a., necesare membrilor familiei cât și în gospodărie. Acestea erau utile deoarece locuitorii nu mai mergeau la prăvălii ca să-și cumpere aceste textile ci le făceau în gospodăria proprie.

În anul 1935, pe Valea Bistrei războaiele de țesut³⁷ erau în număr de:

- Comuna Marga ----- 280 războaie;
- Comuna Rusca Montană ----- 85 războaie;
- Comuna Voislova ----- 90 războaie;
- Comuna Vama Marga ----- 15 războaie.

În ceea ce privea materia brută, materialele de in se cumpărau, iar cânepa se planta în gospodăriile proprii. Toate țesăturile se lucrau în casă, afară de haine de sărbătoare pe care locuitorii le cumpărau din prăvălii.

Comerțul sătesc³⁸ voislovean este consemnat în 1920 – 1922, când Nandor (Ferdinand) Buzzi, italian de origine deținea un *bert* (bar) în Voislova, numit de săteni “*La conu' Nandru*” care se ocupa cu comercializarea produselor alimentare în localitate, fiind în același timp și membru în comitetul școlar.

În anul 1948 la Voislova exista o unitate administrativă pe nume “*VOISLOVANA*” care a funcționat cu acest nume până la 10 noiembrie 1950, iar din 1951 schimbându-și titulatura în “*COOPERATIVA VOISLOVA*”³⁹. În anul 1951 cooperativa cu filia Valea Bistrei și Zăvoi au distribuit următoarele cantități de băuturi: *Vin* – 6955 litri; *Bere* – 400 litri; *Rom* – 1440 litri; *Coniac* – nimic; *Lichior* – 726 litri; Alte băuturi: *Țuică* – 2590 litri; *Monopol* – 4167 litri; *Spirt rafinat de 95°* - 756 litri; *Vermut* – 96 litri.

Activitatea cooperativei “*VOISLOVANA*” din Voislova era orientată pe următoarele aspecte:

1. aprovizionarea localității cu produse alimentare și industriale, făcută prin magazine cu bufet;
2. achiziții și semindustrializări ușoare de fructe (uscătoare de poame și mere exportate în U.R.S.S.);

³⁷ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș 1921 – 1950. Dosar 14 / 1935, fila 2.

³⁸ DJANCS – FOND: Școala primară cu clasele I – IV Voislova. Dosar 18 / 1920 – 1922, fila 57.

³⁹ DJANCS – FOND: Primăria Comunei Zăvoi (1844 - 1873) și Sfatul Popular al Comunei Zăvoi, fila 8.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

3. prestări de servicii pentru populație: sifonerie, cofetărie, construcții metalice, frizerie, cizmărie, tricotate și croitorie, cusături naționale și tâmplărie.

Capitalul subscris era de 40.000 lei, iar capitalul vărsat de 74.442 lei. Membrii⁴⁰ din consiliul de administrație erau: Afilon Găină, Alexe Muntean, Ioan Lepădat, Iova Petrescu, Nicolae Sârbu, Cristian Damian, Trandafir Sârbu, Filip Boran. Conducătorul consiliului era Constantin Sârbu, iar numărul total al membrilor era de 30. Funcționa din 27 iulie 1937, în baza certificatului de liberă funcționare Nr. 1415 / 1937.

Totalul încasărilor și cheltuielilor în 1940:

- Încasări: 1.853.897 lei
- Cheltuieli: 1.633.897 lei
- Beneficii pe 1940 – Net: 222.000 lei.

Cooperativa din comuna Voislova la 14 mai 1941 aparținea de notariatul Rusca Montană.

Astăzi în localitate funcționează cinci magazine mixte care deservesc populația cu cele necesare traiului decent, zilnic.

1.7.5. Industria localității Voislova

Satul Voislova a fost puternic industrializat pe la sfârșitul secolului XVIII, începutul sec. XIX. Această industrializare a localității s-a bazat în mare parte pe prelucrarea cherestelei, a pegmatitelor și extragerea marmurei de la Ruschița, ea fiind adusă în depozitul Voislova spre a fi destinată importului și exportului. Au mai fost și alte întreprinderi importante pe care le voi descrie în cele ce urmează. Acestea au dispărut imediat după Revoluția din 1989, nemaifiind productive și intrând în faliment. După revoluție s-au deschis diferite firme particulare care se ocupă cu prelucrarea cherestelei și a marmurei. Depinzând de managementul fiecăreia, unele din firme au rezistat schimbărilor din țară (politic, economic, social), iar altele au fost închise.

Importante unități industriale din comuna Zăvoi în anul 1969 au fost:

1. **Unitatea de industrializarea lemnului Zăvoi.**
2. **Cariera de piatră Zăvoi.**
3. **U.E.I.L. Caransebeș – U.I.L. Voislova.**
4. **Întreprinderea Minieră Orșova – Secția Voislova.**
5. **Întreprinderea de Prospekțiuni și Exploatări Geologice Voislova.**
6. **Cariera Ruschița – Depozitul Voislova.**
7. **Exploatarea Minieră Ruschița – Depozitul Voislova.**

Am dat ca an de referință 1969 deoarece acesta a fost unul foarte bun din punct de vedere al producției acestor firme din comună. Anii anteriori și ulteriori anului 1969 au fost importanți deoarece au dus la ridicarea nivelului de trai al comunei cât și a satului Voislova. Din documentele studiate nu am reușit să descopăr anul înființării și desființării acestor întreprinderi.

⁴⁰ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 17 / 1941 – 1942, fila 17.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

În continuare voi descrie firmele care au existat în Voislova la acea perioadă și obiectul de activitate al fiecăreia⁴¹:

1. **Cariera de piatră din Voislova**, aparținea de secția din Zăvoi. Unitatea era situată la circa 3 km, distanță de localitatea Voislova. În carieră lucrau patru muncitori.
2. **Secția Minieră Voislova**, aparținea de *Întreprinderea Minieră Orșova (I.M.O.)*. Această unitate exploata minereuri nemetalifere ca: talc, cuarț, crom, mică, etc, de pe raza mai multor comune. Pe teritoriul comunei Zăvoi se exploata mică. Pegmatitele cu mică apar sub formă de filoane, straturi sau lentile în șisturi cristaline puternic metamorfozate, pe raza satelor Măgura și Voislova. Mica exploatăată la Măgura din dealul Tâlva în perioada 1940 – 1989 era de foarte bună calitate, fiind și izolator în electricitate. Exploatarea minieră de la Tâlva s-a început în anul 1944. În 1969 la Măgura erau 38 muncitori iar în Voislova 20 de muncitori. În Voislova, atelierele de prelucrare a micii până în 1960 funcționau pe terenul Fibiei Păunescu, pe colina din fața stației CFR Voislova lângă fostul Castru Roman – *Pons Augusti*, despre care voi vorbi într-un capitol ulterior. Aici sătenii din Voislova despărțeau mica și o rotunjeau cu o foarfecă specială. La secția din Voislova veneau muncitori din Oțelu-Roșu, Marga, Băuțar, Valea Bistrei, Zăvoi, Cireșa și Crâjma (Măgura). La început mica exploatăată din dealul Tâlva era transportată de căruțe trase de cai la secția din Voislova pentru prelucrare. Prin 1969 minereul brut era adus de la cariere cu ajutorul camioanelor la atelierul Voislova, unde se prelucra urmând a fi expediat la beneficiari pe bază de repartiție. În 1960 la Voislova s-au ridicat birourile și două ateliere de “*Șpalț*” și “*Rotunjit*”, în locul numit *Susuon*⁴². Aici munceau femeile din sat, dar și din întreaga zonă a văii Bistrei. La “*Șpalț*”, mica era exfoliată în foițe subțiri și de diferite mărimi cu ajutorul unor cuțite speciale, cu vârf ascuțit și lamă lată. Aici lucrau în jur de 30 – 40 de femei. La “*Rotunjit*”, plăcile șpalțate erau rotunjite cu gilotina, un instrument din fier prevăzut cu un mâner, cu ajutorul căruia se rotunjeau colțurile plăcii. Lucrau aproximativ 25 de femei. Produsul se folosea pentru izolarea motoarelor electrice. În 1969 producția lunară era de circa 2000 kg mică, unitatea fiind deservită de 11 angajați tehnico – administrativi. Mai târziu, prin 1980 apare un nou profil – “*Rondelele*”. Acestea erau confecționate din plăcuțe mici de mică cu diametrul de 2 – 3 cm și aveau un orificiu în mijloc unde era introdusă o sârmă care le unea ca într-un colier. Deși mai există rezerve de mică și talc, astăzi exploatarea a încetat (mica din anul 1987, iar talcul din 2003) din motive de rentabilitate economică, fiind necesară investirea cu utilaje moderne.
3. **U.I.L. Voislova**, aparținea de U.E.I.L. Caransebeș. Avea ca obiectiv, producerea cherestelei de diverse specii (plop, mesteacăn, carpen, anin, jugastru, arțar, tei, frasin, cireș, paltin). Buștenii se aduceau cu mijloace auto și CFR, din valea Rusca și alte părți. Producția anuală era de circa 22.000 m³ cherestea.
4. **Întreprinderea de prospectiuni și exploatări geologice “Banatul” Oravița – Secția Voislova**. Avea ca obiectiv, exploatarea geologică cu caracter minier și foraj. În localitatea Voislova se afla numai sediul întreprinderii, șantierul de lucru fiind situate în afara teritoriului administrativ al comunei Zăvoi. Unitatea dispunea de 14 angajați administrativi și 14 muncitori. Dintre aceștia 6 erau localnici iar 22 veniți din alte județe.
5. **Exploatarea minieră Ruschita – Depozitul Voislova**. Se ocupa cu exploatarea minereului de plumb și zinc. Minereul brut era adus cu vagonetele C.F.F. (Calea Ferată Forestieră) în stația Voislova, de unde cu acestea era expediat la Copșa Mică, pentru prelucrare. Se expediau

⁴¹ DJANCS – FOND: Primăria Comunei Zăvoi. Dosar: Schița de sistematizare a comunei Zăvoi, filele 10 – 15.

⁴² BORAN ANA – *op. cit.*, p. 20.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

lunar circa 400 tone minereu. Zilnic se expediau două vagoane. Unitatea avea în depozitul din stația Voislova un angajat T.A. și șase muncitori. La mina din Ruschița lucrau circa 600 muncitori. De la Voislova la Ruschița se efectuau transporturi de materiale și persoane pe calea ferată îngustă existentă cu un ecartament de 760 mm (Trenu' Mic, cum i se mai spunea în zona noastră). Calea ferată aparținea Exploatării Miniere Ruschița și urma să fie dezafectată după modernizarea drumului Ruschița – Voislova.

6. **Telecomunicații – P.T.T.R. Voislova.** Există o centrală telefonică tip BL cu 25 numere, ocupate 20 din care:
- ~ un circuit – cu Ruschița;
 - ~ un circuit – cu Caransebeș;
 - ~ un circuit – cu Oțelu Roșu;
 - ~ restul de numere erau locale.

Numărul de abonați radio – 98; televizoare – 16 și radioficare – 94 (de la stația de radioficare Oțelu-Roșu). Venitul anual global pe anul 1969 a fost de 50.000 lei și era realizat de un diriginte, patru salariați și doi factori poștali. Oficiul poștal era amplasat într-o clădire particulară necorespunzătoare, spațiul destinat prestațiilor poștale fiind insuficient.

7. **Cariera Ruschița – Depozitul Voislova. Industria marmurei.** Cele mai vechi exploatări ale marmurei au început la Ruschița în jurul anului 1852 de către un anume *Ladislav*. Se poate vorbi de o exploatare curentă abia din anul 1883 când se crează o societate anonimă în frunte cu *IOAN BIBEL*⁴³ - senior, care va obține concesiunea de rigoare din partea statului ungar. “Contractul de exploatare⁴⁴ a domnului Johann Bibel din Ruschița pentru cariera de marmură Ruschița din comuna Rusca, județ Caraș – Severin cu o suprafață de 27 jugăre cadastrale egal cu 15 hectare, 5385 mp precum și toate instalațiile pe timp de 25 de ani, a fost făcut în baza legii de înființare a Ministerului Industriei și Comerțului din 1908, legea minelor din 1895, Regulamentul de exploatare a carierelor Statului din 1895, Decretului de înființare a Direcției generale a Minelor Nr. 2261 / 1920, Direcția Carierelor. Contractul de exploatare a fost din 13 ianuarie 1922 până la 13 ianuarie 1947. Scopul societății era exploatarea de orice mină din țară și în special a carierei de marmoră din Ruschița, precum și exploatarea minei de fier și plumb din Ruschița. Adunarea generală în anul 1934 era constituită din:

1. Johann Bibel – 950 acțiuni;
2. Soția lui Johann Bibel, născută Roller Elisabeta – 20 acțiuni;
3. Alexandra Morariu – 5 acțiuni;
4. Romolus Boldea – 5 acțiuni;
5. Gheorghe Dragu – 5 acțiuni;
6. Sabin Evuțianu – 5 acțiuni;
7. Elisabeta Keresztes născută Bibel – 5 acțiuni;
8. Revay Cornel – 5 acțiuni.

Capitalul social era de 1.000.000 lei, 1.000 de acțiuni la purtător fiecare cu valoarea nominală de 1.000 lei. Exportul se făcea în țările: Iugoslavia, Austria, Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria, etc.” În anul 1906 au fost introduse fierăstraiele de sârmă – sistem belgian – pentru tăiat, cariera cunoscând o nouă etapă de dezvoltare; după 1920 s-au adus mașini moderne de exploatat marmura.

Producția carierei: ~ anul 1923 – 947 m³;
~ anul 1924 – 1216 m³;

⁴³ DJANCS – FOND: Primăria Comunei Zăvoi. Dosar: Schița de sistematizare a comunei Zăvoi, fila 13.

⁴⁴ DJANCS – FOND: Johann Bibel. Industria Marmurei S.A. pentru mine Ruschița. Dosar: Validarea drepturilor miniere în favoarea lui Johann Bibel – Ruschița, Inv. 126, fila 7.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

~ anul 1925 – 1172 m³.

În anul 1922, cât și anii ulteriori, cariera de marmură de la Ruschița era cea mai modernă și perfect aranjată carieră din Europa⁴⁵. Transportul marmurei din Ruschița înspre gara Voislova se făcea cu cărași din Voislova. Voislovenii aveau câștiguri destul de bune. Plecau dimineața din Ruschița cu căruța trasă de 24 cai (*vezi foto*), încărcată, parcurgând cei 16 km până la gara CFR în 10 ore, deoarece se mai opreau pe la cârciumi. Căruța transporta doar un singur bloc de marmură. Transportul cu căruța trasă de cai s-a făcut în perioada 1920 – 1947 (nu sunt date exacte) fiind înlocuită cu mașini din ce în ce mai performante. În ciuda faptului că prin 1939, voislovenii monopolizau transportul blocurilor de marmură, locuitorii din Rusca Montană au cerut înlăturarea lor pentru a prelua ei controlul⁴⁶.

În 1969 cariera avea același obiect de activitate ca și la începutul exploatării ei adică extragerea blocurilor de marmură albă din cariera de la Ruschița. Marmura era transportată cu mijloace auto la Simeria cât și la depozitul din Voislova. La acest depozit activau: un angajat administrativ și 18 muncitori care erau din localitatea Voislova. Producția lunară în 1969 era de 300 tone pentru export și 1500 tone pentru beneficiarii interni. Astăzi blocurile de marmură sunt transportate cu mijloace auto mai performante către Simeria și depozitul din Voislova. Marmura adusă la Voislova este încărcată în vagoane CFR și distribuită beneficiarilor interni și externi. Producția lunară este alocată în mare parte clienților străini. În continuare vă reproduc întocmai o Cerere⁴⁷ a muncitorilor din gara Voislova pentru majorarea salariilor, în anul 1937.

« Cerere,
Onorate D-le BIBEL

Noi muncitorii din gară cu onoare și respect venim a vă ruga să binevoiți a ne ridica și nouă plata, pentru că toate cele ce le cumpărăm noi sau urcat și pe zi ce trece să tot urcă.

Deci, onorate D-le Bibel în speranța că umila noastră cerere va fi satisfăcută de bună voință a domniei dumneavoastră vă rugăm să primiți mulțumirile noastre.

Cu stimă,

Boran Filip
Nicolae Dărășțianu
Apostol Olariu
Alexandru Damian
Cristian Opruț »

Această industrie de marmură s-a dezvoltat și înflorit tot mai mult, nu numai pentru interesul ținutului din valea Bistrei dar și pentru acela al României. Marmura și îndeosebi

⁴⁵ *Ibidem* – fila 8.

⁴⁶ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 14 / 1939, fila 14.

⁴⁷ DJANCS – FOND: Johann Bibel. Industria Marmorei S.A. pentru mine Ruschița. Dosar: 77 / 1937, Inv. 126, fila 10.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

marmura albă este un purtător de cultură de primul rang. Nu se poate închipui cultura din vechime la greci și romani fără marmură.

Unitățile⁴⁸ care absorbeau cea mai mare parte a forței de muncă erau U.I.L. Zăvoi cu circa 800 angajați și U.I.L. Voislova cu circa 170 muncitori. Aceste fabrici la anul 1969 produceau circa 40.000 m³, respectiv 22.000 m³, cherestea anual. În decursul anului 1970 Voislova era un sat cu posibilități de dezvoltare, având funcție industrială, agricolă și sediu de cazare a unei importante forțe de muncă, ce lucrau în unitățile industriale din Voislova cât și cei care veneau din localitățile limitrofe satului.

1.7.5.1. Calea ferată din Voislova și rolul acesteia în industria localității

Liniile industriale, erau în proprietatea Societăților “Lomaș”, “Imbo” și “Elgiba”, pe care se transportau produse lemnoase din pădurile supuse exploatării prin concesiunile obținute, în afară de liniile Valea Mare – Rusca – Valea Negrii – Lozna Mare, pe care se transporta în afară de material lemnos și produsul minier talc. Nu se făceau transporturi pe seama terțelor persoane pe aceste linii în afară de linia industrială Loznicioara proprietatea Societății “Elgiba” pe care se transporta, conform actului de concesiune și convențiilor încheiate anual pentru fiecare locuitor interesat, circa 20 locuitori – câte un vagonet de rămășiță de lemne⁴⁹. Liniile societăților “Imbo” și “Elgiba” erau în folosința Societății Forestiere “Lomaș” S.A.R. , Administrația fabricii din Zăvoi.

Reambularea căilor ferate industriale

Prima reambulare administrativă a avut loc în 9 noiembrie 1921, cu locul de staționare în Glimboca la ora 14⁰⁰. A doua reambulare în 10 noiembrie 1921 cu întâlnirea în Valea Mare, la ora 15⁰⁰, iar traseul era Valea Mare – Voislova – Rusca. La data de 29 martie 1939 proprietarul Căilor Ferate Particulare (C.F.P.) era Societatea Forestieră S.A.R. “Lomaș” Zăvoi. Calea ferată trecea prin următoarele localități: Cireșa – Zăvoi – Valea Bistrei – Voislova – Rusca Montană.

Tipul și lungimea C.F.P. : ► Tip ecartament: - 760 mm;

► Total lungime: - 36 km,820 m.

Scopul construirii acestei căi ferate a fost acela de exploatare forestiere. Autoritatea⁵⁰ care a aprobat acest lucru a fost Ministerul Comunicațiilor, cu autorizația Nr. 75644 din 21 decembrie 1929. Mai exista o societate “Elgiba” din Timișoara care se ocupa cu distribuirea electricității. Linia ferată îi aparținea și acestei societăți. Traseul era următorul: Gara din Valea Mare – Voislova – Rusca – Minele de cărbune Rusca Montană. Tipul ecartamentului era la fel, doar lungimea fiind de 32,820 km. Scopul era acela de exploatare a minei de cărbune. Autoritatea⁵¹ care a aprobat folosirea liniei a fost Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor, apoi Direcția Căilor Ferate Particulare cu Nr. 23300 / 1926. Linia societății “Elgiba” era una și aceeași cu linia societății industriale miniere din Banat. Folosirea liniei de către Industriile Miniere din Banat – Timișoara, avea ca scop transportarea minereului din regiunea “Pleșu” ca pivotină, talc, etc. Traversa următoarele localități: Valea Mare –

⁴⁸ DJANCS – FOND: Primăria Comunei Zăvoi. Dosar: Schița de sistematizare a comunei Zăvoi, fila 13.

⁴⁹ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 7 / 1937, fila 7.

⁵⁰ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 14 / 1939, fila 9.

⁵¹ *Ibidem* – fila 10.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Voislova – Gura Loznicioara, traversa comuna Rusca Montană cu prelungire până la locul numit “Pleșu”. Autoritatea⁵² statului care a dat în concesiune calea ferată pentru Industriile Miniere din Banat a fost Ministerul Lucrărilor Publice și Comunicațiilor și Direcția Căilor Ferate Particulare cu Nr. de concesiune 6472 din 12 mai 1926.

O reambulare a liniei ferate forestiere Valea Mare – Voislova – Rusca – Lozna – Loznicioara a fost făcută la data de 5 iunie 1923. Concesionarul era Societatea Industriile Miniere din Banat. O reconstruire⁵³ a liniei a fost cerută de către Ocolul Silvic Rusca Montană, Preturei Plasei Caransebeș la data de 25 Octombrie 1935 pe baza procesului verbal de reambulare care a avut loc la data amintită mai sus. De la Voislova la Ruschița se efectuau transporturi de materiale și de persoane pe această cale ferată. Locomotiva era pe aburi funcționând cu lemne (*țăpligă*) și mergea foarte încet putând să te dai jos din tren și să urci din nou⁵⁴. Peisajul înconjurător prin care străbătea “*Trenu' Mic*” cum i se spunea în Voislova, era de o rară frumusețe. Vegetație bogată, susur de ape cristaline și animale mici de pădure nu prea tare speriate de civilizație. Calea ferată aparținea firmelor mai sus amintite și urma să fie dezafectată după modernizarea drumului Ruschița – Voislova.

În zona văii Bistrei mai existau și liniile aparținătoare societății C.A.P.S. care legau localitățile: ▪ Cireșa – Zăvoi – Crâjma – Mărul – Poiana Mărului.

▪ Uzina Ferdinand – Ohababistra – Glimboca – Var.

Scopul primului traseu era pentru exploatarea forestiere, iar pentru cel de-al doilea era pentru exploatarea miniere cât și forestiere.

Pe aceste meleaguri mioritice voislovene s-ar fi putut constitui o zonă turistică atrăgătoare cu ajutorul pitorescului mijloc de transport – locomotiva cu aburi “*Trenu' Mic*” – care făcea legătura dintre Valea Mare – Voislova – Rusca Montană, dacă această cale ferată nu ar fi fost dezafectată. Astăzi mai există pilonii de susținere a căii ferate fiind și aceștia într-o stare de ruinare avansată. O atracție turistică putea să fie cântecul și portul popular care ne îndeamnă să cunoaștem frumusețea acestor meleaguri, cu grădini, livezi și păduri ce încântă privirea călătorului. Dacă mai exista calea ferată industrială pe care să circule “*Trenu' Mic*”, Voislova putea să ofere totul, ceea ce își doresc turiștii într-un concediu: liniște, pace idilică, plimbări confortabile la munte, cazare bună, aer curat și în afară de acestea este un bun punct de pornire pentru excursii mai mari sau mai mici. Este un loc de liniște și poți să te bucuri de firea și ospitalitatea voislovenilor, în așteptarea celor dornici să-i cunoască.

Să sperăm că Voislova va fi pentru generațiile următoare un loc unde să evadeze într-o liniște și relaxare atât de greu de găsit în această lume a vitezei și nesiguranței în care trăim.

Transporturile

Transporturile feroviare sunt asigurate de calea ferată Caransebeș – Băuțar, prin gara Voislova. Transporturile rutiere se efectuează pe DN 68 Caransebeș – Hațeg care trece prin Voislova.

⁵² *Idem* – fila 10.

⁵³ DJANCS – FOND: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 12 / 1935, fila 13.

⁵⁴ Mulțumesc pe această cale domnului Opruț Petru (bunicul meu), 76 ani, din Voislova, nr. 112, pentru informația furnizată.

1.8. Populația și așezările

Valea Bistrei constituie o regiune străveche populară, acest fapt datorându-se mai multor factori:

1. istorici – circulația intensă prin culoar încă de pe timpul romanilor i-a conferit o funcție strategico-militară și comercială importantă;
2. geografici – muntele se îmbină armonios cu valea;
3. sociali – regiunea a avut autonomie teritorială în anumite perioade;
4. economici – economie variată bazată pe exploatarea diverselor resurse naturale din zonă.

Satul Voislova are o existență atestată documentar de peste cinci secole, nu beneficiază de date statistice privind numărul locuitorilor săi, decât din ultimele trei secole. Populația constituie factorul activ în modificarea mediului geografic. Evoluția numerică a populației satului Voislova, în urma recensămintelor din sec. XVIII – XIX, a cunoscut următoarele oscilații după cum reiese din următoarele tabele.

Un recensământ al populației din Voislova poate fi făcut și după Șematismele Diecezei Romano – Catolice de Cenad (Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesis Csanádiensis), pentru anii redați în următorul tabel. Sursa arhivistică fiind: Arhiva Diecezană Romano – Catolică de Timișoara. Șematismele ne arată că localitatea Voislova era însemnată cu o cruce în toți acești ani ceea ce înseamnă că satul avea lăcaș de cult.

VOISLOVA										
POPULAȚIA DUPĂ CONFESIUNE ȘI RELIGIE										
ANUL	Cath.	Gr.	Aug.	Helv.	Jud.	H.C.	Gr.n.u. sau Gr. Or.	A.C.	Gr. Cath.	Alții
1827	-	288	-	-	-	-	-	-	-	-
1828	4	290	-	-	-	-	-	-	-	-
1829	4	297	-	-	-	-	-	-	-	-
1832	5	286	-	-	-	-	-	-	-	-
1833	5	286	-	-	-	-	-	-	-	-

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

1834	5	286	-	-	-	-	-	-	-	-
1835	-	-	-	-	-	-	286	-	-	-
1836	-	-	-	-	-	-	288	-	-	-
1837	-	-	-	-	-	-	290	-	-	-
1838	5	-	-	-	-	-	289	-	-	-
1839	6	-	-	-	-	-	294	-	-	-
1841	-	-	-	-	-	-	287	-	-	-
1843	3	-	-	-	-	-	285	-	-	-
1846	4	-	-	-	-	-	305	-	-	-
1847	4	-	-	-	-	-	325	-	-	-
1848	5	-	-	-	-	-	330	-	-	-
1851	5	-	-	-	-	-	597	-	-	-
1852	-	-	-	-	-	-	310	-	-	-
1853	-	-	-	-	-	-	315	-	-	-
1854	4	-	-	-	-	-	317	-	-	-
1855	3	-	-	-	-	-	315	-	-	-
1856	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1857	3	-	-	-	-	-	321	-	-	-
1858	3	-	-	-	-	-	320	-	-	-
1859	3	-	-	-	-	-	320	-	-	-
1861	5	-	-	-	-	-	329	-	-	-
1863	2	-	-	-	-	-	336	-	-	-
1865	2	-	-	-	-	-	338	-	-	-
1866	2	-	-	-	-	-	341	-	-	-
1868	3	-	-	-	-	-	347	-	-	-
1873	6	-	-	-	-	-	426	-	-	-
1875	8	-	-	-	-	-	307	-	-	-
1877	8	-	-	-	-	-	307	-	-	-
1880	3	-	-	-	-	-	307	-	-	-
1883	-	-	-	-	-	-	300	-	-	-
1886	-	-	-	-	5	-	300	1	-	-
1889	2	-	-	-	6	-	560	1	-	-
1892	1	-	-	-	6	-	566	-	-	-
1894	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1896	1	-	-	-	6	-	566	-	-	-
1898	1	-	-	-	6	-	566	-	-	-
1900	1	-	-	-	11	-	501	2	-	-
1902	1	-	-	-	10	-	548	1	1	1
1904	1	-	-	-	8	-	560	1	-	-
1907	1	-	-	-	6	-	562	2	-	-
1910	3	-	-	-	8	-	570	2	-	-
1913	18	-	-	-	4	2	612	-	-	-
1916	6	-	-	-	6	-	560	-	1	-
1919	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1922	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

1927	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1931	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1937	14	-	-	-	2	10	670	-	-	-
1940	15	-	-	-	3	8	670	-	-	-
1943	10	-	-	-	-	8	670	-	-	-
1948	19	-	-	-	2	4	661	-	4	50

În decursul timpului în scriptele oficiale austriece, austro-ungare sau românești, pentru denumirile diferitelor confesiuni și religii au fost folosite abrevieri după cum urmează:

Cath. = *Catholici* – Romano-catolici.

Gr. / Gr.n.u. / Gr. Or. = [*ritus*] *Graecus / Graeci non uniti / Graeci orthodoxi* – Ortodocși.

Aug. / A.C. = *Augustani / Confessio Augustanae* – Luterani.

Helv. / H.C. = *Helevetici / Helvaeticae Confessionis* – Reformați.

Jud. = *Judei*.

Gr. Cath. = *Graeco-catholici* – Greco-catolici.

Alii = Alții.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU
RECENSĂMÂNTUL⁵⁵ DIN 1880

NR. CRT.	NUMELE LOCALITĂȚII	CASE	POPULAȚIA	POPULAȚIA DUPĂ RELIGIE							
				ORTODOCȘI	GRECO CATOLICI	ROMANO CATOLICI	REFORMAȚI	EVANGHELICI	UNITARIENI	IZRAELIȚI	ALTE RELIGII
1.	ZĂVOI	45	350	347	2	1	-	-	-	-	-
2.	MĂGURA	71	525	524	-	1	-	-	-	-	-
3.	MĂRU	169	1351	1320	-	22	-	1	-	8	-
4.	VALEA - BISTREI	29	340	340	-	-	-	-	-	-	-
5.	VOISLOVA	51	476	469	1	5	-	1	-	-	-
TOTAL		365	3042	3000	3	29	-	2	-	8	-

NR. CRT.	POPULAȚIA DUPĂ LIMBA MATERNĂ									ALFABETIZAȚI
	ROMÂNI	MAGHIARI	GERMANI	SLOVACI	RUTENI	CROAȚI SÂRBI	ALTE NAȚIONALITĂȚI	STRĂINI	LIMBA MATERNĂ NECUNOSCUTĂ	
1.	337	-	1	-	-	-	1	-	11	82
2.	503	-	1	-	-	-	-	-	21	30
3.	1280	1	26	3	-	-	1	2	38	122
4.	327	-	-	-	-	-	-	-	13	4
5.	452	-	6	-	-	-	-	-	18	21
TOTAL	2899	1	34	3	-	-	2	2	101	259

⁵⁵ *** *STUDIA CENSUALIA TRANSILVANICA. RECENSĂMÂNTUL DIN 1880. TRANSILVANIA.* Ed. Staff, 1997, Vol. I., p. 132.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU
RECENSĂMÂNTUL⁵⁶ DIN 1900

NR. CRT.	NUMELE LOCALITĂȚII	SUPRAFAȚA (În iugăre, 0,57 ha)	CASE	CETĂȚENI		POPULAȚIA	
				STRĂINI	PLECAȚI	CIVILĂ	MILITARĂ
1.	ZĂVOI	2144	79	-	-	456	-
2.	MĂGURA	1203	121	1	-	701	-
3.	MĂRU	59843	282	44	1	1832	-
4.	VALEA – BISTREI	1126	78	3	-	473	-
5.	VOISLOVA	28799 *	97	-	3	562	-
TOTAL		93115	657	48	4	4024	-

NR. CRT.	TOTAL POPULAȚIE LOCALNICĂ	LIMBA MATERNĂ							
		ROMÂNĂ	MAGHIARĂ	GERMANĂ	SLOVACĂ	RUTENĂ	CROATĂ	SÂRBĂ	ALTE LIMBI
1.	456	454	-	2	-	-	-	-	-
2.	701	689	2	10	-	-	-	-	-
3.	1832	1601	45	125	-	-	6	2	53 **
4.	473	473	-	-	-	-	-	-	-
5.	562	539	-	12	-	-	-	-	11
TOTAL	4024	3756	47	149	-	-	6	2	64

⁵⁶ *** *STUDIA CENSUALIA TRANSILVANICA. RECENSĂMÂNTUL DIN 1900. TRANSILVANIA. Ed. Staff, 1999, Vol. II., p. 250.*

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

NR. CRT.	RELIGIA								SCRIE și CITEȘTE	ȘTIE UNGUREȘTE
	ORTODOXĂ	GRECO CATOLICĂ	ROMANO CATOLICĂ	REFORMATĂ	EVANGHELICĂ	UNITARIANĂ	IZRAELITĂ	ALTE RELIGII		
1.	454	-	-	-	-	-	2	-	108	2
2.	690	-	8	-	-	-	3	-	348	7
3.	1667	1	143	13	-	-	8	-	413	76
4.	473	-	-	-	-	-	-	-	13	-
5.	548	1	1	-	1	-	10	1	143	9
TOTAL	3832	2	152	13	1	-	23	1	1025	94

NR. CRT.	POPULAȚIA DUPĂ VÂRSTĂ								POPULAȚIA PE SEXE	
	0 – 5 Ani	6 – 11 Ani	12 – 14 Ani	15 – 19 Ani	20 – 39 Ani	40 – 59 Ani	60 Ani	NEDECLARATĂ	BĂRBAȚI	FEMEI
1.	56	68	37	44	143	82	26	-	222	234
2.	83	105	50	59	244	112	48	-	358	343
3.	268	213	109	178	581	341	142	-	1031	801
4.	57	74	43	66	130	83	20	-	246	227
5.	74	81	37	55	177	101	36	1	290	272
TOTAL	538	541	276	402	1275	719	272	1	2147	1877

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

NR. CRT.	POPULAȚIA DUPĂ STAREA CIVILĂ				PEREȚII CASEI				ACOPERIȘUL CASEI		
	NECĂSĂTORIȚI	CĂSĂTORIȚI	VĂDUVI	DIVORȚAȚI	PIATRĂ sau CĂRĂMIDĂ	PIATRĂ și PĂMÂNT	CHIRPICI sau PĂMÂNT	LEMN sau ALTCEVA	ȚIGLĂ	ȘINDRILĂ	TRESTIE sau PAIE
1.	249	177	30	-	54	-	-	25	19	60	-
2.	347	328	26	-	73	-	3	45	9	112	-
3.	974	774	84	-	119	-	-	163	14	251	17
4.	269	184	20	-	60	-	2	16	10	68	-
5.	293	233	36	-	24	-	-	73	18	79	-
TOTAL	2132	1696	196	-	330	-	5	322	70	570	17

(*) – Include și suprafața localității Rusca Montană

(**) – Persoanele înregistrate în această rubrică sunt în mare parte italieni și vendi.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU
RECENSĂMÂNTUL⁵⁷ DIN 1910

NR. CRT.	NUMELE LOCALITĂȚII	SUPRAFAȚA (În iugăre, 0,57 ha)	CASE	CETĂȚENI		POPULAȚIA	
				STRĂINI	PLECAȚI	CIVILĂ	MILITARĂ
1.	ZĂVOI	2145	90	-	-	499	-
2.	MĂGURA	1200	152	-	-	744	-
3.	MĂRU	59980	364	23	-	2038	5
4.	VALEA BISTREI	1126	96	-	-	510	-
5.	VOISLOVA	28779 *	124	-	-	636	-
TOTAL		93230	826	23	-	4427	5

NR. CRT.	TOTAL POPULAȚIE LOCALNICĂ	LIMBA MATERNĂ							
		ROMÂNĂ	MAGHIARĂ	GERMANĂ	SLOVACĂ	RUTENĂ	CROATĂ	SÂRBĂ	ALTE LIMBI
1.	499	496	-	3	-	-	-	-	-
2.	744	697	2	5	-	-	-	-	40 **
3.	2043	1669	152	119	1	28	9	2	63 ***
4.	510	504	5	1	-	-	-	-	-
5.	636	595	16	8	-	-	-	-	17
TOTAL	4432	3961	175	136	1	28	9	2	120

⁵⁷*** *STUDIA CENSUALIA TRANSILVANICA. RECENSĂMÂNTUL DIN 1910. TRANSILVANIA. Ed. Staff, 1999, Vol. III., p. 238.*

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

NR. CRT.	RELIGIA								SCRIE și CITEȘTE	ȘTIE UNGUREȘTE
	ORTODOXĂ	GRECO CATOLICĂ	ROMANO CATOLICĂ	REFORMATĂ	EVANGHELICĂ	UNITARIANĂ	IZRAELITĂ	ALTE RELIGII		
1.	496	-	-	-	-	-	3	-	85	9
2.	738	-	4	-	-	-	2	-	249	18
3.	1708	30	243	29	5	1	27	-	725	270
4.	504	-	5	-	-	-	1	-	34	7
5.	612	-	18	2	-	-	4	-	273	138
TOTAL	4058	30	270	31	5	1	37	-	1366	442

NR. CRT.	POPULAȚIA DUPĂ VÂRSTĂ								POPULAȚIA PE SEXE	
	0 – 5 Ani	6 – 11 Ani	12 – 14 Ani	15 – 19 Ani	20 – 39 Ani	40 – 59 Ani	60 Ani	NEDECLARATĂ	BĂRBAȚI	FEMEI
1.	76	57	34	52	151	96	33	-	239	260
2.	77	82	38	79	260	142	66	-	384	360
3.	273	230	113	194	629	436	168	-	1075	968
4.	73	42	27	64	182	91	31	-	267	243
5.	78	81	36	80	188	120	53	-	313	323
TOTAL	577	492	248	469	1410	885	351	-	2278	2154

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

NR. CRT.	POPULAȚIA DUPĂ STAREA CIVILĂ				PEREȚII CASEI				ACOPERIȘUL CASEI		
	NECĂSĂTORIȚI	CĂSĂTORIȚI	VĂDUVI	DIVORȚAȚI	PIATRĂ sau CĂRĂMIDĂ	PIATRĂ și PĂMÂNT	CHIRPICI sau PĂMÂNT	LEMN sau ALTCEVA	ȚIGLĂ	ȘINDRILĂ	TRESTIE sau PAIE
1.	225	235	39	-	68	-	-	22	49	41	-
2.	346	350	48	-	95	1	5	51	64	87	1
3.	1021	894	125	3	184	4	-	176	108	255	1
4.	240	243	27	-	85	2	-	9	59	37	-
5.	329	264	43	-	39	3	-	82	57	67	-
TOTAL	2161	1986	282	3	471	10	5	340	337	487	2

(*) – Include și suprafața localității Rusca Montană

(**) – Persoanele înregistrate în această rubrică sunt țigani.

(***) – Persoanele înregistrate în această rubrică sunt în mare parte țigani.

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

În anul 1757 satul Voislova⁵⁸ avea 20 de case, numărul locuitorilor nefiind cunoscut, pentru ca în 1880 conform recensămintelor numărul caselor să crească la 51 cu o populație de 476 locuitori, în 1900 au fost 97 de case și 562 locuitori, iar în 1910 erau 124 case cu 636 locuitori. Ultimul recensământ din 2005 se constată în localitatea Voislova 198 de case și 622 persoane, respectiv 320 bărbați și 302 femei, observându-se cu regret o scădere a populației în localitate, deși numărul caselor s-a dublat⁵⁹. Acest fapt se datorează desigur, scăderii natalității în localitatea Voislova, fiecare familie având 1, 2 sau maxim 3 copii.

Între anii 1886 – 1916, indicele de natalitate a fost crescut dar s-a mărit și mortalitatea infantilă și cea generală. În ultima jumătate de secol mortalitatea infantilă s-a redus complet, dar a scăzut și indicele de natalitate. Principalul indicator negativ al stării de sănătate se înregistrează în secolul al XIX – lea prin moartea cauzată de bolile pulmonare, de inimă și contagioase, dar care a început să scadă în a doua jumătate a sec. XX. Durata medie de viață este de 69 ani.

Mișcările inverse ale populației din sat spre alte localități s-au produs în mod deosebit între anii 1950 – 1989, când au părăsit satul mai multe familii, stabilindu-se în diverse centre industriale ca Oțelu-Roșu, Reșița, Timișoara, Arad, tot acum observându-se un influx de populație din alte regiuni ale țării, în special Moldova și Oltenia, care s-au stabilit aici datorită dezvoltării diferitelor ramuri industriale din localitate.

1.8.1. Nume și porecle

Sub aspect genealogic, în majoritatea gospodăriilor din localitatea Voislova trăiesc câte trei sau patru generații. În ceea ce privește mișcarea cercurilor matrimoniale putem admite că marea majoritate a căsătoriilor s-au efectuat în interiorul satului. Satul Voislova a înregistrat foarte puține imigrări matrimoniale și atunci când ele s-au produs, au venit de pe o rază mică, respectiv din satele din jur: Marga, Vama Marga, Băuțar, Bucova, Zăvoi, Glimboca. Căsătoriile din satul Voislova au un foarte pronunțat caracter endogamic cu legături foarte apropiate de rudenie.

În prezent, cele mai frecvente nume de familie sunt: *Adam, Arșință, Boran, Covrigean, Damian, David, Dărăștean, Florei, Găină, Lăpădat, Martinescu, Mihuț, Mihăiloni, Miheș, Mircea, Munteanu, Mohaci, Nedelcu, Olariu, Opruț, Petcu, Petrescu, Preda, Scorobete, Sârbu, Șolea, Tarilov*. Numele predominante care sunt în prezent s-au regăsit și în trecut, precum: *Opruț, Boran, Olariu, Sârbu*.

Porecele familiilor din satul Voislova au fost păstrate din generație în generație, pentru identificarea mai ușoară a persoanelor mai ales a celor cu nume de familie frecvente, multe dintre ele fiind foarte interesante și având o semnificație destul de variată: *Arșanțonii, Băcătonii, Băneșu, Băros, Bălu, Boierin, Brătianu, Brecironii, Budonii, Cioaba, Citonii, Călonii, Chirilonii, Crețonii, Creța, Dănițonii, Dărăștenii, Dănițonii, Făbu, Fremonii, Găinoșii, Găimani, Ienconii, Jăloane, Mac, Mănăsonii, Mălineștii, Mândruț, Naca, Opruțonii, Pantea, Piștonii, Poncu, Poponii, Praisu, Puțânel, Rădonii, Romeștii, Suci, Slugonii, Ștăbela, Șofron, Tintili, Turconii, Țarlionii, Țăponii, Țuruconii, Ristonii*.

Numele de botez specifice satului Voislova:

- La bărbați: *Afilon, Ambrozie, Cristian, David, Damian, Dumitru, Cornel, Iova, Iosif, Ilie, Ioan, Iacob, Lazăr, Nicolae, Nistor, Păun, Pavel, Petru, Simion, Sanfireag, Serafin, Sandu,*

⁵⁸ PETRU BONA – *Ortodoxismul graniței româno – bănățene*, Caransebeș, 1996, p. 142.

⁵⁹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 28.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Trandafir, Trăilă, Todor, Rusalin, Vizante, Vichente, Zaharia, Zevedei. Majoritatea acestor nume sunt de sfinți.

- La femei: *Ana, Brândușa, Călina, Cristina, Cița, Dumitra, Dobrița, Domnica, Elena, Eva, Fira, Ileana, Iconia, Iulia, Fibia, Floare, Ilinca, Maria, Magdalena, Păunița, Păscălia, Opreana, Oprița, Persida, Silvia, Sia, Sinesta, Semenica, Rusalina, Ruja, Victoria, Voichița, Viorica.*

În general numele de botez la copiii nou născuți în Voislova respectă tradiția familiei prin aceea că bunicul sau tatăl pune nume noului născut. În anii din urmă când tinerii căsătoriți se stabilesc mai mult la oraș sau chiar cei care rămân în sat pun nume copiilor lor după bunul plac, nemairespectând tradiția familiei.

1.8.2. Așezările omenești

Așezările omenești sunt elemente ale mediului geografic construite de om, în condiții social – economice și naturale specifice fiecărei regiuni. Așezările sunt locuri de concentrare teritorială permanentă sau temporară a oamenilor, locuri unde trăiesc, locurile activității lor productive, a vieții sociale și personale. În acest scop, centrele populate sunt dotate cu construcții materiale corespunzătoare: locuințe, construcții sociale de producție, de servire. Ele reprezintă centre de producție și de consum a bunurilor materiale. Referitor la tipul așezărilor, putem spune că pe lângă cele permanente (satele) mai există și sezoniere, acestea nefiind altceva decât ce a mai rămas din fostele cătune, aici mai regăsindu-se și astăzi sălașe răzlețe, înconjurate în special de livezi.

Prin localitatea Voislova, trece drumul DN 68 Caransebeș – Hațeg cât și calea ferată Caransebeș – Băuțar. Vatra satului este străbătută regulat de străzi în linii drepte și se remarcă largimea străzilor, numite aici *ulițe*. După structură, Voislova are o formă adunată, casele fiind lipite una de cealaltă oferind un aspect foarte plăcut. Datorită numeroaselor acte de “*lotrie*” – *haiducia bănățeană*⁶⁰, avantajată de existența multor așezări mici și cu casele risipite, ca și fuga de plata impozitelor fac ca autoritățile austriece să ia măsuri pentru comasarea și scoaterea la linie a satelor din zona de munte și dealuri. Această “scoatere la linie” adică la o șosea sau un drum principal a avut loc între anii 1768 și 1796.

Satele bănățene de munte printre care și Voislova își păstrează frumusețea și imaginea de secol XIX – XX în versurile compuse de către un haiduc al Banatului de munte – *Pătru Mantu*⁶¹ – personaj controversat, cu un caracter dârz, inteligent și ingenios, cu un curaj aparte, capabil de orice, justițiar al sărăcimii și spaima bogătanilor, a fost un haiduc întârziat al epocii moderne, acționând între anii 1918 – 1924, băgând în draci atât autoritățile românești cât și pe cele austro-ungare.

*“ Satu meu îi sat ge munce,
Cu doruri și fece mulce,
Și-i un sat cu oameni buni ...
Cum or fost toți ai bătrâni ...
Satule nu ce-oi zoita
Nici copilăria mea
Grăgina cu mulce flori*

⁶⁰ Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – *op. cit.*, p. 35.

⁶¹ ION HURTUPAN – *Pătru Mantu* (roman), Ed. Timpul, Reșița, 2001, p. 173.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

*Ulița cu mulți feciori
Da' când o da cireșu-n floare
Oi veni satule iară
Să văd mândra-n grădiniță
Și pă draga mea măicuță ... ”*

1.8.3. Structura fondului locativ

Majoritatea caselor s-au construit după cel de-al doilea război mondial, în condiții de viață foarte grele, dominate de sărăcie și lipsa banilor. Locuitorii satului Voislova se îngrijeau de cultivarea pământului și creșterea animalelor cu toate greutatea datorate anilor de secetă din 1946 – 1947, dominați de foamete în toată țara și datorii foarte mari. Cu mălaiul și brânza în traistă, cu toate greutatea, prin muncă continuă și hărnicie dată de Dumnezeu, s-a înfiripat gândul noutății – înlocuirea vechilor case din lemn cu case noi din piatră și cărămidă. Odată ce erau pregătite materialele piatra, cărămida, lemnul, țigla, etc, începea construcția casei până la finalizare când se punea un steag pentru meșteri, cu baticuri și țuică. Terminarea construcției unei case noi oferea un sentiment de mândrie deosebită atât pentru gazda casei cât și pentru meșterii constructori.

1.8.4. Sălașele

Vatra satului a coborât de la poalele munților la drumul ce însoțește firul Bistrei. Au mai rămas în urmă doar sălașele ca anexe ale gospodăriei din sat, diferențiindu-se trei categorii: sălașe cu caracter de locuire permanent, sălașe cu caracter sezonier și sălașe dispărute. Din păcate, majoritatea au dispărut, populația nemaiavând suficiente resurse financiare pentru a le întreține. Din cele care mai există astăzi unele dintre ele cu caracter sezonier deoarece localnicii merg vara pentru a-și întreține livada din jurul sălașului păstrându-și și uneltele de agricultură acolo.

Sălașul s-a dovedit o necesitate pentru valorificarea optimă a terenurilor mai greu accesibile, aflate la distanță mare de sat. Prin despăduriri succesive, sătenii obțineau noi terenuri pentru agricultură, le înconjurau cu garduri pentru a le feri de stricăciunile animalelor sălbatice, apoi plantau pomi și întrețineau fânețele. Cu timpul, săteanul își construia un mic adăpost – colibă pe care îl transforma mai târziu într-o construcție modestă din nuielă împletite și lipite cu argilă fiind acoperită cu paie. Pe parcurs, în funcție de posibilități, era ridicată o construcție solidă din bârne de lemn cioplit, pe fundație de piatră de râu și acoperit cu șindrila, mai apoi cu țigla, astfel luând ființă sălașul. Sălașul are de obicei o cameră pentru dormit, una mai mică numită “cindă” , ce servește pentru bucătărie și o cămară pentru păstrarea alimentelor. Pe jos este pământ bătătorit, iar mobilierul este foarte simplu: un pat de lemn, în care se pun paie sau foi (ghije) de porumb, peste care se așterne un cearceaf din pânză și o pătură din lână, o masă mică, scaune, lavițe și un cuptor⁶². Cinda este destinată pentru pregătirea mâncării, uscării și afumării cărnii, poamelor în “vatra focului”, focul era aprins de-a dreptul pe pământ, iar fumul ieșea printr-un horn improvizat sau direct prin acoperiș. Pe pereți erau polițe pentru oale, iar cămara era

⁶² Mulțumesc pe această cale domnului Opruț Petru (bunicul meu), 76 ani, din Voislova, nr. 112, pentru informația furnizată.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

destinată păstrării proviziilor în diferite lăzi, butoaie, ș.a. Lângă sălaș mai erau construite, unele anexe existând și astăzi: grajdul pentru vite, staulul pentru oi, țarcul pentru fân cât și altele. Lângă unele sălașe sunt săpate fântâni, în lipsa acestora apa de băut fiind luată de la izvoare. Unele sălașe au ajuns și la forme mai avansate cu construcții din cărămidă și amenajări superioare, adecvate unei locuiri permanente cu trăsăturile unei gospodării stabile înconjurată de livada de pruni, meri, peri și nuci, de fânețe bogată și mici ogoare cultivate cu legume, porumb și plante furajere.

Sălașele cu caracter de locuire sezonier sunt populate mai mult vara deoarece sunt legate de lucrările de curățire a fânețelor, de culturile agricole, întreținerea livezilor, cositul fânului, recoltarea fructelor și cerealelor, concomitent cu permanenta îngrijire a animalelor. Sălașele cu caracter de locuire permanent păstrau furajele în “*țarcuri*” – *locuri îngrădite*, animalele nu mai erau duse în sat fiind îngrijite la sălaș, în special de bătrânii care locuiau acolo. Aceștia erau aprovizionați în timpul iernii cu cele necesare de către membrii tineri ai familiei care locuiau în sat. Scopul acestei locuiri permanente era legat, nu atât de greutatea deplasării animalelor în sat pe timpul iernii ci tocmai de menținerea lor la sălaș pentru fertilizarea terenului cu îngrășăminte naturale în vederea obținerii de recolte mai bune. Sălașele nu figurează în statistica oficială dar ele constituie o realitate geografică, alcătuind un tip de habitat uman distinct de locuire sezonieră sau permanentă în zona văii Bistrei.

În Voislova sunt răspândite pe dealurile și văile din zonă sălașele următorilor proprietari:

1. Sălașu' lu' Goleșie Avram – “Avrămuț”, gin Geal.
2. Sălașu' lu' Sîrbu Petru – “Pătru Fâbu”, gin Geal.
3. Sălașu' lu' Sîrbu Sanfireag – “Fireag a lu' Mănase”, gi la podu' gi la Sat.
4. Sălașu' lu' Opruți Luță – “Mihai a lu' Luță”, gi la Sat.
5. Sălașu' lu' Mihăiloni Păscuț – “Păscuț”, gi la Sat.
6. Sălașu' lu' Boran Petru – “Pătru Learcu”, gi la Vișini.
7. Sălașu' lu' Arșânță Oprița – “Doda Oprița a lu' Cița”, gi la Vișini.
8. Sălașu' lu' Scorobete Moise – “Scorobeace”, gin Sălișce.
9. Sălașu' lu' Lăpădat Pavel – “Pavel Sluga”, gin Sălișce.
10. Sălașu' lu' Boran Zărie – “Țuruconi” și Sălașu' lu' Boran Sîvu – “Sîvu Crețu” gin Sălișce.
11. Sălașu' lu' Opruți Zevedei – “Gei”, gin Sălișce.
12. Sălașu' lu' Petrescu Mon – “Boierin”, gin Sălișce.
13. Cabana lu' Opruți Ion gin Sălișce.
14. Sălașu' lu' Lăpădat Sinesie – “Brecire”, gin Sălișce.
15. Sălașu' lu' Mircea Ilie – “Buda”, gi la Preajba.
16. Sălașu' lu' Dumbravă Petru – “Arșânță”, gi la Preajba.
17. Sălașu' lu' Martinescu Gheorghe – “Iancu”, gin Preajba.
18. Sălașu' lu' Boran Afilon – “Ștrubel”, gin Preajba.
19. Sălașu' lu' Mureșan Petru – “Pătru Țapu”, gin Preajba.
20. Sălașu' lu' Damian Cristian – “Moș Puiu”, gi la podu' lu' țâgani.
21. Sălașu' lu' Sârbu Damian – “Frem”, gi la podu' lu' țâgani.
22. Sălașu' lu' Opruț Mihai – “A lu' Opruțoni”, ge su' Pleașa.
23. Sălașu' lu' Petrescu Rista – “Ristonii”, ge su' Pleașa.
24. Sălașu' lu' Adam Petru – “Șofron”, gi la Preajba.
25. Sălașu' lu' Poliță Mihai – “Praisu”, ge su' Pleașa.
26. Sălașu' lu' Boran Petru – “Băros”, gi su' Pleașa.
27. Sălașu' lu' Nedelcu Petru – “Turcu”, gin gura Cocinului.
28. Sălașu' lu' Muntean Pavel – “Mândruț”, ge lângă puncia Verge.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

29. Sălașu' lu' Găină Mihai – “Cioaba”, ge lângă puncea Verge.
30. Sălașu' lu' Șolea Chirilă – “Chiriloni”, ge pă Lunci.
31. Sălașu' lu' Sîrbu Ivan – “Moș Ivan”, gi pă Șuvăr.
32. Sălașu' lu' Lăpădat Ion – “Țurucă”, gin Susuon.
33. Sălașu' lu' Boran Serafin – “Dănița”, gin Susuon.
34. Sălașu' lu' Damian Cristian Ludovic – “Moș Puiu”, gi pă Cocin.
35. Sălașu' lu' Opruț Trandafir – “Fir Mac”, gi pă Cocin.
36. Sălașu' lu' Olariu Nicolae – “Lae Naca”, gi la Sat.
37. Sălașu' lu' Mircea Firuț – “Tintili”, gi pă Preajba.
38. Sălașu' lu' Petcu Dumitru – “Băneașu”, gi la Preajba.
39. Sălașu' lu' Opruț I. Petru – “Moș Achim”, gi pă Șuvăr.
40. Sălașu' lu' Drăghici Constantin – “Chici”, ge lângă progage.
41. Sălașu' lu' Petrescu Nistor – “Nistor”, gin Preajba.
42. Sălașu' lu' Damian Matei – “Măcei”, gi su' Pleașa.
43. Sălașu' lu' Covrigean Solomon – “Mon Ciciu”, ge pă gura Sălișcii.

Localnicii care au sălașe și sunt cât de cât întreținute și reparate se ocupă cu creșterea animalelor, albinărit și pomicultură. Amenajarea drumurilor comunale în următorii ani ar oferi posibilitatea unei valorificări complexe a noilor sălașe printr-un agroturism local, respectiv petrecerea sfârșitului de săptămână la sălaș, în mijlocul naturii și cu produse alimentare proaspete din zonă, este o tentație extraordinară pentru fiecare.

Așadar sălașele își recapătă străvechea formă de locuință cu caracter sezonier sau chiar permanent într-o nouă conjunctură, modernă, înlocuind plăcutul cu utilul în pas cu cerințele celui de-al treilea mileniu⁶³:

*“După o săptămână de stres la oraș,
Merită o zi de liniște la sălaș !”*

În imaginile următoare veți avea prilejul să admirați frumoasele dar totodată mirifice prin așezarea lor, sălașele voislovene.

⁶³ Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – *op. cit.*, p. 41.

CAPITOLUL II

REPERE ISTORICE DIN EVOLUȚIA LOCALITĂȚII VOISLOVA

Istoria românilor este istoria unui popor statornic care a locuit din totdeauna și neîntrerupt spațiul carpato – danubiano – pontic. Unitar prin locul de plămădire – spațiul Daciei – prin limba pe care o vorbea, având aceleași obiceiuri și mentalități, aceeași cultură, aceeași credință, aceleași simțăminte, poporul român și-a apărat totdeauna teritoriul definit prin străbuna vatră de locuire. Așezat în calea tuturor răutăților, cum scrie cronică, poporul român a trebuit să facă față nenumăratelor vicisitudini și adversități ale timpului. Vicisitudinile, suferințele nu au îngenucheat poporul român ci dimpotrivă l-au oțelit, i-au sporit dragostea de țară, i-au întărit hotărârea de a nu ceda în fața nici unei greutăți, de a nu pregeta în fața nici unei jertfe pentru apărarea gliei strămoșești⁶⁴. Este în această apreciere una din trăsăturile fundamentale ale istoriei poporului nostru, trăsătură care l-a identificat în rândul popoarelor și națiunilor lumii.

Timp de secole românii au rezistat valurilor succesive ale populațiilor migratoare ca și politiciii de cucerire și anexiuni a marilor state și imperii care-și disputau întâietatea în acest spațiu. Istoria unui popor se clădește pe evenimentele cu caracter particular și general ce au străbătut existența în timp a acelei etnii. Tocmai de aceea formele de istorie regională trebuie încurajate și sprijinite, ele contribuind major la formarea unei viziuni istorice de ansamblu, definitorie și concretă.

Valea Bistrei este cea mai reprezentativă zonă a județului Caraș – Severin. Teritoriul văii Bistrei aflat la granițele de est ale Banatului a constituit, prin numeroasele și variatele sale bogății, prin poziția geografică admirabilă, în care muntele și valea se îmbină armonios ca un tot unitar și organic, un loc propice de dezvoltare a vieții omenești.

2.1. Istoria locală a Voislovei

Vestigii ale trecutului atestă locuirea acestei vetre a văii Bistrei sau unor sate, încă din epoca neoliticului – un izvor de istorie nescrisă în acest sens îl constituie toporul din piatră cioplită găsit în temelia unei case vechi din Marga⁶⁵.

2.1.1. Perioada pre-romană/dacică și cea romană

⁶⁴ *** D.G.A.S. – 1918 la Români. Desăvârșirea unității național – statale a poporului român, Vol. I. Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 46.

⁶⁵ AURELIA JOMPAN, DUMITRU JOMPAN – Găteala capului la femei în Valea-Bistrei, Reșița, 1972, p. 26.

Deși important centru dacic și apoi roman, zona nu a fost cercetată arheologic îndeajuns, puținele descoperiri incidentale cu valoare istorică neputând spune foarte multe despre această așezare. Cercetările arheologice sistematice întreprinse în decursul timpului în sud-vestul Daciei romane, completate cu o serie de descoperiri întâmplătoare, sunt departe de a oferi o imagine de ansamblu asupra zonei care a intrat cea dintâi în contact cu armatele romane ale lui Traian, în anul 101. Condițiile geomorfologice ale Banatului antic, delimitat de cursurile fluviului Dunărea și ale râurilor Tisa și Mureș, favorizau o apărare naturală a întregului teritoriu. Asemenea unui amfiteatru orientat spre vest, relieful înalt al Munților Poiana Ruscă și ai Banatului, în centru, coboară lin într-o zonă de dealuri și apoi se termină în câmpia delimitată de o zonă mlăștinoasă ce premergea cursul râului Tisa. O rețea hidrografică brazda întregul teritoriu, asigurând accesul în mai toate zonele. Accesul în Banat era posibil dinspre sud prin culoarul Timiș – Cerna sau dinspre vest pe cursul râurilor Mureș, Caraș, Timiș. Întregul ținut făcea parte din marele cerc al civilizației tracilor. Încununând un lung și frământat proces de dezvoltare social – politică și economică, statul dac ia ființă pe la începutul sec. I î. Hr. având centrul său politic, economic și militar în sud-vestul Transilvaniei, în regiunea munților Orăștiei⁶⁶.

În prima jumătate a sec. I î. Hr. în fruntea acestui stat se afla Burebista, fiul și urmașul unui alt rege de vază al cărui nume nu se cunoaște. Burebista ducea o politică antiromană, urmărind oprirea înaintării romanilor în Peninsula Balcanică. În intervalul de timp de la moartea lui Burebista până la Decebal, expansiunea romană în Balcani ajunsese până la Dunărea de jos. După repetate încercări de intimidare și supunere a dacilor de către împărații romani, prin expediții armate la nordul Dunării și după neizbutitul război purtat de Dominițian pe la sfârșitul sec. I d. Hr. în anul 88, împotriva lui Decebal, Traian reușește să înfrângă în două campanii (101 – 102 și 105 – 106) statul dac care cuprindea, în afară de Transilvania, aproape întreg teritoriul patriei noastre. Cu toată rezistența eroică a poporului dac, sub conducerea ultimului rege Decebal, Dacia este învinsă și cucerită devenind pentru Imperiul Roman un bogat izvor de bogăție. După cucerirea provinciei de către romani, din contopirea elementului etnic autohton cu cel latin s-a plămădit, după cum se știe, o populație românească cu o cultură și economie proprie. Epoca feudală oferă de asemenea, suficiente dovezi în scopul susținerii ideii de continuitate a poporului român pe aceste plaiuri. Secole de-a rândul locuitorii și-au adus contribuția la lupta comună a românilor bănățeni împotriva cotropitorilor turci care nu de puține ori au transformat aceste frumoase locuri într-o arenă de luptă. Până de curând s-a păstrat în repertoriul liricii populare un scurt fragment⁶⁷ pe care-l redau mai jos pentru valoarea lui:

*“ Pă unior fost cășilie
Trag voiniși cu coasălie
Și mândrilie-ntorc briedălie . . . ”*

Localitatea Voislova este așezată pe un drum strategic, de-a lungul existenței sale, ea a trebuit să plătească cu grele suferințe, cauzate de năvălitori. Valea îngustă a fost folosită până în evul mediu de armatele ce se îndreptau spre centrul Transilvaniei. Locuitorii acestei vetre au avut ce înfrunta. Tradiția înaintașilor i-a îndemnat în primul rând să-și prețuiască neamul, să nu-l considere un sacrificiu. Au luptat pentru eliberare în data de 7 aprilie 1849 când generalul Iosif Bem a intrat în Banat pe defileul de la Voislova. În timpul acestor lupte în localitatea grănicerească Voislova, au ars 27 de case țărănești și locuința erarială pentru ofițeri, salvându-se

⁶⁶ BORAN ANA – *op.cit.*, p. 32.

⁶⁷ AURELIA JOMPAN, DUMITRU JOMPAN – *op.cit.*, p. 26.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

restul de 81 de case. Despre comuna grănicerescă Voislova, grănicerii bănățeni și revoluția de la 1848 – 1849 voi face o descriere amănunțită într-un subcapitol ulterior.

Capitala Daciei Romane – Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa. Aceasta se ridică odinioară la poalele munților Retezat, în partea de sud-vest a Țării Hațegului de astăzi. Nu se cunoaște cu exactitate data întemeierii capitalei. O inscripție descoperită la începutul sec. al XVI – lea, în hotarul satului Grădiște – Sarmizegetusa consemnează⁶⁸: “*Din porunca împăratului Cesar Nerva Traianus Augustus, fiul divinului Nerva, a fost întemeiată Colonia Dacica prin Decimus Terentius Scaurianus, guvernatorul său*”. Numele guvernatorului provinciei arată că întemeierea noului oraș a avut loc în primii ani după cucerirea Daciei (după unele păreri 106 – 107, după altele între 108 – 110). Întemeierea coloniei a fost marcată și prin baterea unei monede (*sestertius*) emisă la Roma, din ordinul Senatului, dedicată “celui mai bun principe” – împăratului Traian. Alegerea de către împăratul Traian a locului pentru orașul care-i va purta numele n-a fost întâmplătoare. Prin așezarea sa metropola se bucura de anumite avantaje strategice și economice. Munții Retezat la sud și munții Poiana Ruscă la nord constituiau bariere naturale greu de străbătut pentru eventualii atacatori. Capitala al cărei teritoriu se întindea de la Tibiscum la Micia până la intrarea Jiului în defileu, se putea dezvolta în liniște, fiind apărată de castele Tibiscum (Jupa), Pons Augusti (Voislova), Micia (Vețel) și Bumbesti. Prin Ulpia Traiana trecea drumul imperial care venea de la Dunăre și făcea legătura cu extremul nord al provinciei, la Porolissum (Moigrad).

C. Daicoviciu înclina să considere Banatul ca făcând parte din Dacia Malvensis. Punctele vamale sau castelele erau sub stricta supraveghere financiară și administrativă a Imperiului Roman. Modul de amplasare a punctelor de vamă din estul Banatului poate constitui un temei pentru ideea că întreg Banatul a fost organizat ca o provincie de sine stătătoare; ca întindere teritorială, aria geografică cuprinsă între vămile de la Partiscum, Dierna, Pons Augusti și Micia s-ar părea că justifică suprafața unei provincii romane. Cercetările arheologice au dovedit cu certitudine că Banatul a aparținut, în întregime sa, Imperiului Roman. Sunt numeroase descoperirile arheologice care atestă continuitatea daco-romană – peste 400 de puncte în 181 de așezări bănățene, iar în cadrul lor un număr de aproximativ 30 reprezintă așezări romane edificate pe cele dacice, iar peste 200 sunt puncte locuite în epoca romană și continuând și după retragerea aureliană⁶⁹.

Istoria Daciei romane de epocă dacică constituie o dovadă că după 102/106, prin integrarea Banatului în Imperiu Roman are loc un proces de intensificare a locuirii sale și de spor demografic atât prin colonizare cât și prin creșterea demografică naturală⁷⁰. Este o dovadă a rolului pe care Banatul l-a avut în epoca romană, faptul constituind o premisă a continuității daco – romane pe teritoriul Banatului, în cadrul viitorului proces al etnogenezei românești (sec. IV - VIII).

Castrul roman de la Voislova despre care am amintit mai sus cu numele de *Pons Augusti* (*Podul Împăratului*) după unii scriitori, alții l-au denumit *Ponte Augusti* sau după o inscripție⁷¹ mai veche “*Statio Pontis Augusti*”, a fost zidit pe o culme din apropierea satului la sud de râul Bistra, mai precis pe terasa din fața gării de cale ferată în grădina și pe perimetrul locuinței cetățeanului Pârvu Ion. Înainte de a intra în descrierea castrului de la Voislova, voi da o definiție a acestuia cât și câteva considerații generale despre castru, pentru a se înțelege mai bine ce a însemnat această cetate pentru armatele romane. “Oriunde poposea armata romană, fie și numai

⁶⁸ http://www.ici.ro/romania/ro/turism/hd_ulpiatraiana.html.

⁶⁹ ADRIAN BEJAN – *Dacia Felix – Istoria Daciei Romane*, Timișoara, 1998, p. 26.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 26.

⁷¹ IOAN LOTREANU – *op.cit.*, p. 447.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

pe vreme mai scurtă, lua măsuri de apărare în vederea unui pericol. Cel dintâi pas era facerea unui șanț patrulateral formând laturile lagărului. Înăuntru acestui șanț își întindeau soldații corturile din piele, după un plan bine stabilit. Dacă armata rămânea timp mai îndelungat într-un loc, șanțul se adâncea, se întărea cu turnuri de apărare așezate pe un val de pământ. Se purta o deosebită grijă pentru asigurarea celor patru porți din cele patru laturi, iar adăposturile soldaților înăuntru lagărului luau o formă mai stabilă, corturile provizorii fiind înlocuite cu clădiri solide. Un astfel de loc întărit se numea *Castrum*⁷². În vecinătatea castrului se îngheba de regulă o colonie de civili: negustori sau corespondenți de-ai soldaților.” Fortificația era apărată de unu sau două șanțuri, în spatele cărora exista câte un val, *agger*, întărit cu bârne de lemn sau cu zid de piatră înalt de aproximativ 5 m. Pe fiecare latură exista o poartă cu două turnuri înalte de până la 10 m. Zidurile de incintă și turnurile erau împodobite cu creneluri de piatră. În spatele acestui zid se afla un zid de rond. În interiorul castrului, clădirea centrală era comandamentul, *principia*, în jurul căreia erau dispuse celelalte construcții. De la aceasta porneau patru străzi importante: *via praetoria*, *via decumana*, *via principalis dextra* și *via principalis sinistra*. În spatele valului, de-a lungul acestuia, se afla *via sagularis*, utilizată mai ales pentru adunarea soldaților la apel dar și pentru o pregătire rapidă în caz de apărare. Din cele 4 străzi principale porneau altele secundare ce delimitau anumite zone. Partea aflată în fața comandamentului se numea *praetentura*, iar cea din spatele comandamentului, *retentura*. Principia era compusă din: **1.** O curte, *atrium*, flancată pe fiecare latură de un șir de încăperi ce adăposteau *armamentaria*; **2.** Urma *basilica*, locul în care erau expuse monumentele onorifice închinare diferiților împărați și altarul la care în fiecare dimineață se efectuau ritualuri religioase pentru sănătatea împăratului; **3.** Un șir de 3 – 5 încăperi închideau spațiul principiei, ele adăposteau birourile castrului și o încăpere specială numită *aedes* în care erau adăpostite stindardele unității și portretul împăratului. Sub *aedes* se găsea o încăpere subterană în care se depozitau banii soldaților. Soldații își primeau salariul în produse (grâne, vin, brânză, carne, etc.). Ele erau depozitate în magazii numite *horeum*, clădiri așezate lângă principia. În spatele comandamentului sau lateral de acesta se afla locuința comandantului, *praetorium*, apoi spitalul, *valetudinarium*, urmate de atelierile militare, *fabricae*, și arestul, *carceres*. Soldații locuiau în barăci care adăposteau o centurie, respectiv 80 de oameni. O baracă era împărțită în 10 încăperi, fiecare constituind dormitorul pentru 8 soldați. Spațiul locuibil atribuit fiecărui soldat era de 2 m². *Centurionul* (comandantul) locuia în anexa alipită barăcii. Fiecare castru avea în apropiere o clădire pentru băi, *thermae*, care era folosită nu numai pentru îngrijirea corpului, ci reprezenta și locul de întâlnire al soldaților cu populația civilă pentru afaceri, recreere, etc.

*Burgus ori statio*⁷³ cu așezare civilă din perioada romană, vizibil pe terasa din fața gării de cale ferată, semnalat în bibliografie încă din sec. al XIX – lea, dar necercetat sistematic, nesigur până în ultimii ani când a fost descoperită inscripția pusă în cinstea unui guvernator al Daciei. Locul și ruinele castrului (auxiliar) au fost descrise destul de corect, în baza informațiilor mai vechi și a observațiilor proprii de teren de către eminentul naturalist și arheolog amator Alexandru Borza: “se găsesc urmele castrului Pons Augusti, pe o culme la sud de râul Bistra, spre apus de comună. Au fost descoperite la 1881 de J. Nemoianu profesor la Școala Normală din Caransebeș și de prof. Ștefan Pontelli din Caransebeș, amândoi zeloși arheologi. Castrul nu a fost încă săpat, s-au aflat însă în apropiere cărămizi cu inscripția **AVIVI** și **PROCOS** (aceasta a fost predată de Constantin Diaconovici Școlii Normale din Caransebeș). Castrul acesta a fost construit din piatră de râu legată cu var, cum se vede foarte bine în cele trei locuri săpate de

⁷² Prof. Dr. ZAHARIA GERMAN – *Sarmizegetusa – Capitala Daciei*, Tipografia și librăria Balint Nagy, f. a., Hațeg, p. 7.

⁷³ F. MEDELEȚ și BULIGAN – *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*, Timișoara, p. 235.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

proprietar. Dimensiunile sunt mici: 36 / 47 m. De acest castel de piatră se atașează unul de pământ, cu puțin mai mare decât precedentul. Sub cetatea romană s-au identificat ruinele băilor romane.” Alți arheologi de specialitate sunt de părere că la Voislova nu trebuie căutat castrul Pons Augusti, căci se vede pe terasa gării, este ruina unei construcții mai mari, iar Pons Augusti trebuie căutat mai spre est.

Ștampilele AVIVI și PROCOS sunt de caracter privat, nu militar (v. CIL, III 8075). Ce anume construcție era la Voislova, firește nu putem ști (poate un post de *beneficiarii*, o *statio* sau o clădire privată). Ruine de felul acesta sunt o mulțime și pretutindeni în Dacia. Existența castrului la Voislova, neexplorat și necercetat sistematic până acum (observat numai superficial de arheologi și de amatori – turiști) pare a fi confirmată și prin descoperirea inscripției votive găsite aici (cunoscută fragmentar).

Altar votiv de marmură, descoperit după sfârșitul celui de-al doilea război mondial de gospodarul Ion Pârvu din Voislova; după câțiva ani (fără să fie băgat în seamă de vreun arheolog epigrafist), blocul a fost utilizat în scopuri gospodărești; dar descoperitorul proprietar a transcris o parte din textul epigrafic roman; din acest manuscris prezentat în anul 1975 de Traian Popescu unui cercetător clujean, acesta a reconstituit aproape integral textul votiv în forma sa originală, după ce a recunoscut just analogia remarcabilă cu altarul votiv dedicat lui Hercules de către același general guvernator al Daciei:

MARTI

[pr] O SALVT [e]

[impe] RATOR (um) [Severi]

[et Ant] ONINI [f(ili) conserv (atori)]

5. [aug] VSTO [rum]

[do] MINO [rum]

[nos] TRO [rum]

[C(aius) I(ulius)] GALLVS LE [g(atus)]

[lor] VM PR(O)PR (aetore)

10. [cu] MSVI [s]

[v(ozum) s(olvit) I(ibens) m(erito)]

Traducere: “ (Zeu) lui Marte, întru sănătatea împăraților Severus Antonius fiul, 5. Păstrătorul auguștilor stăpâni ai noștri, C(aius) I(ulius) Gallus legatus al lor propraetore, 10. Împreună cu ai săi (din familia sa) juruința a împlinit-o cu plăcere după merit ”.

Închinarea făcută zeului militar prin excelență, Mars⁷⁴ pare și trebuie să stea în legătură cu vreo inspecție sau paradă la castrul auxiliar de lângă actuala Voislova a generalului – guvernator al Daciei, cu numele de Caius Iulius Gallus sau vreo acțiune cu fapte de arme din partea unității militare staționate aici în punctul fortificat dintre Banat și Transilvania care aparținea armatei auxiliare a Daciei Apulensis (fosta Dacia Superior). Despre acest guvernator al Daciei (tres Daciae), considerat de unii a fi Claudius Gallus vorbește și altarul votiv dedicat lui Hercules la Băile Herculane. În ceea ce privește materialul tegular, cele două piese ce au fost semnalate până acum la Voislova erau aduse aici din punctul arheologic Ulpia Traiana Sarmizegetusa, unde se regăsesc exemplare identice. Cărămidă cu ștampila AVIVI descoperită la Voislova împreună cu o serie de alte piese inscripționate cu literele *CIVAL*, *CIV*, *IVI*, *VA*, *IVAL*, *PROCOS* s-a întâlnit și

⁷⁴ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 35.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

în perimetrul comunei Zăvoi, la 700 m est de gara C.F.R. din localitate, lângă drumul județean care traversează fortificația romană *AGNAVIAE*, construită de împăratul Traian după războiul de cucerire a Daciei din anii 101 – 102 d.Hr.

AGNAVIAE, fortificație romană⁷⁵ de formă patrulateră de mari dimensiuni situată la intrarea în “Porțile de Fier” ale Transilvaniei. Cercetările arheologilor, parțiale au descris ca fiind un castru de etapă din timpul campaniilor lui Traian pentru cucerirea Daciei. Descoperirile de materiale arheologice, printre care cărămizi cu ștampilă, de caracter civil, par să indice o localitate importantă. Locul fortificației – castru a fost descris de unii arheologi astfel: “drumul trecea pe conul de dejecție al Bistrei în sus pe valea ce se tot strâmtează și la vreo 20 km (față de Ulpia Traiana - Sarmizegetusa) ajunge la comuna Zăvoi unde a fost castrul *AGNAVIS*, care a fost descoperit la 1881 de către arheologul Torma, într-o grădină a comunei. Constantin Diaconovici a găsit aici în anul 1897 cărămizi cu ștampila *MID*, ca la Tibiscum. Castrul se află la capătul comunei, spre Cireșa. Șoseaua trece peste castru, iar linia ferată și un tren industrial trec pe lângă valul sudic în teritoriul acestei cetăți. Odinioară mai trecea și o linie ferată oblic peste imensa fortăreață, pe teritoriul căreia sunt zidite 11 case și se întind grădini și holde. Laturile întăriturilor sunt de câte 330 m, măsurați aproximativ cu pașii.”

Cărămida descoperită la Voislova este pătrată, cu latura de 27 cm și a fost achiziționată la 6 septembrie 1867 de A. Diaconovich de la un țăran din Voislova, scoasă de acesta din ruinele castellum-ului de aici; pe la 1900 aceasta se afla în colecția teologică a Institutului Pedagogic Diecezan din Caransebeș. Că a fost sau nu la Voislova castru roman Pons Augusti, nu a fost încă nimic cercetat temeinic și păreri sunt împărțite. Se știe că după anul 273, împăratul Aurelian este obligat să ordone dărâmarea podului numit Ponte Augusti, pentru scopuri de apărare⁷⁶.

Amintirea unor așezări stabile, în diferite izvoare istorice de-a lungul secolelor, confirmă continuitatea existenței acestora fără întrerupere, iar așezările amintite au fost identificate arheologic atât în punctele amintite cât și în jurul acestora. Locuitorii băștinași, strămoșii celor care stăpânesc astăzi aceste meleaguri, au luptat eroic pentru apărarea Daciei.

2.2. Istoria satului până în secolul X

Cucerirea Daciei de către romani, a constituit pentru băștinași o apăsătoare subjugare, iar mai târziu se trece la abandonarea acestei provincii începând cu anul 251 sub presiunea loviturilor goților și carpile. În anul 271, din aceleași motive, împăratul Aurelian, deși îi bate pe goți și carpi, se vede silit să retragă trupele și aparatul de stat din restul provinciei, lăsând Dacia în voia sorții, după 165 de ani sub dominație romană. Odată cu armata și oficialitățile retrase, vor pleca și o parte a locuitorilor, însă majoritatea populației de la sate și o bună parte a celei orășenești a rămas pe loc, eliberată de sub apăsarea multiplă a Imperiului Roman și căutând să se acomodeze noilor condiții de viață, grea și nelipsită de primejdii continue, în mijlocul migrației popoarelor care se dezlănțuie asupra provinciei⁷⁷. Abandonată, Dacia ajunge sub stăpânirea mai multor seminții din vastul spațiu de nord al Mării Negre și al gurilor Dunării ca: goții, germanii, carpii (de origine daco – getă), hunii (380 – 453), gepizii, avarii și slavii. Cu tot caracterul efemer și nominal al stăpânirii popoarelor migratoare asupra Daciei, cei 300 – 350 de ani care s-au scurs de la părăsirea acestei provincii au însemnat o epocă de mari frământări și de lupte între

⁷⁵F. MEDELEȚ și BULIGAN – *op. cit.*, p. 234.

⁷⁶BORAN ANA – *op. cit.*, p. 36.

⁷⁷C. DAICOVICIU și colaboratorii – *Istoria Transilvaniei*, Ed. Academiei, 1963, p. 53.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

semințiile migratoare ce-și disputau stăpânirea asupra localnicilor. Spre deosebire de populațiile migratoare nomade și ecvestre (goți, huni, gepizi, avari) slavii se așează definitiv pe meleagurile noastre, conviețuind timp de mai multe secole cu populația băștinașă, până la asimilarea lor în sânul daco-romanilor, mai bine zis a românilor, în sec. X – XI. Acestei conviețuiri îndelungate i se datorează marea influență pe care au exercitat-o slavii asupra culturii materiale și spirituale a băștinașilor. Din așezarea lor alături de români se explică elementul slav destul de pregnant și bine reprezentat în nomenclatura topografică a Banatului și a văii Bistrei chiar denumirea localității Voislova este un toponim de origine slavă⁷⁸ prin partea finală identică cu cele ale atâtor alte nume topice derivate cu sufixul slav [-ov]. Modul cum sunt folosite sufixele în numele topice de origine slavă ne dă posibilitatea, de asemenea, să delimităm ceea ce este vechi slav de cel de al doilea strat de toponimie slavă, de dată târzie. Sufixul -ov-, simplu cu valoare adjectival-posesivă sau indicând o caracteristică a locului se prezintă în această formă și în cuvântul Voislova, localitate aflată în apropierea ținuturilor sârbocroate.

În legătură cu stăpânirile vremelnice asupra Daciei înainte de formarea poporului român, trebuie relevată și dominația bulgară ce s-a extins la nord de Dunăre în secolele IX – X, cuprinzând și sudul Transilvaniei și Banatul⁷⁹. Dominația bulgară a contribuit activ la accelerarea și consolidarea formațiunilor prestatale slavo – române ale lui Gelu (în centrul Transilvaniei), Menumorut (în NV) și Glad (în Banat), voievodate pe care le găsim ungurii la pătrunderea lor în Crișana, Banat și Transilvania. Supremația temporară a statului încreștinat bulgar asupra unei părți a teritoriului românesc și legăturile strânse social – culturale încheiate între populația română și cea slavă de la nordul și sudul Dunării, au avut unele consecințe de lungă durată: religia creștină răspândită în Dacia, în limba latină începând cu secolul al IV – lea se generalizează și se impune ca religie dominantă, organizată după modelul Bisericii autonome bulgare și adoptând ca limbă liturgică limba slavo – bulgară, ulterior și limbă a cancelariei și culturii noastre. La temelie acestei etnogeneze românești stau cele două elemente componente: populația de limbă traco – daco – moesică, autohtonă și elementul romanic, reprezentat prin coloniștii Romei, așezați în acest spațiu carpato – danubiano – balcanic în cursul veacurilor de stăpânire romană. Nașterea poporului român pe teritoriul patriei noastre este condiționată de continuitatea și după “abandonarea oficială a Daciei” a unei populații latine aici, ce a dăinuit neîntrerupt, în timp și spațiu, nu numai până la venirea și așezarea masivă a slavilor în Dacia pe la anul 600, dar și după această dată. Legăturile dintre romanitatea moesică și dacică nu sunt întrerupte nici în veacurile VII – IX, ci se mențin, dar limba latină comună începe acum să se diferențieze de latina populară, trecând spre etapa primă a limbii românești – “*străromâna*”. Centrul de greutate al romanității daco – moesice devine acum Dacia, romanitatea dunăreană (moesică) scăzând treptat, fie în urma slavizării, fie prin deplasarea unor elemente romanice în Dacia și Peninsula Balcanică. Pe la sfârșitul veacului al X – lea, apar românii în izvoarele bizantine, slave și maghiare sub denumirea de – *VLAHI*. În condițiile unei predominante vieți sedentare – agricole va avea loc adevărata simbioză cu slavii și se va înfăptui asimilarea lentă a acestora de către daco-romani, având drept rezultat intrarea elementului etnic și lingvistic slav, ca al III – lea component, în plămădirea limbii și poporului român. Prin secolul al IX – lea începe și procesul de încheiere a celor dintâi formațiuni feudale începătoare româno-slave în diferite regiuni ale ținutului nord-dunărean. Apariția nu mult după acestea a celor dintâi mențiuni despre “*Vlahi*” ca populație care nu e slavă și nici romană, ci una deosebită atât de vechea populație a

⁷⁸ V. IONIȚĂ – *op.cit.*, p. 221.

⁷⁹ C. DAICOVICIU și colaboratorii – *op.cit.*, p. 69.

Imperiului Roman, cât și de popoarele slave și maghiare înconjurătoare, constituie o confirmare a acestui adevăr.

Poporul român și limba română, rezultat al romanizării elementului autohton dacomoestic, al asimilării treptate a slavilor și a altor populații așezate pe teritoriul României de azi, s-au format în ultimele secole ale mileniului I d.Hr., în spațiul carpato – danubiano – pontic, având ca nucleu ținuturile de deal și munte ale Daciei.

2.3. Istoria localității din secolul al XI – lea până în secolul al XVIII –lea

Înfățișând situația locuitorilor Banatului din primii ani ai sec. al XI – lea, scrierea hagiografică cunoscută sub numele de “Legenda Sfântului Gerard” (Legenda Sancti Gerardi) amintește moșiile și curțile aparținătoare “ducelui” (voievodului) Athum și oamenilor săi⁸⁰. Acest lucru dovedește că în Banat exista agricultură, deoarece moșia înseamnă pământ agricol, fânețe și pășune. Însăși legenda confirmă această realitate când vorbește despre existența în Banat a râșnițelor pentru măcinat grăunțele, puse în mișcare de oameni. Toate acestea atestă practicarea agriculturii pe întreg cuprinsul țării, alături de creșterea vitelor și păstoritul de tip transumanță, condiționat de diversitatea reliefului acestei regiuni. Aceste referiri arată bogăția ținuturilor Banatului și dezvoltarea meșteșugurilor menite să satisfacă nevoile primordiale ale oamenilor. Anonimus, notarul regelui Bela III, ne-a transmis informații interesante cu privire la situația politică a Transilvaniei din prima jumătate a secolului al X – lea. Deși Anonimus își scrie lucrarea sa “Faptele ungarilor” (Gesta hungarorum) pe la sfârșitul sec. al XII – lea, el a folosit cronici de la sfârșitul sec. al XI – lea, precum și izvoarele ce i-au stat la dispoziție în calitatea sa de mare demnitar la curtea regală. El pomenește trei formațiuni politice – “ducate” (voievodate): unul în Crișana condus de Menumorut, care cuprindea teritoriul dintre râurile Someș și Mureș avându-și centrul în cetatea Biharea; al doilea în Banat, între Mureș și Dunăre condus de Glad care-și avea centrul în cetatea Cuvin (Keve) dintre Timiș și Dunăre; al treilea în Transilvania de la porțile Mureșului până la izvoarele Someșurilor, condus de Gelu, care-și avea centrul în apropierea Clujului. Aceste trei formațiuni politice erau conduse de “duci”, adică voievozi destul de puternici, care aveau armată proprie formată din țărani, cu care se împotriveau pretențiilor ridicate de căpeteniile triburilor maghiare, care se orientau spre Transilvania, respectiv voievodatul locuit de români și slavi condus de Gelu și spre cel al lui Athum, urmașul lui Glad, în Banat. Căpeteniile acestor formațiuni, voievozii, erau feudali destul de puternici, având în subordine cnezi și jupâni, denumiri întâlnite și în Banat, de altfel construind multe cetăți (în Bihor – Satu Mare și Biharea; în Banat – Horom, Cuvin și Orșova; în Transilvania – pe râul Someș, lângă Cluj). Pătrunderea triburilor maghiare în Transilvania la începutul sec. al X – lea se explică prin dorința acestora de a-și spori terenurile de pășune și a ajunge la bogățiile subsolului Transilvaniei, în special la sare. Cu toate acestea, populația băștinașă și-a continuat viața ca și până atunci, în uniuni de obște, conduse de alți voievozi. Trăinicia unor instituții vechi slavo-române adeverește această realitate. Dintre acestea, cnezatul și voievodatul cu voievozii și cnezii români pomeniți la 1247 între Carpați și Dunăre (Litovoi, Seneslau, Ioan și Farcaș) sunt urmașii acestor cnezi și voievozi din secolul al X – lea.

⁸⁰ *Ibidem* – p. 91.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

În timpul veacurilor IX – X își are începutul și instituția “*jupelor*” și a “*jupanilor*” păstrată și în toponimiile din Banat (Jupa, Jupani, Jupalnic) precum și existența “*ohabelor*” în Banat (Ohaba Bistra), Arad, Țara Hațegului, Oltenia, acolo unde se păstrează puternice urme de autonomie românească până târziu în Evul Mediu. Conducătorii de la sfârșitul secolului al X – lea și începutul secolului al XI – lea, sunt succesorii puterii celor din prima jumătate a sec. al X – lea, întinderea, puterea și bogăția lor, precum și legăturile cu Bizanțul fiind impresionante. Pe la începutul sec. al XI – lea, regele ungar Ștefan I și aristocrația din jurul său și-au îndreptat privirile spre pământurile din vecinătate, locuite de români și slavi, agricultori și păstori, mineri și meșteșugari. Dar stăpânirea maghiară în Transilvania și Banat a rămas încă multă vreme nesigură. Stăpânirea statului maghiar s-a oprit timp de peste o jumătate de veac la Poarta Meseșului, dincolo de Munții Apuseni. În jurul vechilor cetăți, a “grad-urilor” româno – slave găsite aici, se vor organiza în sec. XII – XIII, comitatele regale, având în frunte dregători, numiți “ispani” din slavonescul jupân.

În veacul al XIII – lea, soarta românilor din Ungaria, în general, era destul de suportabilă. Românii nu erau națiune tolerată, ci o națiune cu drepturi recunoscute și respectate de puterea statului ungar. Românii erau constituiți în comunități militare, ai căror șefi nu odată se disting pe câmpul de luptă. Ei își aveau cârmuitorii politici proprii, care se numeau cnezi (kinezi) și voievozi ce purtau grijă de administrarea satelor și districtelor. Mai exista și o clasă puternică de nobili care participau la diete, în afacerile țării. Rezultă că românii aveau în acele vremuri un număr însemnat de baroni și nobili care s-a contopit în decursul veacurilor în elementul maghiar, datorită goanei și asupririi religioase pornită asupra lor de un cler fanatic și de regii acestora. Pentru credincioșii Bisericii Orientale din patrie timpul acesta e o perioadă de persecuție atât de apăsătoare, încât mulțime din români preferă a se exila de bunăvoie decât să suporte pretențiile stăpânilor.

Izvoarele istorice de la începutul veacului al XIV – lea surprind, pentru spațiul montan al Banatului, forme proprii de organizare și manifestare a elementului românesc. Districtele bănățene în măsură ce se reflectă în documentele din sec. XIV – XV, au fost manifestări ale unei autonomii locale în cadrul sistemului feudal apusean al Regatului Maghiar, afirmând vitalitatea românească aici.

Localitatea Voislova apare pentru prima dată atestată documentar⁸¹ în anul **1397** – dar aceasta nu înseamnă că nu ar fi existat până la acea dată – ca făcând parte din Districtul Sebeșului, care grupa în secolele XIV – XV satele din depresiunea Caransebeșului confirmat documentar în anul 1350 prin actul privilegiate în favoarea voievodului Lupcin din familia Mâtnicenilor. Limita nordică a acestuia derulată pe valea Bistrei, de-a lungul culmilor Munților Poiana Ruscă, într-un sector cuprins între Ciuta și Băuțar găzduia și localitatea Voislova.

Într-o ordine cronologică, numele satului Voislova apare scris în documente sub următoarele forme⁸²:

- În anul 1397 – **WOZYLYOWA** ;
- În anul 1430 – **WOYZLOWA** ;
- În anul 1544 – **WHEZYLOWA** ;
- În anul 1580 – **VEIZLOVA** ;
- În anul 1603 – **VOIZLOVA** ;
- Între 1690 ~ 1700 – **VOIZLOVA** ;
- În anul 1774 – **VOESLOVA** ;

⁸¹ C. SUCIU – *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, Vol. II., p. 256.

⁸² BORAN ANA – *op.cit.*, p. 43.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- În anul 1840 – **VAISLOVA** ;
- Între 1843 ~ 1844 – **VOJSLOVA** ;
- În anul 1913 – **SZŐRENYBALAZSD** .

Districul Sebeșului se prezintă, din punct de vedere al aspectului etnic al așezărilor, ca o zonă de locuire românească compactă. Informațiile privitoare la situația patrimonială a satelor din acest district, relevante îndeosebi pentru veacul al XV – lea, atestă realități sociale reprezentate de stăpâniri cneziale și nobiliare românești. Se detașează în această privință familiile Bizere, Mâtnic, Măciacă și Fiat de Armeniș. Reprezentanții acestor elite românești au jucat un rol important și în conducerea districtului Sebeș și în Cnezatul Bistrei. În momentul apariției în lumina izvoarelor scrise, membrii familiei Bizere, la începutul veacului al XV – lea, se bucurau deja de privilegii nobiliare. Un act din 29 noiembrie 1433 enumera un număr de 8 sate grupate pe cursul inferior al Bistrei, la poalele Munților Poiana Ruscăi care erau în posesia acestei familii⁸³. Documentele păstrate nu îngăduie aprecieri cu privire la începuturile și ascensiunea familiei Bizere, cu siguranță la originea cnezială. Moșiile grupate în acest sector al Bistrei au putut constitui inițial un cnezat de vale.

Satul Voislova este așezat la confluența pârâului Rusca cu râul Bistra. Un document din cancelaria regală, emis în anul 1397, menționa pe Ladislau, fiul lui Petru numit „românul” din Voislova, la introducerea în stăpânirea moșiei regale Pogăniș. Moșia Voislova în anul 1430, alături de Crâjma, Zăvoi și Valea Bistrei erau stăpânite în comun de Ioan fiul lui Wolkzan, George fiul lui Petru, un alt Wolkzan, fiul lui Bogdan, Petru fiul lui Stoian, Lațcu fiul lui Iuga și de Novac fiul lui Neagotă⁸⁴.

Districtele românești sunt supraviețuirea vechilor cnezate și voievodate. Ele se mențin mai ales în regiunile mărginașe, unde s-au mai păstrat urmele vechii autonomii administrative și judecătorești, fiecare district cuprinzând mai multe sate. În organizarea lor internă și mai ales în probleme juridice, districtele se conduceau după obiceiuri străvechi, după “legea românilor” care trebuia respectată și de oficialități⁸⁵.

În sec. al XVI – lea, anul 1526 Ungaria se va prăbuși sub atacurile oștilor turcești asupra armatei maghiare în câmpia mlăștinoasă de la Mohács. Habsburgii, cei mai interesați în oprirea înaintării turcești, datorită vecinătății teritoriale, n-au întreprins nimic, dorind chiar slăbirea regatului maghiar pentru a-l ocupa mai ușor, ivindu-se astfel un bun prilej pentru planurile lor de cotropire a noi teritorii. În 1552 o mare parte a Banatului va fi ocupată de turci și prefăcută în pašalâc, inclusiv Timișoara, alături de alte orașe și cetăți bănățene de mai mică importanță. Caransebeșul va cădea și el în mâinile turcilor în 1659 împreună cu ținuturile înconjurătoare, implicit și Voislova, alături de Lugoj și teritoriul bănățean neocupat până atunci, iar înspre nord Zarandul și Bihorul vor cădea sub pašalâc turcesc în anul 1660. Ultima perioadă din istoria principatului transilvănean autonom, sub suzeranitate turcească, îi corespunde domniei lui Mihai Apafi (1661 – 1690) caracterizată prin decadență economică și politică. Atât în timpul stăpânirii maghiare, cât și în timpul ocupației turcești, populația acestor teritorii era lipsită de drepturi politice, obligată să muncească pentru cuceritori și să îndure disprețuri fără margini. Pentru Transilvania se punea problema orientării politice în noile împrejurări, la bogățiile ei râvnind atât împăratul Austriei cât și regele Poloniei. Atât Transilvania cât și Banatul vor fi smulse turcilor și luate sub “ocrotirea” curții de la Viena. La scurtă vreme după alungarea turcilor de sub zidurile Vienei, austrieicii își îndreaptă privirile spre Transilvania, râvnită de multă vreme de Curtea din Viena pentru bogățiile și importanța ei strategică.

⁸³ DUMITRU ȚEICU – *op. cit.*, p. 484.

⁸⁴ *Ibidem* – p. 394.

⁸⁵ C. DAICOVICIU și colaboratorii – *op. cit.*, p. 166.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Turcii, învinși în repetate rânduri, au fost nevoiți să recunoască schimbările din Transilvania, renunțând la suzeranitatea asupra ei în favoarea Vienei. Printre instituțiile militar – administrative care au fost create în Banat după cucerirea acestuia de către Imperiul Habsburgic, un loc important îl deține Regimentul de Graniță Nr. 13 Româno – Bănățean. Inițial acesta a fost creat de către locotenent – colonelul Papilla, sub forma unui batalion românesc de grăniceri, care a funcționat astfel între anii 1769 – 1773, având sediul la Jupalnic și cuprinzând o serie de localități românești situate de pe valea Bistrei până la Jupalnic. Ca urmare a dispozițiilor din 19 august 1869 și 31 ianuarie 1870, în întreg Imperiul Habsburgic s-a trecut la desființarea confiniului militar și la extinderea vieții publice constituționale și asupra acestui teritoriu. La 1 noiembrie 1872, Regimentul de Graniță Nr. 13 Româno – Bănățean și-a încetat activitatea, teritoriul său devenind comitatul Severin⁸⁶.

2.4. Comuna grănicerească Voislova

Comuna grănicerească Voislova a făcut parte din Regimentul de graniță româno – bănățean Nr. 13 care-și avea reședința în Caransebeș. Voislova a fost de-a lungul istoriei sale o vatră pe care s-au dat multe bătălii, pe acest defileu trecând multe popoare, deoarece era ultima comună de pe valea Bistrei care lega Banatul de Ardeal. Înființarea Regimentului de graniță a dus la o stabilizare și unificare a acestei zone organizându-se în fiecare comună câte un post de grăniceri. Asemenea post s-a înființat și în localitatea Voislova. Curtea de la Viena voia să cunoască situația efectivelor armatei, implicit și a regimentelor grănicerești. Așa se face că în ziua de 14 septembrie 1792 a avut loc la Caransebeș, conscripția pentru companiile care își aveau sediul la Caransebeș, Globurău, Teregova, Ohababistra și Petnic⁸⁷. Din aceste situații ale regimentelor de graniță rezultă că postul grăniceresc Voislova avea în componența sa următorii grăniceri⁸⁸:

- Soldat Ioan Opruț – 6 – are 26 de ani – căsătorit. Are un fiu, Ion de 2 ani. Înrolat la 1 iunie 1789. Are înălțimea de: 5 picioare, 2 țoli și 3 degete.
- Soldat Marin Sârbu – 9 – are 20 de ani – căsătorit. Înrolat la 16 aprilie 1791. Are înălțimea de: 5 picioare, 3 țoli și un deget.
- Soldat Iancu Bran – 11 – are 30 de ani – căsătorit. Înrolat la 1 noiembrie 1785. Are înălțimea de: 5 picioare, 4 țoli și două degete. A dezertat o singură dată.
- Soldat Nicolae Ruja – 19 – are 35 de ani – căsătorit. Înrolat la 1 mai 1789. Are înălțimea de: 5 picioare, un țol și două degete. A dezertat de două ori. În prezent este în pază pe frontieră.
- Soldat Nica Moise – 20 – are 30 de ani. Căsătorit are doi copii: Barbu de 5 ani și Eva de 2 ani. Înrolat la 1 mai 1786. Are înălțimea de: 5 picioare, 6 țoli și două degete. A dezertat de două ori. În prezent este în pază pe frontieră.
- Soldat Ioan Mihuț – 23 – are 26 de ani – necăsătorit. Înrolat la 1 martie 1789. Are înălțimea de: 5 picioare, 2 țoli și un deget. În prezent este bolnav la domiciliu.
- Soldat Barbu Jompan – 27 – are 36 de ani – căsătorit. Înrolat la 1 noiembrie 1785. Are înălțimea de: 5 picioare, 7 țoli și două degete. A dezertat o singură dată.

⁸⁶ *** D.G.A.S. – *Filiala Arhivelor Statului. Județul Caraș – Severin*, București, 1983, p. 26 – 28.

⁸⁷ LIVIU GROZA și TRINȚU MĂRAN – *Documente vieneze referitoare la Banatul grăniceresc*, Vol. IV, Ed. Dalami, Caransebeș, 2005, p. 6.

⁸⁸ *Ibidem* – p. 23.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- Soldat Iacob Mușă – 42 – are 36 de ani – căsătorit. Înrolat la 1 mai 1789. Are înălțimea de: 4 picioare și 11 țoli.
- Soldat Alexandru Mușă – 26 – are 18 ani – necăsătorit. Înrolat la 16 martie 1792. Are înălțimea de: 5 picioare, 5 țoli și un deget.
- Trăgător de elită Ioan Opruț – 3 – are 30 de ani – căsătorit. Înrolat la 1 noiembrie 1785. Are înălțimea de: 5 picioare. A dezertat o singură dată. Soția este absentă.
- Soldat Ștefan Boran – 45 – are 22 de ani – căsătorit. Are un fiu, Alexandru de o lună. Înrolat la 1 noiembrie 1778. Are înălțimea de: 5 picioare și 5 țoli. Soția este absentă.

Precizez că toți grănicerii care nu au trecută confesiunea sunt ortodocși.

Cifra scrisă după numele grănicerilor reprezintă numărul de casă al comunionului respectiv.

Înălțimea grănicerilor este scrisă în picioare (31 cm), țoli (2,63 cm) și degete (2,2 mm).

Înainte de acest recensământ, s-au mai întocmit tabele nominale ale grănicerilor din Regimentul valaho – ilir întocmite în urma conscripției (recensământului) din anul 1788. În acea vreme se lucra foarte intens la cunoașterea cât mai amănunțită a fiecărei comune grănicerești a tot ce însemna ea dar mai ales trebuiau cunoscute numele grănicerilor și funcția lor în comunitatea grănicerească. Recensământul grăniceresc⁸⁹ din anul 1788, ne arată că în comuna Voislova se aflau la post următorii grăniceri:

- Soldat Ioan Opruț – Nr. casă 3;
- Soldat Crăciun Opruț – Nr. casă 6;
- Soldat Trandafir Achimescu – Nr. casă 8;
- Soldat Iancu Boran – Nr. casă 11;
- Soldat Ioan Opriș – Nr. casă 13;
- Soldat Petru Ruja – Nr. casă 19;
- Soldat Nica Mârșa – Nr. casă 20;
- Soldat Trăilă Jompan – Nr. casă 24 (rămas în postul de pază de la Pecinișca);
- Soldat Martin Șola – Nr. casă 25;
- Soldat Petru Jompan – Nr. casă 27;
- Soldat Petru Vuc – Nr. casă 30;
- Soldat Miclean Micșa – Nr. casă 31;
- Soldat Petru Văran – Nr. casă 37;
- Soldat Nistor Boran – Nr. casă 45;
- Soldat Ion Jompan – Nr. casă 27 (dezertor).

După cum se observă unii dintre grăniceri se regăsesc în ambele conscripții grănicerești, fiind destul de loiali în ceea ce privea apărarea frumoasei lor comune cât și a frumoasei zone a văii Bistrei.

Subcapitolele ce urmează se vor referi la înființarea Regimentelor de graniță, comunității de avere cât și rolul comunelor grănicerești de pe valea Bistrei în acest confiniu militar.

2.4.1. Organizarea administrativă confiniară

În provinciile grănicerești nu a existat de la început un sistem administrativ unitar și complet. Statutele de organizare și ordonanțele care le-au urmat, au neglijat cu desăvârșire această ramură de activitate a puterii publice. S-au luat, e drept, unele măsuri cu caracter local și

⁸⁹ LIVIU GROZA și TRINȚU MĂRAN – *Documente vieneze referitoare la Banatul grăniceresc*, Vol. III, Ed. Nagard, Lugoj, 2005, p. 24.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

temporar, de la caz la caz, spre a se înlătura neajunsurile ce se iveau. Prin ele însă, nu s-a ajuns la o normalizare completă și generală a administrației de stat.

Pimul pas, spre o unificare administrativă, s-a făcut prin sistemul cantonal – *Cantonsystem* – pus în aplicare în anii 1783 – 1787 pe întreg confiniul militar croat, slavon și bănățean. El împreună cu regulile care i-au urmat în cursul vremii, ne dă o icoană clară despre organizarea și sfera de activitate a organelor administrative confiniare. Această organizare administrativă cuprindea⁹⁰:

1. **Comunele**, care erau de două categorii: comuna grănicerească și comunitatea militară.
2. **Comandamentul companiei**. Toate comunele situate în circumscripția unei companii, stau sub directa și nemijlocita autoritate a comandamentului acesteia.
3. **Comandamentul de regiment**. Întreaga activitate administrativă din circumscripția teritorială a unui regiment, se concentrează în mâinile acestui comandament.

Regimentele confiniare își aveau reședința în următoarele orașe:

- Gospic-----Regimentul Nr. 1-----al Licanilor;
 - Ottocac-----Regimentul Nr. 2-----al Ootosanilor;
 - Ogulin-----Regimentul Nr. 3-----al Ogulinilor;
 - Carlstad-----Regimentul Nr. 4-----al Sluinilor;
 - Belovar-----Regimentul Nr. 5-----al Craițerilor;
 - Vincovce-----Regimentul Nr. 6-----al Brodului;
 - Gradișca Noua-----Regimentul Nr. 7-----al Gradișcanilor;
 - Mitrovic-----Regimentul Nr. 8-----al Petruvaradinului;
 - Belovar-----Regimentul Nr. 9-----al St. Georgenilor;
 - Glina-----Regimentul Nr. 10-----I. Banial (banalist);
 - Petrinia-----Regimentul Nr. 11-----II. Banial (banalist);
 - Panciova-----Regimentul Nr. 12-----Germano-Bănățean;
 - **Caransebeș-----Regimentul Nr. 13-----Valaho-Ilir Bănățean, devenit Valaho - Bănățean(1838), apoi Româno-Bănățean (1848);**
 - Miercurea Ciuc-----Regimentul Nr.14-----sau I. Săcuiesc Transilvan;
 - Târgu Secuiesc-----Regimentul Nr.15-----sau II. Săcuiesc Transilvan;
 - Orlat-----Regimentul Nr.16-----sau I. Româno Transilvan;
 - Năsăud-----Regimentul Nr.17-----sau II. Româno Transilvan;
 - Titel-----Batalionul de ciachiști;
 - Biserica Albă: a devenit reședința batalionului ilir (devenit Regimentul Nr. 14 sârbo-bănățean) în urma divizării regimentului valaho-ilir, din anul 1838, în regiment valah și batalionul ilir.
4. **Comunitățile militare**. Pentru promovarea intereselor culturale, industriale și comerciale ale confiniului militar, unele orașe au fost ridicate la rangul de comunități. În această calitate, ele se bucurau de unele privilegii, pe care celelalte comune din confiniu nu le aveau.
 5. **Comandamentul de brigadă**. Autoritatea administrativă superioară regimentelor și comunităților militare, este comandamentul general. Între acestea se interpune comandamentul de brigadă, cu atribuțiunea de a veghea la fața locului asupra activității regimentelor și comunităților, a le transmite ordinele comandamentului general, și a controla executarea lor.

⁹⁰ Dr. MARCHESCU ANTONIU(advocatul Comunității de avere din Caransebeș) – *Grănicerii Bănățeni și Comunitatea de Avere (contribuțiuni istorice și juridice)*, Tiparul Tipografiei Diecezane Caransebeș, 1941, p.37 – 43.

- 6. Comandamentul general.** Prin mijlocirea brigăzilor, autoritatea superioară regimentelor și comunităților militare o constituia comandamentul general. Erau mai multe comandamente generale și locul de reședință al lor a variat. În anul 1823 funcționau 4 comandamente generale și anume: la Agram (denumirea germană a capitalei Croației, Zagreb), pentru confiniul militar croat unit, la Petruvaradin pentru confiniul militar slavon, la Timișoara pentru confiniul militar bănățean și la Sibiu pentru întreg confiniul militar transilvan.

2.4.1.1. Retragerea turcilor din Banat

După un asediu neîntrerupt timp de 44 de zile, la 12 octombrie 1716, cetatea Timișorii capitulă. A doua zi, turcii o predară armatei austriece, iar în ziua de 18 octombrie prințul Eugen de Savoia, în fruntea armatei asediatoare, intra în cetate. În condițiunile de capitulare, pașa Mehmed ceru ieșirea din cetate și pe seama „curușilor” unguri din oastea lui Rakoczy, refugiați sub scutul turcesc. Populația cetății, Români, Sârbi, Dalmatini, Armeni și câțiva Jidovi, a rămas pe loc⁹¹.

Prin capitularea Timișorii, turcii au pierdut cel mai important punct de apărare în Banat. Și-au menținut însă pozițiile în Panciova, Cubin, Palanca Nouă și Orșova. Pentru apărarea frontierelor în viitor, prințul a ales, dintre generalii săi pe cel mai capabil și mai agreat, de el și de Curte, pe generalul contele Claudiu Florimund de Mercy, originar din localitatea Mercy, situată lângă Metz, în principatul Lotharingiei. Pe ziua de 1 noiembrie 1716 a fost numit guvernator militar și civil al Banatului. Misiunea lui era de a scoate pe turci din Banat și de a reorganiza provincia.

Timp de 164 de ani (1552-1716), stăpânirea semilunii a distrus tot ceea ce munca constructivă a harnicului popor băștinaș a creat întru propășirea acestei provincii, aruncând-o cu secole îndărăt, în cea mai primitivă stare⁹². ”Pe unde trece Turcul, nu crește frunza nici fânul”. Regiuni întregi au rămas depopulate, sate vechi au dispărut cu totul, iar cele rămase de pe urma urgiei, aveau puține case de locuit. În totalul de 663 de sate bănățene, au rămas numai 21.285 case de locuit. S-au înmulțit, în schimb, lacurile și mlaștinile, adăpostind roiuri de insecte, care nu lăsau odihna oamenilor și vitelor, nici ziua, nici noaptea. ”În loc de glasul poetic al privighetoarei și de veselul cântec al ciocârliei, nu se auzea decât croncănitul corbilor și coțofanelor, alternând cu cântecul nocturn și lugubru al bufnițelor și cucuvaiei”. Pomii fructiferi erau foarte rari. Principala ocupație a populației se mărginea la creșterea vitelor și la vânat, pe care îl adăposteau din abundență codrii seculari.”Afară de ceea ce producea industria casnică a Românilor, Banatul nu poseda nici o industrie sau manufactură. Bărbații se ocupau cu construirea mizerabilelor bordeie, pe care le încheiau din împletituri de paie sau nuiele de salcie și le acopereau cu un strat de pământ sau creta, precum și cu confecționarea vaselor de bucătărie și altor lucrări de olărie. Femeile se îndeletniceau cu prelucrarea cânepei, pe care o preparau, o torceau, țesând din ea pânză, din care își făceau cămăși; în același mod procedau și cu lâna, pe care știau s-o vopsească în diferite feluri și pe care o transformau în îmbrăcăminte pentru întreaga familie”.

După retragerea turcilor (1716) din Banatul Timișean, românii au format 80% din populația Banatului. Satele ungurești erau la marginea Ardealului. În jurul Lugojului, Făgetului și a Caransebeșului, în epoca dominației turcești s-au românizat. Și-au păstrat însă, religia romano-catolică și numele de familie unguresc. În rândul acestora se invocă, între altele, satul Bulci, din

⁹¹ *Ibidem* – p. 48.

⁹² *Idem* – p. 49.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

apropierea Făgetului. În Timișoara, afară de 12 familii de evrei spanioli, nu s-au găsit, decât aproape numai români și sârbi. Germani nu au fost deloc, afară de efectivul trupelor de ocupație și de slujbașii imperiali.

Banatul nu și-a pierdut caracterul etnic românesc nici după colonizările din epoca guvernării generalului Mercy și a succesorilor săi. Majoritatea populației a rămas cea românească. În această privință, este edificatoare statistica întocmită pe timpul contelui Carol de Clary Altringen (1769-1774), asupra populației districtelor camerale, cu excepția districtelor militarizate: Panciova, Palanca Nouă, Mehadia și **23 de sate din districtul Caransebeșului**. Statistica populației în aceea perioadă era următoarea⁹³:

- Românii erau în număr de-----183.450
- Sârbii erau în număr de-----78.780
- Bulgarii erau în număr de-----8.683
- Țigani erau în număr de-----5.272
- Germanii, Italienii și Francezii erau în număr de----43.201
- Jidovii erau în număr de-----363

Starea deplorabilă, în care se găsea Banatul smuls din mâna despotismului turcesc, nu se putea remedia altfel, decât cu multă pricepere și multă persistență din partea conducătorilor. Primul guvernator al provinciei, generalul Mercy a numit câțiva subprefecți și anume: la Caransebeș pe Alexandru Huniade, la Ciacova pe Ștefan Raț, la Panciova pe Isac Dimitrovici, la **Marga** pe Adalbert Huniade. Despre acești demnitari se susține că ar fi fost unguri, deși există ipoteze care susțin contrariul.

Cu o întrerupere de 3 ani (1719-1722), cât a fost reținut în Sicilia, luptând împotriva spaniolilor, Mercy lucrează neconținut și pe toate țărmurile la ridicarea Banatului, până în anul 1734. Din punct de vedere administrativ, întreg teritoriul a fost împărțit în districte.

În Banat s-au format districtele: Timișoara, Cenad, Becicherec, Panciova, Ciacova, Făget, Lipova, Caransebeș, Orșova, Palanca Nouă și Vârșeț. Districtul Lugoj, înglobat în acela al Caransebeșului și districtul Almăjului sau Mehadiiei, împreună cu Clisura Dunării, înglobate în districtul Orșovei, nu au fost niciodată unități administrative distincte. Astfel, districtele bănățene au fost în realitate cele 11 amintite mai sus.

În fruntea fiecărui district funcționa un prefect (Verwalter), ajutat de un subprefect (Unterverwalter) în localitățile mai importante, iar în fruntea mai multor districte era un prefect suprem (Oberverwalter).

În anul 1726 înălăuntrul districtelor s-au format circumscripții, care ulterior au fost transformate în protocăpitănat⁹⁴ care s-au extins asupra întregului Banat.

Districtul Caransebeș avea Protocăpitănatul Hedjac, cu 3 posturi:

1. Hedjac, șanțurile din valea Rusca-Teregova, ocupate de o companie de haiduci și 40 de husari;
2. Șanțurile *Marga*, la frontiera Ardealului, ocupate de o companie de haiduci și 60 de husari;
3. Măgura, ocupată de o companie de haiduci și 40 husari.

În total un efectiv de 560 de oameni.

Amintesc aici și celelalte Protocăpitănat după cum urmează:

1. Protocăpitănatul Timișoara, cu 4 posturi.
2. Protocăpitănatul Ciacova, cu 8 posturi.

⁹³ *Idem* – p. 51.

⁹⁴ *Idem* – p. 55.

3. Protocăpitanatul Mâtnic, cu 6 posturi.
Efectivul întregii armate de milițieni, ofițeri și trupă, era de 4200.

2.4.1.2. Reforme economice și colonizări

Pentru promovarea agriculturii și dezvoltarea altor ramuri de activitate, decât creșterea vitelor, generalul Mercy⁹⁵ cu importantele sale reforme pe teren agricol a adus agronomi iscusiți și cu experiență din alte părți cu deosebire italieni. Le acorda întinse terenuri de cultură și, în felul acesta, populația băștinașă, văzând cum se poate exploata mai rațional solul a început să-și însușească și ea noile metode de cultură agricolă cu diferite plante și pomi roditori.

În curând a început cultura viermilor de mătase. S-au plantat întinse livezi de duzi, edictându-se pedepsele cele mai aspre împotriva celor care i-ar distruge sau vătăma. Pe teren industrial, au fost puse bazele cartierului Fabric din Timișoara, aducând aici tot felul de mașinării pentru fabricarea hârtiei, stofei, uleiului, mătăsurilor, etc. Bogățiile naturale însă nu puteau fi exploatare. Lipseau căile și mijloacele de comunicație pentru transportarea lor spre piețele consumatoare, până în anul 1728 când a început canalizarea Begheiului. Astfel, devenind navigabil, Begheiul urma să aibă ieșire la Dunăre și Drava, transportând produsele Banatului.

Succesorii guvernatorului Mercy au continuat reformele inițiate de acesta pe teren militar. Generalul Francisc Engelshofen înființa garnizoane în diferite centre ale Banatului și a construit cazărmi pe seama lor, una din ele fiind la Caransebeș. Construcțiile militare singure nu erau de ajuns pentru apărarea frontierelor.

În data de 21 octombrie 1747 s-a hotărât delimitarea unui nou teritoriu confinar la Sud, de-a lungul Dunării constituindu-se o comisie de delimitare la Timișoara și propuse următoarele comune⁹⁶: Divici, Belobreșca, Șușca, Radimna, Pojejena, Maciovici, Moldova, Boșneac (Moldova-Noua), Șichevița, Gornea-Liupcova, Dolni-Liupcova, Berzasca, Șvinița, Tisovița, Plavișevița, Dobova, Horova (azi disparuta), Ogradena, Eșelnița, Crivița, Jupalnicul de Sus, Jupalnicul de Jos, Tufări, Coramnic, Topleț, Bârza, Pecenișca, Domașnea, Rusca, Feneș, Armeniș, Sadova, Ilova, Vârciorova, Borlova, Turn, Dalci, *Var, Mărul și Marga*, pentru noul confiniu militar. Această comisie își exprima însă neîncrederea în populația românească din aceste sate, pentru ca, în cursul ultimului război cu turcii (1736-1739), a trecut de partea acestora, a luptat împotriva imperialilor și a dat dovadă de necruțare față de populația germană și sârbă, incendiind satele și clădirile publice. Având temeri că va izbucni un nou război cu turcii, comisia opiniază, că românilor să nu li se dea arme și nici paza granițelor să nu li se încredințeze.

Nemulțumirile românilor au început să apară și cu acestea a izbucnit și răscoala lor care a fost una dintre cele mai sângeroase și barbare. În timpul acesta pleacă din Timișoara, în data de 14 ianuarie sub conducerea locotenent-colonelului Nisemeuschi, 1600 infanteriști, 1290 cavaleriști și 70 voluntari miliție rasciană spre Caransebeș, ca aici să se împreune cu generalul Lentulus, care concentrase la Grădiște (lângă Hațeg) 1000 cavaleri germani și 300 călăreți miliție națională ardelenescă. Scopul acestor expedițiuni era pedepsirea exemplară a românilor rebeli, nimicirea provinciatalui și a tuturor mijloacelor de alimentare, ca să le înăbușească pofta de a se dușmăni cu oastea împărătească. Timpul a fost bine ales, roatele de români erau împrăștiate,

⁹⁵ *Idem* – p. 57.

⁹⁶ *Idem* – p. 59.

voinicii aruncaseră armele la o parte, căci fiind timp de iarnă nimenea nu s-a gândit la continuarea ostilităților.

În apropiere de Voislova⁹⁷, din motiv, că locuitorii din *Marga și Mărul* au tras cu foc asupra patrulelor împărătești, comunele acestea, la 16 ianuarie 1738 de către seară, au fost scăldate în sânge, 50 țărani sunt uciși, iar satele împreună cu mijloacele de subsistență sunt prefăcute în cenușă. În 17 ianuarie 1738 Lentulus înaintă până la *Ohababistra* și pârlolind satele *Crâșma, Mal, Cireșa, Bistra și Ohaba*, ucise locuitorii după exemplul anterior. De aici pe 18 ianuarie au plecat 200 calareți germani și atâta miliție transilvăneană spre Caransebeș, unde lotrii și tâlharii crezându-se în siguranță, se adunară în mare număr la târgul de o săptămână.

Revolta românilor era extinsă peste întreg comitatul Caraș-Severin dar și asupra unor părți considerabile ale Timișului. Se poate spune că porțile capitalei Banatului au fost zguduite de țipetele de răzbunare ale unui popor asuprit. Revolta a fost înecată în sânge. Cavaleria împărătească, aruncându-se mișelește asupra românilor, într-o lună de zile, bătut drumurile de la **”Poarta de Fier ardelenescă”** până la Dunăre, prefăcând în cenușă o mare parte a satelor, ucise fruntașii și pe cei mai voinici ai satelor, lăsând în timp de iarnă bătrâni neputincioși, mame, soții, și copii fără câpătâi, pradă foamei și a gerului cumplit.

2.4.2. **Înființarea regimentelor**

2.4.2.1. **Regimentul confiniar româno - bănățean (1768 - 1769)**

Maria Terezia, sesizată de un memoriu scris de către Curtea din Viena, în care se reeditau abuzurile administrației bănățene, hotărăște, în anul 1767, să-l trimită pe fiul său Iosif al II-lea în Banat, cu misiunea de a se convinge personal de starea de aici, să-i raporteze apoi și să-i prezinte și un plan concret de remediere a relelor. Vestea venirii lui Iosif al II-lea în Banat a produs panică și îngrijorare în rândul administratorilor.

Împăratul Iosif al II-lea îi dă însărcinarea locotenent-colonelului baron Paul Dimic von Papilla (originar din Arad), ca să procedeze, potrivit instrucțiunilor din 18 aprilie 1768, la înființarea și organizarea unui batalion românesc de grăniceri în Banat⁹⁸. Pentru aceasta, s-au desemnat 35 de sate camerale, situate între *Orșova – Mehadia – Caransebeș – Marga*, iar pentru acoperirea cheltuielilor, s-a ordonat din caseria camerală un avans de 30.000 florini. Supușii camerali ai acestor sate au facultatea de a alege între supușenia camerală și cadrele militare. Cei care optează pentru cea dintâi, sunt obligați, după recoltă și după ce li se indică noul loc de așezare, să părăsească aceste teritorii, vor fi însă despăgubiți la plecare pentru casele, viile și grădinile de pomi ce lasă în urma lor. Românii să fie mutați mai înlăuntru. Avera lor să fie evaluată minimal, însă plătită la mutare integral din fondul militar. În locul lor să fie aduși coloniști din împrejurimi și din alte părți.

Primele 35 de sate, afectate confiniului militar românesc, s-au dovedit de la început insuficiente scopului urmărit. Posturile de cordon erau împrăștiate la distanțe prea mari de domiciliul grănicerilor. Același neajuns îl prezentau și cele din confiniul ilir. Pentru remedierea acestui inconvenient se forma o comisie, compusă din inspectorul confiniar general baron von

⁹⁷ *Idem* – p. 61.

⁹⁸ *Idem* – p. 77.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Ziskovic și președintele administrației bănățene general Clary. Aceștia, făcând cercetările cuvenite la fața locului, procedară la completarea și delimitarea circumscripțiilor celor două confinii, **românesc și ilir**.

În cursul anului 1774, Consiliul aulic de război hotărî contopirea ambelor unități, română și iliră, într-un singur regiment, regimentul româno-ilir. Noul regiment, ca și celelalte regimente confiniere, intră cu numărul de ordine în rândul regimentelor de linie, purtând numărul 72. Din anul 1790, regimentele de graniță au primit o numărătoare distinctă de a regimentelor de linie, de la numărul 1 până la 17, și pe lângă naționalitatea fiecăruia, i s-a adăugat la nume și regiunea din care se recruta trupă.

Sediul noului regiment s-a stabilit în Biserica-Albă, iar în Bozovici și Mehadia s-a așezat câte un maior. Compania de gardă, împreună cu Papilla, avea sediul în Cârpa.

Banatul Timișean, a fost împărțit, în anul 1779, în trei județe: Timiș, Torontal și Caraș, iar confiniul militar, constituind o regiune distinctă, a rămas supus Consiliului de război din Viena. Caransebeșul, împreună cu 39 de sate situate în jurul lui, aparținea județului Caraș⁹⁹. Din acestea *Caransebeș, Ciuta, Obreja, Glimboca, Cireșa, Zăvoi, Voislova, Iaz, Buchin, Poiana, Prisian, Petroșnița și Goleț*, în anul 1783, au fost cedate **regimentului româno-ilir**.

Regimentul româno-ilir a fost organizat de colonelul Papilla în 16 companii, fiecare din ele având efectivul de câte 240 de oameni. Dotarea și alimentarea fondului regimentar se face prin contribuțiuni. Toți grănicerii trebnici de muncă, armați și nearmați plăteau de la vârsta de 16 ani în sus, *fronciera* anuală de 17 kr. (creițari) la jugăr și capitația anuală de 4 kr. Spre deosebire însă de provincialiști, grănicerii nu plăteau zeciuială.

2.4.2.2. Scindarea regimentului româno - ilir

Circumscripția regimentului româno-ilir, cu 16 companii, era prea mare. Îndeosebi companiile învecinate cu circumscripția regimentului germano-bănățean, nu puteau fi controlate și dirijate de la sediul regimentului, din Caransebeș, încât slujba era foarte îngreunată și neglijată. Pentru înlăturarea acestui neajuns, generalul comandant din Timișoara, Mich von Mihailjevic, a propus formarea, între cele două unități, română și germană, a unui batalion independent cu sediul în Biserica-Albă. Propunerea a fost aprobată și pe ziua de 1 noiembrie 1838 a luat ființă batalionul iliro-bănățean, cu reședința (ștabul) în Biserica-Albă. Din acest batalion făceau parte companiile: Izbiște, Cusici, Iasenova și Pojejena-Sârbeasca, luate din circumscripția regimentului româno-ilir, precum și companiile: Alibunar și Deliblata, luate din circumscripția regimentului germano-bănățean¹⁰⁰.

Regimentul astfel redus în circumscripția sa la 12 companii, primi numele de **Regimentul Confiniar Româno - Bănățean Nr. 13, cu sediul în Caransebeș**.

Noua împărțire a regimentului arăta în felul următor¹⁰¹ (vezi harta de la anexe):

- **Compania 1-a** la Dalboșeț (comunele: Dalboșeț, Șopotul-Vechi, Moceriș, Lăpușnic, Șopotul-Nou și Ravensca).
- **Compania 2-a** la Bozovici (comunele: Bozovici, Prilipeț, Bănia, Gârbovăț).
- **Compania 3-a** la Prigor (comunele: Prigor, Putna, Rudăria (Eftimie Murgu), Pătaș, Borlovenii-Vechi și Borlovenii-Noi (Brezova)).

⁹⁹ *Idem* – p. 81.

¹⁰⁰ *Idem* – p. 169.

¹⁰¹ *Idem* – p. 170.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- **Compania 4-a** la Petnic (comunele: Petnic, Iablanița, Lapușnicel, Globucraiova, Mehadica, Pârvoava, Sumița).
- **Compania 5-a** la Mehadia (comunele: Mehadia, Băile-Herculane, Valea Bolvașnița, Plugova, Globurău, Pecenișca, Bârza).
- **Compania 6-a** la Orșova (comunele: Orșova, Eșelnița, Ogradena-Nouă, Ogradena-Veche, Dubova, Plavișevița, Eibenthal, Tisovița, Jupalnicul-Vechi, Jupalnicul-Nou, Tufări, Coramnic și Topleț).
- **Compania 7-a** la Cornereva (comunele: Cornereva și Bogoltin).
- **Compania 8-a** la Cornea (comunele: Cornea, Crușovăț, Cuptoare, Cănicea și Domașnea).
- **Compania 9-a** la Teregoava (comunele: Teregoava, Verendin, Luncavița, Rusca și Feneș).
- **Compania 10-a** la Slatina (comunele: Slatina Timiș, Sadova- Veche, Sadova-Nouă, Ilova, Vârciorova, Vălișoara, Petroșnița, Bucușnița, Goleț, Armeniș, Weidenthal (Brebu Nou) și Wolfsberg (Gărâna)).
- **Compania 11-a** la Caransebeș (comunele: Caransebeș, Caransebeșul-Nou, Cicleni, Dalci, Turn, Ruieni, Borlova, Bolvașnița, Cârpa, Poiana, Prisian, Buchin, Lindenfeld, Zlagna, și Zervești).
- **Compania 12-a la Ohaba (comunele: Ohaba (Oțelu Roșu), Obreja, Ciuta, Glimboca, Cireșa, Crâșma (Măgura), Mal, Mărul, Marga, Valea – Mare (Valea Bistrei), Var, Zăvoi, Voislova și Iaz).**

Pe data de 1 iunie 1845, batalionul iliro-bănățean a fost transformat în regiment. Noua unitate a primit numirea de: ”**Regimentul iliro-bănățean**”, numit mai târziu sârbo-bănățean nr. 14.

2.4.3. Grănicerii bănățeni și revoluția din 1848 – 1849

În preajma anului 1848, convulsiile prezente în societatea imperiului Habsburgic făcea ca imperiul să fie deosebit de zdruncinat¹⁰². O justiție compromisă și o administrație destrămată și coruptă, nu mai puteau păstra ordinea și disciplina în vasta monarhie. Burghezimea își zicea: până când să plătim numai noi și sătenii contribuții la stat și la provincie; să dăm recruți, transporturi și *cvartire* pentru ostășime, iar nobilimea numai să comande și sa-și bată joc de noi? Până când nobilul să tragă orășeanului palme și să i le plătească cu 10 florini, iar palma dată unui nobil impertinent să ne coste câte 200 florini?

Domnia demofilă a împăratului Iosif al II- lea favoriza ridicarea culturală a masei anonime. Mii de tineri din pătura de jos apucară drumul spre învățătură. Contingentul de înșcolăți însăși întrecea, an de an, trebuințele interne. Tinerii nu mai găseau plasament afară de preoție și advocatură. Aceasta din urmă era peste măsură de aglomerată. Șomajul intelectual lua proporții îngrijorătoare.

Cu toată atmosfera favorabilă unei conflagrații, revoluția n-ar fi izbucnit, dacă nu s-ar fi produs zguduirile externe, care au dărâmat lumea veche. Scânteia a pornit din Paris. Ideile de “libertate, egalitate și frațietate” au scormonit patimi stăpânite și în 22 februarie 1848, străzile Parisului viermuiau de mulțimea manifestanților. Lupta a început și plebea, adică gloatele

¹⁰² *Idem* – p. 172.

flămânde, barbare, sălbatice și rapace în strălucitul Paris, ca și oriunde aiurea, ca în mijlocul codrilor, unde nu mai putea, fura, devasta și sfârâma tot ce-i cădea în gheară. Faptele barbare au continuat și în 25 februarie, când gloatele se aruncaseră și asupra municipalității. În cele din urmă se proclamă republica, fără însă, să se fi putut restabili liniștea și ordinea.

2.4.3.1. Mișcările din Banat

Evenimentele care s-au succedat, în cursul lunii martie 1848, la Viena și la Pesta și-au răsfrânt efectele și asupra populației din Banat¹⁰³. Unii, nemulțumiți de regimul disciplinei militare, nădăjduiau desființarea confiniului militar, introducerea reformelor liberale în mecanismul de stat, emanciparea limbilor provinciilor și ridicarea lor la rangul de limbi oficiale, alții, dimpotrivă, puțini la număr tindeau la aplicarea lor în Ungaria. Fiecare comună și-a avut revoluția ei, cu revendicările ei și pe alocuri s-au înființat și gărzi naționale care aveau să ia lupta cu imperialii.

Astfel, adunarea populară din 18 martie 1848, ținută la Timișoara, proclama emanciparea teritoriului confinar de sub autoritatea Consiliului Aulic de Război din Viena, degrevarea de toate sarcinile ostășești și alipirea lui la Ungaria.

Lugojul a luat parte activă la mișcările revoluționare, cu deosebire partea nemțească a orașului. În cursul lunii martie, s-a înființat garda națională și s-a arborat tricolorul unghuresc. Evreii nu au fost admiși în gardă, iar românii nu s-au îmbulzit să intre în cadrele ei. Asupra românilor a exercitat mare influență Eftimie Murgu, partizan al revoluției, dar mai ales un adversar neîmpăcat al sârbilor și aceasta l-a dus în tabăra unghurilor. Cu toate acestea, în Lugoj, românii au avut o atitudine, care, dacă nici nu a fost dușmănoasă unghurilor, ea nu a inspirat însă nici o încredere. *Bocșa, Reșița și Rusca Montană* s-au raliat revoluției și au format gărzi naționale. *Caransebeșul*, dimpotrivă, a rămas de la început credincios împăratului. Nici Murgu nu a putut influența populația militarizată de aici. Ostilitatea *satelor grănicerești* față de revoluționarii unghuri era dintre cele mai categorice.

Garnizoanele Lugojului și Timișorii au rămas descoperite pentru că nu dispuneau de suficiente trupe de apărare. S-a recurs atunci la ajutorul grănicerilor de la Caransebeș, care au și plecat spre noile garnizoane, ajungând acolo pe la mijlocul lunii octombrie. Companiile 13 și 14, formând un divizion sub comanda căpitanului Puffer, au fost primite cu entuziasm de populația românească din Lugoj. Garda națională însă, partizană a revoluției a fost împrăștiată și plecă spre Sasca, Moldova, Oravița și Bocșa, unde s-au unit cu gărzile acelor localități.

Circumscripția regimentului 13, amenințată de gărzile din Sasca, Bocșa, Oravița, Moldova și Biserica Albă, odată cu plecarea celor două divizioane la Lugoj și Timișoara, a rămas aproape fără apărare.

Pentru a putea face față unui atac, regimentul chemă sub arme glotașii și-i repartiză astfel: un detașament de 600 oameni sub comanda maiorului Zahorsky, ocupă Stancilova, altul de vreo 300 oameni comandați de locotenent Ioan Ioanovici ocupă Gura Golâmbului. Glotașii companiilor de la miază noapte s-au împărțit: unii la *Caransebeș*, iar alții formau cordonul de pază Semenec – Gărâna – Lindenfeld – Caransebeș și *Valea Bistrei*.

În timpul acesta, *compania din Ohababistra* denunța regimentului nealialitatea *gărzii naționale din Rusca Montană*, și regimentul o desființă ca suspectă.

2.4.3.2. Mișcările din Ardeal

¹⁰³ *Idem* – p. 191 – 193.

Odată cu ocuparea Vârșețului și a Bisericii Albe, Banatul a fost eliberat vremelnic de trupele revoluționare. Imperialii de aici au trebuit să restabilească legătura cu trupele transilvane, în vederea unei acțiuni unitare de curățire a Transilvaniei, bătută de revoluție. Trupele revoluționare prinseseră teren pretutindeni. În județul Hunedoara nu se mai găseau decât vreo 60 de grăniceri din Regimentul 1 Transilvan, sub comanda căpitanului Runcan. Din Hălmagiu și Baia de Criș un detașament de 3000 oameni amenința să treacă Mureșul și să pătrundă în valea Hațegului. Un altul, de vreo 2000 de oameni, sub comanda lui Lupu Kemeny, cobora pe Mureș, în timp ce o altă coloană, de vreo 4000 de oameni, era în drum de la Arad spre Zam¹⁰⁴.

În această situație, maiorul Eisler, care staționa în Lugoj, se văzu îndemnat să ia măsuri de apărare pentru cazul unui atac iminent. Pentru aceasta, a trimis spre Deva pe căpitanul Cernoievici cu un detașament, compus dintr-o companie de grăniceri româno-bănățeni, compania 21 comandată de căpitanul Miculescu, un detașament de plăieși din jurul Lugoșului, 21 serezeni, 10 grăniceri călare și 2 tunuri, în total 400 de oameni, cu misiunea de a împărștia pe revoluționari. Coloana s-a pus în mișcare în ziua de 27 ianuarie 1849 și în marș forțat, după două zile, a sosit la Deva. În *Hațeg*, *Hunedoara* și *Ilia*, Cernoievici înființă depozite de alimente, iar în *Deva* un spital pentru răniți și bolnavi.

În 3 februarie, Cernoievici primi știrea că Lupu Kemeny vine de la Salinele Sibiului, e în drum spre Deva cu 2 batalioane, 2 escadroane și 6 tunuri. În Deva îl lăsă pe căpitanul Runcan el retrăgându-se spre Hunedoara, apoi spre *Hațeg*. Retragerea, după planul lui, trebuia să fie vremelnică. La momentul oportun s-ar fi întors la Deva sau în cazul cel mai rău, era hotărât să ocupe trecătoarea *Porților de Fier*, pe care să o apere până la ultima picătură de sânge. De altfel, pentru apărarea ei și Caransebeșul trimise o companie. Cauza înfrângerii nu a fost lipsa de vitejie și entuziasm al lăncierilor, ci lipsa de pregătire militară a lor și lipsa de armament, la care s-a adăugat și lipsa de cadre, cum și lipsa unui sprijin efectiv din partea lui Cernoievici și Runcan. Acesta din urmă nici nu știa de planul lui Cernoievici și al lui Solomon.

În timpul acesta, generalul Bem suferi o înfrângere la Salinele Sibiului și fu silit să se retragă, iar în 8 februarie a intrat în Deva. Trupele imperiale transilvane l-au urmărit până la podul de la Simeria, dar nu au putut trece podul, decât abia a doua zi, după o luptă destul de înverșunată. Lupta de la Simeria l-a atras și pe căpitanul Cernoievici, care staționa cu trupele sale în *Hațeg*.

De la Deva generalul Bem a plecat în urmărirea trupelor transilvane, lăsând în oraș un efectiv redus. În dimineața zilei de 12 februarie, căpitanul Cernoievici a pătruns fără rezistență în oraș, a capturat vreo 500 de revoluționari, pe care i-a trimis la *Timișoara* și a eliberat 100 de grăniceri captivi, pe care îi trimise la regiment, la *Caransebeș*. A continuat apoi operațiunile de curățirea terenului și cu ajutorul lui Avram Iancu, ocupă trecătorile din Zarand.

2.4.3.3. Intrarea în Banat a generalului Iosif Bem 7 aprilie 1849

La începutul lunii aprilie 1849, o parte din trupele revoluționare ungare, compusă din 5000 de honvezi, 2 escadroane de cavalerie și 10 tunuri, se îndreptau din Ardeal, sub conducerea generalului Iosif Bem, spre Porțile de Fier, ca să intre pe aici în *Banat*, în timp ce cealaltă parte

¹⁰⁴ *Idem* – p. 224 – 227.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

sub comanda generalului Banfy, cu același scop, porni pe valea Mureșului spre Făget. Companiile 23 și 25 de *grăniceri româno-bănățeni* și 4 tunuri, având comandant pe căpitanul Butschek cu misiunea de a apăra această trecătoare dintre Ardeal și Banat, nu au putut opune rezistență serioasă forțelor superioare ale inamicului și, în ziua de 7 aprilie au fost scoase din poziții și obligate să se retragă spre Caransebeș¹⁰⁵.

În drum au întâlnit la *Bucova* compania 24-a, comandată de locotenentul Zanon, trimisă în ajutorul lor și unindu-se și-au continuat retragerea. Trupele imperiale, ce staționau în Lugoj, au pornit în ziua de 8 aprilie, sub comanda generalului conte Leiningen, spre Caransebeș, pentru ca, pe *defileul de la Voislova* să atace armata revoluționară și să o scoată din Banat. Abia sosită la Sacul, primi ordin contrar de la Timișoara și întrerupându-și drumul, se reîntoarse. Compania 14-a de *grăniceri româno-bănățeni*, pornind din Făget, spre a veni în ajutorul celor de la *Porțile de Fier*, și-a continuat drumul prin *Luncani și Rusca Montană* până la *Voislova*. Inamicul a înaintat, după lupta de la *Porțile de Fier* până la *Băuțar* și aici și-a așezat avanposturile. Grănicerii în total 4 companii, își așezară avanposturile pe linia *Rusca Montană – Voislova – Vama Marga – Marga și Mărul, grosul armatei în Voislova*, iar rezerva sub comanda locotenent-colonelului Eisler în *Ohaba*.

Populația civilă de pe *Valea Bistrei* a fost de la început ostilă revoluționarilor. Aceștia, întâmpinând greutăți, în timpul rechiziționării vitelor, din partea locuitorilor din *Marga*, care le-au închis drumul, s-au hotărât să se răzbune asupra întregi comune, păzită numai de un pluton, comandat de sublocotenentul Nicolae Cena. În acest scop, în ziua de 12 aprilie ora 3 p.m., trei companii de revoluționari au pornit la asalt din *Băuțar* asupra comunei *Marga* și au incendiat câteva case. Sublocotenentul Nicolae Cena cu plutonul său a trecut la contraatac fără zăbavă și cu atâta îndârjire, încât inamicul nu și-a putut desăvârși tentativa de furtișaguri, protejată de flăcările caselor incendiate. Plutonul Cena, deși copleșit de forțele superioare inamice, a rezistat eroinic timp de un ceas și jumătate, până când i-a venit în ajutor sublocotenentul Nicolae Zarva, cu plutonul său, din compania 24-a. Acesta venind din *Voislova*, și-a așezat plutonul pe colina din marginea satului, a deschis un foc viu asupra inamicului, apoi lăsând plutonul sub comanda caporalului Negrei, el cu 12 soldați și un tambur a simulat un asalt asupra inamicului. Focul de infanterie al plutonului Zarva, rezistența lui Cena, strigătul de "ura!" și bătaia tobei a celor ce simulau asaltul, au speriat pe inamic și l-au pus pe fugă. După retragerea lui, cele două plutoane au procedat, cu ajutorul populației, la localizarea incendiului. Au ars în total 27 de case țărănești și locuința erarială pentru ofițeri, salvându-se restul de 81 de case. În timpul luptei a căzut *grănicerul David Drăghici din Voislova*.

Istoriografia ungară prezintă astfel aceste lupte:

Bem¹⁰⁶ a pornit la drum din Ardeal spre Banat cu două brigăzi, dintre care una, sub comanda colonelului Banfy, a îndrumat-o pe valea Mureșului spre Făget, iar el cu cealaltă (1200 de oameni și 12 tunuri) a înaintat prin *Hațeg spre trecătoarea Porților de Fier*, atât de des amintită în istoria Severinului. Trecătoarea o dețineau două batalioane de *grăniceri* cu 12 tunuri. În ziua de 15 aprilie, Bem îi atacă pe austrieci în această poziție și după o luptă de câteva ore îi respinse, iar ei, lăsând pe teren 4 tunuri, numeroși morți, răniții și prizonierii au fugit la *Voislova*. Austriecii sub comanda locotenent-colonelului Eisler, au încercat din nou să reziste, dar Bem în ziua de 16 aprilie, i-a atacat și în această poziție și după o luptă înverșunată de câteva ore, în care s-au distins, tinerii secui de curând recrutați, îi pune pe fugă și-i urmărește până la *Obreja*. Inamicul a pierdut vreo 50 de oameni și un tun. "Am ieșit din Ardeal și încă cu noroc, căci și

¹⁰⁵ *Idem* – p. 231 – 232.

¹⁰⁶ *Idem* – p. 232.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

primul pas e victorie. Dincoace de Porțile de Fier, la *comuna grănicerească Voislova*, ne-a așteptat inamicul. L-am atacat, l-am bătut. Batalionul 78 de secui a fost în foc. Inamicul, de 2000 oameni, după vreo două ore de luptă, a luat-o la fugă cu atâta disperare, că nici nu s-a oprit până la *Caransebeș*. Nu se cunoaște numărul inamicilor căzuți ”.

Din actele *Regimentului Confiniar Româno-Bănățean Nr. 13*, rezultă că:

La trecătoarea Porților de Fier nu au fost lupte propriu-zise. Au fost ciocniri numai, căci grănicerii s-au retras. În astfel de împrejurări, nici nu aveau cum să lase pe teren „numeroși morți, răniți și prizonieri”, iar în *lupta de la Marga – Voislova*, nu a rămas pe teren decât un singur om, **grănicerul David Drăghici**.

Regimentul nici nu avea mobilizat decât 4 batalioane în total, care erau împrăștiate în cetățile Alba-Iulia, Arad, Timișoara și restul în diferitele părți ale Banatului. Forțele revoluționare erau mult superioare efectivului de 1200 de oameni cum susține istoriografia ungară. O brigadă, chiar de revoluționari, nu putea avea un efectiv de numai 1200 de oameni.

Descrierea luptelor a fost reprodușă în traducere, după originalele în limba maghiară, și de aceea sunt contradicții între istoriografia ungară și actele regimentului româno-bănățean deoarece nu s-a respectat întocmai traducerea istoriografiei.

După intrarea sa în Banat, generalul Bem în data de 14 aprilie 1849 s-a adresat grănicerilor printr-un manifest pe care îl reproduc întocmai – doar ultima parte¹⁰⁷:

”**Grănicerilor!** În ceasul acesta de pe urmă: ori sunteți cu noi? ori contra noastră? De țineți cu noi (că aceasta v-ar folosi vouă) veți face spre plăcere lui Dumnezeu, care așa precum noi, ca pe niște păcătoși pocăiți, vă va ierta. Iar de veți sta contra noastră, să știți că eu de mă duc și comand armata aceea bravă, care au bătut și alungat din țară atât armata austriacă, cât și pe cea rusă împărătească.

Alegeți-vă: de lucrați contra noastră vă așteaptă pedeapsă, moarte și pustiire, iar de lucrați cu noi, vă așteaptă iertare, viață și libertate ”.

De la supremul comandant al armatei ungare în Transilvania

IOSIF BEM

Feldmareșal Locotenent

Revoluționarilor nu le-au folosit nici amăgirile și nici amenințările adresate grănicerilor. Aceștia au rămas fideli împăratului. Trupa și-a făcut datoria în luptă, iar populația civilă s-a refugiat în păduri.

În ziua de 16 aprilie ora 1 p.m., inamicul a pornit din nou la atac. De această dată atacă posturile dintre *Vama Marga și Voislova*. Fără nici un ajutor, cele patru companii de grăniceri nemaiputând rezista forțelor mult superioare, s-au retras prin *Caransebeș până la Armeniș*. Revoluționarii intrară în Caransebeș în ziua de 17 aprilie, iar avanposturile le-au așezat între Cârpa și Petroșnița.

Cele patru companii, cărora li s-a atașat și compania 30-a, care făcea serviciul de garnizoană în Caransebeș, au ocupat cheia Armenișului și a Teregovei, iar avanposturile le-au așezat pe linia Sadova Nouă, Sadova Veche și Slatina, unindu-se peste câteva zile cu armata ardeleană de sub comanda generalului Malkovsky, care venise prin Muntenia și își fixase cartierul general în Mehadia.

În ziua de 18 aprilie, Bem a plecat spre Lugoj, lăsând o parte din trupele sale în Caransebeș. La Lugoj s-a unit cu armata lui Banfy care venea dinspre Dobra.

¹⁰⁷ *Idem* – p. 234.

2.4.3.4. Grănicerii și orașele fortificate

Din luna aprilie până în octombrie 1848, guvernul revoluționar din Buda a căutat sistematic să despoaie cetatea Timișoarei de toate mijloacele ei de apărare. Puținul ce s-a putut salva pe căi lăturalnice, căci pe față nu se putea opune rezistență curentului revoluționar, nu era suficient pentru nevoile ei. Garnizoana era foarte redusă, magaziile goale, casierii fără bani, tunurile fără cai, iar populația din jur toată înarmată de oamenii lui Kossuth (în parlamentul ungar-ministru de finanțe) care reușiseră să se instaleze în toate funcțiunile publice. Tisa, Dunărea și Mureșul erau în mâinile lor. De aceea, orice legătură cu Ardealul și cu Viena era distrusă¹⁰⁸.

În scurtă vreme, au fost înrolați 2000 de recruți, iar din Caransebeș au intrat în cetate, în ziua de 16 octombrie, 2 companii (15 și 16) de grăniceri româno-bănățeni, pentru ca în ziua de 8 noiembrie să le urmeze alte două (17 și 18).

Comaniile 15 și 16 au făcut parte din coloana maiorului Anthoine, trimis în ajutorul maiorului Eisler la Lipova, în lupta din 13 noiembrie. Asemenea, au făcut parte și din grupul generalului Leiningen, trimis pentru aprovizionarea trupelor din Cetatea Aradului, în ziua de 14 decembrie.

Pe la sfârșitul lunii ianuarie, au intrat în Timișoara 4 companii de grăniceri româno-bănățeni din batalionul V., iar la începutul lunii martie, două s-au înapoiat la Caransebeș. La începutul asedierii cetății se găseau într-însa: 5 companii de grăniceri, adică 21 ofițeri și 1236 trupă, un escadron de serezani, adică un ofițer și 48 trupă. Până la 24 aprilie, grănicerii au ocupat cartierul Fabric, îndeplinind serviciul de avanpost.

În ziua de 25 aprilie 1849, trupele împărătești înconjurată de inamic, au fost silite să se retragă în cetate și i-au închis porțile, în nădejdea unei apropiate deblocări. Corpul ardelean încă din 24 aprilie sosise la Orșova și se îndrepta spre Timișoara, iar corpul sârbesc pe Tisa și grosul armatei austriace pe Dunăre urmau, în scurtă vreme, să înceapă ofensiva împotriva revoluționarilor.

În jurul cetății s-au format avanposturi dintre grănicerii româno-bănățeni, ca unii ce inspirau comandantului cetății cea mai mare încredere. Inamicul masează pe toate drumurile numeroase trupe spre Timișoara, iar cartierul general s-a așezat în Freidorf. În ziua de 14 mai, revoluționarii au pătruns pe terenul dintre Iozefin și Mehala.

Pentru a-i scoate din noua lor poziție, au fost trimise, 3 companii de infanterie conduse de către generalul, comandant al cetății Timișoara, baronul Rukavina, 2 companii de grăniceri româno-bănățeni, un detașament de ulani și 100 de lucrători militari. Inamicul n-a rezistat aici. Și-a părăsit poziția, dar la ora 4 după amiază a atacat cartierul Fabrica. Astfel, frontul de luptă fiind prea mare și apărarea lui ar fi cerut trupe mai numeroase, pe care garnizoana nu le avea, Fabrica n-a mai putut fi apărată și a căzut în mâinile revoluționarilor.

Prin pierderea cartierului Fabrica, cetatea a pierdut și puțința de a se alimenta cu apă. Conducta i-a fost închisă rămânându-i doar 137 de fântâni. În același timp li s-a tăiat și orice legătură în afară de cetate. Rezistența garnizoanei timp de 100 de zile l-a putut convinge pe generalul Vecsey (comandantul corpului 5 de armată revoluționară), că garnizoana se va apăra până la ultimul glonț.

Baronul Rukavina s-a adresat soldaților istoviți de putere prin următorul manifest¹⁰⁹:
”Soldați! Inamicul ne-a somat din nou să predăm cetatea. În clipa în care grosul trupelor

¹⁰⁸ *Idem* – p. 239.

¹⁰⁹ *Idem* – p. 246.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

noastre se tot mai apropie, ne cere o asemenea rușine! Purtarea voastră de o sută de zile cu adevărat nu-i dă acest drept și fiindcă vă cunosc, l-am respins cu declarația că ne vom apăra până la cel de pe urmă glonț!”

După un astfel de răspuns, era de așteptat un foc violent asupra cetății. Și garnizoana era gata a-l înfrunta.

În frunte cu sublocotenentul Mihail Iacobici¹¹⁰, grănicerii curajoși au trecut mai departe la asalt, spre podul cel mare, unde posturile inamice, după o rezistență dârză, au fost constrânse să se predea cu două tunuri. Întreaga garnizoană a fost martoră, la această reușită a sublocotenentului Iacobici.

Mihail Iacobici s-a născut în *Armeniș*, la 6 august 1822, din părinții Vasile și Oprița. Deși absolvise școala militară grănicerească, a rămas alături de tatăl său, la plug, căsătorindu-se în 15 septembrie 1840 cu Maria, fiica lui Petru Vela din *Armeniș*. Înțelepciunea lui l-a ridicat la rangul de ofițer, ajungând până la gradul de maior, iar actele de vitejie, în timpul revoluției din 1848, i-au adus și titlul de nobil. Pensionat cu gradul de maior, s-a retras la Caransebeș, luând parte activă la mișcările culturale românești, alături de **generalul Traian Doda**. Fiul său Ignatie născut la data de 20 decembrie 1845, i-a urmat pilda luptând și el pentru ridicarea grănicerilor și apărarea drepturilor lor legitime. *Mihail Iacobici* a murit la 9 decembrie 1892 și a fost înmormântat în cripta familiară din cimitirul ortodox din Caransebeș.

Generalul Rukavina, plin de bucurie pentru fapta eroică a grănicerilor, le-a făcut o primire cu multă paradă, la care au asistat trupele și populația cetății. După un asediu de 107 zile, în sfârșit, cetatea și-a deschis din nou porțile spre a primi trupele imperiale, iar inamicul asediator a apucat drumul pribegiei.

Distincții pentru grănicerii româno-bănățeni. Pentru actele lor de vitejie în timpul asediului, au fost decorați cu¹¹¹:

1. Ordinul coroanei de fier clasa III-a: căpitanul Babich și sublocotenentul Mihail Iacobici;
2. Crucea pentru merit ostășesc: maiorul Weymann și sublocotenentul Bunzini;
3. Medalia de aur: strajameșterul Marcu Balaci, caporalul Savu Grozăvescu, grănicerii Ion Bran, Petru Iancu și Petru Ambruș;
4. Medalia de argint clasa I: caporalii Teodor Mutașcu și Gavrilă Drăgănescu, fruntașul Martin Iancu, **grănicerii** Nicolae Zaberca, Agapie Rudu, Vasile Dragalina, Petru Turnea, Martin Galescu, Dumitru Ghiaure, George Brânzei și **Savedei Opruți**, pușcașii Ianaș Fiat, Dumitru Stângu, Nicolae Veselin, Isfan Izbașa și George Furteanu;
5. Medalia de argint clasa II: caporalii Ion Pirtea și Traian Bihoi, grănicerii Nicolae Drăgoi, Ignat Strain și serezanul Nistor Novăcescu;
6. Crucea rusească Sf. George: oberserezanul Ion Rain, caporalul Antoniu Mihaiescu și grănicerul Ion Bran;
7. Municipiul Timișoara, în semn de adâncă recunoștință, a conferit cetățenia de onoare tuturor ofițerilor, care s-au distins în mod excepțional în luptele de apărare a cetății.

2.4.3.5. sfârșitul revoluției ungare și fuga rebelilor

¹¹⁰ *Idem* – p. 247.

¹¹¹ *Idem* – p. 249.

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

Înfrângerile suferite de revoluționari în cele mai importante centre de rezistență ale imperialilor, au provocat panică și dezordine în rândurile trupelor generalului Bem. În grupuri răslețe, ele căutau refugiu și adăpost din toate părțile, în teritoriile de sub scutul semilunii.

După despresurarea cetății Timișoara, unele grupuri de fugari au apucat drumul pribegiei prin Lugoj, Caransebeș și Orșova trecând dincolo de Dunăre. În retragerea lor dezordonată erau urmărite pas cu pas de batalionul de grăniceri români, care colaborase așa de strălucit la apărarea cetății și care, după eliberarea ei, a fost trimis în propria sa circumscripție regimentară, spre a o curăți de elementele rebele fugare.

Alte grupuri se grăbeau spre aceeași țintă, prin *Deva*, *Porțile de Fier* și *Buza Nedeii*. Între acestea se găsea și generalul Kemety, locotenent-colonelul Millik, împreună cu suita lor. În drumul lor spre munți, aceștia au fost prinși și arestați în *comuna Mărul* de către **strajameșterul Nicolae Mălăescu**, comandantul pieții și populația comunei. Procedând loial și potrivit cu normele onoarei militare, **Mălăescu** și consătenii lui nu s-au atins de viața captivilor dezarmați, menținându-i în arest la dispoziția autorităților în drept a-i judeca, după lege și fapta fiecăruia. Fapta lui omenească i-a fost răsplătită cu sânge¹¹².

Generalul Bem, fugar și el cu întreg statul major, cu un batalion de infanterie și ceva cavalerie, trecând prin *Deva*, află că unii din tovarășii lui de luptă sunt deținuți în *Mărul* și se grăbi, prin *Ruschița* și apoi **Voislova**, să-i elibereze. Ajuns în *Mărul*, reuși fără greutate să-i elibereze pe ofițerii captivi. În comună nici nu erau trupe de apărare, iar populația se compunea numai din femei, copii și bătrâni care nu puteau să lupte cu o armată de peste un batalion. Noaptea a petrecut-o în *Mărul* și înainte de a pleca, Bem nu s-a mulțumit cu eliberarea tovarășilor săi. A căutat peste tot pe bravul strajameșter și ca o încoronare a propriilor acte de război după ce l-a găsit a dispus asasinarea acestui ostaș cinstit și loial. Execuția s-a săvârșit în fața casei proprii a strajameșterului. Cavaleria rebelă l-a măcelărit în stradă, lăsându-i corpul fărâmițat de săbii pradă câinilor și corbilor. După acest ultim act de vitejie revoluționară, cavaleria și infanteria fugară în frunte cu razboinicul lor general au fugit peste hotar în Muntenia.

Pe locurile prin care au trecut rebelii a rămas numai jale și suspin. Au devastat tot ce le-a căzut în cale, lăsând în schimb bacnote de ale lui Kossuth, pe care nimeni nu le mai onora.

2.4.4. Înființarea Comunității de Avere

2.4.4.1. Domeniul forestier și munții

În confiniul militar croato-slavon pădurile defalcate pe seama comunităților regimentare fiind dată importanța lor pentru avuția țării, n-au mai fost subîmpărțite pe comune și în cadrele acestora pe familii. Grănicerii îndreptățiți din aceste unități s-au constituit în baza dispozițiilor cuprinse în ordinul circular (legea) din 15 iunie 1873, în comunități de avere independente, aducând ca aport în comunitate întreg domeniul forestier și alpin ce au primit în baza legii din 8 iunie 1871. Circumscripția fiecărei comunități este aceeași ca și a regimentului respectiv desființat și poartă numărul aceluia. În circumscripția fiecărui regiment desființat a luat ființă câte o comunitate de avere¹¹³.

¹¹² *Idem* – p. 261.

¹¹³ *Idem* – p. 314.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Din *Tabloul pădurilor și munților Comunității de Avere* a fostului Regiment Confiniar Româno – Bănățean Nr. 13 din Caransebeș reiese că, *comunei Voislova* i-au fost date în proprietate în data de 15 aprilie 1941 următoarele¹¹⁴:

Comuna Voislova

Teren productiv

Pădure: 759 jug. 824 st.p.
Poieni și Pășune: 32 jug. 1528 st.p.
Munți: 0 jug. 0 st.p.

Teren improductiv: 0 jug. 1446 st.p.

Total: 791 jug. 3798 st.p.

2.4.4.2. Organizarea Comunității de Avere

La stăruința generalului Traian Doda președintele reprezentanței a decis înființarea unei comunități de avere după modul cum s-au constituit alte comunități în confiniul croato-slavon.

Adunarea regimentară din 18 aprilie 1879 a votat primele statute ale acestei *Comunități de Avere* în baza cărora s-a făcut apoi alegerea de reprezentanți convocați în adunarea generală pe ziua de 19 decembrie 1879, când se alege generalul Traian Doda președinte a Comunității. Încă în anul 1880 ea și-a început activitatea. Sediul comunității este în Caransebeș¹¹⁵.

Membrii ei sunt grăniceri din următoarele 94 de comune aparținătoare plasei Caransebeș, Orșova și Bozovici: Armeniș, Bănia, Bârza, Bogoltin, Bolvașnița, Borlova, Borlovenii Noi, Borlovenii Vechi, Bozovici, Brebul, Buchin, Bucșnița, Cănicea, Caransebeș, Caransebeșul Nou, Cârpa, Cicleni, **Cireșa**, Ciuta, Coramnic, Cornea, Cornereva, **Crâjma**, Crușovăț, Cuptoare, Dalboșeț, Dalci, Domașnea, Dubova, Eibenthal, Eșelnița, Feneș, Gărâna, Gârbovăț, **Glimboca**, Globu-Craiova, Globurău, Goleț, Iablanița, **Iaz**, Ilova, Jupalnic, Lapușnic, Lapușnicel, Lindenfeld, Luncavița, **Mal**, **Marga**, **Mărul**, Mehadia, Mehadica, Moceriș, **Obreja**, Ogradena Nouă, Ogradena Veche, **Ohababistra**, Orșova, Pătaș, Pârvova, Pecenișca, Petnic, Petroșnița, Plavișevița, Plugova, Poiana, Prigor, Prilipeț, Prisian, Putna, Ravensca, Rudăria, Rueni, Rusca, Sadova Nouă, Sadova Veche, Slatina Timiș, Șopotul Vechi, Șopotul Nou, Șumița, Teregova, Tisovița, Topleț, Tufări, Turnul, Valea-Bolvașnița, **Valea Mare**, Vălișoara, Var, Vârciorova, Verendin, **Voislova**, **Zăvoi**, Zervești și Zlagna.

Titlul societății era: „Comunitatea de Avere a fostului Regiment Confiniar Româno – Bănățean Nr.13”.

¹¹⁴ *Idem* – p. 316.

¹¹⁵ *Idem* – p. 330 – 331.

2.4.4.3. Acțiunea colonelului Ignatie cavaler de Iacobici

Alegerile generale din primele luni ale anului 1904 au trimis cu ajutorul autorităților administrative, în reprezentanța Comunității de Avere un impresionant număr de negrăniceri și străini în același timp. Dreptul de proprietate suferea astfel, cea mai evidentă violare, iar însemnătatea politică a acestor alegeri nu putea să scape din vedere, nimănui, îndeosebi a acelor care urmăreau cu interes dărâmarea unei cetăți a românismului.

Alegerea din 1 iulie 1904 nu are numai însemnătate economică, Comunitatea de Avere face 30 – 32 milioane coroane, ci și însemnătate mai presus de toate, politică¹¹⁶.

Ignatie cavaler de Iacobici, fiul maiorului erou Mihail cavaler de Iacobici, originar din Armeniș, coborâtor al uneia din cele mai distinse familii de grăniceri români, află din ziare și de la sora sa, Elena domiciliată în Caransebeș, că acasă în graniță, drepturile strămoșești pentru care s-a vărsat atâta sânge, sunt violate, că apărătorii lor sunt batjocuriți, că sentimentul românesc a fost ultragiât. Retras din armată cu gradul de colonel, își petrecea zilele bătrâneții în Sibiu. Auzind toate acestea el făcu o contestație către Comunitatea de Avere, dar aceasta cu memoriul de întâmpinare, de sub Nr. 677 din 19 octombrie 1904 și cu semnătura președintelui Constantin Burdia, cere respingerea acesteia ca fiind pornită din spirit antipatriotic și antiungar. El nu renunță și a mai făcut o a doua contestație către prefect¹¹⁷.

Prefectul Județului Caraș-Severin în calitate de comisar al guvernului, cu hotărârea Nr. 6 din 24 februarie 1905, a respins contestația, declarând între altele că în lipsa unei dispoziții legale mai precise și în viitor va proceda la fel și ca de altfel, și pe timpul prezidenției generalului Doda, au intrat negrăniceri în reprezentanță. A mai făcut un apel către ministerul de interne dar acesta i-a fost respins, însă colonelul nu s-a dat bătut.

După un succint istoric al Comunității de Avere și al acestei afaceri și după dezvoltarea argumentelor invocate în contestație și în apel, acțiunea declară că autoritățile administrative, procedând la alegerile Comunității de Avere, după modul alegerilor politice, au săvârșit „multe prostii și multe abuzuri”:

1. Au exclus de la alegeri îndreptățiți, pe motivul că nu domiciliază în comunele lor de origine și nu plătesc acolo impozite, nici către comună, nici către Stat.

2. S-a săvârșit și o mare prostie, când cu ajutorul organelor administrative, au fost aleși neîndreptățiți, care de asemenea nu locuiesc în comunele în care au fost aleși și nici impozite nu au plătit. Unde rămânea dreptatea?

Astfel au fost aleși reprezentanți în¹¹⁸:

Cireșa: Ion Azzola, domiciliat în **Ferdinand**.
Lindenfeld: Filip Müller, domiciliat în **Caransebeș**.
Mal: Alois Fronhoffer, domiciliat în **Ohababistra**.
Valea Mare: Frederic Csaki, notar în **Ferdinand**.
Plavișevița: Mihail Reinlein, notar în Bârza.
Ravensca: Carol Ristics, notar în Dalboșeț.
Borlovenii Noi: Iosif Szatinger, notar în Prigor.
Prilipeț: Teofil Osietzky, comerciant în Bozovici.
Voislova: Iuliu Scholz, domiciliat în **Ferdinand**.

¹¹⁶ *Idem* – p. 398.

¹¹⁷ *Idem* – p. 399.

¹¹⁸ *Idem* – p. 404.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Au mai fost aleși și următorii neândrituiți în:

Slatina: George Kerezsy, preot romano-catolic.

Cârpa: Ladislau Szatmary, notarul comunei.

Obreja: Bela Grimm, notarul comunei.

Teregova: Bela Biro, primpretorul comunei.

Teregova: Iosif Popovici, notar suspendat.

Petnic: Ion Chendi, preot.

Bozovici: Vilhelm Makkassy, primpretor.

Caransebeș: Petru Brancovici, arendaș.

Poiana: George Oltean, învățător.

Ohababistra: Ion Velovan, preot.

Mehadica: Cornel Bercian, comerciant.

Mărul: Vilhelm Veldin, comerciant.

Bârza: Ion Schramm, comerciant.

Mehadia: Ion Popovici, comerciant.

Orșova: Mihai Popovici, preot.

Orșova: Ștefan Lujanovici.

Prin hotărârea cu Nr. 1642 din 1905 s-a câștigat un principiu important și anume: „Comunitatea nu este comună politică, nici asimilată ei și ca atare nici averea Comunității nu este publică, comunală, ci o avere privată”

Din nefericire, colonelul nu s-a mai putut bucura de roadele muncii sale și nu a mai putut continua lupta până la completa biruință, după acest prim succes. De pe patul de moarte, în ziua de 15 noiembrie 1905, a transmis tovarășilor săi ca un ultim salut și încurajare în luptă, încheierea Curții Administrative, iar în ziua de 16 noiembrie s-a stins.

Proprietatea Comunității aparține exclusiv comunelor grănicerești și în cadrul acestora familiilor de grăniceri. Mai târziu Comunitatea de Avere avea nevoie de o reorganizare. O primă încercare, în această direcție s-a făcut prin statutul publicat în Monitorul Oficial Nr. 143 din 3 iulie 1925. După o existență însă de abia 5 ani, el a fost abrogat prin statutul publicat în M. O. partea II-a, Nr. 164 din 25 iulie 1930. Ulterior, datorită unor inadvertențe ale redactorilor statutului din 1925, Comunitatea a avut de suferit, angajându-se în conflicte juridice cu organele Statului.

Datorită **Statutului** Nr. 164 din 25 iulie 1930, Comunității de Avere a fostului Regiment Confiniar Româno – Bănățean Nr. 13 din Caransebeș, are în componență următoarele comune¹¹⁹: Armeniș, Bănia, Bârza, Bogoltin, Bolvașnița, Borlova, Borlovenii Noi, Borlovenii Vechi, Bozovici, Buchin, Bucosnița, Cănicea, Caransebeș, Caransebeșul Nou, Cârpa, Cicleni, **Cireșa**, Ciuta, Coramnic, Cornea, Cornereva, **Crâjma**, Crușovăț, Cuptoare, Dalboșeț, Dalci, Domașnea, Dubova, Eibenthal, Eșelnița, Feneș, Gârbovăț, **Glimboca**, Globu-Craiova, Globurău, Goleț, Iablașița, **Iaz**, Ilova, Jupalnic, Lapușnic, Lapușnicel, Lindenfeld, Luncavița, **Mal**, **Marga**, **Mărul**, Mehadia, Mehadica, Moceriiș, **Obreja**, Ogradena Nouă, Ogradena Veche, **Ohababistra**, Orșova, Pătaș, Pârvoava, Pecenișca, Petnic, Petroșnița, Plavișevița, Plugova, Poiana, Prigor, Prilipeț, Prisian, Putna, Ravensca, Rudăria, Rueni, Rusca, Sadova Nouă, Sadova Veche, Slatina Timiș, Șopotul Vechi, Șopotul Nou, Șumița, Teregova, Tisovița, Topleț, Tufări, Turnul, Valea-Bolvasnița, **Valea Mare**, Vălișoara, Var, Vârciorova, Verendin, **Voislova**, **Zăvoi**, Zervești și Zlagna.

¹¹⁹ *Idem* – p. 587 – 588.

2.4.4.4. Concluzii privind Regimentul de Graniță Româno – Bănățean Nr. 13

Cunoștințele sumare asupra grănicerilor și Comunității de Avere, câștigate de generația Unirii și de cea următoare ei, mai mult din spusele celor ce nu mai sunt, decât din autori străini, singurii care au tratat acest subiect, neaccesibili tuturor, au produs multe confuzii, dar mai ales multe frământări dăunătoare și comunității și populației grănicerești¹²⁰.

Unii au socotit grănicerismul drept un titlu de nobleță, rezervat unor favorizați ai soartei, predestinați beneficiari ai unei mândrii oneste și legitime, alții au văzut în instituția grănicerească o trambulină proprie a lansa fără alte condiții, la culmi nebănuite de înălțare în Stat.

Grănicerismul în trecut însemna ostaș desăvârșit mai apoi, sub stăpânire șovinistă, naționalism intransigent, luptă deschisă și hotărâtă împotriva tendințelor, din ce în ce mai pronunțate, de spoliere a populației din fostul confiniu militar bănățean de etnicul ei românesc. După Unire, grănicerismul însemna sau mai exact trebuia să însemne cultivarea virtuților strămoșești, de ostași buni, însemna muncă cu efort sporit, fiecare la locul lui, câștigat prin aptitudini reale, printr-un proces de liberă emulare a forțelor și o dreaptă selecționare a valorilor, fără criterii meschine de castă, sau interese personale căci de rodul eforturilor individuale dezinteresate profită colectivitatea, iar indirect și cel care le depune, însemna supunere legilor țării, respect dregătorilor, omenie și sollicitudine celor mulți și mici.

Regimentul de Graniță Româno – Bănățean Nr. 13 s-a înființat în anul 1767. De la înființare, regimentul a avut mai multe denumiri:

- În anul 1769: Regimentul de Graniță Nr. 72;
- În anul 1775: Regimentul de Infanterie de Graniță Româno – Ilir;
- În anul 1798: Regimentul de Graniță Valaho – Ilir Nr. 13;
- În anul 1838: Regimentul de Graniță Valaho – Bănățean Nr. 13;
- În anul 1849: Regimentul de Graniță Româno – Bănățean Nr. 13;

În domeniul organizării a cunoscut mai multe stadii, pentru ca în final să cuprindă: *Valea Bistrei*, de la comuna *Marga* până la *Caransebeș*; culoarul Timiș – Cerna (cu văile adiacente), de la *Orșova* până la comuna *Svinița*; *Craina Bănățeană* și *Valea Almăjului*, de la comuna *Prigor* până la comuna *Lăpușnicul Mare*.

Din punct de vedere militar, regimentul pe timp de pace a fost organizat pe 12 companii care aveau un număr variabil de comune grănicerești (vezi harta cu organizarea teritorială a **Regimentului Confiniar Româno – Bănățean Nr. 13**). Pentru buna funcționare a regimentului au fost emise de Curtea de la Viena legi grănicerești:

- La înființarea regimentului, acesta s-a condus după legea din anul 1754, numită „Drepturile confiniare militare pentru generalatul Carestatului și Vorosdinului”;
- În anul 1807 a fost emisă Legea fundamentală grănicerească;
- În anul 1850 a fost emisă o nouă lege care aducea îmbunătățiri legii din anul 1807.

Instruirea grănicerilor se făcea astfel: a recruților timp de trei ani la *Caransebeș*, iar rezerviștii executau instrucție și ședințe de tragere în zilele de duminică și sărbători.

Serviciul de pază pe graniță:

- fiecare companie grănicerească primea un număr variabil de posturi de pază pe linia de frontieră;

¹²⁰ *Idem* – p. 607.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- soldații grăniceri stăteau în posturile de pază opt zile, conform unei planificări făcute de comandantul de companie.

Serviciul de poștă era organizat astfel:

- Poșta civilă prin poștalioane. Posturile de poștă erau la *Caransebeș, Marga, pe Valea Bistrei* iar pe culoarul Timiș – Cerna erau la Slatina, Teregova, Cornea, Mehadia și Orșova;
- Poșta militară era organizată prin curieri călare.

Serviciul sanitar:

- La sediul regimentului din Caransebeș;
- Un spital militar;
- În compunerea conducerii regimentului era un medic de regiment, doi medici principali, patru medici chirurghi, opt medici secundari;
- La sediul fiecărei companii exista un medic și o moașă.

Învățământul:

- În fiecare comună grănicerească funcționa o școală național – grănicerească cu două clase și cu limba de predare română;
- La sediile de companii a funcționat câte o școală cu trei clase și cu limba de predare germană (cu timpul, numărul acestor școli a fost redus);
- La sediul regimentului era:
 - ~ o școală capitală cu patru clase și limba de predare germană;
 - ~ o școală de ofițeri și subofițeri cunoscută sub numele de școala matematică, apoi regimentală;
 - ~ o școală de fete;
 - ~ o grădiniță.

În cei 104 ani de funcționare a regimentului, acesta a dat 25 de generali, peste 200 de ofițeri superiori, un număr mare de ofițeri inferiori și subofițeri. Peste 40 de grăniceri au urmat cursuri superioare. Pentru faptele de vitejie, drapelul regimentului, ofițerii și grănicerii au fost răsplățiți cu următoarele ordine și medalii: 10 din aur, 31 de argint clasa a I-a și 36 de argint clasa a II-a. Pe una din panglicile drapelului de luptă a regimentului a fost scris: „**A lui Romus vitejie, peste noi români să fie**”. Această panglică este expusă la Muzeul de istorie din Viena.

În această accepțiune grănicerismul este sinonim cu românismul, grănicerul este român ca oricare altul, din oricare regiune, un român care își iubește țara, neamul și legea străbună, își venerează strămoșii și glia de origine. Deci, nici o deosebire între unii și alții, decât printr-un trecut mai mult sau mai puțin zbuciumat al regiunii de origine.

IMNUL GRĂNICERILOR¹²¹
de EMIL CHIFFA

Sunt fiul plaiurilor noastre,
Sunt fiul mândrului Banat,
Pe culmea stâncilor sihastre
Eu cuibul mi-am întruchipat.

Din lanuri ce-s scăldate-n soare

¹²¹ *Tribuna Graniței*, (periodic) Caransebeș. 1 noiembrie 1934 Nr. 1 – “Pagina Culturală” – pg. 3.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Culeg al pânei de-aur spic,
Cleștarul apelor de-izvoare
M-adapă. Sunt neam de voinic.

Sunt fiul mândrei noastre nații,
Netemător, cu suflet treaz,
Am leagăn și mormânt Carpații
Și frații-mi sunt stejari și brazi.

Sunt grănicer, copil de munte,
Latin, din neam gladiator
Din stânci fac cale, din brazi punte,
Ochesc chiar pasărea în zbor.

Mânia mea-i șuvoiu ce dărâmă
Și trăznet incendiator,
De dreptul meu de oțel se sfarmă
Orice atac cutezător.

O țară am, un steag, o lege,
Și-o viață cheazășia lor
Eu pentru țară, neam și rege
Trăiesc, muncesc și lupt și mor.

2.5. Evenimentele de întregire a neamului din anul 1918

Istoria a făcut ca românii să se afle încă de la începuturile organizării lor politice statale, înconjurați de state mari și puternice de forțe expansioniste, să fie permanent amenințați, de multe ori atacați, invadați și uneori, împotriva voinței lor, să li se răpească părți din vatra strămoșească. În fața acestor situații domnii și voievozii lor au trebuit să dovedească multă înțelepciune și abilitate, să găsească acele mijloace și forme de înțelegeri, de alianțe prin care să păstreze totuși ființa statelor lor, să întrețină între ei legături care să-i ajute în momentele grele la apărarea de loviturile puternicilor lor vecini, suzerani, protectori sau cum s-au denumit ei. În aceste circumstanțe, înfăptuirea unirii țărilor române apărea ca o cerință a unui proces istoric obiectiv. Imperiativele epocii au impus apariția unei personalități de talia lui Mihai Viteazul care, în cursul scurtei sale domnii (1593 – 1601), a dat viață idealului suprem al românilor¹²²: *Unirea în granițele strămoșești*.

¹²² *** D.G.A.S. – 1918 la Români. Desăvârșirea unității național – statale a poporului român, Vol. I. Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 50.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

La 1 decembrie 1918 după secole de umilințe și suferința, a biruit dreptatea pe pământul românesc. La acest praznic al dreptății istorice, Banatul, ca provincie românească și-a adus o contribuție care încă se lasă evaluată, evaluare care se cuvine să se facă distinct și asupra rolului continuu și imens jucat de slujitorii altarului. Ei s-au aflat în primele rânduri ale luptei pentru Unirea cea Mare¹²³. Încă înainte cu 70 de ani de memoriabilul eveniment din 1 Decembrie 1918 românii din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș au hotărât prin împuterniciții lor să se unească cu România, cu ceea ce ei numeau “țara mamă”. Evenimentul petrecut la Alba – Iulia aparține nu doar unei zile sau unui an, ci întregii noastre istorii, idealul unității naționale străbătând toate epocile și însuflând pe românii din toate laturile gleei strămoșești. Supuși și înglobați succesiv în Imperiul Habsburgic, apoi din 1867 în ceea ce s-a numit Austro-Ungaria, românii de dincoace de Carpați au vrut mereu să-și dobândească neatârnată și unitatea, reușind până la urmă să facă din problema Transilvaniei o problemă de nivel european. În condițiile Primului Război Mondial, care a avut urmări defavorabile atât pentru Austro-Ungaria cât și pentru Germania, acestea sunt silite să capituleze în toamna anului 1918, pe baza principiului de autodeterminare, toate popoarele subjugate își revendică dreptul de libertate și unitate națională, proclamându-și independența și unirea cu frații lor liberi.

Curentul triumfă și în Transilvania de la sate și locuitorii orașelor cer cu energie, libertate și unitate. Lupta e condusă de Consiliul Național Român. În același timp, soldații întorși de pe front alungau și înlocuiau din sate vechile autorități¹²⁴. Membrii Consiliilor Naționale din comitatele ardelene și bănățene și cercuale au depus o stăruință pilduitoare în misiunea primită, deplasându-se din comună în comună, îndrumând sau conducând adunările populare de alegere a organelor naționale locale. Prin poziția ei, mai cu seamă în satele bănățene, intelectualitatea a avut o contribuție majoră în cadrul noilor organe ale puterii locale, aflându-se în fruntea acestora și conducându-le activitatea. Slujitorii Bisericii și școlii românești din Banat au avut o contribuție deosebit de importantă la construirea și funcționarea Consiliilor și Gărzilor Naționale, la organizarea întregii lupte naționale din toamna anului 1918.

În numeroase localități din zona Caransebeșului precum și în Voislova, adunările populare de alegere a noilor organe de conducere politică românească s-au desfășurat sub președinția preoților și învățătorilor. Dintre delegații cercului electoral Caransebeș pentru participarea la Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia, alături de reprezentanți de seamă ai comunelor de pe valea Bistrei face parte și preotul George Adam din Voislova. Acesta, împreună cu soția sa Maria, va lua parte la Marea Adunare Națională din 1 decembrie 1918, alături de delegații celorlalte comune: Bucova, Băuțar, Marga, Cireșa, Crâjma, Măru, Glimboca, Obreja, Ohaba Bistra, Iaz, Rusca Montană, Var.

Preotul și intelectualul George Adam, originar din comuna Marga, s-a născut în data de 29 octombrie 1883 și a activat ca preot în Voislova din 1907 până în 1955, trecând la cele veșnice la 21 martie 1957, în etate de 74 ani¹²⁵. Adevărat patriot, preotul George Adam fondează corul bisericesc, de la care veneau răspunsurile liturgice în 1926 cu prilejul sfințirii bisericii din Voislova. Îl întâlnim ca participant în delegația caransebeșeană la Alba-Iulia și interesat să lase în urmă însemnări pentru ca urmașii să-și poată reconstitui istoria pe baza interesului pentru cultură al înaintașilor. În timpul celui de-al doilea Război Mondial, îl va suplini pe învățătorul titular de la Școala Elementară Voislova, care era concentrat în armată, îndeplinindu-și cu dragoste și

¹²³ CONSTANTIN BRĂTESCU – *Muzeul județean de etnografie și al Regimentului de Graniță*, Caransebeș, Tibiscum, 2003, p. 376.

¹²⁴ V. LEU, C. ALBERT – *Banatul în memorialistica “Măruntă”*, Reșița, 1995, p. 109.

¹²⁵ Arhiva Seminarului Teologic “Ioan Popasu” Caransebeș – Fișa de pensiune a preotului George Adam.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

interes această datorie, insuflându-le elevilor patriotismul și interesul profund pentru această țară sfântă cât și pentru acest sat minunat.

CAPITOLUL III

PRIMUL ȘI AL DOILEA RĂZBOI
MONDIAL.

PARTICIPAREA TINERILOR SOLDAȚI
DIN VOISLOVA

“ **N**egreșit, fiecare avem printre părinți, bunici, strămoși, pe cineva mort pe front, prizonier de război, refugiat, deportat în lagăre, victimă sau nedreptățit al istoriei. La Sfânta Liturghie, preoții îi pomenesc pe cei căzuți pe câmpurile de luptă, ci numai noi prinși în caruselul vieții de zi cu zi, aproape i-am dat uitării. Cui îi mai arde azi de Eroii? Ne-au mai

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

rămas, poate, un nume, nici acela reamintit întreg, o poveste încețoșată a vieții lor frânte brusc, eventual o fotografie îngălbenită, din care ne privesc tineri, frumoși și încrezători”.

« **GRIGORE LESE – Pentru Eroii neamului** »

Patria română

de George Coșbuc

Patria ne-a fost pământul
Unde ne-au trăit strămoșii,
Cei ce te-au bătut pe tine,
 Baiazide, la Rovine,
 Și la Neajlov te făcură
Fără dinți, Sinane-n gură,
Și punând dușmanii-n juguri
Ei au frământat sub pluguri
Sângele Dumbrăvii-Roșii.
 Asta-i patria română
Unde-au vitejit strămoșii!

Patria ne e pământul
Celor ce suntem în viață,
Cei ce ne iubim frățeste,
Ne dăm mâna românește:
Numai noi cu-același nume,
Numai noi români pe lume
Toți de-aceeași soartă dată,
Suspînând cu toți odată
Și-având toți o bucurie;
 Asta-i patria română
 Și ea sfânta să ne fie!

Patria ne-o fi pământul
Unde ne-or trăi nepoții,
Și-ntr-o mândră Românie
De-o vrea cerul, în vecie,
S-or lupta să ne păzească
Limba, legea românească
Și vor face tot mai mare
Tot ce românismul are:
 Asta-i patria cea dragă
 Și-i dăm patriei române
 Inima și viața-ntreagă.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Tinerii din Voislova, în cele două războaie mondiale și-au plătit “*jertfa cu sânge*” pentru neam și țară. Întotdeauna a fost o vatră de permanență românească. Locuitorii au participat la toate momentele importante ale istoriei patriei. În acele timpuri de criză pentru întreaga lume lovită de ororile celor două conflagrații mondiale, nici comuna Voislova nu făcea excepție, confruntându-se cu sărăcia și diferite epidemii.

Localitatea s-a impus prin frumusețea și bogăția locului, hărnicia oamenilor, priceperea lor, dintotdeauna statornici aici, ce cu dragoste, pasiune au dezvoltat-o și-au apărut-o¹²⁴.

*“Cân' pleacă cătănila
Sacă toacie izvoarele.
Gie unie cătana pleacă
Rumânie casa săracă
Și copii plâng pă vatră
Că nu șciu șinie li-i tată
Plânjie-mă, mamă, cu dor
Că Ț-am fost voinic fișior.”*

În dicționarul limbii române cuvântul erou are o definiție simplă: “persoană care se distinge prin vitejie și prin curaj excepțional în război” sau “ostaș căzut pe câmpul de luptă.” Soldatul, instruit încă din timp de pace, pleacă la luptă pentru a învinge pe dușman. În iureșul luptelor el este conștient prin educație, că trebuie să își facă datoria chiar cu prețul vieții. În încleștarea cu dușmanul el face acte de eroism cu mult curaj dus la extrem. În acele împrejurări nu este vorba de un act necugetat sau de bravură, ci este un act prin care împlinește ordinul comandantului său de a apăra glia străbună. Chiar dacă este departe de țara sa, fapta eroică are aceleași valențe cunoscut fiind faptul că dușmanul trebuie învins chiar și la el acasă. Numele eroilor și faptele lor sunt scrise în cartea de aur a neamului, ele fiind motive de educație pentru noile generații care nu trebuie să îi uite. Se realizează astfel un cult pentru eroii neamului care de altfel, prin faptele lor, devin nemuritori. Cultul morților este binecunoscut în mai toate religiile popoarelor, el are însă o încărcătură mai mare atunci când se referă la eroii neamului. În țara noastră ziua eroilor neamului se sărbătorește concomitent cu ziua de Înălțare la Cer a Domnului nostru Iisus Hristos, respectiv la 40 de zile după Paște. Este o zi veche în tot creștinismul și în ortodoxie și de mare însemnătate deoarece prin înălțare la cer se trece la nemurire¹²⁶.

Faptele nemuritoare ale eroilor sunt răsplătite prin recunoștința noastră veșnică, prin înălțarea de monumente, fotografii sau picturi, care prin tematica lor au devenit celebre. Este semnificativ, în acest sens, monumentul dedicat eroilor gorjeni din Primul Război Mondial. El a fost realizat de *Constantin Brâncuși*, care l-a numit “*Coloana recunoștinței fără de sfârșit*” sau “*Coloana Infinitului*”, și prin acesta, atât eroii neamului, cât și mărețul sculptor au intrat în nemurire.

În Voislova din păcate nu există încă un monument dedicat “*Eroilor căzuți pe câmpul de luptă pentru dezrobirea neamului românesc*”.

Primul război mondial

¹²⁴ DUMITRU JOMPAN – *Folclor din Marga*, Reșița, 1979, p. 76.

¹²⁶ Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – *op.cit.*, p. 133.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Primul război mondial, cunoscut și ca Marele Război, Războiul Națiunilor sau Războiul menit să pună capăt războaielor, a fost un conflict la scală mondială. Începutul războiului a fost la 28 iulie 1914 când Austria a atacat Serbia, aceasta din urmă primind un ultimatum în data de 23 iulie 1914 de la austrieci, iar amploare mai mare a luat în 3 august 1914 când Germania a invadat Belgia. În 6 martie 1917 America intră în război. Denumirea de “Primul Război Mondial” nu a fost folosită decât după 1939, mai precis izbucnirea celui de-al doilea Război Mondial, până atunci fiind cunoscut ca *Marele Război sau Războiul Mondial*. Nici un conflict anterior nu a mobilizat atâți soldați și nici nu a implicat atâtea părți în câmpul de luptă. Douăzeci de ani mai târziu însă, a doua conflagrație mondială va face și mai multe victime. O caracteristică a Primului Război Mondial o constituie folosirea strategică pe scală largă a tranșeelor ca linii de apărare pe frontul de vest, acestea întinzându-se de la Marea Nordului și continuând până la granița cu Elveția¹²⁷. Mai mult de 9 milioane de persoane au fost ucise pe câmpurile de luptă ale războiului iar pe lângă acestea, mai mulți își pierd viața în spatele liniilor frontului datorită lipsei resurselor de bază – mâncare, căldură sau combustibil, mobilizate cu prioritate pentru alimentarea armatelor. Avansul tehnologic câștigat odată cu revoluția industrială a sec. al XIX – lea se regăsește în creșterea puterii distructive a armelor și în diversificarea modalităților de atac aflate la îndemâna strategiilor vremii. Astfel, în Primul Război Mondial au loc primele bombardamente aeriene din istorie iar în jur de 5 % din victime (a căror cauză directă a fost războiul) au fost civili – în cel de-al doilea Război Mondial procentul va urca la 50 %.

Primul Război Mondial s-a dovedit a fi o ruptură decisivă cu vechea ordine mondială, marcând încetarea finală a absolutismului monarhic în Europa. Patru imperii au fost doborâte: cel German, cel Austro – Ungar, Otoman și Rus. Cele patru dinastii ale lor: Hohenzollern, Habsburg, Osmali și Romanov, care au avut rădăcini ale puterii încă din timpul cruciadelor, au căzut după război. Eșecul de a rezolva crizele postbelice a contribuit la ridicarea fascismului în Italia, nazismului în Germania și la izbucnirea celui de-al doilea Război Mondial.

Intrarea României în Primul Război Mondial a înăsprit măsurile luate de autoritățile austro-ungare împotriva intelectualilor români din Banat și Transilvania. Numeroși preoți și învățători în 1916 au fost închiși. Rechiziționarea clopotelor bisericilor de pe Valea Bistrei, mobilizarea învățătorilor și a unor preoți au dus la diminuarea serviciului religios și închiderea unor școli¹²⁸. Episcopul Caransebeșului, dr. Ilie Miron Cristea, în 1917, a solicitat bisericilor din eparhie “strângerea de fonduri pentru orfanii de război”. Ca atare s-au alcătuit liste ale credincioșilor români – sute de nume de intelectuali, țărani și muncitori din valea Bistrei au fost alcătuite de preoți iar banii s-au strâns la Oficiul protopresbiterial din Caransebeș. În timpul războiului, activitatea “*Asociațiunii*” în lumea satelor s-a diminuat mult, au continuat prelegerile populare în rândul țăranilor. Interesul țăranilor de pe valea Bistrei era orientat mai ales pentru creșterea vitelor și cultivarea pământului. Între 21 iulie – 21 august 1917 pe câmpiile de luptă de la Mărășești armata română a dat riposta planurilor de atac ale armatei inamice care voia să străpungă poarta Moldovei pe la Mărășești. Răspunsul a venit cu o forță de nezdruncinat: “*Pe aici nu se trece !*”. În acel an pe câmpurile de luptă din Moldova ostașii români au obținut o strălucitoare și răsunătoare victorie. În memoria celor care și-au jertfit viața în luptele de la Mărășești, s-a înălțat Mausoleul “*Întru slava eroilor neamului*”, cum stă scris pe frontspiciul acestuia. Monumentul adăpostește în 154 de cripte individuale și 9 cripte comune dispuse pe 18 culoare un număr de 5.073 ostași și ofițeri români.

¹²⁷ http://ro.wikipedia.org/wiki/Primul_Război_Mondial.

¹²⁸ Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *Cultură și Comunitate pe Valea Bistrei (1862 –1919)*, Ed. Mirton, Timișoara, 2005, p. 29.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

În vara anului 1918, Primul Război Mondial era pe sfârșite mai precis toamna aceluiași an în 11 noiembrie 1918 ora 11 dimineața războiul a luat sfârșit. Ca urmare, erau citite cu mare atenție ziarele. În mod deosebit erau citite “*Foaia Diecezană*” din Caransebeș sau “*Lumina*” din aceeași localitate¹²⁹. Până în octombrie 1918, evenimentele nu se precipitau așa cum scriau ziarele. Bărbații încă nu se întorceau de pe front. Între 1916 – 1918 peste 180 de bănațeni și ardeleni s-au înscris voluntari în armata română. În anii respectivi satele de pe valea Bistrei au fost obligate să citească ceea ce se afișa la primărie și la școală: manifestările Societății iredente maghiare care avertizau asupra pericolului ce s-a iscat prin intrarea României în război contra Austro-Ungariei. “Ardealul – li se spunea puținilor locuitori de aici – este pământul nostru”. Sfârșitul războiului a determinat înființarea Comitetelor Naționale în Banat și Transilvania la inițiativa Comitetului Național Român din Caransebeș¹³⁰.

Participarea României la Primul Război Mondial a avut un singur scop: desăvârșirea unității naționale, urmașul lui Carol I – regele Ferdinand I (1914 – 1927) fiind unul dintre promotorii ei. Prăbușirea celor două imperii multinaționale, austro-ungar și țarist, a creat posibilitatea ca românii din Basarabia, Bucovina și Transilvania să-și aleagă, în deplină libertate, destinul, hotărând unirea cu România. La 9 aprilie 1918 – Basarabia, la 28 noiembrie 1918 – Bucovina și la 1 Decembrie 1918 – Transilvania au decis unirea lor cu țara-mamă, România. Reîntregirea statului român a fost consființită pe plan internațional prin tratatele de pace postbelice (1919 – 1920). Dar, în august 1939, a fost semnat pactul Ribbentrop – Molotov, al cărui articol 3 din Protocolul adițional secret se referea direct la destrămarea teritorială a României. Marile puteri democratice (Franța și Anglia) nu au mai putut garanta României securitatea. În vara anului 1940, România a fost obligată de către Rusia sovietică, Germania hitleristă și Italia mussoliniană să cedeze următoarele teritorii: Basarabia, Bucovina și Herța – Rusiei; Transilvania de Nord – Ungariei și Cadrilaterul (Dobrogea de Sud) – Bulgariei, ceea ce reprezenta peste un sfert din teritoriu și din populația, majoritar românească.

Locuitorii satului Voislova au simțit din vreme freamătul sinistru și începerea războiului. Acest prim război a fost pentru ei ceva străin, murdar, un calvar care trebuia străbătut și îndurat. Atât în acest prim război cât și în cele de-al doilea, Voislova a pierdut mulți fiii dragi ai satului, care au lăsat în urmă familii îndurerate.

Conform arhivelor Primăriei Voislova, văduvele de război dintre anii 1916 – 1921 sunt¹³¹:

NR. CRT.	NUME PRENUME	DOMICILIU	PORECLE * sau unde a locuit fiecare
1.	Balea Brândușa	Voislova	Pe la Ion Popa
2.	Mihuț Silvia	Voislova	Pe la învățătoare
3.	Sârbu Maria	Voislova	-

¹²⁹ *Ibidem* – p. 30.

¹³⁰ *Idem* – p. 32.

¹³¹ DJANCS – Fond: Primăria Comunei Voislova. Dosar 2 / 1945, Inv. 490, fila 128.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

4.	Opruț Ilinca	Voislova	-
5.	Opruț Silvia	Voislova	Pe la Corcodan
6.	Găină Domnica	Voislova	-
7.	Mohaci Magdalena	Voislova	Pe uliță, unde locuiește acum Răfila
8.	Mihuț Oprița	Voislova	-
9.	Sârbu Eva	Voislova	Pe la Pătru Gâbu
10.	Opruț Elena	Voislova	-

(*) – Informație furnizată de domnul Opruț Petru – 76 ani – Nr.112, Voislova și domnul Opruț Luță – 80 ani – Nr.111, Voislova, pentru care le mulțumesc pe această cale.

Acest tabel a fost întocmit la data de 22 Iunie 1945 în Voislova.

Eroii satului Voislova din Primul Război Mondial 1914 – 1918 sunt¹³²:

NR. CRT.	NUME PRENUME	VÂRSTA	NR. CASEI	GRADUL MILITAR
1.	Rusalin Găină	27	45	Soldat
2.	Petru Opruț	38	51	Soldat
3.	Gheorghe Opruț	27	28	Soldat
4.	Ion Sârbu	28	35	Soldat

¹³² Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *op. cit.*, p. 107.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

5.	Ion Balia	40	53	Soldat
6.	Petru Sârbu	28	35	Soldat
7.	Nicolae Mihuț	28	85	Soldat
8.	Păun Boran	36	72	Soldat
9.	Nicolae Boran	32	80	Soldat
10.	Afilon Șolon	26	63	Soldat
11.	Todor Boran	22	50	Soldat
12.	Anghel Mohaci	36	37	Soldat
13.	Alion Sârbu	44	23	Soldat
14.	Dumitru Petrescu	26	21	Soldat
15.	Petru Mohaci	24	11	Soldat
16.	Nicolae Opruț	24	14	Soldat
17.	Iacob Sârbu	30	6	Soldat
18.	Petru Boran	24	117	Soldat
Invalizii din război au fost				
1.	Petru Nedelcu	24	49	Soldat
2.	Ion Damian	32	79	Soldat

Evenimentele istorice excepționale care creează o tensiune maximă și o supersensibilizare a conștiințelor generează și o bogată memorialistică. Viața grea de soldat, viața ostășească a intrat în poezie, în cântece ticluite pe moment, melodii populare cunoscute sau pe altele improvizate. Viața ostașilor a intrat în scrisorile trimise acasă, în care se amestecau dragostea cu durerea, lacrimi de nechez cu lacrimi de bucurie. Toate acestea, poezia, viața soldatului de pe front, dragostea, durerea, lacrimile de nechez și bucurie se conturează și în minunata poezie a lui George Coșbuc, redată mai jos.

Trei, Doamne, și toți trei !
de George Cosbuc

Avea și dânsul trei feciori,

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Și i-au plecat toți trei deodată
La tabără, sărmanul tată!
Ce griji pe dânsul, ce fiori,
Când se gândea că-i greu războiul,
N-ai timp să simți că mori.

Și luni trecut-au după luni
Și-a fost de veste lumea plină,
Că steagul turcului se-nchină;
Și mândrii codrului păuni,
Românii-au isprăvit războiul,
Că s-au bătut nebuni.

Scria-n gazetă că s-a dat
Poruncă să se-ntoarcă-n țară
Toți cei plecați de astă-vară
Și rând pe rând veneau în sat
Și ieri și astăzi câte unul
Din cei care-au plecat.

Și-ai lui întârziu! Plângând
De drag că are să-i revadă,
Sta ziua-n prag, ieșea pe stradă
Cu ochii zarea măsurând,
Și nu veneau! Și dintr-o vreme
Gemea, bătut d-un gând.

Nădejdea caldă-n el slăbea,
Pe cât creștea de rece gândul.
El a-ntrebat pe toți d-a rândul,
Dar nimeni știre nu-i știa.
El pleacă-n urmă la cazarmă
Să afle ce dorea.

Căprarul vechi îi iese-n prag.
- "Ce-mi face Radu? î-l întreabă,
De Radu-i este mai cu grabă,
Că Radu-i este cel mai drag.
- "E mort! El a căzut la Plevna
În cel dintâi șirag!

O, bietul om! De mult simțea
Că Radu-i dus de pe-astă lume,
Dar astăzi, când știa anume,
El sta năuc și nu credea.
Să-i moară Radu! Acest lucru

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

El nu-l înțelegea.

- Blăstem pe tine, braț dușman!
- "Dar George-al nostru cum o duce?
- "Sub glie, taică, și sub cruce,
Lovit în piept de-un iatagan!
- "Dar bietul Mircea? î-i "Mort și Mircea
Prin văi pe la Smârdan.

El n-a mai zis nici un cuvânt;
Cu fruntea-n piept, ca o statuie,
Ca un Cristos bătut în cuie,
Ținea privirile-n pământ,
Părea că vede dinainte-i
Trei morți într-un mormânt.

Cu pasul slab, cu ochii beți
El a plecat, gemând p-afară,
Și-mpleticindu-se pe scară,
Chema pe nume pe băieți,
Și se proptea de slab, sărmanul,
Cu mâna de păreți.

Nu se simțea de-i mort ori treaz,
N-avea puteri să se simțească;
El trebuia să s-odihnească -
Pe-o piatră-n drum sub un zăplaz
S-a pus, înmormântând în palme-i
Slăbitul său obraz.

Și-a stat așa, pierdut și dus.
Era-n amiazi și-n miez de vară
Și soarele-a scăzut spre seară,
Și-n urmă soarele-a apus,
Iar bietul om sta tot acolo
Ca mort, precum s-a pus.

Treceau bărbați, treceau femei,
Și uruiau trăsuri pe stradă,
Soldați treceau făcând paradă,
Și-atunci, deștept, privi la ei

Și-și duse pumnii strâns pe tâmple:
“Trei, Doamne, și toți trei!”

Al doilea război mondial

Războiul al doilea Mondial a constituit prin proporțiile sale nemaiîntâlnite până atunci în istorie, un cataclism care a zdruncinat din temelii omenirea. Amintirea lui a rămas atât de puternică încât și-a întins aripa asupra a jumătate de secol de istorie contemporană. Cel mai mare conflict militar, politic și economic din istorie, care a implicat 72 de state (circa 80 % din populația globului). În război s-au confruntat o alianță de state satelite Germaniei, Italiei și Japoniei (Axa), între care Ungaria, Slovacia, România, Bulgaria cu o grupare de state democratice (Marea Britanie și țările din Commonwealth, Franța, Danemarca, Norvegia, Belgia, Olanda, Iugoslavia, Grecia, S.U.A., numeroase state din America Latină) și cu U.R.S.S. Cauza imediată a războiului a fost politica de revanșă a Germaniei după înfrângerea din Primul Război Mondial, concretizată în intenția lui Hitler de a făuri al treilea Reich pentru dominația în Europa și în lume¹³³. Creându-și o puternică armată (după 1935), Hitler ocupă teritoriile pierdute din stânga Rinului (1936), anexează Austria (1938) și Cehoslovacia (1938 – 1939), își asigură sprijinul Italiei și neutralitatea U.R.S.S. (prin pactul Ribbentrop – Molotov, 23 August 1939), interesată de împărțirea Poloniei.

Începutul războiului a fost la data de 1 septembrie 1939 când Germania atacă Polonia pe care o împarte (28 septembrie 1939) cu U.R.S.S., ale cărei trupe invadează țara la 17 septembrie 1939 și ocupă apoi țările Baltice și o parte din teritoriul Finlandei după o eroică rezistență a acestei țări (30 noiembrie 1939 – martie 1940). Deși au declarat război Germaniei (3 septembrie 1939), Marea Britanie și Franța n-au întreprins acțiuni militare semnificative, fapt care a permis pregătirea campaniei din anul 1940, când sunt atacate și cوتropite Danemarca (9 Septembrie), Norvegia (aprilie – mai), Olanda, Belgia și Luxemburg (mai) și Franța (mai – iunie) atacată și de Italia (10 iunie). La 14 iunie 1940, Parisul este ocupat. Generalul Charles de Gaulle formează un guvern în exil și organizează din Anglia rezistență franceză din țară și din coloniile din Africa, India și Pacific. Anglia rămâne singură în fața agresorului și face față atacurilor aeriene germane (bătălia Angliei, august – octombrie), care trebuia să pregătească invazia insulei. În 27 septembrie 1940, Germania semnează pactul tripartit cu Italia și Japonia (Pactul Axei), la care adera și Ungaria (noiembrie), dar nu poate obține ieșirea din neutralitate a sudului Franței și a Spaniei. Încep conflictele militare și în Africa.

În 1940, România suferă importante amputări teritoriale (Basarabia și Bucovina, anexate U.R.S.S. – ului, în iunie și Transilvania de nord cedată Ungariei prin Dictatul de la Viena, în august) și este nevoită să intre în sfera de dominație a Germaniei, ale cărei trupe intră în țară (octombrie 1940). În Peninsula Balcanică se deschid noi fronturi și zone de conflict militar. Italia atacă Grecia (octombrie 1940), britanicii debarcă în Creta (ulterior recucerită de germani), iar trupele Wehrmacht-ului pătrund în Bulgaria (martie 1941) și invadează Iugoslavia și Grecia (aprilie 1941). În 22 iunie 1941 România a luat parte, alături de Germania și aliații săi, la atacul contra U.R.S.S. Pentru țara noastră începea “Războiul sfânt”, anticomunist, drept și național, bucurându-se de aprobarea întregului popor. România urmărea în primul rând eliberarea provinciilor ocupate de sovietici – Basarabia, Bucovina de nord și ținutul Herța, în iunie 1940. Până la sfârșitul lunii iunie 1941 au fost eliberate Basarabia și nordul Bucovinei. Acest război pentru România a mai fost descris și sub numele de “*Sfântul război pentru reîntregirea*

¹³³ http://ro.wikipedia.org/wiki/Al_Doilea_Război_Mondial.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

teritorială”. La 23 august 1944, România iese din coaliția Axei, participă, alături de sovietici la eliberarea teritoriului propriu (25 octombrie) și continuă înaintarea în vest, în Ungaria și Cehoslovacia, contribuind la efortul de război cu circa 540.000 de oameni¹³⁴. Bulgaria este, de asemenea, ocupată (septembrie – octombrie) și trupele sovietice fac joncțiunea cu unitățile de partizani ale lui Tito la Belgrad (20 octombrie). Pentru a evita înaintarea sovieticilor spre sud, britanicii debarcă în Grecia (octombrie – noiembrie). La sfârșitul anului 1944, întreaga Peninsulă Balcanică este evacuată de germani, care opun rezistență împreună cu Ungaria în centrul Europei (noiembrie – decembrie 1944). În primele luni ale anului 1945, Wehrmacht-ul este zdrobit pe toate fronturile. Cele două bombe atomice lansate de S.U.A. la Hiroshima (6 august 1945) și Nagasaki (9 august 1945) determină capitularea Japoniei (14 august 1945). Trupele americane debarcă în Japonia (26 august 1945) și actul de capitulare este semnat la 2 septembrie 1945, data oficială a încheierii războiului mondial.

Cea de-a doua conflagrație mondială a provocat distrugerii materiale și pierderi umane – circa 62 milioane de morți, dintre care:

- ~ U.R.S.S. – circa 27 mil.;
- ~ Polonia – circa 5 mil.;
- ~ Germania – circa 6 mil.;
- ~ Iugoslavia – circa 1,5 mil.;
- ~ Franța – circa 535.000;
- ~ Grecia – circa 500.000;
- ~ Marea Britanie – circa 390.000;
- ~ S.U.A. – circa 300.000;
- ~ China – 8 milioane de morți (de la începutul războiului cu Japonia, în 1937);
- ~ Japonia – circa 2 milioane morți.

Un fenomen major și caracteristic acestui război a fost deportarea și exterminarea în lagăre special amenajate a evreilor (circa 5,1 milioane de morți) și a altor prizonieri de război și politici în Germania, în țările satelite și în U.R.S.S. (circa 12 milioane de morți). Marii criminali de război au fost judecați și condamnați în procesele de la Nürnberg (noiembrie 1945 – octombrie 1946) și Tokyo (mai 1946 – noiembrie 1948).

După această introducere privind date generale ale desfășurării celui de-al Doilea Război Mondial, în următoarele pagini, voi contura o imagine a satului Voislova și a eroilor săi care au luptat cu patriotism și mândrie pentru eliberarea acestei țări de sub influența distructivă a nazismului. Luarea tinerilor la concentrare cât și începutul războiului pe valea Bistrei s-a făcut pe baza unei *CIRCULARE*¹³⁵, trimisă de Constantin Argetoianu în 1940 către Pretura Plasei Caransebeș. Acest comunicat către țară suna astfel:

**APEL CĂTRE ȚARĂ
ROMÂNI !**

“ *Trecem prin vremuri de încercare, vremuri în care un popor nu se poate socoti stăpân pe destinele lui decât în măsura unității sale de simțăminte și de manifestare. Numai popoarele care se vor înfățișa ca un bloc, fără crăpături și rumegături străine vor putea străbate prin văpaia aprinsă ce amenință să se întindă pretutindeni. Numai popoarele închegate într-un gând*

¹³⁴ *Ibidem.*

¹³⁵ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 27 / 1940, fila 244.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

și o voință vor ieși din foc neatînse și oțelite pentru vecie în urmărirea idealurilor lor. Pentru desăvârșirea acestui bloc, facem un călduros apel la unirea tuturor și cerem fiecăruia să taie legăturile trecutului și să se strângă cu mic cu mare în jurul Coroanei și a steagului Țării, înnodând astfel singurele legături raționale față de pericolul comun. În situația actuală internațională fiecare nație se găsește în poziție de apărare. Nu avem nici un gând războinic, dorim și vrem pacea, dar nu putem să stăm pe un picior de inferioritate față de alții. Știm că, concentrările apasă greu mai ales asupra păturii muncitorești de la sate și din orașe.

Cu ajutorul vostru al tuturor nu ne îndoim că scumpa noastră Țară va putea învinge toate greutățile atât de covârșitoare ce-i stau în cale, că o vom putea feri de nenorocirile unui războiu și că vom putea păstra în conflictul armat care s-a deslănțuit în Europa stricta neutralitate la care ne-am hotărât. Pentru atingerea acestui scop, nimănui nu-i poate fi însă îngăduită cea mai mică abatere de la datorie, de la respectul ierarhiei în Stat, de la sacrificiile cerute pentru apărarea Patriei. Cetățenii liberi ai liberei și întregitei României nu vă clintiți din jurul Regelui vostru, din cuvântul crezului vostru milenar, din simțământul care v-a purtat până acum peste valurile vremurilor. Să ne strângem cu toții într-un mănunchi de neânvins și să strigăm cu toții:

- Trăiască România pe veci desrobită și unită ! Trăiască Regele nostru și iubitul Său Vlăstar ! Așa să ne ajute Dumnezeu ! Sănătate ! ”

«Fragment din Comunicatul de la 1940. Semnat de C. Argetoianu – Președintele Consiliului de Miniștri»

La concentrare¹³⁶, în anul 1941 au fost chemați următorii tineri ai comunei Voislova:

NR. CRT.	NUME PRENUME	UNITATEA MILITARĂ	GRAD	PORECLĂ *
1.	Boran Trandafir	Reg. 11 Infanterie	Soldat	Cojocar
2.	Arșință Nicolae	Reg. Jandarmi	Fruntaș	Lae Muta
	Petrescu Nicolae	-	Soldat	Lae Piciricu (a locuit

¹³⁶ DJANCS – Fond: Primăria Comunei Voislova. Dosar 3 / 1941, filele 1 – 45.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

3.				unde stă acum Boierin)
4.	Olariu Romolus	Bat. 2 Grăniceresc Caransebeș	Caporal	Romoluț
5.	David Petru	Bat. 2 Grăniceresc Caransebeș	Fruntaș	Pătruț a lu' Veta
6.	Covrigean Petru	Bat. 2 Grăniceresc Caransebeș	Soldat	A lu' Rotărița
7.	Boran Călin	Reg. 5 Vânători de Munte	Soldat	Călin Șfab
8.	Jurca Ion	Bat. 2 Grăniceresc Caransebeș	Soldat	A lu' Iulci
9.	Șolea Mândruț	Bat. 10 Vânători de Munte	Soldat	A lu' Mândruț
10.	Olariu Nicolae	Reg. 96 Infanterie Caransebeș	Caporal	Bălu
11.	Florei Alecsandru	Reg. 96 Infanterie Caransebeș	Soldat	Florei – Tamba
12.	Opruți Ion	Reg. 96 Infanterie Caransebeș	Soldat	Brătianu
13.	Opruț Alexe	Reg. 2 Grăniceri. Comp. de comandă, Jud. Prahova	Soldat	Leca a lu' Opruț (străbunicul meu, Tata Leca)
14.	Opruți Iosif	Reg. 92 Orăștie. Garda Uzinei Călan	Soldat	Șic
15.	Opruț Alecsandru	Reg. 2 Grăniceri. Comp. de comandă, Jud. Prahova	Soldat	-
16.	Nedelcu Matei	-	Soldat	Moș Măcei
17.	Opruți Mihai	-	Sergent	Tata lu' Ion Rista
18.	Opruți Gheorghe	-	Soldat	Corcodan
19.	Mircea Trandafir	Brazi. Depozit de muniție. Jud. Prahova	Soldat	A locuit pe la Tintili
20.	Constantin Gheorghe	Reg. 2 Grăniceresc. Comp. a 2 – a	Soldat	Rrom (țigan) de la pod
21.	Petrescu Matei	Reg. 90 Sibiu	Fruntaș	Pe la Creața
22.	Opruț Trandafir	Bat. 8 Vânători de munte	Soldat	-
23.	Constantin Ion	Comp. 2 Fortificații Chitila, Jud. Ilfov	Soldat	Rrom (țigan) de la pod
24.	Sârbu Nicolaie	-	Soldat	Frem
25.	Lăpădat Sinesie	Reg. 96 Infanterie	Caporal	Moș Sânesie (Brecire)
26.	Boran Samson	-	Fruntaș	Tucă
27.	Boran Petru	Comp. Jandarmi Anina	Caporal	Bunicul lu' Băros

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

28.	Boran Ion	Reg. 2 Grăniceresc. Comp. a 3 – a	Fruntaș	Căloni
29.	Adam Petru	-	Soldat	Șofron
30.	Moica Apostol	Reg. 94 Infanterie	Soldat	Moș Hoc
31.	Damian Mihuț	-	Fruntaș	Mihuț Leaha de la Cireșa
32.	Vasiloni Zărie	-	Soldat	Ginere la Cireșa
33.	David Ambrosie	-	Soldat	-
34.	Nedelcu Iosif	-	Soldat	Păscuț
35.	Opruț Grigorie	-	Soldat	Bunicu lu' Gei
36.	Boran Rusalin	-		Găiman
37.	Constantin Nicolae	-	Soldat	Rrom (țigan) de la pod
38.	Damian Cristian	-	Soldat	A lu' Puiu
39.	Drăguți Trandafir	Reg. 2. Jud. Prahova	Soldat	Bălălău (venit de la Crâjma)
40.	Șolea Afilon	Reg. 96 Infanterie Caransebeș	Soldat	Chiriloni
41.	Boran Mihai	-	Soldat	Moș Mihai (tata lu' Săvu Cebuc)
42.	Opruț Petru	Reg. 96 Infanterie	Soldat	Moș Achim
43.	Șolea Cornel	Reg. 96 Infanterie	Soldat	Socru lu' Iosâmică
44.	Sârbu Sanfireag	Reg. 96 Infanterie	Soldat	Fireag a lu' Mănase

(*) – Informație furnizată de domnul Opruț Petru – 76 ani – Nr.112, Voislova și domnul Opruț Luță – 80 ani – Nr.111, Voislova, pentru care le mulțumesc pe această cale. Coloana cu **Porecla** a fost adăugată ulterior, pentru a înțelege mai bine unde a locuit fiecare fiu al satului dar și cunoașterea lui în sat după acest nume.

Invalizii și vădulele din comuna Voislova, din cel de-al doilea Război Mondial¹³⁷:

NR. CRT.	NUME PRENUME	PORECLA*
1.	Boran Damian	Tucă
2.	Boran Mihai	Moș Mihai
3.	Covrigean Petru	A lu' Rotărița

¹³⁷ DJANCS – Fond: Primăria Comunei Voislova. Dosar 2 / 1945, fila. 13.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

4.	Mohaci Maria	A lu' Băcăta
5.	Boran Elena	A locuit pe la Bou
6.	Boran Maria	A lu' Bou
7.	Nedelcu Dumitra	A lu' Păscuț
8.	Opruț Elena	A lu' Leca
9.	Sârbu Ana	Mama lu' Voichița
10.	Sârbu Trandafira	Ștăbeloane
11.	Constantin Ana	Rrom (țigan) de la pod
12.	Sârbu Viorica	A lu' Chiriac
13.	Mihuț Brândușa	A lu' Puțnel
14.	Petrescu Rusanda	Bâzoane a lu' Petrescu Iova

(*) – Coloană anexată ulterior. Inf. Opruț Petru – 76 ani – Nr.112, Voislova și Opruț Luță – 80 ani – Nr.111, Voislova.

Din fondul studiat al Primăriei Voislova rezultă următoarele:

- În 12 Februarie 1945, Boran Tudor (Tata lu' Băros), a fost dat dispărut deoarece se afla internat în spitalul de contagioși din Caransebeș¹³⁸.
- Soldat Mircea Ioan – dat dispărut.
- Covrigean Petru – Reg. 92 Vânători de munte, invalid de război.
- Soldat Găină Dumitru – fiul lui Dumitru și al Elenei, dat dispărut¹³⁹.
- Damian Ion (Soțul lu' doda Floare) – invalid de război la data de 27 iunie 1945¹⁴⁰.
- Boran Păun – Bat. 20 Vânători de munte, fiul lui Antănasă și Samfira, invalid de război (o stat pe la Țambu)¹⁴¹.

Văduvele¹⁴² satului Voislova din al doilea Război Mondial:

¹³⁸ *Ibidem* – fila 32.

¹³⁹ *Idem* – filele 111 – 134.

¹⁴⁰ *Idem* – fila 136.

¹⁴¹ *Idem* – fila 171.

¹⁴² *Idem* – fila 83.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

NR. CRT.	NUME PRENUME	PORECLA*
1.	Mohaci Maria	A lu' Băcăta
2.	Nedelcu Dumitra	A lu' Păscuț
3.	Boran Ileana	A lu' Crețu
4.	Constantin Ana	Rrom (țigan) de la pod
5.	Boran Maria	A lu' Bou
6.	Sârbu Trandafira	A lu' Ștăbela
7.	Opruț Ileana	A lu' Leca
8.	Sârbu Viorica	A lu' Chiriac
9.	Margan Oprița	A locuit pe la Țârloane
10.	Mihuț Brândușa	A lu' Puținel

(*) – Coloană anexată ulterior. Inf. Opruț Petru – 76 ani – Nr.112, Voislova și Opruț Luță – 80 ani – Nr.111, Voislova.

Eroii din al doilea Război Mondial sunt următorii:

NR. CRT.	NUME PRENUME	DATA DECESULUI	PORECLA*
1.	Mohaci Ilie	-	Băcăta
2.	Nedelcu Iosif	13 aprilie 1944	Păscuț
3.	Boran Iosif	13 mai 1944	Crețu

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

4.	Constantin Gheorghe	11 iunie 1944	Rrom (țigăn) de la pod
5.	Boran Petru	12 mai 1944	Bou
6.	Sârbu Petru	-	Ștăbela
7.	Opruț Alexe	5 iunie 1944	Leca (Opruțoni)
8.	Sârbu Chiriac	13 aprilie 1944	Chiriac
9.	Margan Matei	-	A lu' Țârloane
10.	Mihuț Petru	-	Puținel
11.	Covrigean Veselin **	-	-

(*) – Coloană anexată ulterior. Inf. Opruț Petru – 76 ani – Nr.112, Voislova și Opruț Luță – 80 ani – Nr.111, Voislova.

(**) – Inf. Opruț Petru – 76 ani – Nr.112, Voislova. Covrigean Veselin nu a fost căsătorit.

Din tabelul¹⁴³ privind recensământul locuințelor și adăposturilor de tot felul care pot fi întrebuițate pentru cartiruire (a instala unități militare într-o localitate) în comuna Voislova la data de 27 noiembrie 1944 rezultă:

1. Adăposturile pentru ofițeri și trupă:
 - numărul camerelor – 55;
 - numărul ofițerilor ce ar putea cartirui – 44;
 - numărul soldaților ce ar putea cartirui – 162.
2. Adăposturile pentru animale:
 - în grajduri – 84;
 - în șoproane – 0;
 - în coșare – 0.

Tablou¹⁴⁴

cu alimentele repartizate comunei Voislova aparținătoare plasei Caransebeș pentru
aprovizionarea Armatei Sovietice prin centrul de Exploatare Severin
la data de 15 noiembrie 1944.

Nr. Crt.	Comuna	Cartofi kg	Fasole kg	Fân Kg
1.	Voislova	2.000	150	40.000

¹⁴³ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 14 / 1944, fila 21.

¹⁴⁴ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 14 / 1944, fila 134.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Pentru neconformare la acest ordin erau răspunzători notarii și primarii.

Conform ordinului¹⁴⁵ Prefecturii Județului Severin Nr. 8956 / 1944 și ordinului Corpului 7 Teritorial cu Nr. 369767 / 1944, Centrul de Exploatare Severin – Lugoj trebuia să pună la dispoziția Armatei Sovietice cantitatea de 500.000 kg vite pe picioare. Pentru plasa Caransebeș s-au repartizat un număr de 250 vite.

Vitele se plăteau pe loc:

- ~ Boi – calitate I – 90 lei;
- ~ Boi – calitate II – 80 lei;
- ~ Vaci – calitate I – 75 lei;
- ~ Vaci – calitate II – 65 lei.

Nu se primeau vite sub 2 ani și nici vacile “pline”. Vitele se predau la următoarele centre: centrul Voislova, centrul Caransebeș și centrul Obreja, la care s-au adus vite din comunele indicate de către Plasa Caransebeș. Centrul de exploatare trimitea delegații care se prezentau la centrul de colectare respectiv pentru ridicarea și achitarea vitelor.

«Acest apel a fost făcut de către Pretura Plășii Caransebeș tuturor primăriilor aparținătoare plasei la data de 11 Noiembrie 1944»

*Tablou*¹⁴⁶

cu vitele predate în baza Convenției de Armistițiu, din comuna Voislova, plasa Caransebeș.

Nr. Crt.	Comuna	Cota 200. Bucăți sacrificiu Nr. 1338/1945	Vite de reproducție Nr. 825 / 1945	Vite sacrificate Nr. 581 / 1945	Vite sacrificate Nr. 403 / 1945	Vite sacrificate Nr. 246 / 1945	Vite sacrificate Nr. 2238 / 1944	Vite sacrificate	Vite, armata sovietică prin garnizoană. 1944
1.	Voislova	3	4	-	-	7	-	2	6

Poezia și cântecul au fost pentru soldatul român de pe front, din tranșee un mod de a-și mai alina din gândurile sale care îi erau la cei dragi, mai precis la familie. Mărturiile ostașilor români din tranșee erau transcrise în versuri de cele mai multe ori și trimise prin poștă către cei dragi de acasă. Dar și cântecele de cătănie, din război au avut un rol bine determinat, în acele zile de teroare. De aceea, aceste versuri de mai jos, dovedesc dragostea față de cei rămași acasă, înfruntând greutățile de zi cu zi și devotamentul ostașului român față de glia străbună.

CÂNTEC DE CĂTĂNIE¹⁴⁷

Foae verde frunzulea,
Săraca măicuța mea
Cum plânge, suspină ea,

¹⁴⁵ *Ibidem* – fila 135.

¹⁴⁶ *Idem* – fila 143.

¹⁴⁷ DUMITRU JOMPAN – *op. cit.*, p. 77.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

N-are odihnă de loc
Că mă știe că-s în foc.
Turturea pană albastră
Zbori la maica la fereastră,
Cântă și te veselește
Că pentru mine se zdrobește.
Maică dragă, de departe
Scoate capu' pe fereastră
Și te uită, maică, bine
Noaptea care-s senine
Cum bubuie tunurile
Și se mișcă dealurile,
Și te uită, maica mea,
Așa cam spre răsărit,
Acolo-i război cumplit,
Îți pune mâinile în piept
Și te uită maică-ncet,
Vei vedea un foc arzând,
Stelele din cer picând,
Vei vedea și steaua mea
Așa o vrea Dumnezeu
În război să mor și eu
Că e glonțu mititel
Și nu mi-i frică de el,
Mă lovește și mă lasă.
Și tot voi veni acasă.
Dară glonțu cel de tun
Mulți voinici lasă pă drum
Făr' de mâini, făr' de picioare,
O, vai, ce durere mare.

IEU PLIEC, SATULIE, GIN CINIE¹⁴⁸

Ieu pliec, satulie, gin cinie,
La dujmani lie parie binie
Numa mie-m parie rău
Că știu unie mă duc ieu!

¹⁴⁸ *Ibidem* – p. 82.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

În rândurile ce urmează, voi prezenta mărturiile celor doi veterani de război (în viață mai este și Șolea Cornel dar starea de sănătate nu-i permite să descrie acele momente ale războiului) ai satului Voislova – Opruț I. Petru și Sârbu Sanfireag, dar și o relatare a bunicului meu Opruț Petru din toamna anului 1944, când au intrat rușii în sat, el având pe atunci vârsta de 13 ani.

Mărturiile veteranilor de război la data de 6 decembrie 2006.

OPRUȚ I. PETRU

Născut: 2 februarie 1923
Decedat: 22 ianuarie 2007
Grad în armată: Soldat

“Am plecat la Caransebeș la unitate – Reg. 96 Infanterie. Ge aici tot regimentul o fost dus la Bocșa Montană. Gi la Bocșa am plecat cu batalionul la Lipova. La Lipova am ajiuns noapcea și ne-o împărțat pă plutoane. În noapcea aia am stat ge planton. În timpul plantonului am gășat o pimiță une erau mulce butoane ge vin. Am chemat toți ortacii (colegii) ge pluton și am beut la vin până ne-am c-am îmbetat. Gi la Lipova am plecat într-un sat apropiat pă nume Cradova [n.a. Cladova] une o început bătălia cu ungurii și neamfi, iar caporalul plutonului pă nume Rainea o fost împușcat și o murit pă loc. Ieu cu alți ortaci ge ai mei l-am îngropat în progagea gin sat Cu brand-ul în cărcă am plecat mai geparce. În vremea asta au apărut ruși care trăgeau în tot ce mișca. Am ajiuns la Timișoara ge une am trecut la sârbi timp ge patru zâle, după care ne-am întors înăpoi. După ce o murit Rainea, comandantul ge pluton o fost Mihai P. gi la Zăvoi. După ce am venit gi la sârbi am trecut în Ungaria pă front. Mihai P. m-o zâs să nu mă duc în linia I, iară ieu i-am spus că: Merg cu cine până la capăt! În vremea asta m-am întâlnit cu un bărbat gi la Măru pă nume Măran și ne-am ascuns după un pom trâncit la pământ. Am povestât noi ce am povestât și odată o picat un proiectil lângă noi și m-o rănit la față. O venit o mășină rusască și m-o luat și m-o dus la spital la ei, vreme ge două săptămâni, iar după aia am fost dus la Arad, une am stat iară două săptămâni în șpitari (spital). După aia am avut concet medical o lună ge zâle, după care m-am prezentat la unitate în Caransebeș și m-o trimes drept pă front în Cehoslovacia, frontul înaintând gin Ungaria. Am luptat vreo două săptămâni prin Munții Tatra și am fost rănit la mână și la picior. M-or dus la șpitari la Lugoj une am stat o lună. Acolo am auzât că s-o gătat războiul. Am stat pă front vreo 8 luni ge zâle cu tot cu internări, gin septembrie 1944 până în aprilie 1945.”

A fost decorat cu **Medalia:** “Crucea comemorativă a celui de-al doilea Război Mondial 1941 – 1945”, publicată în Monitorul Oficial de miercuri – 25 octombrie 1995, (la data de 25 octombrie se sărbătorește Ziua Armatei Române, precum și ziua de naștere a Maiestății Sale Regelui Mihai I. al României), dar și cu alte medalii.

SÂRBU SANFIREAG

Născut: 5 mai 1923

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU
Grad în armată: Soldat

“Ne-o încorporat pă data ge 20 mai 1944, în Caransebeș la Reg. 96 Infanterie. Ne-o dus pă front în septembrie 1944. În Caransebeș ne-o împărțât pă companii și ne-o dus la Bocșa. Gi la Bocșa am pliecat la Lipova. Ge aici am fost duși pă jios până pă frontul gin Cehoslovacia. Cum am ajiuns ne-o și băgat pă linia I, eu fiind trăgător la mitralieră – pușcaș. Am mai făcut noi ce am făcut pă acolo fiindcă era iarnă și războiul era pă gătaș. Neaua avea 1,5 m. Ne-o ținut până primăvara în aprilie 1945, când neamfi s-au retras și s-o gătat războiul. În aprilie 1945 eram în Ungaria. Gin armată am fost lăsat la vatră în mai 1946.”

A fost decorat cu **Medalia** “VICTORIA U.R.S.S.” și mai cu două **Medalii** “Crucea comemorativă a celui de-al doilea Război Mondial 1941 – 1945”.

Cei doi ortaci au fost încorporați împreună dar s-au despărțit pe front în urma împărțirii pe plutoane și companii, acestea având diferite misiuni de îndeplinit în acele momente.

Relatările bunicului meu **OPRUȚ PETRU** despre invazia rusească în cel de-al doilea Război Mondial, în satul Voislova. Bunicul meu este născut la data de 3 septembrie 1931. Aceste relatări sunt din amintirile bunicului, ale anului 1944, pe când avea vârsta de 13 ani. La data povestirii – Vineri, 16 Februarie 2007 – acesta este în vârstă de 76 ani.

“Îmi aduc amince că într-o duminică ge toamnă au intrat rușii în sat. Toată suflarea satului o ieșât în centru ca să vadă ce să întâmplă. Ruși or intrat în țară după armistițiul gi la 23 august 1944. Aceștia să grăbeau să ajungă cât mai iuce la Berlin pentru a pune mâna pă avușile nemțești. Pă vreama aia c-am în fiecare sat și comună a țării armata rusască avea tabără stând 1 – 2 săptămâni, une poposeau, cum s-o întâmplat și la Voislova. Ruși și-au instalat tabăra în grădină la Șolea Ion (Ion Popa) cu ge toate: tunuri, armament, muniție, care, cai, provizii, etc. Nu stăceau toți acolo, doar cei care făceau ge pază, iar aialalți pă la casele gin sat, pi la diferite familii care aveau mâncare bună, beutură și un loc bun ge dormit. Generalul care avea în subordine acest mic pluton s-o stabilit la noi în casă (casa ge pă ulița cimitirului lângă Lăpădat Pavel – “Sluga”, acum casa lu' Vucu) fiindcă i-o plăcut hăl măi mult casa asta gin tot satu. Generalul avea un translator basarabean. Comandamentul să afla la noi în casă. În zîua instalării generalului la noi în casă, fracile mieu Ioan Opruț s-o dus la pescuit și o prins un peșce gestul ge mare. L-o adus acasă și o fost pregăcit ge mama mea Măriuța Opruț pentru comandamentul rusăsc. O beut generalul cu tata mieu Nicolae Opruț (Lăică) votcă rusască și apoi răchie gi la noi, până cân o venit mâncarea. Mama Măriuța o pus mâncarea pă masă dar generalul n-o vrut să mănșe până când i-o spus lu tata mieu să mănșe el primu pentru a fi sigur că mâncarea nu-i otrăvită. Atunci majoritatea cinerilor gin sat să ascungeau pi la sălașe pă vechea vatră a satului, cum i să măi zăce – Satu' bătrân. Ieu eram într-o zî la sălaș în Sălișce cân geodată am văzut tri soldați ruși îndreptându-se în acea parșe. Stăceam ascuns uitându-mă cum să apropiiau și odată așcia or văzut pă culmea Sălișcii o turmă ge oi. Unul gin ei imediat o luat mitraliera și o împușcat tri oi. Eu ge frică m-am băgat în sălaș punând un lemn după ușă. Așcia nu or avut trabă cu sălașu, ei s-au dus după hăle tri oi omorâșe pentru a le lua ca să le ducă în

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

sat să le prepare. Tata meu era un fel de “patron” pă vreama aia la pădure împreună cu doi evrei pă nume Gros și Heitler. Evrei cân or auzât că rușii intră în țară s-au retras gi la afacere lăsând-ul doar pă tata (aceștia aveau datorii pe la Timișoara și mai mult din cauza asta l-au lăsat pă tata, el nefiind pus în temă cu aceste chestiuni). Rușii cât or stat în sat unul gin ei o aflat că tată-miu are ceva mai mulți bani, iar ăsta s-o îmbetat într-o zi și o venit la tata să îi ceară banii. Tata Laie s-o împins o țără cu el și o reușât să fugă cu tot cu bani prin grăgini. Eu atunci m-am ascuns ge frică în grăgină după o stivă ge lemne. Tata o scăpat fără să îi ia banii. Rușii or stat în sat c-am două săptămâni după care au plecat cu direcția Berlin. Eu în 1945 am gătat 7 clase. După gătarea războiului or fost vremuri grele, chiar foarte grele, fiindcă lumea nu avea bani, mâncare puțină, foarte, foarte greu era dar vremuri ge gemult apuse”.

“Monumentele eroilor ridicate aproape în fiecare localitate (din păcate în Voislova nu există încă un astfel de monument) strălucesc peste cei care s-au jertfit pentru dezrobirea pământului românesc și a fiilor săi. Aceste monumente îi face, arătându-i în toată valoarea lor, așa cum nu au fost cunoscuți de această lume. Strălucirea pe care au lăsat-o eroii noștrii va crește mereu și se va preface într-un far puternic de pază a neamului nostru, în fața valurilor furioase care încearcă să-l cotopească. Numele lor vor culege lacrimile și admirația tuturor generațiilor noastre, fiindcă pe oasele lor se reazemă patria română¹⁴⁹.

*...Dormiți în pace umbre, martiri ai României
Ce-ați îngrășat pământul cu sânge de eroi !
Bătrâni cărunți cu vază și floarea tinerimei,
Ce-n lupte sângeroase căzând, v-ați rupt din noi !
Slavă eroilor, iar pomenirea lor să fie veșnică din neam în neam”.*

Copilărint în acest sat și ca fiu al satului, am socotit că trebuie să rămână locuitorilor acestei localități și generațiilor care o să vină, amintirea strămoșilor, bunicilor, părinților care și-au “lăsat ogorul și plugul răsturnat, plecând la luptă când țara i-a chemat”. Noi toți trebuie să le purtăm un gând de recunoștință și să știm că nu am fost întotdeauna liberi pe pământul nostru și că jertfa străbunilor noștri a fost pentru neam, pentru noi toți, cei care le-am urmat. Suntem datori memoriei lor . . .

CAPITOLUL IV

INSTITUȚIILE LOCALITĂȚII

4.1. Biserica Ortodoxă Voislova

¹⁴⁹ NICOLAE JOMPAN – *Monumentele Eroilor de pe Valea Bistrei*, Partea I., Caransebeș, 2002, p. 47.

În mijlocul satului, stă măreață, Biserica Ortodoxă din Voislova în centrul unui parc bine îngrijit, iar în imediata apropiere este școala, iar în trecut exista și Primăria Comunei Voislova. Existența parohiei Voislova se pierde în negura veacurilor trecute.

PISANIE

« Această Sfântă Sobornicească și Apostolească biserică cu hramul “Sf. M.M. Dimitrie” s-a ridicat în secolul al XIX – lea. Pictura s-a făcut de către pictorul bisericesc Mihuț Damian și soția Aurelia în anul 1991 și s-a continuat în 1993, pe cheltuiala credincioșilor din satul Voislova, preot paroh fiind Petru Juca, secretar al parohiei cerdinciosul Nicolae Sârbu, iar protopop Ioan Nicola. Sfințirea bisericii a fost făcută în anul 1997 de către Prea Sfințitul Laurențiu Streza, episcopul Caransebeșului.

“Pomenesc Doamne pe cei ce aduc daruri și fac bine Sf. Bisericii acesteia.” »

4.1.1. Răspândirea creștinismului în Banat

Creștinismul reprezintă o permanență ce-și are originea în însăși perioada de plămădire a noastră ca neam. Sub raport bisericesc s-au scris multe tratate și studii despre creștinism. Din aceste tratate nu lipsesc nici lucrări privind istoria Bisericii Ortodoxe Române din părțile Banatului.

Istoricii români sunt, în general de acord asupra introducerii creștinismului în Dacia după ocuparea acestei țări de împăratul Traian și transformarea ei în provincie a Imperiului Roman. Pentru Banat, datorită poziției sale geografice, în vecinătatea puternicelor centre religioase de la Sirmium – Singidunum, teza aceasta pare cu atât mai mult valabilă. La Sirmium sunt amintite comunități creștine încă din vremea Sfântului Apostol Pavel. Singidunum-ul era la extremitatea sud-vestică a Banatului. În Dacia n-au existat comunități creștine timpurii, adică din secolul II – III deoarece numai după persecuțiile religioase dezlănțuite în dreapta Dunării la sfârșitul veacului III și începutul celui de-al patrulea, creștinii caută scăpare în nordul Dunării. Din acest motiv, creștinismul s-a răspândit în Dacia sub “o formă neorganizată”, pătrunzând și dezvoltându-se, în primul rând, printre păturile de jos ale populației daco – romane¹⁵⁰. În Banat, vecinătatea comunităților creștine de la Singidunum și Sirmium ne îndreptățește să presupunem existența unor creștini izolați încă din vremea creștinismului timpuriu, adică înainte de prigoana pornită de împărații Dioclețian (284 - 305) și Liciniu (307 - 324). Prigoanele din dreapta Dunării au intensificat răspândirea creștinismului în Dacia, întrucât mulți creștini spre a scăpa de urgia persecuțiilor și a-și salva viața s-au refugiat în stânga fluviului, adică în Banat, urmând cuvântul lui Iisus care spune prin evanghelistul Matei – “când vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă”.

Învățătura lui Iisus care propovăduia iubirea aproapelui, bunătatea, iertarea, mila, care nu mai cerea jertfe umane ca vechea credință a dacilor, care dădea săracilor și bogaților nădejdea, într-o lume viitoare și speranța unei mântuirii, va cuceri întreaga populație daco – romană și Biserica creștină se va asimila cu viața poporului daco – roman menținându-i ființa etnică de-a lungul mileniilor¹⁵¹.

¹⁵⁰ I.D. SUCIU – *Monografia Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1977, p. 24 – 30.

¹⁵¹ *Ibidem* – p. 32.

4.1.1.1. Continuitatea vieții creștine a populației daco - romane în Banat

Încercarea lui Constantin cel Mare (306 - 337) de a readuce Dacia Traiana sub stăpânirea Imperiului roman nu ne-a lăsat urme de organizare bisericească în stânga Dunării. Dar prin edictul de toleranță în favoarea creștinismului pe care-l dă în 313, lărgeste căile de pătrundere a Evangheliei și în Dacia Traiana¹⁵². De aceea, când împăratul Justinian I (527 – 565) restabilește autoritatea bizantină la Dunăre, fortificând de-a lungul fluviului cetățile de apărare contra invaziilor barbare, are condițiile create pentru includerea unor orașe din stânga Dunării în noua organizare bisericească ce o face. Justinian, pe lângă acțiunile militare de recucerirea fostelor provincii ale Imperiului Roman, a fost un mare legiuitor, codificând dreptul civil roman într-o colecție de legi cunoscută mai târziu sub denumirea de *Corpus Iuris Civilis*, și totodată un om al Bisericii. În timpul lui s-a construit unul dintre cele mai frumoase monumente arhitectonice ale lumii, catedrala Sf. Sofia din Constantinopol, și tot el a organizat din punct de vedere administrativ Biserica din Imperiu. Prima mănăstire atestată documentar în Banat a fost la Cenad și a fost de rit bizantin și numai după aceea au apărut tot în această zonă ordine călugărești catolice, ceea ce dovedește că de la apariția primelor mărturii documentare, românii din Banat au adoptat creștinismul de rit răsăritean sau bizantin¹⁵³.

4.1.1.2. Situația bisericească din Banatul de Caransebeș - Lugoj

Secolul al XVI – lea aduce scindarea Banatului în Pașalâcul de Timișoara și Banatul de Caransebeș – Lugoj ceea ce va avea consecințe și asupra vieții bisericești a românilor din această provincie. După ce eliberează Transilvania, Mihai Viteazul înlocuiește pe vechii comandanți ai cetăților Lipova, Ineu, Șiria, Lugoj și Caransebeș cu comandanți români, credincioși lui. Banul de Caransebeș – Lugoj, i-a rămas credincios până la urmă și pornește în ajutorul lui în ajunul bătăliei de la Mirăslău dar ajunge după ce Mihai e înfrânt¹⁵⁴. Perioada dintre 1571 – 1610, când cu scurte întreruperi domnesc în Transilvania membrii familiei Bathory, oferă răgaz Bisericii Romano – Catolice să se refacă și să-și consolideze poziția. În aceste condiții începe în Banatul de Caransebeș – Lugoj, o mișcare de reformă a protestanților, având aici reprezentanți străluciți precum Gabriel Ivul. Una din măsurile luate de ei a fost de a nu mai trimite preoți catolici la Caransebeș și Lugoj. Totuși în secolul al XVII-lea se remarcă la Caransebeș personalitatea călugărului și preotului iezuit Gheorghe Buitul, caransebeșan și nobil român local de confesiune romano-catolică care făcându-și studiile la Roma și Viena, se va reîntoarce în orașul său natal contracarând expansiunea protestanților printre români, convertind pe mulți dintre aceștia la confesiunea catolică¹⁵⁵.

Între timp se produce un eveniment cu urmări importante pentru **Biserica Ortodoxă**: prin tratatul din 20 mai 1595 încheiat între Mihai Viteazul și Sigismund Bathory, Biserica Ortodoxă din Transilvania și Banatul de Caransebeș – Lugoj era pusă sub jurisdicția mitropolitului din Țara

¹⁵² *Idem* – p. 33.

¹⁵³ *Idem* – p. 49.

¹⁵⁴ *Idem* – p. 76.

¹⁵⁵ Dr. theol. u. Phil. COLOMAN JUHÁSZ – *Das Tschanad-Temesvarer Bistum während der Türkenherrschaft 1552-1699*, Verlag Laumann/ Dülmen in Westfalen, 1938, p. 239-240.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Românească iar preoții ortodocși puteau să exercite cultul și să-și strângă veniturile nestingheriți, ceea ce ne dovedește că în ciuda vicisitudinilor, Biserica Ortodoxă și-a continuat activitatea misionară și în vremurile de mari restriști, deoarece avea un sprijin la frații din Țara Românească. Dar tratatul avea și o mare importanță politică deoarece prin forma aceasta se realiza încă din 1595 unirea poporului român din Țara Românească, Transilvania și Banatul de Caransebeș – Lugoj sub o singură conducere bisericească¹⁵⁶. Îndată după introducerea Reformei în Banat, Caransebeș și Lugoj apar predicatori români care încep traducerea psalmilor și a cărților Vechiului Testament în limba română. O parte din rodul muncii lor vede lumina tiparului în anul 1582, fiind tipărită la Orăștie, din acest motiv i s-a zis în cultura română – “*Palia de la Orăștie*”. Prin răspândirea tipăriturilor și manuscriselor românești, Biserica Ortodoxă din Banat devine un factor important al menținerii unității poporului român.

În Banat, Ortodoxia era consolidată la ocuparea provinciei de austrieci și din acest motiv, ofensiva catolică pornită îndată după ocuparea austriacă se izbește de dârza rezistență a Bisericii Ortodoxe încât autoritățile provinciale sunt nevoite să stabilească raportul dintre cele două confesiuni concretizat în sinodul de la Timișoara din 25 aprilie 1721 la care au participat mitropolitul Banatului, Moise Petrovici cu cei doi episcopi sufragani de Caransebeș – Vârșeț și Timișoara dar și guvernatorul Banatului, generalul Wallis¹⁵⁷. În veacul al XVIII – lea, în toate centrele mai importante ale Banatului se construiesc catedrale de dimensiuni nemaivăzute până atunci, biserici monumentale care impresionează și azi prin dimensiunea și bogăția lor. La Lugoj și Caransebeș, la Oravița și Lipova, la Timișoara și Vârșeț, vechile biserici modeste sunt înlocuite prin construcții noi, corespunzătoare cerințelor noii societăți bănățene.

În Caransebeș s-au făcut două biserici de cărămidă. Lângă biserica veche de lemn, familia Poșta ajutată de locotenentul Ioan de Groza din regimentul Valaho – Ilir, dar și de membrii parohiei construiesc biserica cu hramul Sf. Ioan Botezătorul care s-a sfințit la 11 mai 1781, fiind de față mulțime din popor și toată preoțimea din acest protopopiat. Cea de-a doua biserică, cu hramul Sf. Gheorghe, menționată documentar la 1738, se repară și lărgeste la 1759. O nouă amenajare se face în 1796 când e sfințită pentru cult. După separarea ierarhică, această biserică va fi catedrala episcopală¹⁵⁸. Exemplul orașelor e urmat și de satele mai importante. Un proces de înnoire, de înlocuire a lăcașelor de cult necorespunzătoare cu altele noi, are loc în toată provincia încât episcopia Timișoarei emite Circulara din 29 august 1785 prin care comunică preoților că, comunitățile ce strâng ajutor pentru zidirea bisericii sunt obligate să aibă aprobarea stăpânirii și pentru aceasta trebuie să anexeze și planul. Astfel, s-au stabilit următoarele cereri de construcții noi de biserici pe teritoriul Regimentului de graniță Româno – Ilir: - la 1773 locuitorii comunelor Brestovăț (azi în Serbia) și Vomilița cereau aprobarea lui Iosif al II – lea de a-și construi biserici noi. La 1774 - orașul Biserica Albă; - la 1775 comunele Bogâltin, Rueni și Rusca; - la 1780 comunele Cornea, Lăpușnic și Jupalnic; - la 1781 comuna Grebenaț iar la 1796 comunele Bozovici și Iaz. Lista poate fi completată cu a comunelor din restul Banatului unde procesul de substituie a bisericilor din lemn cu cele de zid va crea o adevărată modă¹⁵⁹. Procesul de înnoire și reconstrucții a bisericilor din veacul al XVIII – lea duce în mod firesc și la dezvoltarea picturii bisericești.

Prin introducerea limbii române în bisericile din Banat la 1790, se câștigă o importantă poziție în lupta de emancipare bisericească. Congresul ilir din 1790, la care au participat și deputați români și macedo – români, în postulatele lui cuprindea și deziderate de ordin general ca

¹⁵⁶ I.D. SUCIU – *op.cit.*, p. 84.

¹⁵⁷ *Ibidem* – p. 118.

¹⁵⁸ *Idem* – p. 130.

¹⁵⁹ *Idem* – p. 131.

și de interes româno – sârb, în concluzie a fost un congres al celor două popoare, român și sârb. Intelectualii în frunte cu preoții încep în veacul al XIX – lea lupta de emancipare pe calea petițiilor. Pentru diecezele de Timișoara, Vârșeț și Caransebeș, lupta continuă prin numeroase petiții la împărat cât și prin presa românească. Nereușind să obțină pe calea petițiilor emanciparea bisericească, în timpul revoluției de la 1848, Eftimie Murgu procedează pe cale revoluționară. În marea adunare populară de la Lugoj din 15 – 27 iunie 1848, destituie pe episcopii străini din Timișoara și Vârșeț și reînființează Mitropolia Banatului, adunarea alegând ca vicar general mitropolitan pe Dimitrie Petrovici Stoichescu și vicar al episcopiei de Vârșeț pe protopopul Ignatie Vilia. Astfel, Mitropolia Banatului își are rădăcinile în focul revoluției de la 1848, prin hotărârile adunării populare de la Lugoj¹⁶⁰.

În data de 4 iulie 1865 se înființează numai două eparhii sufragane: a Aradului și Caransebeșului. Episcopia Caransebeșului era alcătuită din protopopiatele Caransebeș, Mehadia, Lugoj, Făget, Vărădia cu sediul în Oravița, Jebel, Vârșeț, Palanca, Panciova și Ciacova. Motivul fixării sediului noii episcopii române la Caransebeș trebuie căutat în dorința curții de a da o satisfacție populației de pe teritoriul Regimentului român de graniță care-și avea sediul la Caransebeș. Prin diploma de înființare a episcopiei se numea și noul episcop: protopopul Brașovului, Ioan Popasu. Numirea lui a stârnit nemulțumiri în rândul intelectualilor bănățeni. Popasu era o personalitate clericală cu un trecut frumos. Începând cu revoluția de la 1848 – 1849 a fost prezent în toate actele politice ale românilor din Transilvania¹⁶¹. Popasu nu cunoștea oamenii, nu cunoștea împrejurările locale și rodnicia lui activitate din trecut nu era cunoscută bănățenilor. De aceea, primirea lui nu a fost una extrem de călduroasă. Dar în curând, după instalare, Popasu va dovedi mult tact, va fi un foarte bun și energic organizator al noii eparhii, patriot luminat care își iubea mai presus decât orice Biserica și neamul, iar prin măsurile înțelepte ce le va lua se va face respectat și iubit de credincioșii din Banat. După înăbușirea Revoluției de la 1848 – 1849 acțiunea pentru separarea ierarhică și înființarea unei biserici ortodoxe române independente se intensifică. În perioada frământărilor de separare ierarhică (1850 – 1864) numărul parohiilor va crește cu încă 36 din cauza nemulțumirii ortodocșilor față de ierarhia străină, dar cea mai mare parte a ortodocșilor vor continua lupta pentru instaurarea unei ierarhii autohtone.

4.1.1.3. Înființarea și organizarea episcopiilor ortodoxe române din Banat

Separarea ierarhică și înființarea Mitropoliei de la Sibiu cu cele două episcopii sufragane, la Caransebeș și Arad, vor avea importante consecințe pentru dezvoltarea Bisericii Ortodoxe Române în toate domeniile. Pe lângă eparhii vor lua ființă și se vor dezvolta școli teologice și școli pentru pregătirea învățătorilor conduse de profesori pricepuți care pe lângă activitatea didactică vor desfășura și o vastă activitate literară și culturală. Fiecare episcopie va avea tipografie proprie și câte o librărie în care se vor desface publicațiile române. Într-o perioadă de jumătate de veac, cu toată oprimarea străină, cultura română din Banat va lua un avânt necunoscut în trecut, sprijinită fiind de Biserică. În data de 6 martie 1865 arhimandritul Ioan Popasu a fost ales episcop al eparhiei Caransebeșului de către Andrei Șaguna și episcopul Procopiu Ivacicovici. După hirotonia întru arhiereu, Popasu grăbește spre Caransebeș pentru a-și

¹⁶⁰ *Idem* – p. 165 – 166.

¹⁶¹ *Idem* – p. 188 – 191.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

începe activitatea de organizare a noii eparhii¹⁶². Dacă la Arad și Sibiu instituțiile anexe ale eparhiilor funcționau și era o viață bisericească organizată, în schimb la Caransebeș trebuia luat totul de la început. Nu exista nici măcar o reședință a episcopului, nu existau nici institutele teologice și pedagogice, eparhia trebuia organizată prin completarea locurilor de protopopi și asesori, nu exista o tipografie și nici un oficios al eparhiei așa cum era la Sibiu încă din 1853. Și tocmai în aceasta va consta meritul lui Popasu, că pe parcursul unui sfert de veac va dota eparhia lui cu toate instituțiile necesare, așezând-o pe aceeași treaptă cu cele două eparhii surori. Este adevărat că în opera lui a fost urmat cu multă însuflețire de credincioșii eparhiei îndeosebi de ofițerii români ai regimentului și neguțătorii din Caransebeș. În acest timp va lucra pentru înmulțirea școlilor, deoarece *“națiunea noastră română fără școală nu are viitor, că fără școală nu e mântuire, nu e fericire”*. Printre primele măsuri ale episcopului Popasu a fost să aducă la îndeplinire hotărârea luată în sinodul arhieresc de la Sibiu, îndată după hirotonire, de a transfera institutul teologic de la Vârșeț la Caransebeș. Prin circulara din 8 octombrie 1865, Popasu aduce la cunoștința clerului eparhial că pe data de 1 noiembrie 1865, institutul teologic transferat își va începe cursurile.

În anul 1887, când înconjurat de iubirea credincioșilor, bătrânul episcop își serba jubileul a 50 de ani de preoție și 79 de viață, putea privi cu mândrie în trecut pentru realizările lui din eparhie pe care în mai puțin de un sfert de secol a adus-o în aceleași condiții ca și pe celelalte eparhii surori. Când a murit, în 1889, pe lângă instituțiile înființate de el lăsa eparhiei numeroase fundații care ajutau pe tinerii săraci la studii superioare. Instalarea ierarhiei autohtone în Banat influențează în mod hotărâtor dezvoltarea culturală a provinciei¹⁶³. De la traducerea sau prelucrările din prima jumătate a secolului, acum cultura română din Banat trece într-o fază majoră. Profesorii grupați în jurul celor două școli teologice și pedagogice din Caransebeș și Arad vor deveni factori culturali de prim ordin, pregătind prin activitatea lor culturală dar și profesională, marele act al încheierii unificării statale. Ei vor fi ajutați în formarea lor intelectuală prin numeroasele burse înființate de episcopi personal sau din fondurile eparhiale și acel care va acorda cele mai multe burse pentru formarea viitoarelor cadre didactice de la școlile teologice și pedagogice, va fi Ioan Popasu. În jurul școlilor de la Caransebeș se vor polariza cei mai reprezentativi cărturari români din Banat. În condițiile vitrege ale oprimării străine, Institutul teologic din Arad a dat între anii 1822 – 1918, un număr de 2120 absolvenți, iar cel din Caransebeș între anii 1865 – 1918, un număr de 616 absolvenți. Toți erau educați în limba română, în dragostea pentru biserică și cultura neamului lor, ducând aceste sentimente până în cele mai îndepărtate sate.

Biserica Ortodoxă Română din Banat a menținut vie conștiința solidarității cu frații lor din celelalte provincii și acest fapt apare pregnant în cele două evenimente, cele mai importante din istoria poporului român¹⁶⁴: cucerirea independenței de stat din 1877 și unificarea politică din 1918. Proclamarea independenței de stat la 9 mai 1877, când poporul român a hotărât să-și cucerească cu arma în mână și cu jertfa sângelui dreptul la o viață liberă, după sute de ani de dominație străină, a mărit încrederea în virtuțile strămoșești și a întărit speranța în unificarea statală a întregului popor român. În decursul veacurilor, Biserica Ortodoxă Română știm că a contribuit la menținerea trează a conștiinței unității de neam și de limbă, confundându-se cu ființa etnică a neamului.

De ziua Marelui Mucenic Dimitrie (26 octombrie 1947), în catedrala din Timișoara se face întronizarea primului mitropolit al Banatului. În prezența miilor de credincioși se citește

¹⁶² *Idem* – p. 192.

¹⁶³ *Idem* – p. 205.

¹⁶⁴ *Idem* – p. 210.

legea de înființare a Mitropoliei și gramata patriarhului Nicodim. Este ultimul act important al vrednicului de pomenire patriarh Nicodim, deoarece era în amurgul vieții și peste câteva luni va adormi în Domnul (27 februarie 1948). Pentru organizarea Mitropoliei Banatului s-a format o comisie compusă din trei delegați ai arhiepiscopiei și trei ai episcopiei sufragane care ia măsurile necesare în vederea alegerilor membrilor Congresului Național al Mitropoliei Banatului. El s-a și întrunit în zilele de 11-12 iulie 1948, fiind alcătuit din 48 de deputați, clerici și mireni¹⁶⁵.

Mitropolia Banatului prin noua organizare avea două eparhii sufragane: Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului și Episcopia Aradului, Ienopolei și Hălmagiului. Adunarea Eparhială întrunită în luna mai 1949 purcede la clasificarea parohiilor și arondarea protopopiatelor. Atașată dintotdeauna poporului, Biserica Ortodoxă Română prin ierarhii, preoții, călugării și credincioșii ei a înțeles sensul schimbărilor intervenite în viața țării după 23 august 1944. Mitropolia Banatului creată tocmai în acest timp le va resimți din plin. În ciuda nou instauratei orânduiri comuniste, se pun baze trainice instituțiilor eparhiale, se organizează protopopiatele și parohiile, se zidesc, repară și pictează biserici, se construiesc și achiziționează case parohiale, se consolidează așezămintele călugărești apărând mănăstiri și schituri noi pe lângă cele din vechime, se restructurează învățământul teologic și ia ființă *Seminarul teologic din Caransebeș (1953)*, unde se formează viitoarele cadre clericale pe lângă studenții care sunt trimiși la institutele teologice universitare din București și Sibiu¹⁶⁶. Preocuparea specială a eparhiei e îndreptată asupra Seminarului teologic de la Caransebeș unde se pregătesc viitorii slujitori ai altarului. Din acest motiv, încă din 1962 a fost reorganizat corpul didactic și s-au adus îmbunătățiri din punct de vedere administrativ, urmărindu-se atât perfecționarea învățământului cât și ridicarea standardului de trai și cazare al elevilor.

Arhiepiscopia Timișoarei și Caransebeșului își aduce contribuția la efortul pe care Biserica Ortodoxă Română îl depune pentru stabilirea unor cât mai bune raporturi cu toate cultele religioase din țară, cu celelalte biserici ortodoxe și neortodoxe din lume. Rod al unor vechi năzuințe, Mitropolia Banatului s-a putut realiza, ca formă superioară de organizare bisericească în cadrul Patriarhiei Ortodoxe Române, abia în deceniul patru al secolului trecut¹⁶⁷. Cu un specific imprimat de calitățile și de trecutul lor istoric, ortodocșii români din părțile Banatului sunt, precum au fost totdeauna de-a lungul veacurilor, parte integrantă a Bisericii strămoșești și la fel a poporului căruia îi aparțin.

4.1.2. Episcopia Caransebeșului

Prin ceața trecutului se vede strălucind ca un soare vestita împărăție a Bizanțului, ocrotitoare a științei și artelor creștine, biruitoare a păgânismului, a tot felul de popoare, vrăjmașă a mulțimei detractorilor învățaturii creștine celei adevărate. Se vede în orbita acestei străluciri seducătoare, până departe la bătrânul Istru și mai încolo, priviri admiratoare de neamuri semibarbare, trezite de mirajul unei vieți nouă. Dar ceața . . . se risipește¹⁶⁸. Și iată în dosul acestui trecut uitat, un propovăduitor cu chip de sfânt al lui Hristos ! Țara unde învață e un fel de tărâm sălbatec pentru purtătorul comorilor cerești. Și el întâmpină pe deasupra o neîncredere, vecinătatea romanilor îi făcuse temători de străini pe strămoșii noștrii. Totuși, dacii, căci ei erau, primiră cuvântul mântuitor din gura unui apostol direct al Domnului, de la Sf. Andrei, cel mai

¹⁶⁵ *Idem* – p. 238.

¹⁶⁶ *Idem* – p. 241.

¹⁶⁷ *Idem* – p. 247.

¹⁶⁸ DJANCS – Fond: Colecția personală Nicolae Cornean, Manuscris: Monografia eparhiei Caransebeșului, 1940. p. 4

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

întâi chemat. Prin acest apostol al lui Hristos, țara strămoșilor noștrii a primit de la început pe fruntea ei patrafirul mântuitoarei credințe creștine. Religia dacilor a fost politeistă, rol important în viața publică și particulară în măsura celei romane totuși nu a avut, reprezentări ale zeităților dace, se știe că numai Zamolxis s-a bucurat de cinstea înțâietății, corespunzând mult sau puțin lui Jupiter al Romanilor. Regretatul savant Vasile Pârvan afirmă în monumentală sa lucrare *Getica*, că “1.000 de ani înaintea lui Hristos începe antropogeografic romanizarea Daciei”. Totuși la început romanizarea o mijlocesc celții și grecii, comercianții Europei antice. Pentru impresionantele influențe primite de la geți, popor vecin și înrudit cu dacii, li se mai zice acestora și geto – daci. Această Biserică, ocrotitoare a celui mai scump tezaur pe care-l avem, **credința**, cu o largă bunăvoință adăpostește sub streășina ei și un fond de credințe, infinit de variat ca formă și ca proveniență. Contribuția acesteia la trăinicia sufletului românesc e nelimitată, dă în același timp o voiniciune și un colorit atrăgător mântuitoarei credințe creștine. Orașele cu lăcașuri dumnezeiești impunătoare uneori neântrecute monumente de artă, dar cu deosebire satele pe care le domină silueta magnifică a bisericilor stau mărturie dreaptă a nestatorniciei acesteia, a schimbărilor și transformărilor continue, a influențelor pe care veacurile cu istoriile și cu popoarele ce le umplu le-am exercitat asupra noastră.

Creștinismul care s-a dezvoltat aici a avut și el o evoluție deosebită de cel din Imperiul Roman târziu. Aici s-a dezvoltat o Biserică săracă fără ornamente și construcții deosebite deci fără bogăția de produse caracteristică imperiului, a existat deci un creștinism modest, aproape sărac¹⁶⁹. De altfel, Biserica de Răsărit, mai conservatoare și mai atașată de formele originare ale cultului din epoca paleocreștină s-a menținut pe linia tradiției apostolice și nu a permis nici o schimbare esențială în formele cultului, a dezvoltat pe cele vechi în general. Creștinismul a fost aici influențat de misionarismul din sudul imperiului, din această parte fiind aduse aici materiale liturgice necesare și în același timp au produs anumite obiecte simple, rudimentare de cult. Populația a rămas în aceste provincii și după retragerea autorității romane și-a păstrat vechile baze economice, sociale romane și-a dezvoltat mai departe spiritualitatea de tip roman. Locuitorii de aici vorbeau limba latină, specifică pentru practicarea acestui cult, iar formele de organizare socială s-au păstrat prin și datorită acestei religii. În perioada de după părăsirea Daciei de către armata romană, creștinismul a reprezentat elementul de legătură care a ținut locul organelor politice și administrative și a contribuit în același timp la menținerea unității daco – romanilor. Prima fază a creștinismului din această zonă s-a datorat trupelor venite din Orient și a populațiilor ce le însoțeau. În faza a doua, după părăsirea Daciei, majoritatea obiectelor creștine apar tot cu fostele castre și orașe, ceea ce demonstrează continuitatea de locuire neîntreruptă pe aceleași locuri.

La Caransebeș primii episcopi¹⁷⁰ sunt atestați la sfârșitul secolului al XVII – lea și în secolul al XVIII – lea. În ce privește neamul din care făceau parte, unii din ei au fost români, alții sârbi. În 1775, scaunul episcopal a fost mutat de la Caransebeș la Vârșeț. Episcopia Caransebeșului a fost restaurată, ca eparhie ortodoxă românească, în 1865. Primul cârmuitor al acestei eparhii a fost Ioan Popasu (1865 – 1889). Era originar din Brașov, a făcut studii la Brașov, Sibiu și Cluj, iar teologia la Viena. A fost protopop la Brașov și colaborator apropiat al Mitropolitului Andrei Șaguna. Ca episcop la Caransebeș, deși a avut de luptat cu greutățile începutului, a reușit să înființeze un Institut Teologic-Pedagogic, a ridicat o reședință, a înființat o tipografie eparhială, precum și Foaia Diecezană, organul de publicitate al eparhiei (1886). În 1874 a fost ales mitropolit al Ardealului, dar împăratul din Viena și guvernul din Budapesta au refuzat să-l recunoască. A murit în 1889. În locul său a fost ales arhimandritul Nicolae Popea, vicarul

¹⁶⁹PETRU BONA – *Episcopia Caransebeșului*, Caransebeș, 1995, p. 16.

¹⁷⁰http://www.episcopiacaransebesului.ro/istoricul_episcopiei.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Arhiepiscopiei Sibiului (1889 – 1908). Făcea parte dintr-o familie preoțească din părțile Brașovului. A învățat la Brașov, Blaj, Cluj și Viena. Remarcat de Andrei Șaguna, a fost chemat la Sibiu și numit profesor la Institut, secretar, apoi consilier al Arhiepiscopiei. Din 1870 a funcționat ca vicar al lui Șaguna și al urmașilor săi. Fiind ales episcop la Caransebeș, a continuat munca rodnică începută de Popasu, îngrijindu-se de Institutul Teologic, de tipografie, de starea materială a eparhiei. Episcopul Nicolae Popea a scris câteva lucrări de istorie: “Vechea Mitropolie a Transilvaniei – (1870)” ; “Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei Șaguna – (Sibiu, 1873)” ; “Memorialul Arhiepiscopului și Mitropolitului Andrei Șaguna” sau “Luptele naționale politice ale românilor – (1846-1873, vol. I - 1889)” și altele. Pe baza acestor lucrări, Academia Română l-a ales membru activ în 1900, fiind astfel al doilea episcop care s-a învrednicit de această înaltă cinstire (după episcopul Melchisedec Ștefănescu). Ca episcop, s-a îngrijit de școlile eparhiale și a ridicat o nouă clădire pentru Institutul Teologic – Pedagogic din Caransebeș. Întreaga agoniseală a vieții a lăsat-o episcopiei, în vederea acordării de burse tinerilor lipsiți de mijloace materiale. După moartea lui (8 August 1908), s-au făcut două alegeri de episcop la Caransebeș, pe care împăratul Austro-Ungariei, la cererea Guvernului din Budapesta, a refuzat să le recunoască. Abia cel de-al treilea ales, Miron Cristea, a primit recunoașterea. A păstorit din 1910 până în 1919, când a fost ales mitropolit primat al României, pentru ca în 1925 să devină primul patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Ca episcop la Caransebeș a avut o intensă activitate culturală și națională. În martie 1920, episcop la Caransebeș a fost ales consilierul eparhial Dr. Iosif Bădescu. A păstorit până la moartea sa, întâmplată la 11 iulie 1933. În toamna aceluiași an a fost ales episcop arhimandritul Dr. Vasile Lăzărescu (1894 – 1969), bănățean cu studii de teologie la Cernăuți și de filozofie la Budapesta și Viena, fost profesor de dogmatică și apologetică la Academiiile teologice din Sibiu și Oradea. În iunie 1940 a fost ales în fruntea noii Episcopii a Timișoarei. În scaunul rămas vacant la Caransebeș a fost ales Veniamin Nistor (1886 – 1963). Acesta a îndrumat cu grijă activitatea editorială și noua revistă de la Caransebeș – *Altarul Banatului*. În februarie 1949, eparhia Caransebeșului a fost desființată, teritoriul acesteia fiind încorporat de Arhiepiscopia Timișoarei. Episcopul Veniamin s-a retras la Catedrala reântregirii din Alba Iulia, unde a rămas până la trecerea în veșnicie.

În anul 1994 Episcopia Caransebeșului a fost reactivată, primul ei ierarh fiind episcopul vicar de la Arad, Emilian Birdaș (1921 – 1996), fost episcop la Alba Iulia din 1975 până în 1990. La Caransebeș a început construcția unei catedrale episcopale și a reluat tipărirea Foi Diecezane și a Calendarului Românului. Trece la Domnul în 5 aprilie 1996. Din 12 august 1996 și până în noiembrie 2005, vreme de mai bine de nouă ani, Eparhia Caransebeșului a fost condusă de Prea Sf. Sa Dr. Laurențiu Streza, actualmente Arhiepiscop al Sibiului și Mitropolit al Ardealului. În 26 februarie 2006 a fost instalat noul episcop al Caransebeșului, Prea Sf. Sa Lucian Mic, fost episcop vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei în perioada 2000 – 2006. În prezent Episcopia are 200 de parohii, 220 biserici (din care 28 sunt monumente istorice) în care slujesc 200 de preoți și 18 așezăminte monahale.

Documentele nu arată cu exactitate data înființării acestei episcopii, dar documentele mai sigure sunt de pe la sfârșitul sec. al XV – lea și începutul celui de-al XVI – lea¹⁷¹.

Emilian Kengelat ultimul episcop comun până la despărțirea Caransebeșului de sârbi de la 1864, afirmă într-o adresă oficială că după tradiție și unele documente sârbești, Caransebeșul încă din veacul al XIII – lea avea scaun episcopesc¹⁷². Mitropolitul Ștefan Stratimirovici într-o

¹⁷¹ *** Viața Religioasă din România – *Studiu documentar al Secretariatului de Stat pentru Culte*, București, 1999, p. 27 – 29.

¹⁷² DJANCS – Fond: Colecția personală Nicolae Cornean, Manuscris: Monografia eparhiei Caransebeșului, 1940, p. 10.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

scrisoare din 26 noiembrie 1791 adresată locotenenței ungare privind un pământ aparținător episcopiei din Vârșeț, spune că în Ungaria și Slavonia, dar cu deosebire în Banatul Timișan au locuit din timpurile cele mai vechi greco-neuniți. Apoi prin decretul regilor Ungariei și anume: prin decretul regelui Matia V art. 45 din 1495 se constată că locuitorii din ritul grecesc au fost scutiți de dijmă; în final prin art. IV din 1574 se constată că au fost episcopi de rit grecesc în Banat. Cercetătorii competenți ai trecutului, istoricii noștri, pășesc de atâtea ori cu multă sfială în domeniile virgine ale îndepărtatului și neumblatului nostru trecut. De aceea, mă opresc la câteva elemente introductive privind această problemă, deoarece religia este un domeniu complex fiind analizată și comentată aproape zilnic, de marii savanți ai planetei.

Protopopiate

Eparhia Caransebeșului avea în 1940 un număr de 353 parohii “mame” și 45 filiale grupate în 11 protopopiate. Evident acestea s-au tot înmulțit de la 1865 încoace, deoarece despărțirea ierarhică în singuraticile parohii s-a făcut cu multă încetineală. Eparhia se întindea asupra teritoriului județului Caraș în întregime și în parte asupra județului Severin și Timiș. Pentru administrarea mai ușoară a eparhiei s-au creat protopopiatele. Până în anul 1892 au fost următoarele zece protopopiate¹⁷³: **1.** Caransebeș; **2.** Lugoj; **3.** Mehadia; **4.** Biserica Albă; **5.** Vârșeț; **6.** Jebel; **7.** Panciova; **8.** Ciacova; **9.** Oravița și **10.** Făget. Începând din anul 1940 s-a mai adăugat și protopopiatul Bocșa – Montană.

În 1749, episcopia de Caransebeș – Vârșeț avea 5 protopopiate¹⁷⁴: **1.** Vârșeț cu 75 parohii (68 sate cu 8.153 case); **2.** Palanca cu 43 parohii (64 sate cu 3.290 case); **3.** Mehadia cu 20 parohii (41 sate cu 2.527 case); **4.** Caransebeș cu 35 parohii (60 sate cu 4.166 case) și **5.** Lugoj cu 42 parohii (33 sate cu 3.802 case). Deci, episcopia își întindea jurisdicția asupra 215 parohii, 266 sate cu un număr total de 21.938 case. În episcopia Caransebeș – Vârșeț în anul 1767 erau 389 preoți. Un mare număr de preoți au venit din Țara Românească și Transilvania, numai în episcopia Caransebeș – Vârșeț erau conscriși în 1767 un număr de 77 preoți din Țara Românească. Afluxul de preoți din această provincie a fost determinat prin acțiunea bisericii ortodoxe din Principate de întărire a ortodoxiei din imperiu. Pe lângă solidaritatea confesională sunt aduse cărți editate în tiparnițele românești din Principate, manuscrise copiate acolo, icoane demonstrând încă odată unitatea spiritualității românești. Foarte mulți din preoții veniți în Banat s-au format ca preoți în mănăstirile de la Tismana, Horez, Râmnic sau București. Tendința de creștere a numărului preoților reprezintă o caracteristică a grupului social respectiv, în ciuda eforturilor depuse de Curtea de la Viena de a-l stabili sau a-l reduce.

Protopopiatul Caransebeșului avea după recensământul din 1938: - 59.164 suflete, care se împărțeau în cele 50 parohii “mame” și cele 9 filiale. Era protopopiatul cel mai extins. Era condus de Isaia Suru, administrator protopopesc. Astăzi episcopia este formată din patru protopopiate ale județului Caraș – Severin: Caransebeș, Reșița, Oravița și Băile Herculane. În 2006 protopopul episcopiei este Pr. Nicolae Rădulescu.

Restaurarea ortodoxiei românești în granița bănățeană

La scurt timp după înființarea episcopiei greco-ortodoxe române a Caransebeșului, noul episcop Ioan Popasu a pornit din Sibiu (centrul mitropoliei greco-ortodoxe române din monarhie) pentru a-și ocupa scaunul episcopal. Urmând valea Hațegului, el a ajuns la 10 august 1865 la Vama – Marga, prima comună din dieceza Caransebeșului. Aici episcopul a fost întâmpinat de

¹⁷³ *Ibidem* – p. 89.

¹⁷⁴ Prof. PÂRVU ION – *op.cit.*, p. 36.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

maiorul Teodor Iosifoni și de adjunctul său – fiind desemnați de comanda regimentului grăniceresc¹⁷⁵. Episcopul Ioan Popasu a colaborat cu preoții și ierarhii din “graniță” pentru organizarea noii eparhii greco-ortodoxe române, mutarea Școlii clericale de la Vârșeț la Caransebeș (1865), înființarea Institutului Pedagogic și Teologic (1876), a Tipografiei și Librăriei Diecezane (1886). Preoții și învățătorii confesionali de pe valea Bistrei au fost implicați în acțiunea episcopatului de restaurare instituțional – națională. Astfel, în 1867 unii preoți care nu aveau case parohiale și teren agricol în folosință au obținut compensații. În 1883, școlile medii românești au fost anunțate de către guvernanți să introducă limba maghiară unde era vizat și Institutul Pedagogic și Teologic din Caransebeș, aflat sub oblăduirea episcopiei. La adunarea de protest din Caransebeș din 1883, cadrele didactice de la institut au fost sprijinite și de învățătorii confesionali de pe valea Bistrei convocați la reuniunea învățătorilor greco – ortodocși români de la școlile confesionale ale diecezei. În 1886, chiar în anul înființării sale, Foaia Diecezană (organul de presă al episcopiei) a devenit unul dintre ziarele cele mai citite pe valea Bistrei. Din lista comunelor restante¹⁷⁶ la plata abonamentului pe 1886, aflăm că ziarul nu a fost plătit de abonații din Cireșa, Ohaba Bistra (câte 25 fl.); Mărul, Voislova (câte 15 fl.); Ciuta, Glimboca și Var (câte 10 fl.).

Presa a jucat permanent un rol de culturalizare pentru românii din monarhia austro-ungară și în special pentru cei din “graniță” – supranumită pe bună dreptate “*universitate pentru popor*”, presa era citită cu nesaț și în comunele de pe valea Bistrei.

4.1.3. Viața religioasă pe valea Bistrei

Biserica Ortodoxă în societatea civilă a mobilizat eforturile comunitare după un program românesc care implica autonomia obținută de la guvernanți prin Statutul Organic. Baniii credincioșilor erau destinați unor lucrări edilitare (biserică, școală), din aceste fonduri erau plătite salariile preoților, capelanilor și învățătorilor, asigurându-se și o autonomie confesional – economică ce a determinat implicarea redusă a statului maghiar în problemele comunităților românești – aspect benefic în perspectiva timpului istoric deoarece a stimulat exercițiul semiautarhic pentru numeroasele localități românești din monarhie¹⁷⁷. Permanentă supraveghere a activităților cultural-economice a parohiilor de către consistoriul eparhial din Caransebeș avea siguranța lucrului bine făcut. Rareori interveneau disfuncții în acest mecanism democratic – bisericesc. Instituțiile bisericești și asociațiile culturale aflate în legătură cu Biserica au reprezentat punctul forte de recunoaștere și afirmare a identității naționale și religioase pe valea Bistrei. Personalitățile de seamă ce au activat pe valea Bistrei au fost: Protopopul Andrei Ghidiu; Preotul Gheorghe Adam din Marga, care a păstorit în Parohia Voislova; învățătorul Ștefan Velovan, alți preoți și învățători. Perioada¹⁷⁸ episcopului Miron Cristea (1910 – 1919) apare ca înfloritoare pentru cultura românească și pregătitoare pentru îndeplinirea dorinței de unire a tuturor românilor realizată în 1918. În jurul bisericii ortodoxe de pe valea Bistrei, mai întâi a celor din lemn, apoi a celor din zid, locuitorii satelor s-au raliat de veacuri cu credință și speranță, cu singurul reazem și luminare pentru realizarea aspirațiilor lor. Biserica a reprezentat un factor esențial în viața

¹⁷⁵ Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *op. cit.*, p. 14 – 16.

¹⁷⁶ *Ibidem* – p. 16.

¹⁷⁷ *Idem* – p. 21 – 22.

¹⁷⁸ *Idem* – p. 5.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

spirituală – un factor educativ în comunele grănicerești. Prezente și bine organizate, lăcașurile de cult au fost focare care au menținut mereu vie conștiința de creștini ortodocși și de români.

Biserica ortodoxă – română¹⁷⁹ a trecut printr-o perioadă de reorganizare națională între 1862 – 1870 în așa numita “epocă a lui Andrei Șaguna și a urmașilor lui”. Eforturile de separare a bisericii greco – ortodoxe române de cea a sârbilor s-a structurat ca o parte a unui program național cu rădăcinile ideatice la 1848 – 1849, program care a integrat “cultura națională cu puteri unite” și “deșteptarea pentru libertatea și naționalitatea românilor”. Eparhia a avut ca bază cultural-națională reuniunile învățătoarești și conferințele învățătoarești – în organizarea acestora un rol însemnat a revenit Consistoriului din Caransebeș. Programul includea școala confesională pe care episcopul Nicolae Popea o numea “fiică a bisericii”, bibliotecile parohiale și școlare, Foaia Diecezană ca organ de presă al episcopiei, ș.a.

Valea Bistrei constituie culoarul natural care face legătura dintre Depresiunea Caransebeșului și cea a Hațegului, unind astfel și două mari provincii românești, Banatul cu Transilvania. După trecerea Banatului în administrația austriacă și în special după organizarea regimentelor de graniță se accentuează măsurile de ridicare a numeroase biserici de zid ce vor înlocui pe cele de lemn. Stilul folosit era barocul cu formele specifice provinciale. Interferența dintre stilul baroc adus de austrieci și tradițiile locale sau influența artei din Țara Românească poate fi urmărită cu preferință la sate, unde populația a rămas predominant românească, aici cultul ortodox ca formă a afirmării naționale îmbracă formele cele mai accentuate. Trebuie subliniat și faptul că unirea cu Biserica Romei nu a avut în Banat amploare deosebită, fenomenul s-a manifestat sporadic doar în secolul XIX, dar și atunci bisericile au rămas conform tradiției credincioșilor ortodocși¹⁸⁰. Românii ortodocși din Banat fiind sub dominația ierarhiei sârbe, unele biserici au fost folosite în comun, dar cum întotdeauna românii au constituit majoritatea covârșitoare a populației graniței, bisericile au aparținut românilor și au fost construite prin eforturile lor. Monumentele bisericesti din Banat și cele de pe valea Bistrei, care au fost transformate sau au fost rezidite după planuri vechi în secolul XVIII dau o imagine de ansamblu a arhitecturii ecleziastice sub aspect planimetric. Modificările intervenite demonstrează intenția populației românești de a-și conserva tradițiile. Pe tradiție se va greșa stilul baroc în forma provincială manifestat prin prezența nelipsită a turnului pe latura vestică, re folosirea bolților cilindrice, apariția boltei, ritmarea fațadelor pe pilaștri și cornișe, folosirea elementelor decorative tipice: voluta, luneta, motivul ceasului, etc. Sub aspect cronologic, construcția de biserici a cunoscut în Banatul secolului al XVIII – lea trei etape¹⁸¹:

1. 1740 – 1770 ~ perioadă ce corespunde cu răscoalele antihabsburgice, războiul cu turcii, înființarea batalioanelor grănicerești, oprirea temporară a colonizărilor;
2. 1770 – 1788 ~ perioadă foarte bogată în construcții bisericesti, remarcându-se construcția din Lăpușnicul Mare (1770), Mehadia (1771), Cornea (1779), Obreja și Bănia (1781), Teregova (1782), Crușovăț (1789);
3. 1790 – 1800 ~ perioadă caracterizată în special prin reconstrucția bisericilor incendiate și distruse de turci în urma războiului din 1788, cum ar fi cea de la Mehadica (1796), Bozovici (1798), etc.

Bisericile de graniță se caracterizează prin trei tipuri de plan, toate transmise din epocile mai vechi, tradiție ce a fost păstrată cu sfințenie și care demonstrează dorința de afirmare a românilor ortodocși și pe această cale. O creație aparte este absida treflată, considerată o inovație locală și dovedește încă o dată fecunditatea neștirbită a creației bănățene, iar influența din

¹⁷⁹ *Idem* – p. 35.

¹⁸⁰ Prof. PĂRVU ION – *op.cit.*, p. 34.

¹⁸¹ *Ibidem* – p. 35.

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

Transilvania este tinda ce demonstrează din nou circulația ideilor artistice și a meșterilor între toate provinciile românești. În general bisericile ortodoxe bănățene din sec. XVIII se înscriu sub aspect planimetric în trei tipuri:

1. cruce liberă cu absidă semicirculară și transpet puțin dezvoltat;
2. biserica sală cu absida semicirculară;
3. biserica sală cu absida poligonală cu o varietate locală unde apare absida treflată.

Preoții ortodocși bănățeni se bucurau de privilegiile ilire, beneficiind de o largă toleranță religioasă, cu o situație și bază materială mai bună decât a maselor largi de țărani. Clerul ortodox avea o situație specială, el fiind elementul de legătură între directivele Vienei și masa credincioșilor, devenind în realitate conducătorul obștei respective. Indiferent de problemele impuse, preoții au fost aceia care au alimentat continuu în rândul grănicerilor, care erau deopotrivă țărani și ostași, credința ortodoxă împreună cu datinile străvechi pe pământul lor din totdeauna presărat deseori cu jertfe.

4.1.4. Parohia Voislova

Vorbind despre istoricul parohiei Voislova ca mai apoi să ajungem la biserică, trebuie să precizăm ce este o *“parohie”*. Cuvântul vine din limba greacă *“paroikia”* care înseamnă a locui împreună, a fi în același loc, denumire folosită de evreii din afara Țării Sfinte pentru comunitățile evreiești răspândite în întreaga lume păgână¹⁸². De la evreii această denumire de *“parohie”* au luat-o grecii, pentru a denumi prima comunitate creștină din orașe. La începutul creștinismului parohiile cuprindeau totalitatea creștinilor dintr-un oraș sau sat. Începând din secolul V – VI s-a înțeles prin *“parohie”* comunitatea creștină dintr-o anumită circumscripție bisericească din orașe sau sate, condusă de un preot. Conform Statutului Bisericii Ortodoxe Române, art. 41 – *“parohia este comunitatea credincioșilor, clerici și mireni, de religie creștină ortodoxă, așezați pe un anume teritoriu și încredințați păstoririi unui preot paroh”*.

Parohia Voislova se află în județul Caraș – Severin, protopopiatul Caransebeș. Satul este așezat spre nord-est de Caransebeș distanță de vreo 30 km pe valea Bistrei în sus înconjurat de munți și păduri. Cum am mai spus într-un capitol anterior localitatea se amintește la finele secolului al XIV – lea, nu că de atunci ar exista, ca și celelalte așezări românești ci fiindcă atunci încep a se întări prin diplome regale nobilii în stăpânirea pământurilor lor feudale. Deși este așezată la extremitatea de răsărit a fostei *“granițe militare”*, Voislova abia în anul 1783, odată cu Caransebeșul, este încorporată Regimentului Româno – Bănățean Nr. 13, având compania la Ohaba. Populația aici scade îngrijorător, îndeosebi prin trecerea la sectanți. Ortodocși români sunt 587 suflete; bapțiști – 75 suflete; romano-catolici – 10 suflete; 4 nazarineni și 2 evrei¹⁸³. Înainte de sistematizarea austriacă din secolul al XVIII – lea, vechiul sat s-a aflat spre nord pe drumul județean Voislova – Rusca Montană unde exista și o biserică. Din povestirile bătrânilor satului **biserica s-ar fi aflat** la intrarea drumului forestier care duce *“Pă Merea”* sau *“În Gura Merii”*. Nu s-a descoperit nici un obiect cu privire la acest lucru și nici săpături în acel loc nu s-au făcut, doar a rămas povestită din generație în generație, astăzi mai existând doar o movilă de pământ acoperită cu iarbă ceea ce ne indică că aici a existat cândva un frumos lăcaș de cult.

Pe la 1791, când limba maghiară se impunea în legislația statului și până la legea din 1839 – 1840, când această limbă trebuia să se introducă în matricolele bisericesti, totuși a fost un drum

¹⁸² Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – *op.cit.*, p. 101.

¹⁸³ DJANCS – Fond: Colecția personală Nicolae Cornean, Manuscris: Monografia eparhiei Caransebeșului, 1940, p. 489.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

destul de lung. Preoții, nu au acceptat să predice și să slujească în limba maghiară deși erau “sfătuiți” în acest sens. Legea mai sus amintită prevedea că nici un funcționar, preot, predicator, capelan să nu fie instituit fără cunoștința limbii maghiare¹⁸⁴.

În Schematismul Bisericii Ortodoxe din întregul Imperiu Habsburgic, editat de Aloys Reesch de Lewald în anul 1843/44, *Vojslova* este menționată în textul latin cu următoarele date: sat și parohie din cele mai vechi timpuri. Parohia deține matricole bisericești încă de la anul 1791. Satul deține o biserică care este închinată Sfântului Dumitru. Preot paroh în sat este Cucernicul Părinte: Nicolae Petrovici. Învățător este domnul Ioan Martinescu. Parohia are ca filie satul *Valja Mare* cu matricole bisericești tot din anul 1791. Satul Voislova are 298 de suflete, iar Valea Mare are 198. Situația căsătoriilor la Voislova era la acea dată următoarea: 70 de persoane trăiesc împreună fără a fi cununați la biserică, iar la Valea Mare sunt 41 în această situație. La Voislova sunt menționați în acel an 43 de copii de vârstă școlară¹⁸⁵.

Parohia Voislova se afla la 1843-1844 în Episcopia de Vârșeț (Episcopia de Caransebeș a avut sediul în acea vreme la Vârșeț). Protopopiatul de care ținea parohia Voislova era cel de Caransebeș format în total din 60 de parohii cu 8 filii, 54 de biserici, 82 de clerici, 54 de școli, 54 de învățători și 43.471 de credincioși, protopopiatul fiind situat în teritoriul Regimentului Grăniceresc Valaho-Banatic¹⁸⁶.

Nu sunt mărturii despre existența unor schituri sau mănăstiri pe vatra localității, există însă o troiță – *Troița de marmură din apropierea pârâului Prejba*.

Memoria generațiilor păstrează imaginea lui “Vlădica Nicolae” care ar fi trăit înainte de anul 1800 și umbla în opinci¹⁸⁷. A murit la vârsta de 84 ani.

Din piatra drumului roman și a castrului *Pons Augusti*, locuitorii Voislovei și-au construit case trainice, o cazarmă aflată la 2 km nord de Vama Marga și biserica anterioară anului 1907. Până în a doua parte a sec. XX, în apropierea bisericii s-au aflat depozitate vestigii ale castrului *Pons Augusti* și ale locului de popas pentru armatele romane – Agmonia. La 3 km de actualul sat este locul numit “*Satu' Bătrân*” sau “*La Sat*”, spre nord, drumul care duce la Rusca Montană. Aici au existat cam 25 bordeie, iar pe o movilă de stâncă, oamenii bătrâni ai satului spun că ar fi fost biserica, construită din table (margini de scândură) de lemn și acoperită cu șindrilă. Din această biserică nu s-a păstrat nici o urmă. De la “*Satu' Bătrân*” locuitorii au venit la drumul mare, unde s-au așezat, circa 40 de familii și și-au făcut o bisericuță în mijlocul satului, iar la marginea satului cimitirul, care a rămas până astăzi. În data de 27 octombrie 1907, la Voislova s-a instalat ca paroh Gheorghe Adam din comuna Marga. Acesta a găsit clădirea bisericii într-o stare jalnică, aproape o ruină.

Date personale despre preotul Gheorghe Adam și familia sa¹⁸⁸.

Nume: Adam Gheorghe

Data nașterii: 20 octombrie 1883

Locul nașterii: Comuna Marga

¹⁸⁴ Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – *op.cit.*, p. 103.

¹⁸⁵ Aloysius Reesch de Lewald – *Universalis Schematismus Ecclesiasticus Venerabilis Cleri Orientalis Ecclesiae Graeci Non Uniti Ritus I. Regni Hungariae Partiumque eidem Adnexarum nec non Magnus Principatus Transilvaniae item Literarius seu Nomina Eorum qui Rem Literariam Scholare Eiusdem Ritus Procurant, pro anno 1843/44*, Budae, Tipographiae Scientiarum Universitatis Hungariae, p. 159.

¹⁸⁶ *Ibidem* – p. 162.

¹⁸⁷ Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *op.cit.*, p. 103.

¹⁸⁸ *** Arhiva Seminarului teologic Caransebeș – Fișele de Pensiune ale preotului Gheorghe Adam.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Județul: Severin
Cetățenia: Română

Starea civilă: Căsătorit cu Maria Buzzi din Ferdinand în data de 4 noiembrie 1906.

Soția Maria Buzzi:

- Ocupația: - casnică;
- Religia: romano – catolică;
- Domiciliu: în Ferdinand;
- Data nașterii: 17 ianuarie 1891 în Ferdinand.

Copiii

Letiția: - Data nașterii: 3 mai 1908 în Voislova

Cornelia: - Data nașterii: 15 ianuarie 1910 în Voislova.

Numele și prenumele părinților preotului Gheorghe Adam: ~ Afilon Adam
~ Lidia Adam născută Beg.

Numele și prenumele părinților soției preotului: ~ Ferdinand Buzzi
~ Ida Buzzi născută Klein.

Comuna bisericească Voislova

Numirea românească: Voislova

Numirea maghiară: Szörénybalázsd

Parohia era de: clasa a III – a

Numele și prenumele preotului: Gheorghe Adam

Funcționează în calitate de paroh.

Numirea românească și cea oficială maghiară a locului nașterii parohului era: Marga (Márğa).

Limbile străine vorbite de preot erau: germană și maghiară.

Preotul a avut ca studii pregătitoare VI clase civile absolvite la institutul de învățământ din Caransebeș. Pentru a deveni preot a studiat la institutul teologic din Caransebeș în perioada:

~ cursul I în anul 1902 – 1903;

~ cursul II în anul 1903 – 1904;

~ cursul III în anul 1904 – 1905.

În anul 1905 și-a dat examenul de *qualificație preoțească* conform denumirii acelor vremuri în Caransebeș și a fost *qualificat* pentru parohii de clasa a II – a. După doi ani de la acest examen în 1907 a fost hirotonit diacon și tot în decursul aceluiași an a fost hirotonit preot prin arhiepiscopul Nicolae Popea. Gheorghe Adam a servit ca paroh din anul 1907 octombrie 27 în parohia Voislova. Parohia sa din comuna bisericească Voislova în anul 1907 era de clasa a III – a. Comuna bisericească Voislova avea în total 1249 de credincioși, dintre care parohia Voislova, în care servea preotul Adam – 705 credincioși. Hramul Sf. Biserici este: M. M. Dimitrie. În anul 1938 primarul comunei Voislova era Alionte Miclăuș. La data de 6 aprilie 1910, Cornelia Adam fiica preotului se stinge din viață, iar numai după patru ani intră în eternitate Letiția Adam cealaltă fiică, la data de 15 februarie 1914. Anul 1938 a fost unul mai special pentru comuna bisericească Voislova deoarece i-a fost donată o **Troiță** de către Institutul Social Banat – Crișana, Timișoara. La data de 4 septembrie 1938 a fost sfințită și ridicată Troița de către parohia Voislova.

Consiliul parohial ortodox român din Voislova a ținut în data de 15 ianuarie 1939 o ședință prin care parohul aducea înaintea consiliului discuția privind acoperișul bisericii, care e în stare atât de slabă încât cere grabnică renovare. *Președintele consiliului era:* Gheorghe Adam. *Membrii consiliului:* Boran Filip, Petrescu Iova, Boran Trandafir, Opruți Nicolae, Sârbu Nicolae, Opruți Ion, Miclăuș George. *Reprezentanți ai primăriei:* Miclăuș Alionte și Șolea Alexe. Așadar după această întrunire consiliul parohial hotărăște ca în primăvara anului 1939 să se acopere

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

biserica. Această lucrare a costat 27.550 lei, sumă care a fost achitată din “*Lada Sf. Biserici Voislova*”.

Data ieșirii din serviciu (pensie) a preotului Gheorghe Adam a fost 1 iunie 1947.

Ca urmare, parohul Gheorghe Adam găsiind biserica într-o stare degradabilă, umblând din casă în casă i-a convins pe localnici “să jertfească din puținul lor” și să repare lăcașul de cult. În acele vremuri satul Valea Mare nu avea lăcaș de cult și era afiliat comunei bisericești Voislova. Valeamărenii, cu dragoste pentru pământ și credință, spre deosebire de vecinii lor din Voislova, plantau mulți pomi fructiferi, iar printre ei viță de vie. Vânzându-și roadele pomilor și a viței de vie, făceau rost de bani din care reparau biserica sau întrețineau școala. Fiind oameni cu “firi voioase”, primitori, l-au întâmpinat pe preotul Gh. Adam cu multă dragoste și l-au numit¹⁸⁹ “Vlădica”. Voislovenii și valeamărenii au tolerat harnicului preot și faptul că era condus în toate de preoteasa Maria Buzzi, italiancă, catolică de origine. Cred însă că această apreciere era exagerată.

Dascălii și preoții nu se bucurau de o protecție socială adecvată – abia în 1901 prin grija episcopului Nicolae Popea s-a alcătuit un fond preoțesc pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor. Episcopul Nicolae Popea a scris lui Andrei Ghidiu că “*preotul Traian Balea din Voislova*” se roagă ca să fie primit ca membru la Fondul preoțesc pentru ajutorarea văduvelor și orfanilor dacă se asigură ajutorul pe seama fiicei sale surdo-mute. Cererea preotului a fost respinsă de consistoriul eparhial deoarece statutele nu prevedeau aceasta. Preotul¹⁹⁰ Traian Balea a murit în anul 1906. A fost un preot harnic din garda veche, care a știut întotdeauna care sunt îndatoririle unui preot harnic.

Anul 1902 a fost un an în care locuitorii comunei bisericești Voislova l-au rugat pe episcopul Nicolae Popea să li se ierte restanța la abonament, la ziarul eparhiei. La 28 martie 1902, Consistoriul diecezan a decis¹⁹¹: “*rugării (locuitorilor din Voislova) nu se satisface.*” P.S. Episcop Dr. Vasile Lăzărescu a cercetat parohia din Voislova, însemnând următoarele concluzii: “Parohia e de clasa a II – a fiind păstorită de preotul Gheorghe Adam. Are casă parohială. Nu se știe când s-a zidit biserica, probabil în secolul al XIV – lea. În anul 1926 a fost renovată. Hramul bisericii este Sf. Mare Mucenic Dimitrie. Nu a fost sfințită de arhiepiscop.”

Sfântul Mare Mucenic Dimitrie – Izvorătorul de Mir – 26 octombrie¹⁹². Viața Sf. M. M. Dimitrie este plină de măreție și faptele lui sunt multe și minunate, din care noi trebuie să luăm exemplu pentru credința și viața noastră de creștini. Biserica ne învață că viața unui sfânt este o icoană vie la care să ne închinăm cu smerenie și, mai mult, este o flacără vie care arde cu putere nestinsă și poate, peste veacuri, să aprindă inimi și suflete care să se nevoiască a fi și ele asemenea sfinților. Din viața unui sfânt învățăm că trebuie să luptăm neâncetat cu ispitele lumii, cu răul din noi și dimprejurul nostru. Ea devine astfel o călăuză și un îndreptar pentru sufletele alese. Sfântul Mucenic Dimitrie ne-a oferit prin jertfa lui exemplul eroismului sublim, prin aceea că a putut să jertfească totul și să moară pentru Hristos. El a putut să facă acest lucru pentru că s-a ridicat cu inima pe culmile iubirii, prin truda unei vieți întregi, realizând în sufletul lui frumusețea Raiului și fericirea împărăției lui Dumnezeu. El a făcut loc pentru Hristos în inima lui și a oprit intrarea la toate celelalte ale lumii. Fumul slavei deșarte l-a înfrânt, ca și mândria și slava trecătoare a vieții pământești. În traiul lui aspru și cu multe nevoințe au înflorit simplitatea, modestia și umilința. El a putut să cucerească și să câștige atâtea virtuți, să-și încununeze fruntea și viața cu nevestejita

¹⁸⁹ Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *op.cit.*, p. 21 – 22.

¹⁹⁰ *** Revista Renașterea – Foaie socială și economică. Proprietar și editor: Dr. Nicolae Ionescu. Caransebeș. Duminecă. 18 Noiembrie 1906, Nr. 45, p. 3.

¹⁹¹ Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *op.cit.*, p. 21 – 22.

¹⁹² <http://www.calendar-ortodox.ro/luna/octombrie/octombrie26.html>.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

cunună a lui Hristos prin iubirea față de Dumnezeu și față de oameni. Sufletul lui a ars de dragoste pentru Hristos și această iubire i-a înaripat sufletul și l-a îndemnat la fapte de curaj ca să-și apere credința și să mustre chiar pe furioșii lui chinuitori.

Actuala biserică, cu hramul Sf. Dimitrie, la început avea grinzi, nu boltă și era acoperită cu șindrilă, iar turnul era mic și avea formă de piramidă, acoperit fiind tot cu șindrilă¹⁹³. În însemnările sale făcute pe scoarța unei “*Evanghelii*”, când preia parohia în 1907, preotul Gheorghe Adam prezintă și “sala de clasă” aflată în clădirea ce aparține Companiei Regimentului Româno – Bănățean Nr. 13. Din scriptele parohiei găsim că fosta cazarmă militară grănicerească a fost împărțită în trei părți când s-a demolat, aceasta fiind în centrul satului. Partea de către biserică s-a dat pentru zidirea casei parohiale, partea centrală pentru zidirea școlii, iar a treia parte pentru primărie. În anul 1907, Gheorghe Adam a fost numit paroh al parohiei Voislova, cu filia Valea Bistrei, prin P. On. Domn protopresbiter Andreiu Ghidiu, cu binecuvântarea P. S. Episcop Nicolae Popea. Preotul Adam amintește că biserica și turnul erau acoperite cu șindrilă. În mijlocul bisericii era o groapă unde se aduna apă de ploaie, care era îndepărtată. În anul 1926 s-a terminat acoperișul și cel renovat s-a sfințit de P. On. Domn protopresbiter Andreiu Ghidiu, cu binecuvântare arhierescă. O renovare generală a bisericii din Voislova s-a făcut în anul **1926**, când s-au primit ajutoare din partea primăriei, a Comunității de Avere și a firmei Lomaș din Zăvoi, care a cumpărat terenul comunal și individual peste care și-au construit calea ferată îngustă. Cu această ocazie s-au desființat grinzile și s-a făcut bolta, s-a acoperit biserica cu tablă, s-a mai înălțat turnul acoperindu-l tot cu tablă, dându-i-se o formă ortodoxo-bănățeană. Această renovare a costat 184.000 lei. În anul 1939 s-a pus tablă nouă (afară de turn) și s-a zugrăvit interiorul și exteriorul bisericii, costând 35.593 lei. În anul 1958 s-a zugrăvit din nou în interior și exterior și s-a vopsit turnul și acoperișul cu vopsea de minium. S-a introdus curentul electric și s-a zugrăvit biserica cu toate cele necesare sfințirii cu arhieru. Toate aceste lucrări au costat 6.100 lei, majoritatea lucrărilor fiind făcute de credincioși¹⁹⁴. Nu se cunoaște anul zidirii nici a bisericii actuale și nici ctitorii și maiștri care au făcut-o. Inginerul cadastral Ionașiu din Caransebeș spune că pe hărțile foarte vechi, este **însemnată biserica** pe locul unde astăzi este **casa lui Adam Petru (Șofron)**.

Biserica a suferit în decursul vremii mai multe modificări și renovări. Are forma unei corăbii. În interior este zugrăvită din anul 1958, iar înainte de a fi pictată, pereții erau înfrumusețați doar cu icoane pictate pe pânză, placaj și scândură. Biserica este zidită din piatră, doar la turn are ceva cărămidă arsă, de la locul unde s-a înălțat în anul 1926. Este acoperită cu tablă, atât corpul cât și turnul. Iconostasul este din cărămidă, iar bolta este în formă de semicerc. Aproape toate icoanele care au fost în biserică și care au mai rămas au fost pictate în stil baroc. Se mai găsesc inscripții pe următoarele icoane, unele dintre ele fiind depozitate în casa parohială¹⁹⁵:

- ❖ Cina cea de taină: s-a pictat cu contribuția lui Rusalin Boran, jude comunal în anul 1907;
- ❖ Icoana Născătoarei: s-a pictat cu contribuția economului Adam Mihuț din Voislova și Călin Moica din Valea Bistrei în 1909;
- ❖ Icoana Mântuitorului: s-a renovat cu contribuția economului George Miclăuși din Voislova și Moica Elena din Valea Mare, în anul 1909;
- ❖ Pe ușa împărătească erau așezate șase icoane și scris următorul text: aceste sfinte icoane sunt zugrăvite prin contribuția economului Iosif Muntean și a soției Ileana din Voislova, de pictorul Bartolome Delliomini din Caransebeș, Dumnezeu să le ajute, La mulți ani!, în 1900;

¹⁹³ Prof. PÂRVU ION – *op. cit.*, p. 99.

¹⁹⁴ *Ibidem* – p. 100.

¹⁹⁵ *Idem* – p. 101.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- ❖ Icoana de la tronul Născătoarei: s-a făcut prin contribuția a 18 credincioși din Valea Bistrei, aceștia neavând biserică atunci – 1912.
- ❖ Pe ușile împărătești s-a aflat pictat: Îngerul, Fecioara, Botezul lui Iisus, Înălțarea lui Iisus Hristos, Sfântul Dimitrie (hramul bisericii) și Sf. Mucenic Gheorghe.
- ❖ Pe iconostas s-a aflat: icoana Mântuitorului, Fecioara Maria cu pruncul, Sf. Ioan Botezătorul, Sf. Nicolae.
- ❖ Deasupra ușilor împărătești: icoană cu Cina cea de Taină, la stânga și dreapta, cei 12 apostoli, iar deasupra Învierea, Sf. Apostol Ioan și Fecioara.

Bolta este în formă de semicerc și nu avea nici o icoană. Acum Biserica este pictată integral cu toate temele biblice importante, inclusiv bolta. Interiorul bisericii din Voislova este de o frumusețe cu totul aparte. Când îi treci pragul, privirea îți este atrasă în primul rând de iconostas (catapeteasmă) cât și de boltă, cu picturile deosebite care au luat locul icoanelor. Biserica a început să se picteze în întregime prin anul 1991 de pictorul Damian Mihuț, după cum este consemnat în “Pisania” de la intrarea din spate a bisericii. În Banat, bisericile cu mici excepții, au două intrări, datorită stilului baroc vienez, care predomină.

Antimis vechi nu mai este, iar cel nou este din anul 1943 și este sfințit de P.S. Episcop Veniamin Nistor. Clopote sunt două, unul de 82 kg, donat de preotul Gheorghe Adam și unul de 40 kg. În timpul Primului Război Mondial a fost ridicat un clopot de către armata austro-ungară. Obiectele sfinte din biserică – potir, disc, cruce, sfeșnice – sunt cumpărate de credincioși, cu ocazia Sfințelor Paște de la depozitul arhiedezan Caransebeș. În fiecare an cu ocazia Sărbătorilor Pascale la Voislova se hotărăște care familie din sat “face Paștele”. Familia respectivă contribuie financiar deoarece trebuie cumpărate diverse lucruri, de la anumite obiecte până la vin, pâine, ouă dar lucrul cel mai important este acela că familia respectivă trebuie să-și aducă un aport la înfrumusețarea bisericii și anume acela de a construi ceva nou în interiorul sau exteriorul bisericii, pentru a reda acesteia splendoarea pe care ar trebui să o aibe acest minunat lăcaș de rugăciune. Prapurii sunt confecționați din stofă de casă și pictați de I. Băleanu din Caransebeș. Vizita arhierască din anul 1937, la 19 septembrie, a fost făcută de către episcopul diecezan Dr. Vasile Lăzărescu. A doua vizită canonică este făcută de episcopul Veniamin Nistor, la 8 noiembrie 1942. După ce a fost pictată în întregime, sfințirea bisericii a fost făcută în anul 1997 de către P.S. Laurențiu Streza, episcopul Caransebeșului. Cărți vechi cu litere chirilice sunt: *Molitvelnic* – editat la Sibiu în 1849, mitropolit fiind Andrei Șaguna; *Liturghier* – editat în anul 1835; *Octoih cu catavasier* – editat la Buda în 1826, mitropolit fiind Ștefan Stratimirovici; *Apostol* – editat la București în anul 1784, mitropolit fiind Grigorie; *Penticostar* – editat la București în 1784; *Evanghelie* – editată la Râmnic în anul 1746, mitropolit fiind Neofit.

Preoții cunoscuți de oameni și care au slujit la parohia ortodoxă Voislova de-a lungul vremurilor:

- ❖ **Preotul Nicolae**, despre care bătrânii povestesc că umbla în opinci și a murit la vârsta de 84 de ani;
- ❖ **Damian Popovici**, care a slujit¹⁹⁶ între anii 1808 – 1831;
- ❖ **Nicolae Petrovici**, preot între anii 1831 – 1867;
- ❖ **Georgiu Ivănescu**, preot între anii 1867 – 1868;
- ❖ **Traian Balea**, originar din părțile Dunării, mai precis Moldova Nouă, a fost căsătorit cu Oprița Opruț din Voislova și a murit în anul 1906 la vârsta de 60 ani, a slujit între anii 1868 – 1905;
- ❖ **Constantin Oprița**, preot prin anul 1905;
- ❖ **Nicoale Ivănescu**, preot prin anul 1905;

¹⁹⁶ C. POPIȚI – *Date și documente bănățene*, Timișoara, 1939, p. 110 – 111.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- ❖ **Gheorghe Adam**, originar din Marga având cea mai lungă perioadă de păstorire la parohia Voislova, între anii 1907 – 1955;
- ❖ **Ioan N. Chioaru**, s-a născut la 8 Martie 1921 în Sângătin, județul Sibiu și a fost preot la parohia Valea Bistrei¹⁹⁷, păstorind și comuna Voislova între anii 1955 – 1974;
- ❖ **Lazăr Aurel**, preot între anii 1974 – 1978;
- ❖ **Preot pensionar Ioan Turcan**, a slujit între anii 1978 – 1979;
- ❖ **Suru Mihai**, a păstorit în parohia Voislova între 1979 – 1988;
- ❖ **Preot pensionar Rusalin Simeria**, a slujit între anii 1988 – 1989;
- ❖ **Petru Juca**, slujește între anii 1989 – 1999;
- ❖ **Mihai Boran**, intrat în parohie în anul 1999 este și fiu al satului, fiind actualul preot al Voislovei.

Cronica Parohiei Voislova, protopopiatul Caransebeșului. Cuprinde și date despre filia Parohiei Valea Mare¹⁹⁸.

Parohia Voislova

“ Biserica și mai ales satul, se pierd în negura vremurilor și nimeni nu poate să spună dintre localnici, cine a întemeiat satul și când, sau de cine și când a fost construită actuala biserică. Din istoriile vechi reiese că în drumul său spre Sarmizegetusa, Traian, a construit un castru roman, ale cărui ruine și urme se pot vedea și astăzi, anume: pietre, șanțuri, cărămizi, cosoare, monumente din marmură, etc. Unii istorici afirmă că ar fi fost chiar un castel, numit Agmonia, ceea ce nu ar fi de crezut, căci s-au găsit baze de coloane în stil ionic lucrate, sculptate chiar din marmoră și se găsesc depozitate în curtea bisericii. De asemenea proprietarul locului unde se află cetatea, a dezgropat un postament din marmoră, de circa 1/1m. ”

Epitropii cunoscuți:

- ❖ **Trandafir Mircea**, între anii 1898 – 1912;
- ❖ **Trandafir Miclăuși**, între anii 1912 – 1924;
- ❖ **Domnosie Mircea**, între anii 1925 – 1928;
- ❖ **Alionte Miclăuși**, între anii 1928 – 1941;
- ❖ **Alexe Șolea**, între anii 1928 – 1946;
- ❖ **George Miclăuși**, între anii 1941 – 1946;
- ❖ **Trandafir Boran**, în anul 1946;
- ❖ **Iova Petrescu**, în anul 1946;
- ❖ **Mureșan Ioan**;
- ❖ **Boran Petru (Learcu)**;
- ❖ În prezent (2008) ca epitrop este domnul **Martinescu Gheorghe**.

Cantorii cunoscuți de oameni:

- ❖ **Boran Trandafir**, de 71 ani;
- ❖ **Opruț Trandafir**, de 55 ani;
- ❖ **Boran Mihai**, de 45 ani;
- ❖ **Boran Filip**;
- ❖ **Boran Iosif**;

¹⁹⁷ Prof. PÂRVU ION – *op. cit.*, p. 102.

¹⁹⁸ Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *op. cit.*, p. 109 – 112.

❖ **Sârbu Nicolae.**

Înainte de cantorii mai sus amintiți, învățătorii satului făceau serviciu de cantori și primeau 12 meți de porumb pe an. Acest serviciu s-a menținut din tată în fiu cât și neamuri.

Filia Valea Bistrei

“ *La materialul trimis de Pr. G. Adam, pentru filia Valea Bistrei și cu unele informații date mai jos, credem că ar fi totul ce s-ar mai putea spune în linii generale despre această așezare. Filia Valeabistrei, este așezată la 2 km spre vest de Voislova, la drumul mare, ce leagă Caransebeșul de Hațeg. Cu școala și cu biserica a depins tot timpul de Voislova, cu care se încadrează în evenimentele trecutului, iar cu primăria a depins de asemenea și de Voislova, de Crâjma și de Cireșa. Locuitorii din Valea Bistrei, sunt originari din Oltenia, care au trecut peste munți în Banat, prin cine știe ce împrejurări sau din ce cauză. S-au așezat în Crâjma, mai întâi, apoi probabil că nu s-au înțeles cu băștinașii s-au îndreptat spre periferia hotarului Crâjmei, cam la 1,5 km spre N-E, pe o vale frumoasă, numită și azi “Valea Mare” de unde își au numele de Vălămăreni. Aici se zice că ar fi fost 13 bordeie. ”*

Acestea au fost câteva din concluziile trase de episcopul Veniamin Nistor cu ocazia vizitei la Voislova în data de 8 noiembrie 1942. Conform conspectului parohiilor greco-ortodoxe române de pe valea Bistrei, clasificate după regulamentul bisericesc din 1906 reiese că¹⁹⁹: Voislova cu filia Valea Mare era de clasa a II – a și avea 560 de suflete.

Casa parohială

Este așezată lângă biserică și este construită din piatră și acoperită cu țiglă. Materialele de construcție au fost adunate pe plan local, cu ajutorul credincioșilor din sat. Nu se știe în ce an a fost construită și de cine, dar se știe că la început a servit de cazarmă, a celui mai înaintat punct al grănicerilor, granița și vama fiind la 2 km în locul numit astăzi Vama Marga. Casa parohială este compusă din 3 camere, un coridor, o baie și o bucătărie. Curtea și grădina sunt foarte mici, circa 6 ari, pe care mai sunt construite un șopron și diferite anexe.

Cimitirul parohial

După construirea bisericii s-a format și cimitirul, la o distanță remarcabilă de biserică, la marginea satului. Este împrejmuit cu un gard de sârmă. În acest cimitir se înmormântează și credincioși bapțiști. În cimitir, mormintele sunt străjuite de cruci din lemn, metal și în cea mai mare parte din marmură albă de Ruschița. Are suprafața de 13 ari.

Troița de marmură de la Prejba

Înainte de această troiță din marmură albă de Ruschița a fost o alta din lemn dar care cu timpul s-a distrus din cauza ploilor, zăpezilor ce au căzut peste ea. Această troiță se află “în grădină la Băcăta” pe partea dreaptă a drumului ce leagă Voislova de Rusca Montană. A fost ridicată de către familiile Petrescu Mon și Rusalin, în anul 2002, într-un cadru pitoresc în apropiere de “Satu' Bătrân” din care mai există și astăzi câteva sălașe care redau acestui loc imaginea frumoasă și monotonă a satului voislovean. În apropiere curge încet și lin pârâul care poartă numele

¹⁹⁹ *Ibidem* – p. 119.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

de Prejba, revărsându-se în râul Ruscăi, întâlnindu-se cu Bistra Bucovei, mare și frumoasă. Troița a fost sfințită de preotul localității Voislova – Mihai Boran.

Troița de marmură din curtea bisericii

A fost ridicată de familia Nedelcu Dobrin în anul 2002, cu ocazia Sfințelor Sărbători de Paște, pentru a da o înfrumusețare mai aparte sfântului lăcaș de rugăciune. Este din marmură albă de Ruschița. A fost sfințită de Mihai Boran, preotul parohiei Voislova. Pe cărticica sculptată din fața crucii este scris următorul text:

*“Învierea Lui Hristos văzând să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus.
Unuia Celui fără de păcat.
Cruții tale ne închinăm Hristoase.
Și Sfântă Învierea Ta o Lăudăm și o Mărim.”*

Biserica posedă mai multe cărți vechi cu litere chirilice, dar însemnări deosebite de interes istoric nu au. A existat și un mic cor condus de preotul Gheorghe Adam, dar nu se știe perioada de timp cât a funcționat, astăzi nemaexistând un astfel de cor. Datorită vechilor cărți de cult găsite în parohia Voislova și vechimii unei cruci de marmură scrisă în limba germană, a decedatului preot Nicolae Petrovici mort în anul 1867 în etate de 75 ani, considerăm că există suficiente dovezi pentru a atesta vechimea bisericii din Voislova la peste 250 de ani, ea funcționând 200 de ani fără a fi sfințită de arhieru. Matricolele și arhiva parohiei datează din anul 1910.

Date privind evoluția bisericii ortodoxe Voislova, în ordine cronologică²⁰⁰:

- 1831 – 1867 ~ La Voislova slujește preotul Nicolae Petrovici;
- 1882 – 1883 ~ Interesul Academiei Române pentru vestigiile istorice de la Zăvoi și Voislova, prin călătoria de studiu a lui George Barițiu (membru al Academiei Române) în zonă;
- 1889 ~ La Voislova școala are o valoare de 800 florini, “la facerea școlii din Voislova s-au folosit 800 florini din fondul grăniceresc”;
- 1898 ~ Voislova are 92 de case, 102 familii și 492 suflete (251 bărbați și 241 femei);
- 1900 ~ Biserica din Voislova este dăruită cu 6 icoane – pictate de Bartolomeu Delliomini din Caransebeș – pe cheltuiala unor români greco-ortodocși din comună;
- 1901 ~ Venirea preotului Gheorghe Adam în parohia Voislova;
- 1901 ~ Preotul Traian Balea din Voislova cere episcopiei să fie înscris condiționat în fondul preoțesc de pensiuine;
- 1901 ~ Rezultatul examenului sfârșitului de an școlar la Voislova: Bine. În 1899 – 1900 au cercetat școala din Voislova 159 elevi iar în 1900 – 1901 tot același număr de elevi. N-au cercetat școala în 1890: 61 de elevi iar în 1900 – 1901 un număr de 57 elevi. Școala are o sală de clasă, învățător, grădina de pământ cultivată.
- 1907 ~ Biserica a căsătorit 3 perechi la Voislova;
- 1907 ~ Cu prilejul reparării bisericii și turnului de zid din Voislova (stil baroc vienez) vârful clopotniței s-a făcut mai ascuțit, dându-i construcției o tentă de “suplețe”;
- 1907 – 1955 ~ La Voislova preot a fost Gheorghe Adam;

²⁰⁰ *Idem* – p. 126 – 151.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- 1907 – 1912 ~ Peste 26 de localnici din Voislova și Valea Mare au dat bani pentru realizarea unor icoane și prapori în biserica din Voislova;
- 1910 ~ Conspectul populației din Voislova cuprindea: 25 botezați, 23 răposați și 6 cununați;
- 1910 ~ Biblioteca parohială din Voislova avea 63 de volume și colecția revistelor oficiale;
- 1916 – 1917 ~ Armata austro-ungară a rechiziționat un clopot de la biserica din Voislova.

Parohia Ortodoxă Română Voislova²⁰¹
Registru de botezați, decedați și cununați (1831 - 1909)
Date despre parohi, administratori parohiali, secretari

- 14 mai 1867 ~ Administrator parohial Nicolae Velovan din Rusca Montană.
- 5 iunie 1867 – 21 Iulie 1868 ~ Administrator parohial Georgiu Ivănescu.
- 25 august 1868 – 12 martie 1872 ~ Administrator parohial Traian Balea. Din 12 martie 1872 până la 25 martie 1872 înlocuitorul lui Traian Balea a fost parohul Nicolae Velovan.
- 26 martie 1872 – 19 mai 1874 ~ Administrator parohial Traian Balea. Din 2 iunie 1874 până la 9 iunie 1874 înlocuitorul lui Traian Balea a fost administrator parohial Georgiu Ivănescu.
- 9 iunie 1874 – 28 septembrie 1906 ~ Administrator parohial Traian Balea.
- 5 noiembrie 1906 – 14 octombrie 1907 ~ Administrator parohial Nicolae Ivănescu.
- 11 noiembrie 1831 – 19 martie 1867 ~ Preot paroh Nicolae Petrovici. Din 12 noiembrie 1836 până la 20 decembrie 1836 înlocuitorul lui Nicolae Petrovici a fost administrator parohial Zaharia Bojanovici.
- 20 decembrie 1836 – 18 aprilie 1869 ~ Preot paroh Nicolae Petrovici.

Cuprinderea acestor aspecte în acest capitol înseamnă prezentarea Bisericii Ortodoxe din Voislova, cu un scurt istoric al ei, cu date certe privind atestarea documentară, cu etapele de dezvoltare prin care a trecut această comunitate sătească de-a lungul timpului. Această instituție am prezentat-o, în funcție de datele istorice principale, obiecte și cărți de cult existente și nu în ultimul rând amintesc preoții care au slujit în acest lăcaș de cult. În momentul de față **Parohia Voislova²⁰² cu Hramul Sf. M. Mc. Dimitrie** este de grad II rural, 218 familii, 517 credincioși; Adresa: Voislova, nr. 19A; Pr. Paroh Mihai Boran: Voislova, nr. 19B, com. Zăvoi, cod 327442, tel. 0255/524111.

Biserica din Voislova cu hramul “Sf. Mare Mucenic Dimitrie” reprezintă cel mai important monument de arhitectură din localitate. Biserica și școala, au fost și sunt factorii care au ținut și țin aprinsă întotdeauna, candela spiritului de comunitate și fraternitate între oameni, în decursul atâtor veacuri cât a trebuit să stăm încătușați. De la amvonul Bisericii, de câte ori nu s-au auzit cuvinte care ne-au întărit credința în Dumnezeu și nădejdea în vremuri mai bune, care abia au sosit după mai bine de o mie de ani.

Românul bănățean este bisericos, credincios și dacă azi nu se mai frecventează biserica ca odinioară, vina este a preoților în parte, care în majoritatea lor, sunt înrolați în partide politice deși viața satelor trebuie scutită de vrajba politicii, iar preotul să stea mai presus de aceste meschinării și să fie adevăratul părinte sufletesc.

²⁰¹ DJANCS – Fond: Colecția Registrelor de stare civilă din Județul Caraș-Severin, Inv. 200.

²⁰² <http://www.episcopiacaransebesului.ro>

4.2. Biserica Baptistă Voislova

« De-a lungul drumului național – DN 68 – ce străbate valea Bistrei făcând legătura între zona Ardealului și a Banatului, spre vestul țării, de unde pornesc unele căi de comunicație spre Europa, se află Biserica Baptistă la Nr. 24. Construită în anii 1925 – 1926, care stă în picioare și în ziua de azi, contrar celor optzeci de ani care au trecut de la construirea acestui lăcaș de rugăciune al cultului creștin baptist din țara noastră, totuși urmele celor 8 decenii se văd cu ochiul liber, că se clatină și e aproape de prăbușire. Având în vedere acest fapt conducerea bisericii a făcut demersuri pentru a construi un alt lăcaș de închinare, în frumoasa noastră localitate Voislova. Începutul credinței baptiste în satul nostru a prins rădăcini în anul 1922, în 4 familii și anume: Sârbu Constantin, Mircia Veselin, Șolea Nicolae și Opruț Achim, care au făcut demersuri la Pretura Caransebeșului, care va aproba începutul credinței baptiste în satul nostru pe baza cererii din 27 Mai 1922.

Imediat după această aprobare a Preturii numărul credincioșilor a crescut și în doi ani sau hotărât să-și zidească o casă proprie a Bisericii creștine Baptiste din Voislova. Cu ajutorul lui Dumnezeu au pus cu toții umăru' deși erau săraci, totuși s-a finalizat acest lăcaș de rugăciune în care și-au găsit liniștea sufletească de-alungul celor 8 decenii peste 350 de membrii botezați plus aparținători, care în fiecare duminică și sâmbătă se adună la biserică pentru rugăciune și la alte slujbe bisericești. De-a lungul anilor slujbele religioase au fost și sunt conduse de persoane competente, credincioși bapțiști ca Frații Drăjilă din Lugoj, Rădula Pavel din Borlova, Chicin Gheorghe din Caransebeș, Cristescu Iosif din Timișoara, Lăzărescu Ion din Clopotiva, Dinea Simion din Uricani, Cure Simion și Jigore S. din Borlova, Muroi Ion din Obreja, Boșneag Simion din Oțelu Roșu, Găină Petru din Băuțar, Curelaru Iosif din Rusca Montană, Jurca Ioan din Oțelu Roșu care este și actualul predicator a comunității baptiste din Voislova alături de Pârvu Ioan și Raca Milente, ambii din satul Voislova și mulți alții. În scurgerea vremii biserica a avut prin anii 1940 –1950 formație de fanfară, orchestră și cor. Dar odată cu trecerea timpului sau scurs și aceste grupuri de tineri așa cum “apa trece iar pietrele rămân”.

Voi încheia acest scurt istoric cu un citat biblic: *“Ce a fost va mai fi și ce s-a făcut se va mai face, nu este nimic nou sub soare”* (Ecl. 1.9.). Mai adaug un citat din *Glosa* de Mihai Eminescu: *“Tot ce-a fost ori o să fie, în prezent le-avem pe toate; Dar de-alor zădărnice tu întreabă și socoate”*. »

Diacon PÂRVU IOAN
Voislova
8 Februarie 2006

La începutul activității, Biserica Creștină Baptistă din comuna Voislova, județul Severin, depindea de Ministerul Cultelor. După cum a spus mai sus domnul Pârvu Ioan și reiese din Anexe, adică cererea către Primpreședintele Plasei Caransebeș, se observă că viața comunității baptiste din Voislova a început în **anul 1922**, în casa lui Sârbu Constantin la numărul 73. În anul 1924 a început construcția bisericii care mai există și astăzi, fiind într-o stare degradabilă. Materialul de construcție a fost cărămida, iar acoperișul a fost acoperit cu țiglă. Avea și are doar o

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

singură încăpere. Destinația principală dată corpului în acel an a fost de “*Casă de rugăciune*” . Corpul nu avea apă curentă, instalație de canalizare, electricitate, calorifer. Suprafața clădirii era de 65 m². prețul de construcție pe m² în lei stabilizați a fost de 7.000 lei iar valoarea corpului sau dependinței în lei stabilizați de 91.000 lei. Dumnezeu a binecuvântat bisericile Sale cu frați și surori care s-au pus la dispoziția Sa în lucrarea de proclamare a Evangheliei și a planului Său veșnic privind mântuirea oamenilor. La data de 1 septembrie 1932 comitetul bisericii baptiste din comuna Voislova era compus din: Sârbu Dămian, Sârbu Nicolae, Nicolae Șolia, Veselin Mircia, Achim Opruți, Nicolae Dărăștean, Constantin Sârbu. Predicatorul baptist român, Ilie Negrei domiciliat în Caransebeș era reprezentantul a peste 400 de bapțiști români din comunele de pe valea Bistrei²⁰³.

În data de 19 august 1931, Negrei făcea o cerere către Primpreztorul Plasei Caransebeș în care spunea următoarele: “Românii bapțiști sunt cetățeni loiali și cu toți se roagă la Dumnezeu pentru tron și țară pentru autoritățile ce conduc spre bine prestigiul scumpei noastre țări. Domnule primpreztor în țara românească trăiesc peste 100.000 de credincioși bapțiști, toți cetățeni pașnici, drepturile comunităților bapteste sunt recunoscute de lege prin Regimul Cultelor, Monitorul Oficial Nr. 89, Art. 53 din anul 1928. Însă cu durere în suflet venim să ne plângem dumneavoastră despre unii Notari din plasă, care administrează registrele de stare civilă, care nu voiesc să respecte drepturile noastre și ne persecută în modul următor:

1. Domnul notar Radu din comuna Ohaba Bistra nu voiește să ne recunoască drepturile credincioșilor bapțiști de trecere ce le-au făcut mai înainte de Regimul General al Cultelor, care drepturi sunt bazate pe legea ce a fost în vigoare atunci.
2. Nu introduce în matricolă copii ce se nasc ca bapțiști, ci ca ortodocși pentru că părinții au trecerile făcute înainte de Regimul General al Cultelor.
3. Cei ce merg să facă trecerile la ofițerul stării civile după Regimul Cultelor, deși îi cunoaște, domnul notar ar putea ca după lege să semneze procesul verbal cu datele după un buletin de identitate, dar susnumitul cere extras de la domnul Preot care cere o taxă de 200 lei, nelegală ca să nu îl poată obține.
4. Domnul notar Hanțiu din Rusca Montană asemenea tratează cu credincioșii bapțiști încasând taxă pentru fiecare proces verbal 60 lei.
5. Domnul notar din Ferdinand într-adevăr se poartă mai omenos și face modificările în matricolă numai atâta că încasează taxă pentru procesele verbale.
6. Numai domnul notar din Obreja aplică legea pe lângă că se poartă destul de omeneste cu oricine, nu încasează taxă pentru procesele verbale conformându-se cerințelor legale.

Domnule Primpreztor vă rugăm să primiți plângerea noastră care am adus-o la cunoștința dumneavoastră și să dispuneți asupra domnilor notari îndreptarea și respectarea legilor în vigoare adică:

- a) Să recunoască drepturile noastre, primite și făcute mai înainte de Regimul General al Cultelor după Ordinul Ministerului Nr. 2906 / 1929.
- b) Să ne introducă copii noștri în matricolă, Monitorul Oficial Nr. 149 din 10 iulie 1928.
- c) Să facă procesele verbale după un buletin de identitate, să nu pretindă un extras de la preot, Ordinul Ministerului Nr. 24396 / 1929.
- d) Să facă modificări în matricolă și după 30 de zile să elibereze dovada celor îndreptățiți. Monitorul Oficial Nr. 89 Art. 45 / 1928.
- e) Să nu pretindă taxe nelegale. Monitorul Oficial Nr. 89 Art. 45 / 1928.

În speranța că vom fi satisfăcuți din partea dumneavoastră vă rog să primiți considerațiunile noastre ce vi le păstrăm.”

²⁰³ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 34 / 1931, fila 6.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Caransebes

19 August 1931

Cu stimă: Predicator ILIE NEGREI

În acele vremuri grele comunitatea baptistă nu era primită cum se cuvine în societatea românească. De aceea, din ordine ale prefecturilor fiecărui județ trebuiau să se facă propagande baptiste cât și nazarinene, organizarea de conferințe religioase pentru ca oamenii să înțeleagă această religie și rolul ei în lume.

Dintr-un tabel²⁰⁴ despre sectanți din data de 25 martie 1935 executat de către notariatul Rusca Montană reiese că numărul bapțiștilor în comuna Voislova era de 53 persoane. Într-un tablou statistic al curentelor religioase ce trebuiau supravegheate pe teritoriul rural al țării în cursul primului semestru al anului 1938, pentru județul Caraș, numărul persoanelor de religie baptistă era în total de 3.405 persoane din care 1.575 bărbați și 1.830 femei.

Credincioșii bapțiști din comuna Voislova în anul 1937:

NR. CRT.	NUMELE și PRENUMELE CREDINCIOȘILOR BAPTIȘTI
1.	Mohaci Maria
2.	Boran Damian
3.	Sârbu Efrem
4.	Mircea Petru
5.	Boran Măriuța
6.	Boran Rusalin
7.	Mircea Magdalena
8.	Mircea Mărița
9.	Șolea Brândușa
10.	Mihuț Ruja
11.	Nedelcu Cristina
12.	Mohaci Magdalena
13.	Mohaci Ioan
14.	Mircea Trandafir
15.	Opruți Iosif
16.	Opruți Ana
17.	David Elena
18.	Șolea Mândruț
19.	Mircea Vistian
20.	Mircea Ionică
21.	Mircea Eva
22.	Găină Persida
23.	Boran Petru

²⁰⁴ *Ibidem* – Dosar 33 / 1935, fila 86.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

24.	Boran Neta
25.	Boran Măriuța
26.	Petrescu Floare
27.	Opruți Măriuța
28.	Petrescu Solomon
29.	Petrescu Maria
30.	Vasiloni Trandafir
31.	Vasiloni Rusălina
32.	Boran Domnica
33.	Drăghici Elena
34.	Opruți Samson
35.	David Dumitru
36.	Boran Maria
37.	Mircea Sebastian
38.	Nedelcu Gheorghe
39.	Găină Afilon
40.	Boran Rusanda
41.	Boran Apălina
42.	Sârbu Măriuța
43.	Mihuț Ioan
44.	Boran Samfiu
45.	Nedelcu Floarea
46.	Boran Petru
47.	Sârbu Ioan
48.	Boran Trandafira

Dintr-o adresă²⁰⁵ trimisă de notariatul Rusca Montană către Pretura Caransebeș, la data de 2 iunie 1942, casele de rugăciune baptiste din comunele Rusca Montană, Marga și Voislova au fost sigilate și interzisă funcționarea lor, acestea neavând autorizație de funcționare.

Numărul membrilor/credincioșilor bapțiști într-o ordine cronologică a anilor:

- În 31 decembrie 1973 au fost: ~ membrii rămași – 88;
~ membrii aparținători – 26.
- În 31 decembrie 1977 au fost: ~ membrii rămași – 99;
~ membrii aparținători – 12.
- În 31 decembrie 1979: ~ membrii rămași – 98;
~ membrii aparținători – 14.
- Comitetul de conducere al bisericii baptiste la 23 martie 1980 era compus din următorii membrii: Pastor – Boșneag Simion;
Diacon – Pârvu Ioan;
Secretar – Petrescu Matei;
Casier – Șolea Petru;
Membrii: - Boran Opruț
- Arșință Cristian
- Damian Ion.

²⁰⁵ *Idem* – Dosar 31 / 1939 – 1942, fila 94.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Cenzori: - Toma Daniel
- Raca Milente.

- Numărul membrilor la data de 1 ianuarie 1986: ~ membrii rămași – 90;
~ membrii aparținători – 10.
- În data de 16 octombrie 1988 adunarea generală a bisericii a hotărât ca pastor să fie fratele Jurca Ioan din Oțelu-Roșu, care avea să rămână predicator până în ziua de astăzi alături de diacon Pârvu Ioan.

Numărul credincioșilor casei de rugăciune baptiste din satul Voislova este următorul:

- 67 membrii botezați;
- 15 membrii nebotezați.

Cimitirul credincioșilor bapțiști se află la marginea satului împreună cu cel al credincioșilor ortodocși. În trecut a existat un loc de veci exclusiv pentru bapțiști în locul numit „Pă Șuvăr” (izlazul satului), astăzi mai existând o jumătate de cruce ruinată care ne indică că pe acel loc a fost odată un cimitir, restul suprafeței este plină cu tufe de spini.

De-a lungul vremii, de la înființare din anul 1922, această comunitate baptistă voisloveană a avut peste 350 – 400 membrii botezați cât și aparținători. Dintr-o evidență (foarte vagă, doar de 125 membrii) ținută de domnul Pârvu Ioan, am observat nume ale credincioșilor care sunt din alte părți ale țării, veniți aici pe vatra satului Voislova, fie căsătorindu-se, fie a se ruga la această Biserică.

4.3. Școala Primară cu clasele I – IV Voislova și Căminul Cultural

ȘCOALA PRIMARĂ

De dezvoltarea economică și socială a unui popor, evoluția sa istorică și locul său între celelalte popoare ale lumii nu pot fi apreciate la justa valoare decât într-o strânsă întrepătrundere cu viața sa culturală și spirituală, din care învățământul – în evoluție istorică – reprezintă un principal element de referință. Fără cunoaștere, fără o metodă de transmitere a cunoștințelor științifice deja acumulate, fără însușirea lor de către tot mai mulți cetățeni, nu se poate discuta de progres și civilizație în istoria unui popor.

Istoria învățământului din Banat a început cu mult înaintea apariției școlilor din „tinda” bisericilor sau cu venirea stăpânirii habsburgice. Banatul a fost între 1700 – 1830 unul dintre cei mai activi solicitanți ai producției tipografice românești, fapt ce demonstrează numărul mare de cunoscători ai scrisului și cititului raportat la restul populației, lucru ce îl situează în fruntea provinciilor istorice românești, aducându-l la procentaje proprii occidentului european²⁰⁶. Este drept că Biserica a fost pentru o lungă perioadă de timp, singura instituție care iradia învățătura pentru luminarea poporului drept-credincios, apoi apar primele mănăstiri, înalte instituții culturale ale vremii, trebuincioase viitorilor cnezi și clerici pentru învățarea scrisului și cititului. Moștenirea culturală a Banatului este bogată ca și rolul său nemăsurat, a organizațiilor sociale ale obștilor țărănești cu existență neîntreruptă până în secolul X și pe tot parcursul orânduirii feudale

²⁰⁶ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 59.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

au profunđa lor creație și cultură populară multilaterală și au avut mereu activ învățământul oral tradițional al vetrei folclorice, au produs toate bunurile, au contribuit la istoria Banatului mai mult au influențat și cultura posterioară a clasei feudale stăpânitoare. Această bogăție culturală mereu înnoită s-a transmis din generație în generație, fără școală propriu-zisă, ci prin învățământul „vetrei părintești” continuat de școala vieții, a muncii, a mediului social-cultural ambiant în care și-au petrecut viața urmașii generațiilor trecute. Astfel, bănațenii și-au suplinit lipsa școlii mai timpurii printr-un învățământ practic, dascălii fiind cele mai bune și mai talentate elemente, cei mai buni povestitori, iar conținutul învățământului format din bogatul și variatul folclor, singurul care a stat la îndemână timp de milenii. Pentru marea masă rămasă neșcolarizată din diferite motive în regimurile trecute, acest învățământ al mediului familiar sătesc a rămas singura școală, până în 1918, anul dezrobirii Ardealului și Banatului, unindu-se cu țara. Cu toate lipsurile lui, acest învățământ oral și primitiv a reușit să facă zeci de generații oameni harnici și buni gospodari.

Între anii 1552 – 1715 când Banatul a fost cucerit de turci și o bună parte a sa fost transformată în pașalâc, zona Caransebeșului, a fost încorporată principatului Transilvaniei, sub dominație turcească, când vor funcționa aici școli turcești „*medrese*” și „*mekbet*”. A fost o perioadă a afirmării culturale a românilor bănațeni, la Caransebeș funcționa o școală românească gramaticescă, care a pregătit generații de învățători și preoți²⁰⁷.

Învățământul bănațean a început o nouă etapă după 1774 când a intrat în vigoare „Regula directive” cu aprobarea căreia în toate satele bănațene în 2 – 3 ani au fost înființate școli populare naționale. Astfel s-a dat dispoziție să se înființeze, în fiecare comună grănicerească câte o școală națională sau comunală, cu limba de predare română, cu 5 ani de studiu, împărțit în 3 semestre. În comună, factorul care dirija întreaga activitate didactică era învățătorul, care preda la toate clasele, adică tuturor elevilor din cei patru ani de studiu. În viața națiunii române instituția școlară a ocupat și ocupă un loc important.

Cultura națională și-a dovedit eficiența după 1890. Din 1902, activitatea culturală a văii Bistrei a căpătat tot mai multe impulsuri din partea asociațiilor cultural – naționale. S-au înființat biblioteci sub egida „*Asociațiunii*” (*ASTRA*). Andrei Ghidiu a trimis în zonă o notă oficială pentru impulsivarea învățătorilor și preoților în activitatea de strângere a cărților și manuscriselor vechi românești, solicitate de Academia Română. Gradul de cultură politică a intelectualilor și a țăranilor din satele văii Bistrei era tot mai ridicat, în anul 1910. Un loc aparte în activitatea intelectualității de pe valea Bistrei a revenit conferințelor învățătoresți introduse în Episcopia Caransebeșului de episcopul Ioan Popasu (1866). Desființarea în 1872 a Confiniului Militar Bănațean și trecerea școlilor naționale grănicerești sub controlul statului, acestea fiind declarate școli comunale, au diminuat interesul pentru conferințele învățătoresți. Slaba salarizare a dascălilor nu le mai permitea să mai achite taxa solicitată pentru conferințe. În această situație s-au aflat și învățătorii din Cireșa, Marga, Var, Rusca Montană și Obreja²⁰⁸. În 1902, toți preoții din valea Bistrei aveau cunoștințe temeinice din domeniile necesare catehizării, dogmaticii, cântului, ș.a. Ei stăpâneau una sau două limbi străine. La rândul lor, învățătorii aveau o pregătire bună iar schimburile culturale permanente dintre Caransebeș și satele învecinate mențineau un înalt grad de cultură și în lumea rurală. Biserica s-a implicat în culturalizarea țăranilor și meseriașilor din localitățile de pe valea Bistrei prin societăți cultural-naționale în care se cultivau: dragostea pentru limba română, pentru tradițiile, obiceiurile și folclorul românilor.

²⁰⁷ D.G.A.S. – *Filiala Arhivelor Statului, Județul Caraș Severin*, București, 1983, p. 56

²⁰⁸ Prof. PĂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *Cultură și Comunitate pe Valea Bistrei (1862 –1919)*, Ed. Mirton, Timișoara, 2005, p. 24 – 26.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Românii din granița Banatului, mereu în calea fluctuației inerente regiunii, paznici statornici ai graniței în slujba stăpânilor trecători, au fost siliți, cel puțin cei mai înstăriți dintre ei, să învețe și să știe carte spre a putea face față împrejurărilor mai complexe în aceste părți, față de cele mai din interiorul imperiului. Școlile românești și sârbești (ilirice), „cu buchii chirilice, cu citire din cărți bisericești, cu puțină scriere, cântare bisericească și ceva socoată nu însemna însă inexistența acestora”, ele funcționau, fiind conduse de sătenii știutori de carte, de dascălul crâșnic sau de preotul satului, și vor fi reorganizate abia când va înflori iozefinismul, apărând în statisticile habsburgice ca mari realizări ale reformelor vieneze: „Fără a nega această reorganizare, mai târzie și partea pozitivă, pe care o vor culege românii din această politică școlară reformatoare habsburgică, subliniez doar prioritatea școlilor românești din proprie inițiativă”. Bazat pe cele afirmate mai sus, s-ar putea emite ipoteza că o astfel de școală românească, înființată din proprie inițiativă, ar fi existat și la *Voislova, înainte de 1776*, când sunt atestate documentar școli de acest tip în alte localități din Banatul Montan. Această ipoteză poate fi susținută prin faptul că, documentul care se ia drept act de naștere al acestei școli cât și a altora de pe valea Bistrei, este memoriul întocmit la **1 octombrie 1776**, de Teodor Iancovici de Mirievo, un luptător înflăcărat pentru cultura maselor, ce funcționa ca director al școlilor românești și sârbești din Banat, memoriu în care figurează și școlile din tabelul următor²⁰⁹:

Localitatea	Localități aparținătoare	Nr. de case	Ustensile de scris	Tabele de calcul	Foarfeci pentru hârtie	Creioane	Bricege	Sul de hârtie
Obrescha	Obrescha	237	24	24	12	72	12	2
	Glimboka	140	-	-	-	-	-	-
	Obrescha	34	-	-	-	-	-	-
	Bistra	-	-	-	-	-	-	-
	Zăvoi	32	-	-	-	-	-	-
	Voislova	30	-	-	-	-	-	-
Iaz	Iaz	98	24	24	12	12	72	2
	Ciuta	103	-	-	-	-	-	-

Unde se desfășurau activitățile de învățământ nu se știe, deoarece până în perioada stăpânirii austriece nu putem vorbi documentar de localuri de școală. Chiar și în această perioadă „pentru școlile românești și sârbești construirea localurilor de școală a constituit un progres în dezvoltarea învățământului elementar”. Înainte de 1774 unele localități reușiseră să construiască localuri de școală, deci în peisajul sătesc apare o nouă instituție socială – **școala** – tinzându-se ca învățământul să se desfășoare într-o clădire proprie și nu în casa învățătorului, a preotului sau în tinda bisericii. O oarecare îmbunătățire a școlarizării și a frecventării școlilor de către copii de vârstă școlară se simte în perioada când comuna Voislova era administrată de regimentul de grăniceri și când comandantii acestuia aveau obligația să inspecteze școala și răspundeau nu numai de asigurarea localului școlii cu învățători pregătiți, dar și de cuprinderea la școală și de frecventarea acesteia de toți copiii. Un exemplu²¹⁰ de felul acesta ne oferă „ordinul V208 din 30 mai 1871 prin care comandantul companiei din Ohaba, ordonă ca toți învățătorii din comunele din subordine să facă raportul săptămânal al școlii în fiecare luni a săptămânii și cu acest prilej, să

²⁰⁹ Pr. Ic. Stavr. PETRU ITINEANȚU – *op. cit.*, p. 170.

²¹⁰ *Ibidem* – p. 174.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

analizeze prezența elevilor și situația repetenților”. Așadar grănicerul răspundea în fața superiorului militar și ca atare trebuia să-și dea copilul la școală. După desființarea graniței militare, școlarizarea, frecvența și promovarea școlii cunosc din nou scăderi.

După desființarea graniței militare a Regimentului de Grăniceri Nr. 13, în anul 1872 teritoriul localității va fi încorporat Ungariei. În urma acestor evenimente Școala Națională Grănicerească a devenit Școala Populară. Aproape o jumătate de secol, până în 1918 la Marea Unire, toate localitățile din graniță au suferit o puternică marginalizare socială, culminând cu brutalitățile și tendința de deznaționalizare a românilor și maghiarizarea lor. Limba de predare devine maghiara în unele sate și comune. Introducerea limbii maghiare în școlile românești a dus la numeroase proteste din partea părinților, care cereau insistent numai învățământ în limba română. Aceste proteste însă nu au fost luate în seamă. Grijă episcopiei greco – ortodoxe române din Caransebeș pentru școlile confesionale le-a salvat de la pericolul maghiarizării²¹¹. În 1897, Andrei Ghidiu protopopul greco – ortodox al Caransebeșului a transmis învățătorilor din zonă să ia măsuri pentru a împiedica cercetarea școlilor de către inspectorii statului maghiar, fără aprobare. Printre școlile vizate și salvate de aceste inspecții abuzive s-au aflat cele din Cireșa, Ciuta, Mărul, Obreja, Ohababistra, Rusca Montană, Var și Voislova. În 1895 este menționată pentru prima dată introducerea limbii maghiare într-o școală de pe valea Bistrei – școala din Măru. Consistoriul și Senatul eparhial din Caransebeș au asigurat salariile învățătoresți în condițiile în care cea mai mare parte a acestor salarii se întregea prin efortul românilor greco – ortodocși din comunele bisericesti. Locuitorii de pe valea Bistrei au înțeles că școala și biserica erau două instituții complementare. Sătenii, din localitățile de pe valea Bistrei au rămas strâns legați de „dascălii neamului” – preoții și învățătorii din trecut erau sfătuiți de protopopul Andrei Ghidiu să cerceteze trecutul românilor, să adune cărți vechi, obiecte istorice, datini, obiceiuri strămoșești. Fiecare preot și învățător avea în bibliotecă printre cărți și publicații mai vechi, Foiaia Diecezană și Calendarul Românilor.

Condițiile de școlarizare erau precare: școlile funcționau în localuri mici – unele clădiri erau din lemn cu o singură încăpere și mobilier puțin. Alături se afla camera învățătorului. Dascălii dispuneau de pământ puțin în folosință. Un caz²¹² special este consemnat pentru anul 1907: **la Voislova**, școala funcționa în clădirea din piatră a fostului Regiment de graniță. În aceeași clădire funcționau Primăria și Casa învățătorului. Lipseau cărțile și manualele, dacă interesul dascălilor era mai mare, biblioteca școlară se îmbogățea cu cărți cumpărate de la Librăria diecezană din Caransebeș, cu reviste trimise din Timișoara, Lugoj, Caransebeș, Sibiu sau din România. Înainte de 1918, biblioteca școlii din Glimboca avea 227 cărți românești, 18 traduceri și 92 literatură pură. Uneori autoritățile politice se opuneau înființării sau extinderii școlilor confesionale, interesul statului maghiar fiind reducerea școlilor românești. În 1894, preotul din Rusca Montană comunica Consistoriului eparhial din Caransebeș că autoritățile civile din localitate se opun deschiderii unei clase a II – a în limba română²¹³. Satele bănățene au fost și sunt pline cu băieți și fete care urmează la școli secundare, profesionale și universitare.

Prin anul 1935 școlile erau clasificate și fiecare comună se putea mândri cu una sau mai multe școli, instalate în edificii nu întotdeauna corespunzătoare, înzestrate însă suficient cu material didactic și bucurându-se de ales corp învățătoresc. Acestea erau conduse de un director care făcea parte și din comitetul școlar²¹⁴. Rolul educației naționale în școală și biserică a fost permanent amintit de sinoadele și consistoriile eparhiale prin protocoale și circulare. Catehizarea

²¹¹ Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *op. cit.*, p. 17.

²¹² *Ibidem* – p. 18.

²¹³ *Idem* – p. 19.

²¹⁴ IOAN LOTREANU – *op. cit.*, p. 63.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

era urmărită cu grijă de către credincioșii din comună – baza morală a educației cetățenești începea în școală prin lecțiile preotului. Documentele concrete care să arate când s-a înființat școala din **Voislova** nu sunt, dar din cele studiate și din povestirile bătrânilor satului această instituție de învățământ ar fi fost **înființată în perioada 1860 – 1870**, după demolarea cazărmii militare a Regimentului de graniță.

Învățământul în localitatea Voislova a început înainte de 1860, mai precis prin anul 1808, chiar mai devreme, având în vedere atestarea documentară a localității, deoarece dintr-un raport școlar din 1808 reiese că numele învățătorului²¹⁵ de la Școala Primară din Voislova era **Jurca Petrovici** din Severin, vârsta de 42 ani, vechime în învățământ de 9 ani. Avea un salariu de 45 florini. Numărul de elevi era: 7 băieți și 3 fete. În anul 1808 la Voislova erau 39 de case.

În anul 1843 – 1844 este atestat documentar ca activând în școala confesională ortodoxă Voislova învățătorul Ioan Martinescu²¹⁶.

Comitetul Școlar Voislova²¹⁷
Membrii sfatului școlar pe anii 1920 – 1922

NR. CRT.	NUME PRENUME	FUNCȚIA
1.	Gheorghe Adam	Președinte
2.	Petru Jura	Vicepreședinte
3.	Pavel Iacob	Secretar
4.	Alionte Miclăuș	Casier
5.	Filip Boran	Membru
6.	Efrem Sârbu	Membru
7.	Nandor Buzzi	Membru
8.	Petru Opruți	Membru
9.	Ion Opruți	Membru
10.	Andrei Sârbu	Membru
11.	Trandafir Miclăuș	Membru

Din arhive aflăm că în perioada 11 noiembrie 1929 și până la 12 ianuarie 1935, la școala primară din comuna Voislova învățător cu titlu provizoriu a fost domnișoara **Valeria Ștefăniță**²¹⁸. În acest timp cât și anii care urmau erau înscriși 81 de elevi. La data de 11 martie 1930 era deja dotată cu „locuință învățătorescă”, cu mobilier suficient, dar cu material didactic incomplet și existau 7 clase, cu 81 de elevi înscriși. Nivelul intelectual al elevilor era mulțumitor în urma inspecțiilor efectuate. Școala din Voislova era încă din 1930 centru de examinare, unde se prezentau comunele limitrofe: Marga, Rusca Montană, Ruschița, Zăvoi și Valea Bistrei pentru susținerea examenului de absolvire a șapte clase primare. Aspectul școlii era mulțumitor. Aceasta era plasată într-o clădire bună, alături de casa parohială, în centrul comunei, cu spațiu poate prea mic în comparație cu numărul elevilor, dar suficient luminat și mobilat corespunzător, cu mobilier bun și potrivit cerințelor igienice, dotată și cu o bibliotecă care conținea în 1932: 120 de

²¹⁵ C. POPIȚI – *op. cit.*, p. 110 – 111

²¹⁶ Aloysius Reesch de Lewald – *op. cit.*, p. 159.

²¹⁷ DJANCS – Fond: Școala primară de stat Voislova. Dosar 18 / 1920 – 1948, fila 1.

²¹⁸ DJANCS – Fond: Școala primară de stat Voislova. Dosar 22 / 1929 – 1939, fila 1.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

volum²¹⁹, potrivite pentru tinerele școlii, elevii citind cu multă plăcere. Școala avea 7 clase cu 81 de elevi înscriși dintre care prezenți 58 în 5 martie 1934. Învățământul se făcea alternativ, clasele III – VII înainte de amiază și după amiază clasele I – II.

În acele perioade învățământul din Voislova se confrunta cu mari greutăți elevii erau mulți și manuale noi nu existau. În 1937, existau două feluri de manuale, iar învățătorul încerca să introducă și manuale noi. De aici se observă interesul deosebit al cadrelor didactice pentru viața culturală din comună și școală. Din registrul de procese verbale întocmit de către inspectoratul școlar general, școala primară de stat din comuna Voislova era pusă sub conducerea domnului *Corneliu Bijan*, învățător²²⁰ titular definitiv, repus în învățământ de la 20 octombrie 1942. Bijan Corneliu funcționa în învățământ cu titlul de învățător definitiv de la 1 septembrie 1936. În clasele inferioare ale școlii învățau 54 de elevi. În 1942 biblioteca școlară conținea un număr de 110 volume care se distribuiau elevilor spre citire. Bijan Corneliu reînființează muzeul școlii, acesta existând din 1937, continuă colecționarea de noi obiecte pentru acest mic muzeu. Există corul școlar care cânta pe una și două voci. Asemenea cor a existat încă din deceniul al II – lea al secolului XX, din inițiativa preotului Gheorghe Adam, care era și dirijorul acestuia. În 1926, la sfințirea bisericii din Voislova, acest cor cânta răspunsurile liturgice²²¹. Activitatea corală va continua, în 1948 când I. Jivan va iniția corul din Voislova cu care va avea colaborări în afara vetrei satului, respectiv în: Valea Bistrei la sfințirea bisericii în 1949 și Zăvoi în 1980. În 1987, învățătorul *Ioan Iosim* a inițiat un grup vocal feminin al Întreprinderii Miniere Orșova „Secția Voislova”, care va „concerta” la diferite ocazii festive. Prin 1942 exista cantină școlară și farmacie școlară. Școala din Voislova dispunea de acestea din 1939, dar nu exista grădiniță școlară și nici teren propriu pentru practica agricolă și nici „dependințe” școlare nu existau, în afară de grupuri sanitare într-o „stare condamabilă de părăsire” și o curte foarte mică în raport cu numărul elevilor înscriși. În 1940, școala funcționa în aceeași clădire cu primăria comunei Voislova cu care se gospodărea împreună, fiind ajutată de oficialitățile locale. După trei ani, la 1 martie 1943 a luat ființă Cooperativa Școlară²²², aceasta având un capital social vărsat de 2.400 lei. Domnul C. Bijan a fost membru activ al Cooperativei locale „*Voislovana*”. S-a interesat foarte mult de Căminul Cultural care în acel an – 1942 – își reînțepea activitatea. În timpul stagiului, învățătorul a fost implicat în rebeliunea de la 21 – 23 ianuarie 1941, fiind condamnat de Tribunalul Militar al Diviziei I. Infanterie din Timișoara, pentru care a fost suspendat din învățământ. Ministerul Culturii Naționale prin decizia Nr. 189675 / 1942, l-a reprimis în învățământul primar, pe ziua de 1 septembrie 1942, în postul de la Școala primară din comuna Voislova, județul Severin, ridicându-i suspendarea aplicată²²³. La 4 iunie 1943 s-a ținut examenul de absolvire al elevilor de clasa a VII – a de la școlile primare de stat din Marga, Rusca Montană, Ruschița, Zăvoi, Valea Bistrei și Voislova. Centrul de examinare era fixat în comuna Voislova. Școala primară de stat din Voislova, unde era învățător C. Bijan a prezentat la examen 2 băieți și o fată, total 3 elevi. Din procesul verbal al anului respectiv reiese că toți elevii au avut răspunsuri bune și au fost promovați toți. După patru zile de la acest examen, în 8 iunie 1943, inspectorul școlar județean, a inspectat școala din Voislova, unde a și fost avansat învățătorul Corneliu Bijan la gradul al II – lea, cu media generală 8,75 pentru activitatea din cadrul și afara școlii²²⁴.

²¹⁹ DJANCS – Fond: Școala cu clasele I - IV Voislova. Inv. 837, Dosar 23 / 1934, fila 4.

²²⁰ DJANCS – Fond: Școala primară de stat Voislova. Registrul de procese verbale făcute de inspectoratul școlar general, filele 1 – 23.

²²¹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 63.

²²² DJANCS – Fond: Școala primară de stat Voislova. Registrul de procese verbale făcute de inspectoratul școlar general, filele 1 – 23.

²²³ *Ibidem* – fila 5.

²²⁴ *Idem* – fila 9.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Învățătorul C. Bijan a fost mobilizat, în data de 19 mai 1945, iar locul dânsului l-a luat domnul învățător *Sârbu Dumitru* care avea o pregătire didactică de 8 clase normale, cu diplomă și absolvent al Școlii de Conducători de Cămine Culturale și Echipe. În 17 ianuarie 1945, la școala de stat Voislova era învățător *Hiriș Moise* deoarece Bijan era mobilizat iar din motive necunoscute *Sârbu Dumitru* a fost mutat. *Hiriș Moise* a venit prin transfer de la școala din Rusca Montană. Un an mai târziu, 14 martie 1946, funcționau două cadre didactice, unul fiind *Hiriș Moise* iar celălalt fiind doamna²²⁵ *Șcraba Anastasia* învățător grupa I. Bugetul școlar pe anul de învățământ 1945 / 1946 era aprobat de Comitetul școlar județean și se urca la suma de 250.000 lei. În 15 iunie 1946 s-a ținut examenul de absolvire a cursului primar la centrul Voislova, prezentându-se elevii din comunele limitrofe localității. Școala din Voislova prezintă 4 elevi sub conducerea domnului *Hiriș Moise*. Elevii au dat răspunsuri bune, fiind promovați. Din data de 12 noiembrie 1948, școala din Voislova era sub conducerea domnului *Muroni Iova*, învățător cu titlu provizoriu, detașat în locul lui *Hiriș Moise*. Școala funcționa cu o singură putere didactică, până la găsirea unui suplinitor. Școala primară cu patru clase din Comuna Voislova, județul Severin, la data de 15 aprilie 1949, era sub conducerea domnului *Putici Remus*, învățător titular provizoriu, care conducea toate clasele prin detașarea domnului *Muroni I.* la Zăvoi în locul domnului *Stan Alexandru* care era plecat la cursurile I.C.D. București pe durata a două luni²²⁶. La 12 octombrie 1949, domnul *Muroni I.* s-a întors la școala din Voislova. În acel an numărul elevilor era următorul: clasa I – 9 elevi; clasa a II – a – 8 elevi; clasa a III – a – 9 elevi; clasa a IV – a – 15 elevi.

În data de 20 octombrie 1940 s-a ținut o ședință în care vechiul comitet școlar a fost schimbat și înlocuit de altul nou după cum urmează²²⁷:

NR. CRT.	NUME PRENUME	FUNCȚIA ÎN COMITET
1.	D-l Nicoale Opruț	Primar din partea comunei și președintele adunării generale
2.	D-l Gheorghe Adam	Preotul satului
3.	D-l Petru Găină	Președintele comitetului școlar
4.	D-l Corneliu Bijan	Secretarul adunării generale
5.	D-l Veselin Mircea	Membru al adunării generale
6.	D-l Filip Boran	Membru al adunării generale
7.	D-l Sinesie Lăpădat	Membru al adunării generale
8.	D-l Nicolae Olariu	Membru al adunării generale

După cinci ani la 22 aprilie 1945, se schimbă din nou comitetul școlar din comuna Voislova după cum urmează²²⁸:

NR. CRT.	NUME PRENUME	FUNCȚIA ÎN COMITET
---------------------	-------------------------	---------------------------

²²⁵ *Idem* – fila 14.

²²⁶ *Idem* – fila 19.

²²⁷ DJANCS – Fond: Școala primară de stat Voislova. Dosar 18 / 1920 – 1948, fila 21.

²²⁸ *Ibidem* – fila 38.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

1.	D-l Dimitrie Sârbu	Învățător - Președintele comitetului școlar
2.	D-l A. Păstrăvan	Notar – membru de drept
3.	D-l Gheorghe Adam	Preot – membru de drept
4.	D-l Ioan Lăpădat	Primar – membru de drept
5.	D-l Olariu Nicolae	Membru – Locuitor în comuna Voislova, Nr. 31
6.	D-l Sârbu Trandafir	Membru – Locuitor în comuna Voislova, Nr. 112
7.	D-l Opruț Ioan	Membru – Locuitor în comuna Voislova, Nr. 93
8.	D-l Dărășteanu Nicolae	Membru – Locuitor în comuna Voislova, Nr. 107

După al doilea Război Mondial, prin 1946, deși numărul elevilor din Școala Voislova era destul de mare, însumând ± 100 de elevi, iar procentul analfabeților era destul de mare, frecvența la cursuri foarte redusă, abia atingând 28%, ceea ce a determinat chiar aplicarea de amenzi școlare, cu gradul I și II de amendare întocmindu-se în 1948 un „comitet de coordonare pentru acțiuni de alfabetizare” în comuna Voislova, format din funcționari și reprezentanți ai partidelor muncitorești din localitate²²⁹.

Existența bibliotecii satești a comunei Voislova este dovedită și de o serie de documente dintre care se evidențiază un Tabel²³⁰ nominal întocmit în anul școlar 1958 – 1959, cuprinzând colectivul voluntar al bibliotecii satești Voislova.

NR. CRT.	NUME PRENUME	FUNCȚIA
1.	Muroni Iova	Președinte
2.	Badea Maria	Membru
3.	Murariu Vichente	Membru
4.	Enea Petru	Membru
5.	Boran Maria	Membru
6.	Covrigean Oprița	Membru

Tot din anul de studiu 1958 – 1959, redau întocmai „Angajamentul Pionierilor”, care învățau la școala primară Voislova²³¹:

Angajament solemn al Pionierilor

„Eu tânăr(a) pionier(ă) al R.P.R. (Republicii Populare România) mă angajez în fața tovarășilor mei să fiu credincios(ă) poporului român și cauzei P.M.R. (Partidului Muncitoresc Român), să fiu luptător (oare) dârz(ă) și cinstit(ă) și curajos(ă) pentru victoria socialismului.

Făgăduiesc să învăț și să mă comport în așa fel încât să devin un(o) cetățean(ă) demn(ă) a patriei mele R.P.R.

²²⁹ DJANCS – Fond: Școala cu clasele I - IV Voislova. Inv. 837, Dosar 42 / 1945, fila 4.

²³⁰ DJANCS – Fond: Școala primară de stat Voislova. Dosar 63 / 1958 – 1959, fila. 102.

²³¹ *Ibidem* – filele 105 – 108.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Pionierul răspunde !

Fii gata întotdeauna.”

BORAN APĂLINA

BORAN PETRU

BORAN MARIA

MIRCEA TRANDAFIR

SORIN ION

Acest angajament era scris pe câte o foaie de hârtie de fiecare elev în parte și predat învățătorului, depunându-l în arhiva școlii spre păstrare.

Prin anul 1958, a determinat comunitatea satului să construiască o nouă clădire pentru școală și cămin cultural, la aproximativ 200 m mai sus, în centrul satului, deoarece clădirea veche a școlii începea să se ruineze, din lipsă de fonduri mobilierul a rămas același, vechi și deteriorat, la fel și numărul cărților din bibliotecă a scăzut la jumătate.

Dintr-o informație primită de la domnul Boran Ionică (Nicuț) din Voislova, de la Nr. 117, legată de vechimea școlii, aflăm că în anul 1977 s-au împlinit **300 de ani de atestare documentară** a școlii din comuna Voislova. De aici rezultând că anul începerii orelor de studiu pe plaiurile voislovene ar fi **1677**. Acest lucru nu ar fi de negat având în vedere că atestarea documentară a localității Voislova este din secolul al XIV – lea.

Documentele studiate dovedesc că învățătorii care au fost la Școala Primară din Voislova se cunosc din anul 1808. Învățătorii care au avut o contribuție majoră la ridicarea nivelului intelectual în satul Voislova, au fost:

1. Jurca Petrovici ~ 1808;
2. Ioan Martinescu ~ 1843 – 1844;
3. Valeria Ștefăniță ~ 1929 – 1935;
4. Simion Beg ~ 1935 – 1937;
5. Corneliu Bijan ~ 1937 – 1945;
6. Gheorghe Adam (Preot) ~ 1939 – 1941 (l-a înlocuit pe C. Bijan fiind mobilizat în armată);
7. Vasile Dorneanu ~ 1941 – 1942 (învățător cu titlu provizoriu împreună cu titularul C. Bijan);
8. Elena Popescu ~ 1942 – 1945 (învățător suplinitor);
9. Sârbu Dumitru ~ 1945 (învățător suplinitor deoarece C. Bijan era concentrat în armată, Sârbu D. nu a stat prea mult timp fiind mutat la o altă școală);
10. Hiriș Moise ~ 1945 – 1959 (învățător cu titlu provizoriu);
11. Șcraba Anastasia ~ 1945 – 1946 (învățător grupa I împreună cu titularul Hiriș Moise);
12. Muroi Iova ~ 1948 – 1949 (învățător cu titlu provizoriu);
13. Putici Remus ~ 1949 – 1950 (învățător cu titlu provizoriu);
14. Rafila Boran ~ 1960 – 1980;
15. Ioan Iosim ~ 1970 – 1980;
16. Alexandru Muntean ~ 1984 – 1990;
17. Maria Sârbu ~ 1989 – 2006;
18. Mioara Boran ~ 2004 – 2006.

După cum se observă perioada dintre 1808-1843 cât și 1844-1929, lipsește numele învățătorilor deoarece din arhivele studiate nu sunt informații cu privire la aceste persoane. De la spusele bunicului meu și ai altor bătrâni ai satului, care spun că în perioada 1910 – 1914 ar fi fost

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

învățător Alexandru Bijan iar din 1914 până în 1929 domnul Corneliu Bijan care urmează și în anii ulteriori. Actuala școală cu clasele I – IV din Voislova deține 3 săli de clasă, dintre care una este pentru ciclul preșcolar, o cancelarie modestă, o magazie, un grup sanitar și o mică anexă în curte care este magazia de lemne. Din păcate, datorită nivelului scăzut al natalității și a creșterii nivelului de educație și al pretențiilor părinților care-și îndreaptă copiii spre alte școli mai bine dotate tehnic din orașele limitrofe, școala primară cu clasele I – IV din Voislova va deveni în scurt timp aproape părăsită, cadrele didactice fiind „salvate” de tinerii stabiliți în localitate din alte părți ale țării, „migrați” aici pe timpul dezvoltării micilor ramuri industriale reprezentate într-un capitol anterior, până în 1990 și care au între 2 și 7 copii.

CĂMINUL CULTURAL

Datele istorice despre Căminul Cultural din Voislova sunt foarte vagi, deoarece documentele studiate nu ne oferă acest lucru și de aceea încep o descriere a Căminului printr-un ordin al Ministerului Afacerilor Interne din anul 1942, adresat tuturor Căminelor Culturale din sate.

„Conform Ordinului²³² Ministerului Afacerilor Interne Nr. 32616 din 13 ianuarie 1942, toți pretorii au fost obligați a-și da concursul, pentru înființarea și prosperarea Căminelor Culturale din sate a căror activitate trebuie să fie exclusiv în serviciul ridicării țăranului și al buneii administrări a comunei. În consecință toți domnii notari împreună cu primarii și ceilalți factori culturali vor proceda imediat la înființarea căminelor culturale în satele și comunele unde până în prezent nu sunt. Iar acolo unde există dar din diferite motive lăncezesc fără nici o activitate se vor reorganiza. Acest ordin a fost adresat tuturor Căminelor Culturale din Plasa Caransebeș.”

La data emiterii ordinului, Căminul Cultural „*Grănicerii Bistrei*” din Voislova exista și doar trebuia reorganizat. Pentru aceste lucruri, reorganizarea și înființarea căminelor culturale, Prefectura Județului Severin a trimis către Pretura Caransebeș „Instrucțiuni pentru înființarea Căminelor Culturale”, care la rândul ei a direcționat aceste instrucțiuni fiecărei comune aparținătoare Plasei Caransebeș pentru o mai bună înțelegere a ceea ce se vroia făcut.

Instrucțiuni²³³ pentru înființarea Căminelor Culturale

Până acum prin căminul cultural s-a înțeles de cele mai multe ori o casă mare cu sală de dans, scaune și cortină eventual cu o bibliotecă și radio. Și când s-a cerut oamenilor să înființeze un cămin sătesc s-au speriat de costisitatea unei asemenea clădiri! În realitate însă, un cămin cultural înseamnă o grupare de energii culturale, un mănunchi de oameni care se întrunesc și lucrează pentru ei și satul lor după un plan de lucru bine stabilit. Dacă se întâmplă să fie și o clădire proprie lucrurile merg și mai bine, dacă nu școala, primăria, o casă oarecare pusă la îndemână sau în timpul verii curtea bisericii, etc. sunt tot atâtea locuri unde programul căminelor se poate desfășura pentru săteni.

Căminul Cultural sătesc este adunarea oamenilor de bine și de omenie din sat care prin părăsirea oricărei dușmăanii personale sau politice se străduiesc să ridice starea sănătății, a muncii, a sufletului și a minții tuturor locuitorilor din sat. Pentru noi Căminul Cultural de azi încolo numai înseamnă pereți, ci suflet căci acolo unde organizația culturală există, casa căminului va urma cu siguranță.

Cum s-a înființat Căminul Cultural:

²³² DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 31 / 1939 – 1942, fila 108.

²³³ *Ibidem* – fila 109.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

1. Pentru înființarea unui cămin cultural sătesc se va forma în sat un grup de inițiativă alcătuit din intelectuali și gospodari mai de frunte care vor pregăti populația în acest sens.
2. Când s-a obținut adeziunea a cel puțin 50 de gospodării se va convoca de către grupul de inițiativă adunarea generală a sătenilor la școală sau la primărie pentru alegerea Sfatului Căminului Cultural.
3. Adunarea generală va fi condusă de un președinte care conduce dezbaterile, un casier care primește cotizațiile membrilor ce se vor înscrie în acea zi, un secretar care redactează procesul verbal și doi membrii de încredere care asistă mersul lucrărilor.
4. Odată înfăptuite acestea, președintele cere adunării să se aleagă Sfatul Căminului care se compune din 7 – 21 de membrii, după cum este de mare comuna și anume 1/3 aleși de adunare și 2/3 propuși de către aceasta spre a fi numiți de fundație. Intelectualii sunt membrii de drept ai sfatului și nu intră în numărul de 7 – 21 membri.
5. Comisia de cenzeni este alcătuită din 3 persoane dintre care două se aleg de către adunare iar al treilea se propune spre a fi numit de centru.
6. Adunarea propune fundației omul cel mai destoinic și priceput în materie spre a fi numit directorul căminului cultural, tot astfel și cronicarul căminului.
7. Se va întocmi apoi un plan minimal de activitate și un proiect de buget pentru executarea lucrărilor căminului după indicațiile actului de constituire obținut de la căminul cultural județean.
8. Tot cu acest prilej se va întocmi și o monografie sumară a comunei după aceleași indicații, urmând să se repartizeze și membrii căminului în secțiile de muncă după priceperea lor.
9. Odată stabilite toate acestea se completează actul de constituire în 3 exemplare care se vor înainta căminului cultural județean de la Prefectura Lugoj pentru obținerea autorizației de funcționare a căminului.
10. După afilierea căminului de către fundație acesta devine automat persoană juridică urmând să-și aleagă dintre membrii sfatului biroul permanent care se compune din: Președinte, Vice-președinte, Secretar, Casier și Bibliotecar. Despre aceasta se va redacta un proces verbal în 3 exemplare care se va înainta forului de mai sus.

Dacă cu toate aceste indicații s-ar mai găsi o nedumerire, grupul de inițiativă urmează să înștiințeze Căminul Cultural Județean pentru ca în ziua constituirii căminului să i se trimită delegat de la centru. Președintele Căminului Cultural Județean Lugoj era Prefect Colonel Ion A. Utză. În anul 1941 exista cămin cultural la Voislova nefiind dotat cu aparat de radio și fără bani disponibili pentru acest scop²³⁴. La data de 29 decembrie 1948 s-a trimis o **Circulară**²³⁵ către toate Căminele Culturale din județul Severin care avea în vedere inventarierea patrimoniului public.

CIRCULARĂ

Către toate Căminele Culturale din Județul Severin

„ În data de 31 Decembrie 1948 toate căminele culturale trebuiau să-și facă inventarul averii mobile și imobile. Neexecutarea la timp a inventarului cădea asupra directorului căminului cultural, care era răspunzător moral și material de bunurile căminului respectiv.

Toate bunurile erau clasificate în clase, fiecare clasă având subclasa ei.

²³⁴ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș 1921 – 1950. Dosar 29 / 1940 – 1941, fila 19.

²³⁵ DJANCS – Fond: Primăria Comunei Voislova 1948 – 1949, fila 37.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- În clasa 0 Terenuri – se încadrează toate terenurile pe care le au căminele culturale, împărțite în următoarele subclase: subclasa I – terenuri arabile; subclasa II – fânețe și izlazuri; subclasa III – vii, livezi și grădini; subclasa IV – păduri; subclasa V – lacuri, bălți, stufării; subclasa VI – mine și cariere; subclasa VII – terenuri clădite și virane; subclasa VIII – terenuri necultivabile. Terenurile căminelor se încadrează în următoarele subclase: subclasa I – terenuri arabile; subclasa II – fânețe și izlazuri; subclasa III – terenurile de grădină și subclasa VII – terenurile clădite și virane. Directorul căminului avea rolul de a cerceta terenul la fața locului și de a-l încadra în subclasele respective.
- Clasa I – clădiri și construcții. Această clasă avea 10 subclase numerotate de la 10 la 19. Clădirile căminelor culturale se încadrau în subclasa 11 – clădiri administrative. Toate localurile proprii ale căminelor culturale, se încadrau în subclasa 11.
- Clasa II – instalații și mașini, avea 10 subclase numerotate de la 20 la 29. Căminele culturale nu au decât aparate radio încadrate în subclasa 26.
- Clasa V – aparate, instrumente, scule, unelte, utilaj și ustensile cu 10 subclase numerotate de la 50 la 59. Căminele culturale care aveau aparate de cinematograf și utilaj pentru biblioteci, adică dulapuri speciale și instrumente muzicale, orgă, etc, toate se încadrau în subclasa 56.
- Clasa VI – mobilier, inventar de birou, opere de artă și cărți cu 10 subclase numerotate de la 60 la 69. În subclasa 60 se încadrau: mobilier de uz comun pentru birouri, cazărmi, cantine, camere, teatre, școli și biserici. Mobilierul căminului cultural: mese, birouri, scaune, dulapuri, etc. În subclasa 65 intrau rechizite și accesorii de birou. În această clasă mai intrau rechizitele de birou ale căminelor: tampoane, călimări, tocure, etc. În subclasa 66 intrau: cărți de bibliotecă, colecții de legi, publicații, material didactic, albume. ”

Directorul Căminului Cultural din Voislova, pe atunci Opruț Nicolae, la data de 31 decembrie 1948 trebuia să întocmească o situație referitoare la toate bunurile mobile și imobile, ce aparțineau căminului la acea dată, împărțindu-le pe clase și subclase, după cum s-a spus în Circulară, iar după completare trebuiau trimise *Sfatului Cultural Județean*.

Comuna Voislova avea în anul 1949: **1.** Volume de cărți – cărți literare – 130 bucăți;

2. Volume de cărți – cărți administrative – 35 bucăți.

Activitatea culturală a Căminelor din acea vreme trebuia să cuprindă următoarele:

- a) Înzestrarea bibliotecii cu cărți noi, epurarea celor vechi;
- b) Procurarea de aparate radio;
- c) Căminele să-și formeze echipe de teatru și dansatori – călușeri. Fiecare cămin era necesar să aibă un cerc mixt sau bărbătesc după posibilități;
- d) Ținerea regulată de șezători în fiecare Duminică;
- e) Toate căminele să organizeze reuniuni serale, clăci, cu citirea cărților în grup;
- f) Întocmirea gazetei de perete și de stradă;
- g) Horele sătești vor fi organizate numai de către Căminul Cultural cu tineretul sătesc;
- h) Organizarea de serbări și hore în timpul sărbătorilor.

Trecând anii peste Căminul Cultural²³⁶ din Voislova, prin 1970 acesta avea o capacitate de 100 de locuri, cu o dimensiune de 12 / 7 m. În plus avea și club, care era dotat cu televizor, magnetofon și aparat de proiecție.

²³⁶ DJANCS – Fond: Primăria Comunei Zăvoi. Dosar: Schița de sistematizare a comunei Zăvoi, fila 29.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Astăzi satul Voislova, dispune de Școala primară cu clasele I – IV și Căminul Cultural. Căminul și școala au avut și au aceeași clădire dar sunt totuși separate una de cealaltă.

4.4. Primăria Comunei Voislova

Sfatul Popular al comunei Voislova s-a aflat cu sediul în fosta clădire a grănicerilor voisloveni, care împărțea localul cu Școala primară și Casa parohială. **Începutul activității** Primăriei din Voislova nu se cunoaște cu exactitate, dar din arhive ar fi cam **sfârșitul secolului XVII și începutul secolului al XVIII – lea**. Primarii comunei Voislova se cunosc doar din anul 1930. Primarul împreună cu învățătorul și preotul erau cei mai de seamă oameni ai comunei fiind foarte apreciați de către locuitori deoarece vegheau la bunul mers al comunei, bisericii și școlii primare. Primul primar²³⁷ al comunei Voislova, al cărui nume îl cunoaștem, a fost domnul Rusalin Boran în anul 1930 și notar domnul Ioan Hanțiu. În 29 ianuarie 1934, primarul din acea vreme pe nume Veselin Mircea împreună cu membrii consiliului²³⁸ au ținut o ședință în care s-a hotărât ca, contribuția comunei la susținerea notariatului Rusca Montană să fie redusă de la 20% la 13% și a cerut urcarea cotei comunei Rusca Montană deoarece: - comuna Voislova nu dispunea de nici un fel de venit în afară de cei 30.000 lei adiționali, pe când Rusca Montană posedă o pădure comunală care aducea venituri frumoase din care se puteau acoperi o parte din cheltuieli, deținea firme de la care încasa sume frumoase. Bugetul comunei Rusca Montană era de 700.000 lei iar cel al comunei Voislova de 144.000 lei.

*Tabel ²³⁹,
privind lucrările efectuate în timp de doi ani,
de la 15 Noiembrie 1933 până la 1 Noiembrie 1935 în comuna Voislova.*

Nr. Crt.	Felul lucrărilor	Nr. sau Km	Costul în lei		Totalul costului
			Din bugetul statului	Din bugetul administrației locale	
1.	Biserici nou construite	-	-	-	-
2.	Biserici nou reparate	1	-	5.000	5.000
3.	Școli nou construite	-	-	-	-
4.	Școli nou reparate	-	-	-	-

²³⁷ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș 1921 – 1950, fila 25.

²³⁸ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș 1921 – 1950, Dosar 8 / 1934, fila 4.

²³⁹ *Ibidem* – Dosar 9 / 1935, fila 16.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

5.	Spitale nou construite	-	-	-	-
6.	Spitale nou reparate	-	-	-	-
7.	Dispensare nou construite	-	-	-	-
8.	Dispensare nou reparate	-	-	-	-
9.	Șosele nou construite	-	-	-	-
10.	Șosele nou reparate	2	-	50.000	50.000
11.	Poduri nou construite	-	-	-	-
12.	Poduri nou reparate	-	-	-	-
13.	Linii telefonice nou construite	-	-	-	-
14.	Linii telefonice nou reparate	-	-	-	-
15.	Cumpărări de animale pt. reproducție	1	-	4.500	4.500
16.	Unelte agricole	-	-	-	-
17.	Semințe pentru culturi	-	-	-	-
18.	Lucrare privitoare la izlazuri	-	-	-	-
19.	Porumb distribuit	-	-	-	-
20.	Diferite alte lucrări	-	-	-	-

În plasa Caransebeș cu începere de la 1 noiembrie 1933 până la 1 ianuarie 1935 s-au executat mai multe lucrări de interes public inclusiv în comunele de pe valea Bistrei. În comuna Voislova²⁴⁰ s-au folosit 600 m³ pietriș pe o distanță de 4 km valorând 36.000 lei. Reparații mai mari s-au făcut și la un pod din Voislova, podețe mai mici s-au făcut noi pe drumurile de țarină și s-au reparat mai multe, aproape în fiecare comună câte 3 – 4. Prefectura județului Severin a hotărât printr-un ordin din data de 5 iunie 1929, ca în localitatea Voislova să se înființeze un post de jandarmi. Celelalte localități de pe valea Bistrei au beneficiat de același ordin. Sediul central al jandarmeriei era la Rusca Montană. Prin anul 1935 la cârma comunei Voislova a venit domnul Nicolae Opruți, notar era domnul Ioan Hanțiu²⁴¹, iar membrii consiliului comunal următorii: Gheorghe Adam, Valeria Ștefăniță, Veselin Mircea, Ioan Lepădat, Iosif Boran, Mohaci Alexe, Alionte Miclăuș, Sârbu Pavel, Petru Șolea și Samson Damian. Numărul mașinilor și uneltelor agricole existente în gospodăriile din Voislova în anul 1938 erau următoarele:

1. Pluguri cu tracțiune animală – 31 bucăți;
2. Grape – 9 bucăți;
3. Care – 19 bucăți;
4. Căruțe – 28 bucăți.

După terminarea mandatului ca primar a domnului Nicolae Opruți, locul său a fost luat de domnul Iova Petrescu, prin anul 1938. Acesta în data de 11 aprilie 1938 a întocmit un program de lucrări al Primăriei Voislova care cuprindea²⁴²: „În anul financiar 1938 / 1939 vom realiza următoarele lucrări la:

- a. **Scoala primară.** Se va face construirea din nou a grajdului fiind într-o stare foarte ruinată, se va face împrejmuirea curții și grădinei școlii și reparațiile necesare edificiului, pentru care scop se necesită o sumă de circa 30.000 lei, care se va înscrie în bugetul administrației generale a comunei.
- b. **Primăria.** Se vor înlocui ușile și ferestrele vechi ruinate cu altele noi, pentru care s-a prezentat un deviz de 7.000 lei, se va face pardoseala camerelor de la

²⁴⁰ *Idem* – fila 39.

²⁴¹ *Idem* – fila 25.

²⁴² DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 11 / 1938, fila 10.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

primărie, reparația zidurilor și spoirea lor, reparația scărilor, construirea din nou a closetului și împrejmuirea oborului comunal pentru care scop se va înscrie în buget.”

Cu aceste puncte din programul de lucru al primăriei trebuiau înștiințate Prefectura Județului Severin cât și Pretura Caransebeș pentru a se elibera o adeverință de construcție.

Ocupația locuitorilor din comuna Voislova în anul 1939 era următoarea²⁴³:

1. Agricultori – 205 persoane;
2. Comercianți și angajați – 2 persoane;
3. Industriași și angajații lor – 2 persoane;
4. Intelectuali – 6 persoane;
5. Pensionari – 2 persoane;
6. Muncitori – 25 persoane.
7. Servitori – 5 persoane;
8. Alte ocupații – 3 persoane;
9. Fără ocupații – 404 persoane;

TOTAL – 654 persoane.

Prin decizia Prefectului Județului Severin Nr. 19375 din 18 octombrie 1940 a fost numit primar al comunei Voislova – Mihuț Damian²⁴⁴. Acesta era născut la data de 15 mai 1911, Frunțaș în Reg. 2 Grăniceresc, Ocupația – agricultor, Pregătire – cursul primar, Intrarea în serviciu – 24 octombrie 1940. Jurământul depus de acesta în fața Pretorului Plasei Caransebeș pe nume Bujor Barbu, suna astfel:

*„Jur credință Națiunii, Regelui și Statului Român
Jur credință și supunere Conducătorului Statului
Jur să păstrez ordinea și secretul ce mi s-a încredințat
Jur să execut fără șovăire ordinele
Jur să fiu cinstit
Așa să-mi ajute Dumnezeu.”*

Ajutor de primar era Trandafir Boran, din data de 16 noiembrie 1940. În acea perioadă destul de grea pentru comuna Voislova, primarii nu aveau un mandat pe o perioadă de câțiva ani, ci se schimbau anual; se poate constata astfel o instabilitate în ceea ce privea coordonarea comunei. La data de 18 August 1941 din ordinul Prefecturii²⁴⁵ Județului Severin se propune ca primar și în același timp cu funcția de agent agricol domnul Sârbu Constantin. Ajutorul de primar era domnul Rusalin Boran: - născut la 22 noiembrie 1887; profesia – agricultor; domiciliat în Voislova la Nr. 20; studii – 3 clase primare; a fost soldat în Regimentul 43 Infanterie cu contingentul 1908. Sârbu Constantin a stat în fruntea comunei doar patru luni deoarece la 10 decembrie 1941 a fost înlocuit de Petrescu Iova. În 1941 s-a făcut o statistică a comunei Voislova de către Pretura Plasei Caransebeș cuprinzând date despre populație, situația economică, școli, biserici, târguri, drumuri, etc.

²⁴³ *Ibidem* – Dosar 39 / 1939, fila 24.

²⁴⁴ *Idem* – Dosar 43 / 1940 – 1941, fila 15.

²⁴⁵ *Idem* – Dosar 42 / 1940 – 1941, fila 89.

Statistica Comunei Voislova ²⁴⁶

I. Funcționari dependenți de Ministerul Afacerilor Interne

Denumirea funcțiunii	Numele Funcționarului	Gradul	Studiile	Stare civilă	Vechime în serviciu	Situația militară
Primar	Petrescu Iova	Primar	6 clase primare	Căsătorit	1 an 1941	Satisfăcut
Ajutor de primar	Sârbu Constantin	Sub primar	6 clase primare	Căsătorit	1 an 1941	Satisfăcut

II. Sefii serviciilor exterioare ale celorlalte Ministere

Denumirea funcțiunii	Numele funcționarului	Gradul	Vechimea în serviciu	Studii	Stare civilă	Situația militară
Preot	Adam Gheorghe	Preot	1910	Teologia - absolvent	Căsătorit	-
Director școlar	Bijan Cornel	Învățător	1932	Școala normală	Căsătorit	Satisfăcut
Agent agricol	Sârbu Constantin	Ajutor de primar	din 1939	6 clase primare	Căsătorit	Satisfăcut

III. Situația drumurilor după clasificarea lor

Clasificare	Denumirea drumului	Lungime (km)	Starea drumului	Situația plantațiilor de pe zona drmurilor	Situația șanțurilor
-------------	--------------------	--------------	-----------------	--	---------------------

²⁴⁶ *Idem* – Dosar 33 / 1941, filele 39 – 53.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

<i>Naționale</i>	Drumul de țară: Voislova – Hațeg	-	Slabă	-	Există
<i>Județene</i>	Drumul județean Voislova – Cașova	-	Mizerabil	Lipsă	Nu sunt
<i>Comunale</i>	Drumul de la cimitir către moară	1 km	Slab	Lipsă	Nu sunt

IV. Situația cantoanelor, podurilor și altor lucrări

Clasificare	Denumirea lucrării	Dimensiuni	Materialul din care e construit	Data construcției	Starea
<i>Naționale</i>	Podul de la Balta Sacă	6 / 3	Piatră	1907	Bună
<i>Județene</i>	Podul peste Bistra	6 / 14	Lemn	1928	Bună
	Podul peste Geamăna	6 / 16	Lemn	1929	Bună
<i>Comunale</i>	-	-	-	-	-

V. Situația izlazului comunal

1. Întindere și situație

Întinderea totală conform cadastrului (ha)	SITUAȚIA			Observații
	Pășunabil (ha)	Neproductiv (ha)	Ocupat (ha)	
146 ha	138 ha	8 ha	-	Se va curăța în curând

2. Administratie și gestiune

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Comitetul de conducere	Contul de gestiune al ultimului an		Bugetul anului curent	
	Încasări (lei)	Plăți (lei)	Venituri (lei)	Cheltuieli (lei)
<u>Președinte:</u> Petrescu Iova <u>Membru:</u> notar Belba Petru	59.852	49.676	-	-

3. Nevoile pășunatului și posibilitățile de creare a izlazurilor necesare

Vite existente		Teren necesar pentru pășune	Pășune existentă	Deficit
Specia	Numărul			
<i>Bovine</i>	185	62	48	14
<i>Cabaline</i>	93	26	15	11
<i>Ovine</i>	959	95	76	19
<i>Porcine</i>	67	7	7	-
TOTAL	1304	190	146	44

VI. Situația Bisericilor

1. Edificiile bisericesti

Denumire (Hram)	Cultul căruia aparține	Materialul din care e construită	Starea actuală	Numele preotului	Activitatea preotului	Data construirii
Sfântul Dumitru	Ortodox Român	Piatră. Acoperită cu tablă	Bună	Adam Gheorghe	Satisfăcătoare	1839
Casă de rugăciune (nu are hram)	Baptist	Cărămidă crudă. Acoperită cu	Bună	Sârbu Efrem, predicator	Redusă	1931

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

		țiglă				
--	--	-------	--	--	--	--

2. Confesiuni și secte

Numărul total al locuitorilor	Repartizarea pe confesiuni și secte						
	Ortodocși Români	Români Uniți	Romano Catolici	Protestanți	Evrei	Bapțiști	Reformați
733	670	3	8	-	5	43	4

VII. Situația școlilor din comună

1. Construcții școlare

Denumirea școlii	Proprietarul clădirii	Materialul din care e construită	Numărul încăperilor		Starea actuală a clădirii	Măsuri de luat pt. amenajarea și întreținerea clădirii
			Săli de învățământ	Locuința directorului		
Școala primară Voislova	Statul român	Piatră. Acoperită cu țiglă	1	3	Bună	Podaua refăcută

2. Personalul didactic și frecvența

Numărul elevilor obligați a frecvența școala	Frecvența		Numele și prenumele învățătorilor	Activitatea lor	Dacă localurile existente corespund cu nr. elevilor și învățătorilor	Măsuri de luat pt. asigurarea învățământului în bune condiții
	Numeric	%				
96	87	90	Cornel Bijan	Bună	Localurile nu corespund nici elevilor și nici învățătorilor	Construirea unei săli de învățământ
			Vasile Dornean	Bună		

3. Materialul didactic și gestiune

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Situația materialului didactic				Contul de gestiune al ultimului an		Bugetul anului curent	
Categoria materialelor	Necesar	Existent	Măsuri pt. completarea materialelor	Încasări	Plăți	Venituri	Cheltuieli
Bănci	25	18	Să se facă Să se procure o altă tablă	12.540	12.540	39.310	39.310
Catedre	1	-					
Table	1	1					
Hărți	6	2					

4. Cantine școlare

Școala pe lângă care funcționează	Data înființării cantinei	Comitetul de conducere	Nr. elevilor care mănâncă zilnic		Mijloacele necesare pt. a se asigura hrana pe un an școlar	Obs.
			Gustare (lapte, mălai)	Masa de prânz		
Școala primară Voislova	12 martie 1941	Dornean Vasile Găină Petru Boran Filip Nicolae Olariu Veselin Mircea	39	-	Aduc băieții cu ei	

VIII. Demografia populației

Populația comunei pe vârste și sexe						Populația comunei pe naționalități și sexe						
Sexul	Copii 0-14 ani	Tineri 14-21 ani	Adulți 21-50 ani	Bătrâni peste 50 ani	Total	Ro - mâni	Germ-ani	Un - guri	Sâr - bi	Slov-aci	Alte național-ități	Total
M.	54	59	116	59	288	277	5	2	-	1	3	288
F.	85	95	192	73	445	438	3	2	-	-	2	445
Total	139	154	308	132	733	715	8	4	-	1	5	733

IX. Situația zootehnică

1. Evidența vitelor

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Vite existente pe specii și sexe				Situația creșterii vitelor
Specia	Numărul		Numărul și rasa reproducătorilor	
	Masculin	Feminin		
<i>Bovine</i>	23	162	1 Taur Siementhal	Spre îmbunătățire
<i>Cabaline</i>	77	16	-	
<i>Ovine</i>	118	841	-	
<i>Porcine</i>	49	18	-	
TOTAL	267	1037	-	

2. Evidența păsărilor și animalelor mici

Specia	Numărul	Situația creșterii păsărilor	Măsuri de luat pentru îmbunătățirea situației
<i>Găini</i>	980	Se îmbunătățește	-
<i>Gâște</i>	27	Se îmbunătățește	-
<i>Rațe</i>	43	Se îmbunătățește	-
<i>Curci</i>	-	Se îmbunătățește	-
<i>Iepuri de casă</i>	9	Se îmbunătățește	-

X. Situația cimitirelor

Categoria	Denumirea și situația cimitirului	A cui proprietate este	Întindere (ha)	Starea cimitirului	Măsuri de luat pentru îngrijire și înfrumusețare
<i>Cimitire umane</i>	Cimitirul ortodox român	Biserica Ortodoxă Română	800 st.p.	Bună. Agreabilă anul acesta	-
<i>Cimitire de animale</i>	Cimitirul de animale	-	200 st.p.	Neagreabil	Se va îngrădi

XI. Situația imobilelor proprietatea comunei

Denumirea și situația imobilului	Destinația imobilului	Întinderea terenului	Materialul din care este construit	Data construirii	Starea în care se găsește	Măsuri de luat pentru conservarea imobilului
----------------------------------	-----------------------	----------------------	------------------------------------	------------------	---------------------------	--

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

			imobilul			
<i>Primăria comunală</i>	Primărie	150 st.p.	Piatră acoperit cu țiglă	1839	Bună	A se face curățenia exterioară

Comunei Voislova în acea perioadă, mai precis prin anul 1942 îi aparțineau 48 de căruțe. Atunci căruțele aveau un rol important deoarece populația comunei se ocupa cel mai mult cu agricultura, căratul lemnului cât și alte treburi care necesitau urgență. Câte o căruță se afla cam în fiecare gospodărie a comunei. Proprietarii care se ocupau cu căratul lemnului în comuna Voislova²⁴⁷:

- 1) Boran Ionică;
- 2) Opruți Ion;
- 3) Muntean Alexe;
- 4) Adam Șofron;
- 5) Petrescu Matei;
- 6) Lăpădat Grigorie;
- 7) Boran Trandafir;
- 8) Covrigean Solomon;
- 9) Olariu Nicoale;
- 10) Opruți Petru.

Dintr-un tabel²⁴⁸ întocmit la 3 septembrie 1942 numele doamnelor și femeilor fruntașilor, mai pricepute, care urmau a fi instalate la conducerea comitetelor școlare, au fost următoarele:

NR. CRT.	NUME și PRENUME	FUNCTIUNEA	DOMICILIUL
1.	Popescu Elena	Învățătoare	Voislova
2.	Ursu Maria	Casnică	Voislova
3.	Damian Maria	Casnică	Voislova
4.	Moldovan Margareta	Casnică	Voislova
5.	Buzzi Elisabeta	Casnică	Voislova
6.	Opruț Trandafira	Casnică	Voislova

Numărul locuitorilor comunei Voislova adepți la partide politice în 13 august 1942, era destul de mare și anume:

- 1) Liberali – 80 locuitori;
- 2) Național Țărăniști – 93 locuitori;
- 3) Național Socialiști – 6 locuitori;
- 4) Cuziști – 0;
- 5) Social Democrați – 0;
- 6) Legionari – 10 locuitori;
- 7) Georgiști – 0;
- 8) Iorghiști – 0;

²⁴⁷ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 21 / 1942, fila 37.

²⁴⁸ *Ibidem* – Dosar 35 / 1942, fila 22.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

9) Guvernamentali – 0.

Începând cu 1941, tinerii comunei vor fi concentrați în armată, primăria acordându-le ajutoare familiilor acestora rămase fără sprijin. Îmbrăcămintea colectată²⁴⁹ de primăria Voislova pentru ajutorarea soldaților de pe front, a concentraților la 29 – 30 august 1942, a constat din: Pulovere – 2 bucăți; Mănuși – 12 bucăți; Ciorapi – 27 bucăți; Brâie – 5 bucăți; Șaluri – 10 bucăți; Căciuli – 18 bucăți; Cojocele – 1 bucată; Pieptare – 5 bucăți. Gospodăriile de la care s-au colectat toate acestea au fost 70 din numărul total al gospodăriilor comunei de 120.

La 1 noiembrie 1944, noul primar al comunei Voislova a fost Ioan Lepădat²⁵⁰ înlocuindu-l în funcție pe Iova Petrescu iar Sârbu Nicolae a fost desemnat ajutor de primar. Notarul comunei era Păstrăvan Agasim²⁵¹, iar secretar de la 6 noiembrie 1944 a fost Bojescu Ioan²⁵². Domnul primar Ioan Lepădat a stat la cârma comunei aproximativ o perioadă de doi ani, în care a întocmit o statistică care cuprindea averea mobilă, imobilă, bugetul comunei și multe altele.

Averea imobilă a comunei la 31 Martie 1945 consta în:

NR. CRT.	DENUMIREA BUNULUI	CANTITĂȚI	VALOARE
1.	Clădiri	140 st.p.	560.000 lei
2.	Intravilan	1.595 st.p.	42.000 lei
3.	Fânețe	25.698 jug.	510.000 lei
4.	Pășune	122.289 jug	122.000 lei
5.	Cimitirul uman	385 st.p.	30.000 lei
6.	Drumuri și poduri	-	10.000 lei

Averea mobilă:

1. ANIMALE

AN	CAI	MÂNJI	BOI	VACI	TINERET	OI	CAPRE	PORCI	TOTAL
1945	65	6	28	72	26	932	64	130	1323
1946	87	3	26	69	44	1151	88	611	2079

Se observă o creștere într-un an de zile cu 756 de animale, ceea ce însemna o ascensiune a comunei foarte bună.

2. ÎNSĂMÂNȚĂRI

AN	PORUMB	CARTOFI	FASOLE	CÂNEPĂ	DIVERSE LEGUME
----	--------	---------	--------	--------	----------------

²⁴⁹ *Idem* – Dosar 34 / 1942, fila 29.

²⁵⁰ *Idem* – Dosar 16 / 1944, fila 117.

²⁵¹ *Idem* – Dosar 16 / 1944, fila 34.

²⁵² *Idem* – fila 195.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

1947	52,50 ha	10 ha	0,50 ha	2 ha	1 ha
1949	42 ha	19 ha	1 ha	2 ha	2 ha

Voislova avea în 1946 un număr de 720 locuitori. Între timp la data de 16 ianuarie 1946 locul domnului notar Păstrăvan Agasim a fost luat de Zaharia C. Constandache care ținea loc și de secretar, iar ca agent agricol a fost domnul Mircea Ionică²⁵³.

La 23 septembrie 1946, Primăria Voislova a întocmit un tabel²⁵⁴ nominal, cu locuitorii comunei care aveau nevoie de cereale pentru însămânțare:

NR. CRT.	NUME PRENUME	NR. CASEI	SUPRAFAȚA DE ÎNSĂMÂNȚAT	GRÂU (kg)	PORUMB (kg)
1.	Opruț Mihai	51	400 stj.	50	-
2.	Opruț Nicolae	34	6.000 stj.	500	800
3.	Sârbu Nicolae	114	600 stj.	80	40
4.	Găină Petru	27	800 stj.	80	-
5.	Boran Rusalin	20	500 stj.	50	50
6.	Opruț Petru	32	500 stj.	50	50
7.	Șolea Alion	80	500 stj.	50	-
8.	Mircea Veselin	59	1.600 stj.	100	100
9.	Boran Trandafir	23	1.200 stj.	100	-
10.	Găină David	102	800 stj.	100	-
11.	Șolea Nicolae	77	1.600 stj.	30	100
12.	Boran Naon	76	500 stj.	-	60
TOTAL		-	15.000 stj.	1.190 kg	1.200 kg

Tabel ²⁵⁵,

privind cheltuielile făcute din bugetul comunei Voislova, județul Severin în exercițiul financiar 1945 – 1946, pentru instituțiile de stat

VOISLOVA la 25 Decembrie 1945

Nr. Crt.	Autoritatea pentru care s-a făcut	Dispoziția legală pe	Suma cerută	Suma cheltuită	Suma probabilă	Suma probabilă
-----------------	--	-----------------------------	--------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

²⁵³ *Idem* – Dosar 17 / 1946, fila 16.

²⁵⁴ *Idem* – Dosar 17 / 1946, fila 245.

²⁵⁵ *Idem* – Dosar 12 / 1945, fila 9.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

	cheltuiala	baza căruia s-a făcut cheltuiala		până la 01 Ianuarie 1946	ce se va mai plăti până la 31 Martie 1946	pt. exercițiul financiar 1946/1947
1.	Legiunea Jandarmi Lugoj	Retribuția șef de garnizoană	2.000	2.000	-	11.000
2.	Fundația regală	Privind bugetul ord. superior	1.000	-	1.000	2.000
3.	Școala primară Voislova	-	30.000	147.000	83.000	300.000
4.	Biserica din Voislova	-	10.000	-	10.000	20.000
5.	Serviciul sanitar și ocrotiri sociale	-	1.500	-	1.500	5.000
6.	Azil și orfelinat	-	100.000	100.000	-	100.000
7.	Secția jandarmi Ferdinand	-	6.000	-	6.000	16.000
8.	Cultul eroilor	-	5.000	-	5.000	5.000
9.	Casa generală de pensiuni	-	11.160	11.160	-	22.000
10.	Comitetul de patronaj al jud. Severin	-	5.000	-	5.000	5.000
11.	Participațiuni obligatorii	-	40.000	-	40.000	50.000
12.	Percepția Ferdinand	-	10.000	-	10.000	20.000
TOTAL		-	221.660	260.160	161.500	556.000

Primarul Ioan Lepădat a fost înlocuit de domnul Sârbu Nicolae la data de 19 septembrie 1947, prin decizia și ordinul Plasei Caransebeș Nr. 732 / 1947, el depunând și jurământul, pe care îl redau mai jos²⁵⁶:

*„ Jur de a fi credincios Regelui și intereselor Țării mele
Jur de a observa în totul constituția Țării mele*

²⁵⁶ DJANCS – Fond: Primăria Comunei Voislova, Dosar 2 / 1941 – 1946, fila 13.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Jur de a executa cu onoare și conștiință funcțiunile ce-mi sunt încredințate
Jur de a nu face nimic de natură necinstită
Jur de a nu periclita ordinea în Stat
Așa să-mi ajute Dumnezeu! ”

Acest jurământ era depus de fiecare primar când venea în fruntea comunei, textul fiind modificat în unii ani după cum se observă la acesta din 1946, depus de Sârbu Nicolae față de cel din 1940 depus de Mihuț Damian, pe care l-am redat în paginile anterioare.

Recensământul Economic al Comunei Voislova pe 1946 – 1947

Locuitorii²⁵⁷ comunei Voislova

NR. CRT.	NUME PRENUME	NR. CASEI
1.	Opruț Rusalin	1
2.	Nedelcu Matei	2
3.	Mircea Vistian	5
4.	Sârbu Petru	6
5.	Mircea Dumitru	6-A
6.	Mircea Ioan	7
7.	Ambruș Nicolae	7-A
8.	Mircea Anghel	8
9.	Mircea Gheorghe	8-A
10.	Boran Ionică	10
11.	Șolea Mândruț	11
12.	Șolea Mihai	11-A
13.	Șolea Petru	11-B
14.	Preda Samfiu	12
15.	Boran Ștefan	13
16.	Opruț Alexe	14
17.	Munteanu Alexe	15
18.	Boran Samfireag	16
19.	Adam Șofron	17
20.	Mohaci Trăilă	18
21.	Nedelcu Nicolae	19
22.	Boran Afilon	20

²⁵⁷ DJANCS – Fond: Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 16 / 1946, fila 84 – 94.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

23.	Boran Rusalin	20-A
24.	Boran Iosif	20-B
25.	Petrescu Matei	21
26.	Lăpădat Grigore	22
27.	Lăpădat Grigore	22-A
28.	Boran Trandafir	23
29.	Boran Trandafir	24
30.	Opruț Achim	25
31.	Găină Petru	27
32.	Opruț Gheorghe	28
33.	Covrigean Opreța	29
34.	Covrigean Solomon	30
35.	Olaru Neculae	31
36.	Opruț Petru	32
37.	Lăpădat Sinesie	33
38.	Opruț Petru	34
39.	Sârbu Iosif	35
40.	Mohaci Alexe	37
41.	Mohaci Damian	37-A
42.	Mohaci Avel	37-B
43.	Sârbu Trandafira	38
44.	Mihuț Brândușa	39
45.	Mohaci Iova	40
46.	Petrescu Nicolae	41
47.	Petrescu Nistor	41-A
48.	Drăghici Rusalin	42
49.	Drăghici Ioan	42-A
50.	Petrescu Grigore	43
51.	Drăguț Trandafir	44
52.	Opruț Iosif	45
53.	Opruț Trandafir	45-A
54.	Iorgoni Antănase	45-B
55.	Sârbu Mănase	46
56.	Sârbu Ioan	47
57.	Sârbu Damian	47-A
58.	Boran Ioan	48
59.	Nedelcu Petre	49
60.	Boran Petre	50
61.	Opruț Mihai	51
62.	Boran Petru	52
63.	Șolea Solomon	53
64.	Boran Iosif	54
65.	Munteanu Iova	55
66.	Ursu Vasile	56
67.	Arșânță Cristian	57
68.	Arșânță Trandafir	58

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

69.	Mircea Veselin	59
70.	Opruț Samson	60
71.	Opruț Neculae	61
72.	Miclăuș Călin	62
73.	Șolea Chirilă	63
74.	Sârbu Trandafira	64
75.	Silvășan Nicolae	65
76.	Boran Serafim	66
77.	Boran Ioan	66-A
78.	Opruț Pavel	67
79.	Găină Afilon	68
80.	Găină Dumitru	69
81.	Damian Cristian	70
82.	Damian Cristian	70-A
83.	Opruț Ilinca	71
84.	Opruț Ioan	71-A
85.	Nedelcu Iosif	72
86.	Boran Antănase	73
87.	Boran Opruț	74
88.	Boran Petru	75
89.	Boran Naon	76
90.	Șolea Petru	77
91.	Șolea Neculae	77-A
92.	Sârbu Petru	78
93.	Damian Ioan	79
94.	Șolea Alion	80
95.	Lăpădat Sinesie	81
96.	Lăpădat Sinesie	81-A
97.	Mohaci Ioan	82
98.	Olaru Ioan	83
99.	Sârbu Pavel	84
100.	Mohaci Maria	85
101.	Opruț Ion	86
102.	Arșânță Alexe	87
103.	Casa Parohială	88
104.	Școala Primară	89
105.	Primăria Comunei Voislova	89
106.	Opruț Cristian	90
107.	Opruț Alexe	91
108.	Nedelcu Gheorghe	92
109.	Opruț Ion	93
110.	Arșânță Mihai	94
111.	Boran Filip	95
112.	Sârbu Constantin	97
113.	Boran Rusanda	97
114.	Sârbu Constantin	98

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

115.	Adam Ion – Proprietatea C.F.R.	99
116.	Stația C.F.R.	100
117.	Olariu Romoluț	101
118.	Găină Petru	102
119.	Găină David	102
120.	Șolea Alexe	103
121.	Damian Iliana	104
122.	Opruț Mihai	105
123.	Miclăuș Ion	106
124.	Miclăuș Gheorghe	106-A
125.	Boran Ion	107
126.	Dărăștean Nicolae	107-A
127.	Boran Călin	107-B
128.	Balint Simion	108
129.	Mircea Trandafir	109
130.	Mircea Trăilă	109
131.	Mircea Petru	110
132.	Dumbravă Petru	111
133.	Damian Alexandru	112
134.	Damian Mihuț	113
135.	Sârbu Neculae	114
136.	Covrigean Petru	115
137.	Ferdinand Buzzi	116
138.	Fodor Dumitru	117
139.	Boran Damian	118
140.	Boran Samson	118-A
141.	Moara de apă	119
142.	Boran Maria	122
143.	David Petru	123
144.	Sârbu Șofronia	124
145.	Sârbu Constantin	125
146.	Vasiloni Ambrosie	126
147.	Nedelcu Samfireag	127
148.	Nedelcu Floarea	128
149.	Boran Anisia	129
150.	Opruț Grigore	130
151.	Șolea Măriuța	131
152.	Lăpădat Ion	132
153.	Lăpădat Ion	132-A
154.	Boran Rusalin	133
155.	Opruț Luță	134
156.	Petrescu Miron	135
157.	Petrescu Iova	135-A
158.	Mircea Ionică	136
159.	Nedelcu Ioan	137
160.	Arșânță Rusalin	137-A

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

161.	Constantin Iacob	-
162.	Constantin Romoluț	-
163.	Constantin Neculae	-
164.	Constantin Ioan	-
165.	Vasiloni Ana	-
166.	Mohaci Ana	-
167.	Firma „Lomașu”	-
168.	Firma „Imbo”	-
169.	Mohaci Mădălina	-
170.	Boran Ana	117
CU LOCUINȚE ÎNCHIRIATE		
171.	Cearnovschi Titus	61
172.	Dumitriu Nicandru	62
173.	Galiș Ludovic – Mecanic „Lomaș”	125
174.	Vășari Iosif – industriaș	97
175.	Tinold Zoltan – funcționar	97
176.	Notar – Constandache Zaharia	38
177.	Șef gară C.F.R.- Moldoveanu Iuliu	100
178.	Impiegat C.F.R. – Vasiliu Emil	-
179.	Magaziner C.F.R. – Regept Ioan	-
180.	Paznic firma „Lomaș” – Farcaș Antal	-
181.	Funcționar „Lomaș” – Heitler Hugo	-
182.	Mecanic „Lomaș” – Toma Ilie	-
183.	Pensionar – Valcovschi Anchei	-
184.	Acar C.F.R. – Adam Ioan	-
185.	Funcționar C.A.P.S. – Drăghici	-
186.	Preot – Adam Gheorghe	88
187.	Învățător – Hiriș Moise	89
188.	Învățător – Scraba Anastasia	92
189.	Păstrăvan Agasim	70
190.	Sturm Carol	-
191.	C.F.R. întreținerea Caransebeș	-
192.	Comunitatea de avere Caransebeș	-
193.	Comuna Politică Voislova	-

Sfatul Popular Voislova a dăinuit (nu se știe cu exactitate) pe o perioadă de 27 ani din 1930 până în 1957 când a fost mutat în comuna limitrofă Zăvoi. Spun 1930 deoarece din documente reiese că primul primar al comunei Voislova a fost în acel an, dar din Statistica Comunei Voislova – Situația imobilelor proprietatea comunei, rezultă că data construirii Primăriei comunale Voislova a fost 1839, de aceea datele sunt foarte confuze în ceea ce privește atât construirea cât și perioada dăinuirii Primăriei din Voislova.

Mai jos, într-o ordine cronologică reiese numele primarilor, ajutorilor de primar, secretari și notari ai Voislovei (cât s-a descoperit din arhive):

- În 1930: Primar – *Rusalin Boran*

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- Notar – Ioan Hanțiu;
- În 1931: Primar – *Ioan Lepădat*
Ajutor de primar – Rusalin Boran
Notar – Ioan Hanțiu;
 - În 1932 – 1934: Primar – *Veselin Mircea*
Ajutor de primar – Iova Petrescu
Notar – Ioan Hanțiu;
 - În 1934 – 1935 și 1937: Primar – *Nicolae Opruț*
Notar – Ioan Hanțiu;
 - În 1938 – 1939 și 1943 – 1944: Primar – *Iova Petrescu*
Data nașterii: 24 ianuarie 1894
Locul nașterii: Comuna Voislova, Județul Severin;
 - În 1940: Primar – *Mihuț Damian** (de la 18 octombrie 1940)
Ajutor de primar – Trandafir Boran (de la 16 noiembrie 1940);
 - În 1941: Primar – *Sârbu Constantin* (de la 18 august 1941)
Ajutor de primar – Rusalin Boran;
 - În 1941: Primar – *Petrescu Iova* (din 10 decembrie 1941);
 - În 1944 – 1945: Primar – *Ioan Lepădat* (de la 1 aprilie 1944)
Ajutor de primar – Sârbu Nicolae
Notar – Păstrăvan Agasim
Secretar – Bojescu Ioan (6 noiembrie 1944);
 - În 1947 – 1949: Primar – *Sârbu Nicolae* (de la 19 septembrie 1947) și (de la 14 aprilie 1949);
 - În 1943: Secretar comunal – Valenta Iosif (din 25 mai 1943);
 - În 1946: Primar – *Ioan Lepădat*
Notar și secretar – Zaharia C. Constandache
Agent agricol – Mircea Ionică.

(*) – Fost primar legionar, iar după aceea a activat ca vânzător la cooperativa “Voislovana” în 1942. A luat parte la dezarmarea Postului de Jandarmi Rusca Montană.

În 8 februarie 1948 va fi electrificată comuna prin aducerea curentului din comuna limitrofă Rusca Montană, iar în 21 martie 1949 apare menționat și localul Poștei, descris ca funcționând în condiții bune de igienă²⁵⁸.

Chiaburii²⁵⁹ din satul Voislova în anul 1952 au fost:

NR. CRT.	NUME și PRENUME	NR. CASEI
1.	Heitel Hugo	-
2.	Buzzi Ferdinand	155
3.	Opruț Neta	113
4.	Opruț Mihai	130
5.	Opruț Cristian	14
6.	Lepădat Ioan	95

²⁵⁸ DJANCS – Fond: Primăria Comunei Voislova. Dosar 2 / 1944 – 1949, filele 94 – 96.

²⁵⁹ DJANCS – Fond: Primăria Comunei Zăvoi (1937-1976) și Sfatul popular al comunei Zăvoi (1844-1972), fila 26.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

7.	Lepădat Grigore	67
8.	Vassari Iosif	139
9.	Mircea Ioan	67
10.	Moica Nițu	102

Trei ani mai târziu, adică în 1955, Voislova avea 164 clădiri pentru locuit, 188 de gospodării și o populație de 662 persoane.

Astăzi, Voislova este localitate aparținătoare comunei Zăvoi, împreună cu alte 5 sate: Valea Bistrei, Zăvoi, Măgura, Măru și Poiana Mărului. Înainte de Revoluția din 1989 au mai funcționat ca primari ai comunei Zăvoi: Trifu Simion, Sârbu Ion, Modoran Ioan, Moica Apostol, Meilă Mihai. După 1989 au fost în fruntea comunei: Măran Ionel, Obrejan Romolus și Bunei Antonie care este și actualul primar al comunității de aici.

Spun cu mândrie că localitatea Voislova a fost acel “centru” foarte important al văii Bistrei din punct de vedere economic, social și spiritual pe o perioadă destul de lungă când Sfatul Popular s-a aflat aici. Astăzi localitatea aparține de comuna Zăvoi și cunoaște o dezvoltare armonioasă, iar locuitorii ei au devenit adevărați stăpâni ai tuturor bogățiilor materiale și spirituale care le aparțin.

CAPITOLUL V

ETNOGRAFIA LOCALITĂȚII

Teritoriul văii Bistrei, sub aspect etnografic, este considerat ca fiind o subzonă reprezentativă pentru arta populară a Banatului. Pe fondul proceselor de urbanizare și modernizare a vieții rurale, de apropiere a condițiilor de viață ale satului de cele ale orașului, este și limitarea interesului practic pentru continua dezvoltare a portului popular. Sub influența mediului citadin, îndeosebi generațiile de astăzi, gravitând real sau sufletește spre orășenizare adoptă veștminte moderne. Stadiul actual al evoluției portului popular a rămas undeva în trecut nemaivând azi aceiași însemnătate ca în veacurile trecute.

5.1. Habitatul

5.1.1. Arhitectura locuințelor

Casa țărănească, la românii bănățeni, era peste tot la fel: clădită în parte de la stradă, văruiată în alb, cu intrarea prin curte, având 2 – 3 camere (*sobe*), cămară, bucătărie și acoperită cu țiglă, în rare locuri cu pae, trestie sau șindrilă. La intrarea în curte se vedea în partea opusă sau legată de casă, șopronul și grajdul, în care se găseau totdeauna vite bine îngrijite²⁶⁰. De regulă, camera dinspre stradă, era o cameră frumos gătită și este, rezervată oaspeților (*goșcilor*) cu câte două paturi, acoperite cu *ponevi* sau *chilimuri* țesute în timpul iernii de țărăncile bănățene, cu motive și culori, care de care mai frumoase.

Locuința tradițională a țăranului din localitatea Voislova se încadrează perfect în modul de construcție al caselor grănicerești românești, a căror formă se pierde în negura timpurilor

²⁶⁰ IOAN LOTREANU – *op. cit.*, p. 36.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

arhaice poate chiar a veacurilor dacice, dacă avem în vedere încheieturile bânelor și grindele care sunt până azi aceleași²⁶¹. Odinioară, vatra satului Voislova era localizată de-a lungul șoselei ce duce spre comuna Rusca Montană, la 2 km N-E de cea actuală, însumând 20 locuințe sărăcicioase. În timp locuitorii și-au părăsit sălașele mutându-se “mai la șosea” adică vatra actuală a satului. După părăsirea totală a sălașelor oamenii i-au spus acelei vechi vetre a satului – “*Satu' Bătrân*” sau “*La Sat*”. Sălașele satului bătrân au constituit mici ascunzători în al doilea Război Mondial față de invazia armatelor sovietice. Numele de “*Satu' Bătrân*” la care se mai adaugă și alte adjective, precum „mic”, „mare”, etc, îl găsim mai la toate satele de pe valea Bistrei. El caută să explice o vatră veche a satului, care a fost părăsită din diverse cauze pentru o alta. Locul rămâne cunoscut ca “*Satu' Bătrân*”. De regulă în aceste locuri ar trebui să găsim o cruce ce a fost ridicată pe locul altarului, în situația că așezarea a avut biserică. În cazul Voislovei aceasta lipsește existând doar câteva sălașe care alcătuiau odinioară acest mic și minunat sat de munte. Locul unde se povestește că ar fi fost biserica se află pe partea dreaptă cum mergi spre Rusca Montană, sus pe o stâncă lângă proprietatea (*grăgina*) consăteanului Lăpădat Pavel (*Sluga*), la intrarea care duce în pădurea “*Merea*”.

Înainte casele erau construite în majoritate din lemn, lipite cu pământ pentru protecție împotriva frigului, apoi vor fi construite din piatră de râu sau stâncă și pământ, acoperite cu șindrilă sau *preșchilă* cum se spune local, mai puține erau cu țiglă sau tablă de fier. Preșchila era confecționată din lemn de brad fără noduri, de către meșteri pricepuți cu ajutorul unui cuțit special numit *rindea*. Lemnul era tăiat la 80 sau 60 cm lungime, apoi se puneau una lângă alta, două bucăți prinse între ele cu alta întrepătrunsă, fixate dedesubt pentru susținere cu un lăteț de brad. În timp șindrila a fost înlocuită cu țiglă de la Lugoj și de tablă procurată de la Ferdinand, actualul Oțelu-Roșu din prăvălii speciale care comercializau produse ale uzinei din oraș. Fundația caselor era construită din piatră de râu sau stâncă, iar la tencuit se folosea pământ sau *lut* cum spun localnicii, dat într-un strat subțire peste piatră, urmat de un strat de var, preparat în cuptoare locale din piatră de var arsă cu lemn de foc. Uneori în aceste cuptoare se ardea și cărămida confecționată manual de localnici din pământ și paie. Varul obținut în cuptoare era ulterior *stâmpărat* într-o groapă cu apă și folosit la tencuieli. În unele gospodării încă se mai păstrează “groapa de var” în grădină. Cele mai multe case erau netencuite, altele se tencuiau numai în față și se văruiau. Fațada se ornamenta cu motive florale, zoomorfe, mai rar antropomorfe. Unele case aveau *cang* (coridor) care se întindea de-a lungul casei. La unele case *cangul* era scurt, numai până la *casa ginăpoi*.

Cangul sau *târnațul* avea și el fundație de piatră și pământ tasat, iar peste fundație se puneau grinzi din lemn și “bârne”, iar la capete era prevăzut cu scări din lemn sau lespezi de piatră pentru urcare. Acoperișurile erau în două ape, unele având o mică teșitură în față, doar spre fațadă, arătând ca cele în trei ape. Nu se prea executau acoperișuri în mai mult de două ape pentru că materialele de construcție erau rare și scumpe. În majoritatea caselor grănicerești exista o pivniță care de obicei se săpa sub casa dinapoi. În Voislova *pimița* consta dintr-o groapă săpată în grădină, în apropierea spațiului de locuit, căptușită cu fân. Aici se puneau *crumpeii* (cartofii), iar deasupra din nou fân, apoi pământ și la suprafață *tulei* (tulpini de porumb). Se lăsau câțiva cartofi pentru iarnă, care se păstrau sub paturi, în casă. Acum, beciurile se află sub fundația casei de locuit, iar cartofii se păstrează pe *paturi*, intrarea în pivniță făcându-se prin curte.

Casele, în Voislova sunt toate construite de către străbunicii, bunicii, părinții fiecărei familii păstrând stilul grăniceresc de altă dată. Astăzi sunt acoperite cu țiglă și sunt care mai de care, mai aranjate pentru a fi primitoare cu cei ce le calcă pragul.

²⁶¹ LIVIU GROZA – *Grănicerii bănățeni*, Ed. Militară, București, 1960, p. 62.

5.1.2. Interiorul tradițional și alimentația în Voislova

Interiorul de pe valea Bistrei reprezintă tipul întâlnit în zona montană a Banatului, asemănător cu cel din Valea Almăjului, culoarul Cerna – Timiș și Clisura Dunării. Gospodăria țăranului din Voislova de acum 150 de ani era formată din locuință și dependințe sau anexe: șură, grajd, cocină de porci, staul de oi etc. Ele erau amplasate în curtea interioară denumită *ocol*, *voreț* sau *casă bătrână*. În această curte se intra prin poarta de lemn de la stradă, care pentru siguranță se încuia cu un drug de lemn sau fier și mai târziu cu un lacăt. Vechea locuință era construită din lemn de fag, din bârne și nu era *văcăluită* (tencuită) pe afară.

Cel mai frecvent tip de locuință întâlnit în Voislova era cel cu două încăperi, cu vatra liberă și soba oarbă, la care se ajungea printr-un gang de lemn denumit *târnaț*, care la casele mai vechi lipsea²⁶². Prima încăpere era denumită *la foc*, *la vatra focului* sau mai nou *cuină*, iar a doua *sobă*, *casa ge durmit* sau *casa ginnăince*, deoarece era orientată înainte, spre stradă. Denumirea camerelor indică și funcția ce o are fiecare din ele în cadrul acestui tip de interior. Interiorului cu două încăperi i se adaugă o a treia încăpere, *cămara* sau *casa ginnăpoi*, în care se păstrau alimentele. Sub cămară se afla *pimița*. Vechea locuință cu o singură încăpere, polifuncțională, exista numai la sălașe, în sate fiind dispărută. Dacă *cangul* (târnațul) lipsea, direct din curte, prin ușa de lemn (uneori ornamentată), care se închidea cu o *bravă* (mâner) de fier, se intra *la foc* sau *la vatra focului*.

Vatra focului era opusă ușii, fiind fixată în colțul care unea peretele despărțitor de cel longitudinal din spatele casei. Era lată de aproximativ 1,20 m și de 1,80 m lungime, făcută dintr-un rând de cărămizi puse *pă lat* (orizontal) una lângă alta, iar pe marginea vetrei cărămizile erau pe verticală, înfipte în sus. În încăperea *gi la foc* sau *cuina*, podeaua (*vatra*) era de pământ bătut și la măturat se foloseau crengi de mestecăn curățate de frunze – *mătura ge târși*. Gura sobei din camera de dormit era scoasă prin peretele de cărămidă median, în vatra focului. După ce se alimenta soba cu lemne, cu o țevă de fier, numită *dudă*, se sufla în sobă iar fumul ieșea prin vatra focului direct în pod și de acolo prin țigla casei afară. Pentru captarea fumului, la unele locuințe s-a folosit și coșul suspendat, aflat deasupra vetrei, pe două grinzi, în direcția focului. Coșul era din cărămidă și pe măsură ce se înălța se strâmta și se scotea deasupra casei. Tipul acesta de sobă, denumită și „sobă oarbă”, a fost mult răspândit în zona văii Bistrei superioare, astăzi fiind dispărut. În locul sobei de cărămidă, a apărut soba de tuci al cărei fum, prin burlan (*dudă*) ieșea tot la vatra focului. Această sobă e denumită *șpohert* și are plită pentru preparat mâncarea. „La vatra focului”, podul era jumătate, până aproape de grindă, de care se lega lanțul ce cu ajutorul cârligului, ținea căldarea sau *tuciul* în care se prepara *coleașa*; aproape de acestea se aflau *piroștăile* (un suport de fier, pe care se sprijinea tigaia, când făceau mâncare) și *raina* (tigaia de tuci).

Mobilierul întâlnit în această încăpere era *persăcul* (dulap) din lemn de fag, făcut cu toporul, neornamentat sau cu ornamente crestate, confecționat la Bucova. El se procura în schimbul porumbului. În „persăc” se țineau blidele de lemn făcute tot la Bucova. Erau blide de lemn mari care se puneau la mijlocul mesei și din care mânca toată familia. Erau și *tănere* (farfurii) mai mici. Masa mică, pătrată, cu 4-5 scăunele de aceeași formă, din lemn de fag, era nelipsită. Lada cu făina de mălai servea uneori și pentru păstrat alimente: oale cu lapte, brânză

²⁶² Informație furnizată de doamna Opruț Persida – 76 ani – Voislova – Nr. 112, pentru care îi mulțumesc pe această cale.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

etc. *Șofeiul* (vas de lemn pentru ținut apa) stătea pe o bancă din lemn cu stâlpi bătuți în pământ, care la suprafață se înălțau la circa 50 cm. „Șofeiul” era rotund cu două toarte cu găuri și două cercuri de fier. Era ornamentat cu flori făcute cu fierul roșu, pirogravat²⁶³. Erau aduse de moșii din Brad. „Șofeiul” cu apă se aducea pe cap, sub el se puneau *oblamnic*, o cârpă folosită și la dus *cotorițale* (coșul). *Țăstul* de tuci, rotund cu mâner de prins (*căldărușă*) era fabricat la Ruschița și se găsea în apropierea vetrei, iar oalele de lut de diferite mărimi erau atârinate, „agățate”, la grindă, de cuie din fier țigănești sau de lemn de fag. *Culpătoriul* de pus „coleașa”, confecționat din lemn, avea coadă cu gaură prin care se trecea ața cu ajutorul căreia se atârna în cui la grindă. *Mestălnicul* (instrumentul cu care se amesteca făina când se prepara mămăliga) era din aceeași esență de lemn de fag ca și „culpătoriul”. Aproape de vatră se păstra troaca din lemn de fag pentru făcut mălai.

Bădâniul și *mâtca* (putinei de ales unt) se aflau în această încăpere. „Mâtca” avea găuri pe ea și coadă, de care se ținea când alegea untul. „Bădâniul” era înalt de 60-70 cm, având 15 cm diametrul. Se puneau în el laptele acrit și după ce se bătea cu „mâtca” se alegea untul. Ceea ce rămânea *zară* (lapte bătut), se mânca cu mămăligă sau mălai, după mâncăruri de legume. Pe perete se afla câte un *cunieri* de lemn, de el atârneau *ghisaji* (desagii). Atât mobilierul cât și obiectele de uz care se aflau în această încăpere deserveau din punct de vedere funcțional preparării hranei, păstratului și servitului ei.

În podul de deasupra căldării, a focului, se puneau și *targa* pe care se uscau fructele sau *poamele* și *slăina* la afumat. Prepararea hranei se făcea la vatra focului. Cele mai cunoscute mâncăruri erau *crumpei cu dzamă*, varză acră și dulce – *curechiul*, *mălaiul*, *pesmetul* (magiun), „coleașa”, pâinea, *păsulă* (fasolea), cartofii, slămina etc. Porcul tăiat, după ce se afuma în pod, se păstra în *troace* de lemn, sub pat, sau în cămară. Mălaiul și pâinea se coceau pe vatra focului. După ce focul ardea suficient, jarul se dădea la o parte, iar pe vatra încălzită se puneau frunze de hrean și de varză. Peste acestea se așeza mălaiul sau pâinea. Deasupra se puneau „țăstul” de tuci, iar pe el jarul. La foc se lăsa 1-2 ore. Voislovenii cultivând mai mult porumb, hrana se baza pe mămăligă, mălai și turtă din făină de porumb și mai rar din secară sau grâu. Legumele crude se foloseau puțin. Fructele se mâncau proaspete ori sub formă de poame uscate: prune, mere și pere. În sărbători se mâncau plăcinte cu mere, nuci, mac, tăfăragă, etc și colac (cozonac). O mâncare tradițională, mai ales la pomeni, era păsatul cu lapte (*uruială de porumb fiartă*). După cel de-al doilea Război Mondial în mare parte se desființează vetrele de gătit mâncarea, care acum se face în bucătării de vară pe mașini de gătit sau, iarna chiar în camerele de locuit.

În prezent alimentația locuitorilor este bună. Mălaiul, turta, mămăliga ce s-a consumat cu 20-30 de ani în urmă se pregătesc în prezent doar de poftă la anumite mâncăruri. În pregătirea alimentelor se resimte azi influența orașului, dar persistă și mâncărurile tradiționale specifice satului și moștenite de la bătrâni. Deși în prezent au dispărut în mare parte vasele de lut, lingurile de lemn și multe obiceiuri în ale mâncării, urmărind felul de gătit al mâncărurilor observăm că ele s-au transmis de la mamă la fiică aproape cu aceleași meniuri din trecut și cu aceeași artă de gătit.

Feluri de mâncare ce s-au gătit și se mai gătesc în satul Voislova:

Mâncare ge crumpei (cartofi)

- Crumpei cu zamă;
- Crumpei fripiți (cartofi prăjiți);
- Păpricaș ge crumpei;
- Crumpei copti cu brânză;
- Fălii ge crumpei în dubă;
- Crumpei fierți;

²⁶³ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 73.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- Crumpei fleciți (piure);
- Carne ge miel cu crumpei;
- Tocană ge crumpei cu carne.

Mâncare ge păsulă (fasole)

- Ciorbă ge păsulă;
- Păsulă slăită (iahnie);
- Păsulă cu costiță ge porc sau cârnați.

Mâncare ge curechi (varză)

- Ciorbă ge curechi;
- Curechi cu slăină și sângerese;
- Curechi cu carne ge oaie;
- Curechi fript;
- Sarme cu curechi.

Alte mâncăruri ce să măi fac în sat

- Zupă cu tăiței;
- Zupă ge horiz (orez);
- Mâncare ge horiz cu carne (pilaf);
- Horiz cu lapce;
- Gălușce cu brânză (doape);
- Cîr cu lapce sau brânză;
- Gălușce cu prune;
- Scoverzi (clătite) și plăcînți (plăcinte cu brânză).

În zilele noastre, rar, când bătrânii mai mănâncă *chisăliță ge prună* (must din restul de borhot de prună, după fierbere la cazan sau *ceagăr* cu mămăligă), răceală cu brânză (mălai cu apă caldă și brânză), pesmet (marmeladă), etc. După anul 1950 lista mâncărilor se îmbogățește în timp, cu noi preparate, importate din mediul orășenesc. De exemplu *plăcintele - prăjiturile* au evoluat mult în ultimul timp. Înainte de 1920, gospodinele satului nostru, făceau:

- *Plăcintă în pielea goală* (din făină de mălai cu brânză);
- *Plăcintuță cu brânză* (gogoși cu brânză);
- *Pupi* (gogoși);
- *Scoverzi* (clătite);
- etc.

Pot spune că acum gospodinele noastre, sunt foarte pricepute atât în prepararea unor mâncăruri, dar mai ales în prepararea prăjiturilor, putând concura cu cele mai iscusite gospodine atât de pe valea Bistrei cât și din întreg Banatul. De asemeni, modul de servire al mâncării este civilizată, curat, după toate regulile zilelor noastre. Nu se mai mănâncă din același *blid* toată familia ca și acum câțva timp, ci fiecare din farfuria lui, fiecare familie deținând veselă și tacâmuri de lux. Atât mâncarea, modul de servire al acesteia dar și ospitalitatea la voisloveni sunt ireproșabile.

Podul casei de dormit la locuința cu două încăperi servea și de cămară. În el se țineau cocenii, iar în lăzi mari făina de grâu, de porumb, sau fasolea cu vrej cu tot. Tot în pod se țineau și diferite obiecte folosite în industria casnică textilă: furca de tors, pieptenii, urzitorii, rășchitorii, *vârcealniță* (de adunat *motchă*), *răsuca*, *sucala*. *Pârlăul* (știubeiul) - folosit la *pârluit* cu cenușă și apă fiartă cămășile și *măσαιul* (ștergarul) de cânepă, era „mașina de spălat” din acea perioadă și se ținea în șopru. Din încăperea unde se prepara hrana, se trecea în „sobă” prin ușa de lemn situată pe același perete cu gura focului. Această încăpere avea lungimea de 4,5 m și lățimea 5 m, egală ca dimensiune cu vatra focului. Podul era de lemn, iar podeaua (vatra) de pământ bătut sau mai

târziu din *pongeale* (scânduri) de lemn. La grinda de lemn, în casa de dormit, se puneau busuioc, o floare „sfântă”, care păzește casa și „aduce noroc”. De asemenea, se puneau și câte un mășai ca să înfrumusețeze interiorul. Pe perețele de la stradă, opus ușii, se aflau cele două geamuri egale ca mărime, cu dimensiuni de 1,32 m x 1,11 m, protejate în exterior cu obloane sau „cătrefe” (denumite local). Distanța dintre ele era de 61 cm. Pe perețele lateral din curtea interioară, se afla al treilea geam, cam la capătul patului în direcția lăzii de lemn cu *țoale*. Paturile erau dispuse paralel cu lungul pereților, de obicei în număr de două, însă în funcție de numărul membrilor familiei puteau fi 3 – 4, erau confecționate din lemn de cireș sau brad, lungi de 1,92 m și late de 1 m. La capete aveau „răstălăniță” (scândură) înaltă de 68 cm. La fiecare pat se afla câte o bancă sau *laviță* de aceeași lungime cu patul – 1,92 m și lată de 35-50 cm. Scaunele erau cu picioare de lemn și aveau „răstălăniță”. Pentru urcatul în pat se foloseau scaune, iar „răstălănița” nu dădea voie să cadă *pricoița* (pătura) de lână, cu care se acopereau noaptea. Patul se fixa cu câte un capăt la perețele cu geamuri de la stradă și era *înfundat* cu scânduri de lemn. La capătul patului se afla lada de lemn *cu pui* (ornamente crestate). Aceasta avea picioare de lemn și capacul drept. În ladă se păstrau „țoalele” de sărbătoare: *duruț, șuba albă, cojoace, mășai, pricoițe, poneve*, etc.

Prăjinile lungi cât perețele se fixau deasupra patului, prinse de grindă cu cârlige de fier, iar cea mică de 3 m, era deasupra sobei, folosind la uscat „țoalele de port” (de lucru). Prăjina era răspândită pe întreg teritoriul țării noastre și prin faptul că se găsește la tipurile cele mai arhaice de locuință, ea poate fi considerată ca element de veche tradiție²⁶⁴. Patul ca mobilier cu formă specială apare mai târziu în locuința țărănească, în secolul al XIX-lea și derivă în cele mai multe cazuri din patul fix sau lavița tradițională.

Masa mare cu *ladă* (sertar), denumit *puiul mesei* sau *puiul* era de formă dreptunghiulară, avea picioare de lemn și se puneau între geamuri, lângă perete, în așa fel încât să rămână o distanță între masă și pat „să să poată trece, ca să să vadă pă fereastă”.

Masa era acoperită cu „mășai numai când venea preotul la sărbători”. Deasupra mesei era oglinda, 40 x 50 cm, agățată într-un cui în perete, iar deasupra oglinzii, ca decor, se afla un mășai de cânepă cu dungi roșii, albe, negre. Culoarea neagră se scotea din scoarță de arin și *cărăboi* (piatră vânăță). Icoanele se aflau pe tot perețele cu geamuri. În afară de icoane, pe perete se puneau *potreale* (fotografii de familie cu rame).

5.1.3. Textile de interior

Interiorul acesta arhaic era sărac în țesături de interior, ele deservind doar funcția utilitară a locuinței. *Strujacul* (salteaua) era confecționat din țesătură de cânepă în patru ițe, în care se puneau *ghijă ge cucuruz* (pănușă); peste strujac se așternea o *poneavă* de cânepă (cearșaf), iar pentru acoperit noaptea se folosea *pricoiță* (pătura), din lână albă țesută în patru ițe cu dungi negre făcute cu lână vopsită cu anin și „cărăboi”. Se făcea din trei lați de țesătură trase la *văiagă*. Pricoițele se *învăigau* la puiă la Mal, sau Bucova unde era apa curată. La sărbători mari, în unele case înstărite, paturile se acopereau cu covoare țesute din lână și bumbac, din două foi cusute la mijloc, ornamentate cu alesături – motiv „riate și brâuri” – pătrate sau romboidale. La capete aveau brâu tricolor. Aceste covoare se țesau la Bucova și Băuțar acum 60 de ani.

Covoarele artistic realizate, ornamentate cu motiv *coțche pătrate*, adică romburi dințate, *roace*, cu brâuri pe margine, roate și cu *ciocoți* aveau o cromatică vie, predominând culorile *piersășiu* (portocaliu), *foacă* (roz deschis), albastru *bâl* (deschis), verde, galben, alb pe fond negru. Pernele erau din același material cu „strujacul”. La locuințele mai vechi ele lipseau cu

²⁶⁴ *Ibidem* – p. 75.

desăvârșire. Pe prăjinile de deasupra patului, la sărbători mari, sau când veneau pețitori la fete, se agățau „toalele” bune: cojoace, cămeși, șube, duruț, măsaie, pricoițe. În funcție de numărul acestora se aprecia și starea socială a proprietarului.

Interiorul casei țărănești a avut o funcție dublă, practică și decorativă, și apare ca o entitate de sine stătătoare în complexul manifestărilor artistice și culturale ale poporului român.

5.2. Portul popular din Voislova încadrat în Banatul de munte și Banatul de graniță

Descriind satul bănățean²⁶⁵, luat sub toate aspectele, Lucian Blaga arată că aici „dai la fiecare pas peste izvoarele unei imaginații în abundentă izbucnire; aici, în șes sau la munte, mai aproape sau mai departe de oraș ai prilejul excepțional de a asista la o prodigioasă „generație spontanee” de farmec: în cântec, în joc, în vers, în port, în obiceiuri și în vertiginoasa dialectică a graiului însuși”.

Pornind de la acest citat ne vom opri asupra costumului popular din zona de responsabilitate a fostului Regiment de Graniță Româno-Bănățean nr. 13, pentru a-l descrie și pentru a evidenția afinitatea intelectualilor din graniță și apoi a urmașilor acestora față de portul bănățean. O trăsătură caracteristică din punct de vedere social, pe teritoriul militarizat al Banatului, a fost aceea că aici existau doar cadre militare – ofițeri și subofițeri – și țărani care periodic erau chemați sub arme pentru instruire și serviciul la cordon. Una din îndatoririle ofițerilor prezenți în comunele grănicerești erau vizitele la domiciliul țăranilor grăniceri pentru a verifica modul cum se aplică în casă ordinele primite, felul în care se aplică și se respectă condițiile de igienă și alte probleme de interes civil sau militar²⁶⁶. Se păstra deci o legătură firească și permanentă între ofițeri sau subofițeri și masa de țărani grăniceri, înțelegând prin aceasta și femeile care din foarte multe puncte de vedere aveau aceeași subordonare ca și bărbații lor.

În afară de aceste relații care aveau un caracter pur militar, de serviciu, existau și relații afective, deoarece marea majoritate a cadrelor militare prezente în comunele grănicerești au fost din aceeași localitate sau din comunele grănicerești învecinate, având aceleași aspirații cu cei din subordinea lor. Se știe faptul că în graniță, femeia, prin legile militare, a fost obligată să creeze o adevărată industrie casnică pentru confecționarea echipamentului grănicerilor din comunionul de casă²⁶⁷. Dar aceasta nu înseamnă că uniformizarea costumului militar ar fi avut influențe directe asupra gustului artistic în confecționarea costumului popular feminin și chiar al bărbaților. Femeia a fost aceea care, cu mâinile ei harnice și cu imaginația ei bogată, a creat frumosul. Dacă poeții și prozatorii mânuiesc cu măiestrie condeiul pentru a descrie mediul ce-l înconjurau în cuvinte alese, dacă pictorul mânuiește penelul pentru a immortaliza imagini pe pânză evidențiind astfel puterea lor de selecție în alegerea frumosului, țărancă, asemenea poezilor și pictorilor, a selectat frumosul și l-a cusut pe cămăși îmbinând armonios ornamentul geometric cu cel floral, într-o gamă cromatică deosebit de frumoasă și de atrăgătoare. Dar costumul popular al țăranilor

²⁶⁵ *Idem* – p. 76.

²⁶⁶ LIVIU GROZA – *Justiția militară austriacă și pedepsele ce se aplicau soldaților în cadrul regimentului de grăniceri*, Ed. Banatica, Reșița, vol. VI, 1981, p. 258.

²⁶⁷ LIVIU GROZA – *Uniforma grănicerească. Studii și Comunicări de Etnografie și Istorie*, vol. III., Caransebeș, 1979, p. 249 – 255.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

grăniceri nu trebuie privit doar ca un rezultat al gustului artistic al femeii bănățene, ci trebuie privit și din punct de vedere al unei moșteniri, a păstrării unei tradiții, el fiind o continuitate atât a gustului artistic cât și al obiceiurilor luate sub toate aspectele, obiceiuri ce marcau cele mai însemnate momente ale familiei românești sau ale credinței lor creștin-ortodoxe. Toate acestea nu erau caracteristici zonale, ci se manifestau în tot spațiul carpato-dunăreano-pontic locuit de români. Frumosul în satul grăniceresc nu se manifesta numai în arta țesutului, ci se întâlnea la tot pasul în modul de a-și organiza și împodobi casa, cântecul și jocul ce își avea rădăcini adânci în lumea daco-romană și romană de început²⁶⁸. Desființarea regimentului grăniceresc și semnarea pactului dualist a dus la adâncirea contradicțiilor etnice și naționale, acestea determinându-i pe foștii grăniceri bănățeni să se apropie și mai mult de spiritualitatea românească a țăranilor din Banat determinându-i să îndrăgească și mai mult costumul popular și obiceiurile cu care s-au născut și crescut. Cu orice prilej ofițerii născuți în comunele Regimentului Româno-Bănățean nr. 13 nu ezitau să se îmbrace atât ei cât și soțiile lor în costume populare din Banat: Moise Groza și soția Elena, Ioan Drăgălina, Elisei Drăgălina, Dimitrie Biju, Constantin Barcianu, Ioan Secoșan, George Dicu, George Ianculescu, Vasile Olaru, Amalia Moacă, Elisa Drăgălina, Maria Biju, Ana Velovan.

La 17 februarie 1891 s-a deschis în Caransebeș o expoziție etnografică, organizată de Ana Velovan, care relatează în deschidere²⁶⁹: „femeia trebuie să grijească de rostul casei, de lucrul câmpului alături de bărbatul ei, apoi la îmbrăcămintea familiei, dar nu așa ca să capeți pânza de-a gata, ci ea începea de la semănatul cânepei și al inului, ea culegea aceste plante, ea le murează, le meliță, ea piaptână fuiorul, ea toarce pânza și numai după aceea își implântă foarfecele în ea și croiește îmbrăcămintea pentru toți cei din casă. Și după ce a terminat cusătura pentru toată familia, după atâta amar de lucru mai are timp și pentru lux, pentru înfrumusețarea îmbrăcămintei sale cu acele forme mândre, ele fiind originea propriului ei geniu”.

În cuvinte puține, dar bine chibzuite, Ana Velovan, soția marelui pedagog, a trecut în revistă întreg procesul tehnologic ce se desfășura în gospodăria țărănească pentru a ajunge la măiestrie. Vigoarea și diversitatea culturii populare din zona Caransebeșului se manifestă în satele de pe valea Bistrei superioară cu interferențe ardelenesti la Băuțar și Marga, reprezentând costumul bănățean de munte. Încadrându-se în tipul de costum cu două *cătrânță*, portul tradițional al femeilor se individualizează prin opregul cu ciucuri în locul *cătrânței* de la spate și *ceapsa* purtată după căsătorie, devenită azi podoabă pe cap. Șirul podoabelor femeiești se completează cu „salbele ge galbeni” purtate în sărbători. Specific pentru valea Bistrei este *cătrânța*, *pecicul* țesut de la *opreg* și *ceapța* frumos ornamentate din țesătură și cu acul, ca și pieptarul „cu roți” și cu motivul lunii. Ornamentica bogată a portului de sărbătoare este pusă în valoare de o coloristică vie și nuanțată. *Șiupagu* decorat cu culori închise, pe mâneci și piept, asigură echilibru în coloritul îmbrăcămintei femeilor.

Costumul bărbătesc se remarcă prin discreția lucrăturii, în alb sau colorată mărunț la mâneci și guler, cu *laibăr* negru, albastru sau *sur* (gri), în zonele de munte, și alb, decorat cu *șăneoare*, în valea Carașului. Se menționează în particular *cășiula* (clăbățul) din valea Bistrei, descifrabil în portul dacilor de pe Columna lui Traian.

Monumentalitatea portului popular este sporită de *șubele* albe (uneori sure), ornamentate discret cu *șăneor* negru, precum și *obielele* (opincile) cu colțul întors, purtate iarna.

²⁶⁸ LIVIU GROZA – *Contribuții la cunoașterea culturii grănicerilor bănățeni*, Fundația Europeană Drăgan, Lugoj, 1993, p. 134.

²⁶⁹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 78.

5.2.1. Portul popular - găteala la fete, femei și bărbați în Voislova

Portul popular al voislovenilor a făcut și face parte din portul național românesc specific omului de la țară. Privitor la Banat, majoritatea cercetătorilor care s-au preocupat cu studiul portului popular românesc, acceptă în lucrările lor că *Ceapsa*, *Conciul și Opregul* sunt piesele de port definitorii ale acestei zone etnografice. Costumul tradițional din această zonă se mai poartă doar la ocazii (rugă sau sărbători mari), fiind pe cale de dispariție, găsindu-se mai ales în lăzi de zestre, la bătrâni. Portul popular din zona valea Bistrei reprezintă tipul de costum specific zonei muntoase a Banatului, asemănător cu cel din Clisura Dunării și zona Almăjului.

Costumul tradițional femeiesc și bărbătesc din această zonă, de o mare valoare artistică și documentară, impresionează prin numărul mare de piese ce-l alcătuiesc și prin ornamentele cu care sunt împodobite piesele de port. Prezentând costumul femeiesc din această zonă, fără a insista asupra deosebitei atenții pe care o acordă omul podoabei capilare în sine, fie în scop estetic, fie în a marca apartenența sa unei anume colectivități sau, mai târziu în istorie, unei clase sociale, ne vom referi direct la aspectele locale privind cofura, în general și piesele de găteala capului la femeile măritate, în special. Unele legi străvechi, uitate, privitoare la anumite maniere de găteală a capului, s-au păstrat doar prin tradiție până în zilele noastre, fără a fi impuse, devenind „obicei” sau „așa am pomenit” cum spun femeile în vârstă „gin sat”.

Fetele tinere până la căsătorie se pieptăneau cu „cică lată pe cârcă” (spate) în vale, adică cozi împletite în multe *cicuțe* (codițe) de păr, încât *chica* era lată ca o „breșire, cât era părul de lung”. Alteori se făceau două *cici* legate „pă cârcă” cu *primburi* (panglici). Pe frunte și la urechi părul era făcut *cocor* (colțuri) împletit cu cleștele de păr (*drotul*), iar pe frunte ca podoabă purtau *lacițe* de mărgelă sau *bechițe* formate din 3-4 rânduri de monede, fiecare rând fiind format din aproximativ 20 de bănuți de argint sau aur (care aveau). La urechi se purtau flori de sezon (mușcate, gladiole) sau *tremuriși* (spirale de sârmă aurite), pe timp de iarnă se foloseau flori artificiale colorate intens în diferite culori. Iarna fetele se legau la *gușă* (sub bărbie) cu *cârpă* (batic) confecționată din diferite materiale și culori cât mai vii²⁷⁰. „La joc ne piepcenam cu *moț* – *cici* mulce împlecice *colac la ceafă* sau la urechi, ca nișce *pițărâi*, care aveam păr bogat, făceam mulce *cicuțe* împlecice și le legam frumos cu ață sau cu *primburi* colorace”.

În ziua nunții miresele *cinărele* se pieptăneau cu *cică lată*, iar la ureche împleteau *cormi*. *Cormii* se făceau din lână împletită în „trei cogițe” (codițe) și îmbrăcați în material, „cârpă neagră”; dispuși lateral, două cozi „învalite în cârpă neagră care se împleteau colac la ureche sau la spate, prinși cu *arnoale* (agrafe) sau ace cu bold colorat, uneori cu ață cusută cu *andreaua*, iar peste ei, în vârful capului se puneau *ceapsa*. Era obiceiul ca miresele să li se pună *cormi* în cap, cu *chica* la ureche de către soacre, dacă ele știau să-i împletească; dacă nu, lua altă femeie care se pricepea la această împletitură. Peste *cormi* puneau o *cârpă* de mătase sau de *bircă* (lână), cu *ciocoști* (franșuri) care era în vale pă cârcă” și care la spate cădea în trei colțuri.

O altă piesă de acoperire a capului care cunoaște forme ornamentale și o cromatică foarte variată este *cârpa*. Cea de culoare roșie, „cu șiocoț”, se purta în sărbători de tinerele neveste căci fetele obișnuite nu-și acopereau capul cu cârpă. Cârpele negre acopereau pieptănătura femeilor înaintate în vârstă sau a celor care purtau doliu. Cârpa mai servește în valea Bistrei – Voislova și ca element de recuzită. La steagul de nuntă se pun două cârpe sau mai multe roșii iar mireasa poartă în mână, la fel o cârpă roșie cu șiocoț. Cârpa avea pe ea toate formele de flori cusute cu mâna. Peste aceasta, fixau *cununa* cu flori naturale, iar pe frunte *bechița*, o salbă cu monede, ce

²⁷⁰ Mulțumim pe această cale doamnei Opruț Persida – 76 ani – Voislova – Nr. 112.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

erau de la frunte până în creștetul capului. *Lățitarul* de mărgelă lat și frumos se folosea la frunte uneori înlocuind *bechița*, care se purta mai mult în timpul cât a existat Imperiul Austro-Ungar²⁷¹. La nuntă nănașa o *învălea* și peste cârpa ce o avea pe cap, îi puneă prima dată *cepțuica*. Cepțuicile bătrânești erau de formă triunghiulară, cele mai noi erau dreptunghiulare sau rotunde. *Cepțuica* dreptunghiulară era compusă din *șenilă* și *fund* – cepțuicile nu se mai poartă de aproximativ 40 de ani, iar ceapța triunghiulară de aproximativ 70 de ani. Înainte de 1920 se puneă *ceapța*, care era țesută cu *bircă* de diverse culori pe care erau prinse mărgelă. După 1920, locul cepții și al cormilor este luat de pieptănătura cu *conci*, un cerc de sârmă învelit în pânză ce se purta pe creștetul capului și care se folosea prima dată după cununie, la nuntă. Pe cerc se puneă *cârpa* care atârna pe spate. După 1935, este înlocuită pieptănătura cu cerc, cu cea numită pieptănătura cu *fundu*, o influență venită din pusta bănățeană care s-a purtat până prin 1965. *Fundu* era confecționat din carton îmbrăcat în mătase cusută cu flori și bănuți. În general, în zilele de lucru, femeile se legau pe cap cu baticuri de pânză în diverse culori, iar iarna cu cârpe groase de lână²⁷².

5.2.1.1. Cepțuica

Șiepțuica sau *fundu* este cunoscută în pusta bănățeană ca o variantă mai nouă a cepsei, care s-a purtat ca acoperământ al capului acum câțiva zeci de ani. Spre deosebire de ceapsă aici apare ca modalitate nouă în înfrumusețare: motivul decupat direct din material și aplicat pe șiepțuică prin lipire²⁷³. Era confecționată din mătase, crepsaten sau bumbac, cusută cu bircă (lână de târg) și mărgelă printre fire „în șinioare”. Se împodobeă cu *lățitare* de bănuți (care se prindeau pe lângă ceapță). Erau un fel de „tremurici” din metal de mărimea unei monede, care se prindeau *roată* cu bolduri în ceapță. Tremuricii erau galbeni pe margini, apoi albastru și roșu la mijloc. După nuntă, nevestele purtau pe cap cepțuica fără cârpă, împreună se purtau doar la nuntă. Nevestele se legau cu cârpa de mătase vara și cu cârpa de lână iarna. La „învălitul miresei” și după aceea nu se cuprindea însă totdeauna părul în întregime și pentru a se întregi coafura, pe lângă „cicile învălice” astfel, se împletesc în unele zone și câte una sau mai multe *cici* mai mici, de la tâmple peste urechi, cunoscute sub diverse denumiri. Tot așa, se lasă niște șuvițe mai scurte la baza tâmplelor în fața urechilor *cocori* sau pe frunte de forma bretonului „cocori pă frunce”, ori *cupe* (bucle) făcute cu o soluție de apă cu zahăr, iar în Voislova, la urechi se puneau două *primburi* care atârnav în jos pe piept, una albă, iar alta roșie. Coafura în această formă este cunoscută și practică larg și în zonele etnografice vecine Banatului de șes, locuite atât de români, cât și de alte naționalități²⁷⁴. Coafura „cu cormi” folosită pentru „învălitul miresei” pe valea Bistrei, respectiv la Voislova, este denumită diferit în alte zone ale Banatului: „cu pleceri, dârlogi, cârligi, scofârțe” – în Almăj; „cu conci” – în zona Oravița și Câmpia Timișeană (Șesul Bănățean), sau „cu cerc”. Dar termenii folosiți reflectă același lucru, respectiv atât suportul coafurii, cât și coafura propriu-zisă, care era învelită de o băsmăluță triunghiulară, numită „cârpă de conci” sau cepțuică, cum am văzut mai sus. În forma cea mai veche, cicile cusute pe conci se înveleau cu o basma mică albă, în „trei colțuri” (triunghiulară), „cârpa de conci”, iar peste conci și tot capul se îmbrobodeă cu o altă basma mai mare legată pe sub bărbie sau la ceafă pe sub conci, legată „peste colț” în Voislova, numită *cârpă*. Ținând seama de istoria zbuciumată a Banatului, stăpânit de turci între secolele XVI – XVIII, timp de peste 100 de ani, și apoi de

²⁷¹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 80.

²⁷² *Ibidem* – p. 82.

²⁷³ AURELIA JOMPAN, DUMITRU JOMPAN – *op. cit.*, p. 27.

²⁷⁴ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 83.

austrieci și maghiari, până după sfârșitul secolului al XIX – lea, Banatul a fost împărțit într-o zonă înaltă spre est și una joasă spre vest, favorizând păstrarea elementului autohton la deal și munte, spre deosebire de șesul preferat de alte naționalități, care au influențat mai mult sau mai puțin portul popular din această zonă.

În privința gâtului capului, Banatul se împarte în două zone etnografice mari și specifice, delimitate după o linie orientată în direcția N-S, urmând aproximativ limita dintre relieful înalt spre est, valea Timișului și șesul bănățean situat spre vest – valea Begăi.

5.2.1.2. Ceapsa

Piesă definitorie pentru portul popular al bănățenilor, ca și opregul, ceapsa este un element vestimentar caracteristic pentru portul popular din Banat, determinând laolaltă cu acesta un tip aparte de îmbrăcăminte: „costumul cu ceapsă și opreg”. Specificitatea obiectului duce și la încadrarea pîntănăturii femeilor din subzona văii Bistrei în categoria de găteală „cu bonetă”, mod de aranjare a părului care conferă un spor de frumusețe și strălucire portului popular de aici²⁷⁵. Aria de răspândire a cepsei: Moldova de nord, Maramureș, Țara Crișurilor, Țara Hațegului, Banatul (mai cu seamă partea muntoasă). Acest lucru îl datorăm acelor care au întreprins studii de etnografie în acest sens. Delimitat astfel, în zona piemontală este specifică *ceapsa*, o piesă străveche românească, din pânză frumos ornamentată în cusături policrome cu anumite variante de croi și formă. Ea este răspândită în toate satele așezate pe văile râurilor: Bistra, pe cursul superior al Timișului, pe Mehadica, pe Nera în bazinul Bozovici (mai puțin pe Valea Carașului).

În zona de munte ceapsa a continuat să se poarte nealterat din cele mai vechi timpuri până aproximativ după Primul Război Mondial (1918), iar de atunci, încetul cu încetul, odată cu stingerea vechilor generații, s-a pierdut și portul cepsei. Azi portul cepsei este o raritate, întâlnind-o doar la ansamblurile artistice.

În zona de șes a Banatului, mai precis în satele așezate în lunca Begăi, începând de la Făget până la granița cu Iugoslavia, și de la Găvojdia spre SV în șesul bănățean, în lunca inferioară a Timișului, în Câmpia Lugoșului, portul cepsei a fost abandonat cu o generație în urma celor de la munte (aproximativ 180 de ani) și înlocuită cu piesa cunoscută azi conci, cunoscut cu diferitele lui variante: „conci cu bani”, „conci cu găitan”, „cealma”, „tulbentul”, apărute la începutul secolului al XIX – lea, aproximativ 1820-1830, sub influență orientală și sud-dunăreană.

Ceapsa triunghiulară cu obadă

Coborând pe cursul mijlociu al Timișului după Slatina-Timiș spre Caransebeș cu limita maximă Sălbăgel, pătrunzând și pe gura văii Bistra la Ciuta, Iaz și Obreja, este specifică ceapsa triunghiulară cu toate trei laturile răsfărânte numite *obadă*. Aceasta este croită din două bucăți *obada* și *fundul cepsei*. Obada este formată din două segmente în formă de galon. Unul lung care înconjoară laturile triunghiului de pe fundul cepsei până la vârful inferior, al doilea segment este mai scurt și se intercalează între capetele obezii spre vârful inferior al triunghiului, formând fundul, complet ornamentat, ca și obada. Părțile componente ale cepsei se încheie între ele printr-o cusătură numită *plencică* în formă de cruciulițe înlănțuite (feston dublu).

Pe valea Bistrei, motivele ornamentale se realizează prin alesătură în război în patru ițe. În cele mai multe cazuri însă, se lucrau cu acul cusături în tehnica numită „pui pe fir” și se lucra și

²⁷⁵ AURELIA JOMPAN, DUMITRU JOMPAN – *op.cit.*, p. 27.

pe dos ca alesătura în război. Motivele ornamentale sunt în general geometrice ca și cele de Almăj, se deosebesc însă de acestea prin mărimea lor, folosindu-se romburi mari, flori cusute cu mărgelile lucrate în *gherghiu* cu bircă în diferite culori. Câmpul ornamental acoperă în întregime atât obada, cât și fundul ei. Cromatica folosită este predominantă de culoarea roșie în diferite nuanțe și foarte rar folosindu-se culorile închise. Capsele de această formă se purtau aproximativ acum 80-100 de ani.

Primele decenii ale secolului al XX-lea marchează pătrunderea tot mai largă a produselor textile industriale în confecționarea unor piese de port popular. Astfel, se explică apariția catifelei (*somot*) în confecționarea capsei din jurul Caransebeșului. „Ceapsa gin somot” se ornamează cu motive florale prin cusătură în tehnica „pă gros” cu contururi subliniate prin broderia de mătase cu mărgelile multicolore și *bănuși* (paiete), sublinierea conturilor numindu-se „cusătură acolită” (satele Ciuta, Obreja, Iaz). Ceapsa triunghiulară cu obadă specifică ieșirii din valea Bistrei a pătruns până înspre limita de sus a văii Bistrei, intercalând astfel zona centrală, unde este specifică ceapsa cu fundul dreptunghiular. Ceapsa triunghiulară cu obadă se purta pe ceafă pe un suport din trei vâlătuci din lână toarsă și răsucită și înveliți în pânză subțire neagră numiți *cormi*. Părul despărțit „cu cărare la mijloc”, se împletea în două *cici* care la „învălitul miresei” se coseau cu andreaua pe cormi. Fixată cu ace cu gămălie din metal sau sticlă, ceapsa se lega peste frunte cu o panglică neagră sau curelușe din piele, numite *mâțe*. În zilele festive panglica se împodobește cu monede de argint sau aur, la cele bogate *gălbeniori* și metal comun poleit, la cele mai puțin înstărite. Din extravagantă, unele purtătoare suplimentau arbitrar portul capsei, adăugând tot felul de flori artificiale, panglici etc.²⁷⁶.

La începutul secolului al XX – lea, datorită conjuncturilor economice date, locuitorii văii Bistrei își intensifică legăturile de schimburi economice fructe-cereale cu șesul bănățean, fapt care facilitează împrumutul unor piese de port popular specifice șesului. Mai mult, prin dezvoltarea centrului industrial Oțelu-Roșu (Ferdinand), cu o populație eterogenă, apar elemente noi în portul popular. În locul capsei a fost introdus *conciul* format dintr-o bucată dreptunghiulară de mătase, glot, catifea, cusută pe una din laturile mari cu motive florale în fir sau mătase și având în margine un volănaș creț aplicat din alt material, de obicei roz. A doua parte a *conciului* era panglica cu care se prindea piesa *conci* pe coafura *conci*. Panglica era lucrată din același material și ornamentată la fel. Cocul de păr era învelit cu *conciul*, volănașele venind deasupra frunții, iar panglica încheind legătura *conciului* pe ceafă. În Voislova, acesta se numea *cepțuică* sau *fund*, purtându-se prin 1950, îndeosebi la sărbători.

Ceapsa dreptunghiulară cu obadă

Deosebindu-se ca formă de capsele triunghiulare descrise înainte, această *ceapsă* se purta în satele situate pe versanții nordici și vestici ai Muntelui Mic, pe malul stâng al Bistrei, începând din Marga până la Glimboca și Var, continuându-se spre est pe râurile Sebeș și Bolvașnița, afluenți ai Timișului, interferându-se cu portul capsei triunghiulare cu obadă. Croită din două bucăți ornamentale cu broderie colorată, ambele de formă dreptunghiulară, una mai mică (fundul) și una mai lungă (7x45 cm) care împrejmuiește perpendicular fundul capsei, constituind „obada” (bordura). Părțile componente sunt ornamentate prin broderie cu motive geometrice pe întreaga suprafață și se assemblează ca și capsele triunghiulare cu obadă, printr-o cheie (plencică).

Ornamentația tradițională este cea geometrică, constituită din combinații, cu preponderență romburi, care aici se numesc *roși*, contrar formei lor lineare, asortându-se cu „pieptarele de Hațeg”, care pătrund la noi spre sfârșitul secolului al XIX-lea, având cromatica în nuanțe tari de roșu, alături de galben, albastru, verde etc. Broderiile de acest fel se lucrau „în

²⁷⁶ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 87.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

gherghef” cu sublinierea contururilor *îngrăgitură* cu mărgele și fir metalic, întâlnite și pe oprege. Pieptănătura era cu *cormi* confecționați din lână răsucită, învelită cu pânză neagră, pe care se înveleau două cozi îngroșate deasupra urechilor spre creștet. Pe acest suport se așeza ceapsa transversal pe creștet. Trebuie reținut faptul că motivele geometrice au în general un conținut simbolic, semnificația lor pierzându-se însă. Pieptănatul cu dârlogi se completează cu *perciuni* (cocori) și *dârlogei* (codițe mai mici răsucite). Dacă observăm ceapța dreptunghiulară, vedem că dacă în aparență forma triunghiulară pare schimbată, toate cepsesele de acest fel se împătură într-un anumit fel, în stare de repaus, încât schițează totuși un triunghi, care nu apare bine definit pe capul purtătoarei și el totuși există criptic.

Pe valea Bistrei, respectiv Voislova, după 1940, pieptănătura cu cormi a fost înlocuită cu „*Conciu*”, un cerc de sârmă „învăluit” într-o cârpă, ce se purta pe creștetul capului și care se folosea prima dată la nuntă. „*Cormii*” sau „*concii*” pe cap, erau semnul tradițional care indica faptul că mireasa a devenit femeie, ea nemaiputând umbla cu capul descoperit. La fel ca și cormii, „*cercul*” se punea prima dată pe cap la nuntă de către soacră sau „*nănașă*” (nașă) a doua zi, în cadrul unui ceremonial de sărbătoare, care mai păstrează reminiscențe ale unor rituri de fecunditate.

5.2.1.3. Costumul femeii

Latifa de mărgele se purta ca podoabă la gât. S-a mai întâlnit în Banat, în Transilvania și în Moldova, unde este denumită *zgardă* sau *gherdan*. În afară de *lacițe* se purtau ca podoabe și „*salbe ge galbeni*” (monede de aur mari sau mici – *cocoșei*), la cele mai înstărite. Banii aveau *torți* cu ajutorul cărora se prindeau pe „*plencica de somot*” (bucată, panglică de catifea). Salbele cu monede de aur au început a fi folosite din anul 1912.

Opregul este confecționat din lână și este de cele mai multe ori multicolor. Deasupra are un brâu care este țesut din lână și cusut cu lână și mătase de mai multe culori în context cu vârsta celei care o poartă. Cele tinere poartă culori deschise, iar cele mai în vârstă culori mai închise²⁷⁷. *Cătrânța* duce cu sine peste vreme tot peisajul coloristic al câmpului, ceea ce dovedește că femeile aveau gustul frumosului și darul de a eterniza natura.

Ciupagul era cămașa femeiască confecționată din pânză de cânepă țesută în casă – în vechime, bătută în *suveică* (*sufecată*, zicem în Voislova), adică se băteau două fire de bumbac și două de cânepă. Se croiau „două foi în piept și una în cârcă”. Două foi mânecile, iar dintr-o foaie care se tăia în două, se scoteau *clinii* – *lărgiturile*, care se puneau lateral. La mânecă în *cârcă* se cosea *broschița* de formă triunghiulară. Cămășile erau încrețite la gât „cu brățară” făcută cu mâna din pliuri, *pături* (cute), peste care se aplica gulerașul îngust. Mânecile aveau *pumnași*, adică *brățară* și *fodori* (cute), ca și gulerul. Ornamentația cămășii o constituie cusături frumoase, destul de complicate, aplicate pe piept și mâneci, sub formă geometrică, în culori tari, intense și somptuoase, negru, roșu, *rugin* (maro), iar mai târziu *vânăt* (albastru), galben și uneori verde. *Ciupagul* era ornamentat cu *stăle* pe guler sau cu *ulcele* (*crucițe*) executate în *șinioare* cu arnici (pășituri), în culori ruginiu (maron-roșcat), *vânăt* (albastru) și negru. Brățara la gură era executată cu *șanțălau* (zig-zag) sau „în colți” făcuți cu pășituri *dace*. Erau brățări cu ornamente geometrice, motiv „romburi bogate”. La gură se legau cu *cheutori* (ațe) ce au în capăt *boncioc* (ciucuri). *Poalele* sunt țesute ca și *șiupagul* din bumbac, în sau cânepă și au un chenar la tiv cusut după preferința celei care le poartă. În picioare se poartă opinci din piele cu obiele care au colțul întors. Obielele sunt țesute din lână colorată.

²⁷⁷ Informație culesă de la doamna Opruț Persida – 76 ani – Voislova – nr. 112.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Ornamentele de pe pieptul ciupagului erau aceleași ca și pe guler, *ulcele* mai mari ca pe guler și aveau câte „o pătură dublă” (pliu) care le încadra. Mâneca era ornamentată cu o „blană de arnici cu pui” (motive geometrice și florale) în culorile negru, albastru și ruginiu. Ornamentele se executau în cusătură denumită „între fire” sau „pă fir”. Cele mai cunoscute motive folosite în ornamentarea mânecilor erau *suveici* și *cocori* sau „cu pui”. *Blana*, adică ornamentul pe mânecă, era formată din trei rânduri de *suveici* și două de *cocori*. La mânecă brățara sau pumnașii erau ornamentați cu *colți*, *șanțălău* (zig-zag) sau romburi legate, având *fodor* pe sub brățară, decorat cu *ulcele* (*crucițe*), „la roată”, fiind mai mari decât pe piept. *Cipta* albă (dantela) se pune pe margine la mână ca și la poale. Cele mai frecvente motive folosite în ornamentarea ciupagelor în afară de *suveici* și *cocori* erau *furca* și *roata*.

Îmbrăcămintea părții inferioare a corpului era formată din poale de pânză de cânepă sau bumbac, prinse sau separate de ciupag. În partea de jos poalele sunt împodobite cu cusături, pe margine se țiveau cu *ciptă* (dantelă) la fel cu cea de la fodorii mânecilor. Poalele se confecționau din șase foi, fiind încrețite cu *pături* (pliuri) sau erau croite „în foi” la *chiși* (șolduri). „Gi la vale” (adică sub această cămașă) purtau alte poale. Poalele se ornamentau cu *tăietură* (ajur) sau *ciurătură*, motiv frunză și *fierestruici* (gemulețe) cu *cipta* pe margine²⁷⁸. Ciupagul din bătrâni s-a purtat cusut de poale. Cămașa lungă s-a întâlnit în portul femeilor din Pădureni, Hațeg, Valea Jiului, Țara Oltului, Bihor, Zarand, nordul și sudul Olteniei, nordul Munteniei și Podișul Central Moldovenesc – zona Iași. Prezența cămășii lungi în portul popular românesc este cunoscută din epoca dacică, ea fiind atestată pe Columna lui Traian²⁷⁹. Ciupagele mai noi au poalele separate, sunt făcute din cinci foi de pânză cu aceleași ornamente (*ciurătură* și *ciptă* albă). La brâu se leagă cu ață *brăcinărița*, care se pune în tivitura poalelor și se făceau *pături* (pliuri). „Gi la vale”, adică pe dedesubt, se poartă altele mai simple. Ciupagul este tipul de cămașă românească încrețită la gât, întâlnit de-a lungul lanțului carpatic, începând cu nordul Moldovei și până în Clisura Dunării. În Moldova gulerașul aplicat pe *creșii* de la gura cămășii se numea *ciupag*, după cum în munții Apuseni *ciupag* se spunea la ornamentul de pe pieptul cămășii femeiești. *Fodori* și *brățări* la mână, ca și ornamentul *blană* de pe mânecă, există în Clisura Dunării și în multe zone etnografice din țara noastră – Pădureni, Valea Bistriței moldovenești. Mijlocul se încingea cu un brâu lat, peste care se înfășura *brecirea* îngustă.

Brâul de lână se încingea peste cămașă. Era țesut în patru ițe, ornamentat cu *bete* țesute, late de 4 cm executate cu lână neagră și *bete* mai înguste de 3 cm în culorile *vânăt*, *verge*, *rugin*, roșu, *braun*, alb. Dimensiunile acestor brâie atingeau ca lățime 9 cm, iar ca lungime 2,5 m. Unele erau late de 40 cm, încât se purtau îndoite (dublu) și cusute. Erau țesute în *ocheși* (*ozoare*) în 4 ițe cu aceleași *bete* țesute. Se ornamentau cu motive alese, *cocori* (spirale) și *furci*, *roate*. Ornamentele se executau pe o distanță de 1 m, la un capăt, iar vrâstele țesute erau pe cealaltă porțiune. În afară de *betele* simple realizate la țesut într-o singură culoare, erau *bete* țesute în două culori, încât la țesut se realiza motivul *zâmșii*. Brâul se fixa la mijloc cu un *cuni* (cui) în loc de siguranță.

Brecirea se pune peste *catrânță*, era țesută în 4 ițe, cu *brâuri* sau *betițe* din urzeală având pe margine *tivală* țesută cu lână *laie* (brumărie), terminate cu *ciocoși* (ciucuri) din fir alb. Ornamentele alese pe *brăcire* erau aceleași ca și pe brâie: „roate și furci”. Pe margini aveau două *pitoance* sau *pupi* (ochiuri). *Brecirile* erau late de 5 cm și lungi de 3 m culorile folosite în confecționarea lor erau negru, *braun*, alb-*vânăt*, *rugin*.

Opregul se purta în spate peste brâu, era mai lung decât poalele cămășii cu aproximativ 3 cm. Două oprege s-au purtat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În prezent, *opregul* se

²⁷⁸ BORAN ANA – *op.cit.*, p. 91.

²⁷⁹ *** *Arta populară de pe Valea Jiului*, București, 1963, p. 337.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

poartă numai la spate, nemaipurtându-se două oprege de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Această piesă de port caracteristică costumului bănățean era formată din *petec* și *ciucuri*. Petecul opregului se țesea din lână *bircă* și sârmă albă și din mătase. Era ornamentat cu motive geometrice: *roate* și *furci*, *roate* și *cocori*, sau *cocori* și *ciopeți* (jumătate de roată). Pe un petic de opreg se aflau 5 furci (zig-zaguri) intercalate de roate (romburi). Petecul era lung de aproximativ 11-15 cm și lat de 38-40 cm.

Ciucurii erau confecționați din păr de lână în diferite culori, vopsit la *fărbar* (femeile din Voislova mergeau la Marga la *fărbar*) și din sârmă albă sau galbenă (fir). Cele mai frecvente culori folosite erau negru, roșu, *lilă* (mov) și roz. Betele acestea de ciucuri erau late de 4-6-8 cm, diferențiindu-se ca lățime de cele existente în restul opregului. Culoarea neagră din mijlocul spatelui și de pe margini era lată de 5 cm, având betele de ciucuri de 3 cm, colorate în verde, viorint și vânăt, între care se afla sârma albă. Culoarea roșie din spate era lată de 6 cm, iar betele de ciucuri de aproximativ 1,5 cm, în culorile „verge băl” (deschis), *vânăt*, *galbăn*, *braun*, roz, verde. Culoarea *lilă* era lată de 8 cm, iar betele de ciucuri înguste de 1,5 cm, colorate în: alb, *vânăt*, *galbăn*, *verge-băl*, *braun* și roz, fiind despărțite de lână albă sau *lilă*²⁸⁰.

În zona văii Bistrei, întâlnim tipul de opreg *paciurat*, ce avea câte 4 grupe de *cocori* (spirale), dispuși doi câte doi în față. Erau trei rânduri de *cocori* pe un petic de opreg. La mijloc se afla un rând de alesătură *paciurat*, iar pe margine două rânduri de alesătură cu fir argintiu în *roate* și *furci*. Ciucurii în spate erau de culoare *roză*, lați de 4 cm, ca și pe margini, iar betele de ciucuri erau de 2 cm, colorate în culori vii, amintite anterior. Betele care acoperea cusătura ciucurilor de petic era făcută din lână vânătă și galbenă sau roșie. Se puneau pe cele 3 părți ale petecului. Opregul se lega cu o *baieră* la mijloc. Una din cele mai cunoscute țesătoare ce executa petice de oprege în aceste sate de pe valea Bistrei era Mălăescu Elena din satul Măru, comuna Zăvoi. În portul din această zonă, în vechime, s-a folosit și opregul cu petecul de *somot* (catifea), ornamentat cu motive vegetale: flori *memițe* și *frunze* executate după *scris* (desen) cu mătase și mărgelile. Florile erau cusute cu mătase galbenă și vânătă cu două *roate* și patru *pupi* la roată. În mijloc se afla o roată cusută cu mătase *roză* și vânătă cu roțițe mici de mărgelile albe. Latița din sârmă albă (fir) se puneau pe brățara de la ciucure, pentru a nu se vedea cum este prins ciucurele pe petic. Petecul avea brecire sau *baieră* cu care se lega la mijloc. Ciucurii la opregul cu petecul de *somot* erau tot din lână colorată, iar culoarea din mijlocul spatelui era neagră, ca și pe margine. Betele de la ciucure erau în culorile verde, lila, viorint, vânăt, între care se afla sârmă albă. Ciucurele erau lat de 5 cm în spate și pe margini. De câțiva ani nu se mai poartă oprege decât la rugi când *babele* își mai „fac forme” (se costumează la fel) sau la Paște, când vin la biserică cu „câmeși cu pui noi”. Opregul ca element principal de structură a portului bănățean, s-a întâlnit și în Hațeg, ca o influență a Banatului exercitată în această zonă, iar concluzia la care s-a ajuns este că această piesă de port aparține unei străvechi culturi carpato-balcanice întâlnită atât la români, cât și la popoarele din Balcani – sârbi, macedoneni, fiind identificat pe statuetele din epoca mijlocie a bronzului de la Cârna și Vinča²⁸¹. *Cătrânța* se purta în față, cât poalele de lungă, uneori „o țără” mai sus, să se vadă *cipta*. *Cătrânța* se confecționa din lână neagră țesută în 4 ițe în ozoare, cu motivul *brăduțului*²⁸². Pe margine avea două betițe realizate la urzit, în culorile albastru cu alb sau verde cu negru. Era lată de 37-40 cm și lungă de 76 cm. În partea de sus avea două *peteuci* (sau *cheutori*) prin care se trecea *baiera* (cordonul) de legat la spate. În afară de dungile de pe margini se făceau cătrânțe și cu bete pe toată suprafața, realizate la urzit și colorate în negru, *braun*, *galbăn*, *vânăt*, verde, *lila*, alb și negru. *Băteala* era de mătase albă și *bircă*

²⁸⁰ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 93.

²⁸¹ *Ibidem* – p. 94.

²⁸² *** *Arta populară de pe Valea Jiului*, București 1963, p. 325.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

neagră. Culoarea predominantă pe fondul („câmpul”) câtrânței era negru. Cătrânțele erau țesute în *ochiuri* (ozoare) și *bece* (*vâstreluri*). *Tivala* (*civitura*) de sus cu cea de la poale, erau *bătute* (la mașină - cusute) de către *maistor* (meșter priceput). Unele *cătrânțe* erau ornamentate cu motive de alesătură executate cu mătase albă și galbenă, în motivul „roată printre fire”. Uneori peste țesătura de lână simplă se aplica pânza neagră pe deasupra, pe care se coseau diferite motive: romburi și *ciopeți*. Romburile erau cusute cu *cocori* în mijloc cu mătase galbenă și *acolit* cu mărgele galbene pe după flori. Se coseau după desen „flori și bănuți” în culorile roșu, *vânăt*, *galbăn*, *lila*. Mărgelele galbene și bănuțul alb (fluturii) se foloseau mult în ornamentarea *cătrânțelor* cusute²⁸³. Cătrânțele cusute erau mai noi, fiind mai puțin apreciate decât cele țesute, din punct de vedere artistic și documentar.

În portul de acum aproximativ 40 de ani, *cătrânța* era confecționată din *somot* și se purta „în față și-n spate”, cusută cu *bănuți* și *aur* (mătase, sârmă). Florile se scriau la Caransebeș și se coseau în sat. Existau și în satul Măru, precum și în Zervești și Var, femeii care scriau flori.

Pieptariu era purtat peste cămașă și cunoștea mai multe forme; pieptarul *fundac* (înfundat) era făcut din piei de miel, încheiat pe umărul stâng și sub braț, vopsit maro. În față avea două buzunare. Se purta în zi de lucru și în unele sărbători. Pieptarul *crepat* (descheiat) cu două *peceuci* (*cheutori*) împletite din piele era ornamentat pe toată suprafața cu roate, iar în *cârcă* avea *lună* albă sau *fluture*, singura porțiune care nu era ornamentată. Cromatica acestor pieptare era vie, predominând culoarea roșie, grenă, albastru deschis, verde, alb. Ele au *prim* de blană neagră din *pielicele* de miel. Se purtau la sărbători de către toate fetele și se confecționau la Caransebeș de *maistori* cojocari. Existau în sat cojocari care coseau pieptare crepate, cum era Martinescu Gheorghe, care repara pieptare, învățând acest meșteșug de la meșteri din Zăvoi, de unde a venit ginere în Voislova, în 1930. Pentru zi de lucru era folosit *cojocul* din piele de miel cu mâneci, scurt până în talie, alb, nevopsit. Cel vopsit braun (cafeniu) era pentru sărbători. Iarna purtau peste cojoc „căputul ge cioarec”, *duruțul*.

Duruțul era haina ce se purta atât de bărbați cât și de către femei, confecționat din *cioarec* dat la *văiagă*. Această haină imita în croi paltonul de oraș. Pe valea Bistrei sau Clisura Dunării, acestea se numeau *căpute*. *Duruțul* se făcea din „nouă coți ge cioarec lai” (gri) sau negru, cusut la *șnăidăr* (croitor)²⁸⁴ la Valea Mare (Valea Bistrei), la Moica Nițu, care a murit prin 1970. *Căputul* avea trei buzunare alăturate dispuse astfel: unul mare orizontal, altul pe vertical și altul mic sus, tot pe orizontal. La mâneci și la buzunare era dublat cu piele, iar gulerul se făcea din lână neagră țesută ce imita pielicica de miel. În afară de duruț, femeile purtau „șube albe” din cioarec, ornamentate cu „șânioare negre”, lungi până la glezne. Șuba albă nu se mai poartă de vreo 70 de ani. Era confecționată din nouă coți de *cioarec*, adică „două rășchitoare”. Era croită cu *clini* la părți, *poznări* (buzunare) și *pumnași* întorși (manșete). Era ornamentată cu *blană* pe piept, executată cu *șânior*, „flori cu blană” și blană la *poznări*. Șâniorul era făcut din lână neagră cernită cu coajă de *anin* și *cărăboi* (piatră vânătă). Se torcea lâna, apoi se sucea în două și se împletea cu ajutorul unei *crașchițe* (bătă îngemănată) și așa se făcea *șâniorul*. Această piesă de îmbrăcăminte se purta iarna la sărbători. Pe sub șube se purtau pieptare înfundate sau *laibăre* de somot sau de lână, încheiate pe umăr. Unul din cele mai importante centre de pe valea Bistrei, în care se executau șube, era satul Marga din această zonă²⁸⁵.

În picioare, femeile purtau *ștrimfi* de lână (ciorapi). Din bătrâni umblau cu opinci în curele și cu *ștrimfi*. Obielele roșii se foloseau numai la sărbători și în special de către femei. Iarna foloseau obiele albe date la *văiagă* (*piuă*). Obielele erau lungi de aproximativ 1m, țesute în patru

²⁸³ Informație culeasă de la doamna Opruț Maria – 71 ani – Voislova – nr. 111.

²⁸⁴ *Ibidem*.

²⁸⁵ *** *Arta populară de pe Valea Jiului*, București. 1963, p. 376.

ite cu vrâste albe, negre sau colorate. Se dădeau de două ori peste picor. „Pă gi la vale” se puneau *ștrimfi* (ciorapi) de lână în zile de lucru. Uneori iarna se puneau două perechi de *ștrimfi*, unii obișnuiți „gi la vale”, iar peste ei alții mai lungi, până la genunchi, fără talpă, având doar o *plencică* (bucățică) de material sub talpă, pentru susținere, iar peste aceștia doi, se puneau obielele.

Opincile erau din piele de vițel sau vită, cu *gurgui* (vârf), *îngurzite* în ambele părți și legate peste picior cu curele de piele, confecționate de meșterii satului - *Moșu' Dina în Voislova*²⁸⁶. Mai târziu apare încălțăminte din piele obținută din comerț, din Lugoj, confecționate de *șuștării* satului: *Moș Frem, Măcei gi la Vamă, Mihuț Nedelcu*; confecționate tip ghete din piele de vită și închise lateral cu butoni frumos ornamentați.

5.2.1.4. Costumul bărbătesc

Costumul bărbătesc se remarcă prin discreția lucrăturii. Acesta se compunea din cămașă albă, izmene, nădragi, pieptar înfundat (*fundac*) și *duruț* sau cojoc. Cămășile se confecționau din 5 m de pânză de cânepă, lungi până la genunchi, cu gulerul și manșetele întoarse. Ornamentele cele mai cunoscute ce se executau pe acestea, erau *ciurătura*, executată cu ață galbenă sau albă în rânduri, pe fețele cămășii²⁸⁷. Cămășile se făceau din două foi în față, despărțite, încheiate cu *cheutori*, legate cu două ațe și se făcea *mașlu* (fundită), iar lateral aveau două *clini*. Mâneca era largă, cu *broschițe* și câte trei clini pe părți, strânsă cu *pumnaș* ornamentată cu „cocori albi bătuți la mășână ge maistor”, ca o broderie, regăsiți și la guler²⁸⁸. Uneori, mâneca era prevăzută cu manșetă. Ornamentele cele mai cunoscute întâlnite pe cămășile bărbătești constau din *ciurături* (ajur) executate cu ață albă în rânduri, pe fețele cămășii. *Ciurăturile* erau mărginite de câte trei *pături* (pliuri) de o parte și de alta. Ornamentul era același și la poalele cămeșii, pe tivitura cărora se cosea, lângă ciurătură, cipta albă, executată finuț. Izmenele erau făcute din aceeași pânză ca și cămașa, croite simplu, din trei foi, fără ornamente. La fund se punea „un pecic” în colțuri (ca un romb). La brâu se încingea cu *prașchie* (curea din piele neagră sau maron) lată de 20 cm, care servea bărbaților „la a vâri sub ea un cuțit sau o secure mică, precum și spre a atârna de o parte punga cu bani, iar de cealaltă amnarul, iasca și o pungă cu tutun”. Pieptarele *fundac* (înfundate) se purtau peste cămașă, încheiate pe umărul stâng și sub braț, vopsite maro, ca și ale femeilor, cu o tivitură verde pe margine, confecționate din piele de miel.

„Laibărul ge cioarec crepat” se purta de către bărbați peste cămașa albă. Se folosea la lucru și în sărbătoare, confecționat din stofă *cernită* (vopsită), ornamentată cu catifea neagră la guler și la *poznări* (buzunare). Cele cu mâneci aveau ornamentație din catifea la mâneci și roată la poale. *Poznările*, două de o parte și două de alta, erau *tighelate*, încheiate cu *bumbi* (nasturi), având câte unul și la rever. Pe vreme rece bărbații îmbrăcau *duruțul* sau cojocul.

Nădragii se confecționau din același material ca și *duruțul*; erau de culoare albă, gri sau neagră. Pe cap, în timpul iernii purtau *clăbăț*, o căciulă neagră țuguiată din piele de miel, reminiscență din portul dacic. Iar vara, se purtau pălării de plîș în diferite culori (negru, verde, gri), ornamentate cu pene de păsări sau cocori de la rățoi, viu colorate, în vreme de sărbătoare. Iar cei care purtau *clăbețe* – hăi măi făloși și bogăți – iarna la sărbători le puneau câte un ban de aur, *galbăn*.

În picioare aveau, ca și femeile, opinci din piele de vită „îngurzite cu gurgui”, legate de picioare cu curele, *ștrimfi* din lână împlețiți cu acele de ciorapi. *Obielele* roșii purtau la sărbători,

²⁸⁶ Informație culeasă de la doamna Opruț Persida – 76 ani – Voislova – nr. 112.

²⁸⁷ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 98.

²⁸⁸ Informație culeasă de la doamna Opruț Persida – 76 ani – Voislova – nr. 112.

iar albe date la văiagă, în timpul iernii. *Străițale* (traista) se făceau din aceeași țesătură ca și *obiielele* și se foloseau atât de bărbați cât și de femei pentru diferite nevoi cotidiene – când mergeau la târguri, de exemplu, sau cu oile la păscut. Ca încălțăminte, mai târziu apar bocancii, prin 1945, iar apoi cizmele ofițerești sau *bilgărele*, iar iarna *pâslarii*.

Portul popular tradițional din zona valea Bistrei, document de mare valoare artistică, se păstrează azi doar în lăzi vechi de zestre, fiind pe cale de dispariție. Doar bătrânele satului îl mai folosesc și oricum, mult modificat față de odinioară, și adaptat la piața de desfacere actuală, textile și încălțăminte din comerț, care au înlocuit de mult cânepa țesută în casă și opincile din piele de animale.

5.3. Obiceiuri legate de principalele evenimente din viața omului

5.3.1. Obiceiuri legate de naștere și botez

Viața fiecărei familii primește sens odată cu nașterea unui copil, care a fost totdeauna un prilej de bucurie în casa fiecăruia.

În timpul când femeia era *greoaie* (însărcinată), nu era scutită de nici un lucru, atât în casă cât și la câmp. Aceasta în credința, că-și ușurează sarcina la facere. Când se apropie timpul nașterii se practicau mai multe obiceiuri și credințe²⁸⁹: - Moașa pune un ou în spuza focului și când acesta plesnește, zice cu glas tare: „*Noroc și bine să-i deie Dumnezeu și cum a crăpat oul, așa să crape toate relele, toate farmecele și copilul să se nască, degrabă și sănătos.*” Înainte de naștere, se mai puneau sub pernă (la căpătâi), anumite obiecte precum: busuioc sfințit, oglindă, piaptăn, etc., pentru ca mama, în noaptea nașterii, să cunoască ursita noului născut. Această credință este întărită peste întreg Banatul, și este de asemenea o reminiscență a superstiției latine. După credința populară, unele trăsături fizice și psihice ale copilului sunt determinate de comportarea femeii în timpul gravidității, de unde decurg și anumite practici și obiceiuri prenatale precum:

- dacă femeia gravidă nu va mărturisi celor din familie și din sat starea în care se află până în luna a patra de sarcină, copilul său nu va începe să vorbească decât foarte târziu sau va fi mut²⁹⁰;
- dacă prima vietate care intră în casă în ziua de Crăciun este de sex bărbătesc, femeia însărcinată va naște un băiat;
- femeia însărcinată să nu fure nimic ca să nu îi rămână copilul *însămnat*;
- femeia gravidă să nu atingă pisica cu piciorul pentru a nu naște copilul *flocos*;
- nu este îngăduit ca femeia în timpul sarcinii „să se mire” de oameni cu deficiențe fizice sau psihice, ca să nu nască copilul ca aceștia, să-și scuipe „în sân” dacă vede astfel de oameni.

Se poate prevedea sexul noului-născut prin introducerea unui ac într-un boț de mămligă care va fi mâncat de femeia gravidă. Dacă aceasta va apuca acul de vârf va naște un băiat, iar de-l va prinde de urechi, va fi fată. O gravidă va naște fetiță „dacă-i buzată” și are „burta buită în gios”. Știut fiind faptul că femeile însărcinate sunt foarte pofcioase, sunt *îmbiace* cu orice vād la

²⁸⁹ IOAN LOTREANU – *op. cit.*, p. 56.

²⁹⁰ BORAN ANA – *op.cit.*, p. 101.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

cineva că mănâncă ca „să nu li se dea” și să piardă sarcina. I se interzicea gravidei să mănânce fructe îngemănate – prună – ca să nu nască gemeni; la fel nu se mănâncă nici ouă cu două gălbenușuri. Dacă i se va pune gravidei sare pe cap fără ca ea să observe și ea va ridica mâna la cap, va avea băiat, iar dacă lasă mâna în jos sau o pune pe burtă, fetiță²⁹¹.

În perioada sarcinii, femeia trebuie să fie ferită de emoții, stări nervoase, conflicte, să ducă o viață liniștită, în condiții de igienă perfectă și să se ferească de răceală. Mai demult, gravida nu avea o condiție privilegiată, mergând alături de bărbat la toate muncile agricole, până când „îi venea sorocul”, de multe ori naștea pe câmp, la fân. Acum 60 de ani nu erau maternități în apropiere, iar nașterile se petreceau acasă, asistate de *moașa* satului, care-i „tăia buricul pe mai” (pe un fund de lemn) și-i dădea îngrijiri imediate și necesare. În absența acesteia viitoarea mamă era ajutată de mamă sau soacră și de o moașă pricepută – prietenă sau rudă. Dacă la nașterea pruncului nu a moșit moașa oficială, ea trebuia înștiințată pentru cercetarea cazului, urmând să elibereze adeverința de naștere. Cu aceasta, tatăl înștiințat nașterea Oficiului Stării Civile, căruia îi spunea și numele pruncului. Oficiul Stării Civile eliberează Buletinul de naștere, pe care moașa îl predă preotului atunci când merge la acesta să sfințească apa pentru noul născut. Astăzi femeia gravidă este dusă la spital când se apropie momentul nașterii, dar și acolo se dau la moașă bani, săpun și prosop, pentru „a-și spăla mâinile”.

Scalda

Tot *moașa* care de obicei este rudă de gradul I cu părinții pruncului, îi face noului născut prima *scaldă*. Copilul era scaldat în *trochiță* din lemn, iar legat de scaldă există și acum unele obiceiuri moștenite din străbuni²⁹²:

- apa se aruncă după scaldă, numai pe loc curat, ca „să nu umple copilul de bube”;
- în prima scaldă se pune o pană de rață (ca să nu fie copilul friguros), o oglindă (să fie frumos), monede și inel de aur (să fie bogat), un *țău* (clopoțel) să fie cântăreț;
- moașa trebuie „să-l țuce în buci” (pe obraz) să i se facă gropițe;
- în apa de scaldă se turna timp de șase săptămâni *molitvă*, apă sfințită de preot, care se păstra într-un recipient cu busuioc;
- după scaldă, copilul era înfășat de către moașă și așezat în leagăn unde era *cuțulat*, legănat cu piciorul, iar cu mâinile mama făcea altceva, lucra „lucru de mână”, împletea, cosea etc.

„Aducerea mâncării”

În primele trei zile moașa aducea mamei de mâncare cu *cotorița* (coș): dimineța *scoverzi* (clătite) cu lapte și cacao sau cafea *cicoare* și ouă fierte moi; la prânz supă de tăiței sau găluște, sarmale, o găină umplută cu pilaf de orez și un tort, iar ca băuturi lichior sau coniac. Înainte, copiii erau alăptați un an sau doi. Pentru a-i opri de la alăptat „a-i înțărca”, mama își puna pe sân *farbă* (vopsea) roșie, asemănătoare cu sângele și spunea copilului că „au tăiat-o țigani” și nu mai are de unde suga. Alteori, mama puna pe piept boia de ardei iute. „Ursitoarele sunt personaje din mitologia românească investite cu puteri supranaturale de a orându-i destinul noului-născut. Conform credințelor sunt înfățișate ca fecioare purtând la brâu o furcă și torcând un fir. Lungimea firului o indică pe cea a vieții.” Înainte exista credința în ursitoare, bătrânele ziceau mereu „ce ți-e scris aia pățești!” și credeau că în a treia zi de la naștere, ursitoarele torc și deapănă firul vieții.

Deochiul

²⁹¹ *Ibidem*.

²⁹² DUMITRU JOMPAN – *op. cit.*, p. 296.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Copilul nebotezat se credea că este supus puterilor rele, de unde decurg iarăși o serie de practici de alungare a acestora:

- nu era voie să fie lăsate afară peste noapte rufele micuțului, ca să nu aibă un somn agitat;
- copilului i se pune o ață roșie la mânuță, iar în frunte este *cănit* cu negru pentru a nu fi *deocheat*;
- să nu dormi noaptea cu spatele la el, că-l fură necuratul;
- nu se lasă singur nici o clipă, iar la căpătâi i se pune o iconiță, o carte de rugăciuni și o cruciuliță ca să-l apere de spirite rele. Uneori e bine să aibă la cap și un obiect din metal, din același motiv, de obicei un cuțit.

Copilul nebotezat nu se scoate din casă și mai ales nu are voie să treacă „peste hotar” (afară din localitatea natală) și nici să se traverseze împreună cu el peste „cruce de ulițe” (intersecții). Când copilul plângea mult și era foarte agitat, era semn că este *geocheat*. Atunci era chemată descântătoarea, o bătrână care „șcia să gescânce” pentru a-l liniști. *Gescântatul* era o practică „furată” de la cine știa să descânte și era însoțit de anumite gesturi: formula magică se rostea de trei ori, în acest timp, se masează ușor mijlocul frunții cu degetul mare al mâinii drepte, de jos în sus²⁹³.

Se simula un scuiat și se sufla de trei ori asupra „pacientului”, zicând²⁹⁴:

„Ptiu, Ptiu, Ptiu
Cum piere scuiatu'
Așa să piară geochiatu”.

Apoi se căsca semn că într-adevăr „pacientul” a fost foarte *geochiat*.

Pentru a preveni deochiul, copilului i se pune la mânuță ața roșie pomenită anterior, deoarece culoarea roșie atrage, de obicei, privirea și o abate de la copil și se spune:

„Ptui, Ptui, Ptui
Sa nu ce geochi!”

Această formulă ferind de deochi.

Cel mai uzual leac împotriva deochiului voluntar sau involuntar se pregătea astfel: într-un pahar cu apă se stingeau trei cărbuni sau nouă bețe de chibrit și se rostea rugăciunea „Tatăl Nostru”, apoi se dădea să bea din această apă de trei ori și îi erau umezite tâmplele, mâinile, picioarele și pieptul.

Un alt leac împotriva deochiului era descântecul, care era de mai multe feluri, fiecare descântătoare știa câte o formulă:

„A plecat baba pe cale. Pe cărare
S-a întâlnit cu ghiocul în cale
Și cine a ghiocat, o crăpat.
Cine a rânduie, o plesnit.
Și copilu' să rămână luminat, curat...”

Altă variantă de descântec din zona valea Bistrei – Voislova era²⁹⁵:

„Plecai pă calie, pă cărarie
Mă întâlnii cu Maica Precistă – în calie
„-Pă, ce-i Ano cu cine?
-Mă doare capu'
-Să ce-ntorci acasă curată, luminată
Cum ești ge la Dumnezeu lăsată;

²⁹³ *Ibidem* – p. 367.

²⁹⁴ Informație culeasă de la doamna Opruț Maria – 71 ani – Voislova – nr. 111.

²⁹⁵ *Ibidem*.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Pieri giochi dintre ochi,
Pieri gin gene, gin sprâncene
Pieri gin creii capului
Că cu cuțātu ce-oi tăia
Ș-în pământ ce-oi îngropa
Și Ana să rămînă curată, luminată
Cum îi ge la Dumnezeu lăsată.
Ptui, Ptui, Ptui, cum pierie scupiatu',
Așa să piară geochiatu'."

O altă boală întâlnită la copil este *ulciorul* care dădea dureri de ochi și care era descântat astfel:

„Urcior burcior, cât oi fi eu câne
Atât să fii tu pe mâne.
Cât oi fi eu rață
Atâta să fii până gimineață”.

sau

„Ham, Ham migoci, cât oi fi eu câne
Atât să fii tu mâne!”

Acest descântec era asociat cu un gest specific, cu un deget de la mâna dreaptă, de obicei cel mic se făceau cruci (de obicei trei) la coada ochiului „pacientului”, iar pielea iritată era unsă cu *unsoare* (untură de porc). Descântecul se spunea dimineața. Plantele au fost printre primele mijloace folosite pentru vindecarea diferitelor boli la oameni și la animale. Când un copil nu putea dormi, i se administra un ceai slab din măciulii de mac. Ceai de chimen se dădea copiilor bolnavi de colici. Unui copil răcit i se dădea să bea ceai din coji de ceapă, sau era uns pe piept cu seu de oaie. Contra limbricilor copiilor li se dădea usturoi pisat cu lapte, iar când aveau dureri de gât și *focărie* (febră) li se puneă la gât o compresă îmbibată cu *țovie* (țuică mai slabă ca tărie) și li se udau picioarele și mâinile cu aceasta²⁹⁶. Plantele medicinale sunt folosite frecvent și în zilele noastre alături de medicamentele prescrise de medici. La fel cum în perioada gravidității se respectă anumite măsuri și în perioada imediat următoare nașterii mama, rudele și prietenii trebuie să cunoască și să se conformeze unor măsuri menite a determina dezvoltarea armonioasă a copilului și să prevină anumite aspecte negative. De exemplu, nimeni nu are voie să treacă peste copil ca să nu îi oprească creșterea, dacă totuși a trecut este obligat să treacă și îndărăt; dacă cineva vine în vizită, la plecare să lase o scamă de pe îmbrăcăminte și să spună: „cum dorm eu de bine, așa să doarmă și el!”, pentru a nu fura somnul copilului. Când veneau rudele în vizită să vadă copilul, se dădeau bani și ziceau: „eu îți dau puțin, Dumnezeu să îți dea mai mult”.

Dacă venea în vizită o femeie aflată la menstruație să vadă copilul, ea trebuia să spună: „eu urâtă, tu frumos” (de trei ori). Aceste lucruri permise și nepermise se păstrează și în ziua de azi. Chiar dacă fetele însărcinate spun că sunt doar superstiții, cele din casă nu le dau voie să nu respecte obiceiul.

5.3.1.1. Botezul

Copilul se boteza după câteva săptămâni. Botezul era precedat de *îmbisericirea* la șase săptămâni, o ierurgie practică de Biserică, prin care mama și pruncul se curățau și nou-născutul era prezentat întregii comunități cu acest prilej. În dimineața botezului, moașa de neam primește

²⁹⁶ Informație culeasă de la doamna Opruț Persida – 76 ani – Voislova – nr. 112

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

de la mamă copilul pe fereastră, ca să fie iubit ca lumina, ca fereastra. Din *chitușul* de flori nu lipsește busuiocul purtător de noroc și sănătate.

În timpul acesta mama copilului efectuează o seamă de activități: scrie, citește, socotește, lucrează pentru ca băiatul (fetița) să fie înțelept(ă), cu talent și harnic(ă). La întoarcere mama primește copilul tot pe fereastră și *huriedză* de voie bună²⁹⁷. Se spune că până la botez copii mici sunt ai diavolului, iar după acest eveniment sunt sub paza ființelor supranaturale reprezentante ale binelui.

La botez luau parte părinții, moașa și *nănașa* (aceeași persoană care i-a cununat pe părinții copilului). Sunt rare cazurile când se schimbă nașii; dacă sunt prea în vârstă, atunci nașii se aleg, de obicei, din aceeași familie. Între fin și nași se stabilește un sistem de legături de familie; nașii asistă copilul la botez și la primii săi pași în viață și finii au obligația să le fie recunoscători, să-i trateze cu respect și să le facă daruri cu prilejul sărbătorilor²⁹⁸. Nașul este considerat ca fiind al doilea părinte. Pe drumul spre biserică, copilul este dus de moașă, iar în timpul slujbei și la întoarcere *nănașa* are rolul principal. Slujba Botezului este plătită de moașă și nașă. *Nănașa* aducea pentru copil o lumânare de ceară învelită cu *crâsmă* (un metru de pânză albă) înfășurată cu un caier de lână, precum și cu câteva „motchițe de vol” de diferite culori și cu flori. Mai recent, nașa aduce lumânarea împodobită frumos cu flori (naturale sau artificiale) și un costumăș pentru micuț, prins de lumânare.

În timpul când alaiul este la biserică, acasă, mama copilului efectuează o seamă de activități: scrie, citește, socotește, lucrează (simulează doar anumite munci) pentru ca pruncul să fie înțelept, cu talent și harnic²⁹⁹. La întoarcere mama primește copilul pe fereastră (ca să fie iubit ca lumina) și *huriedză* (chiuie) de voie bună. Înainte să-l primească, mama trebuie să întrebe: știe să cânte? Să joace? Să scrie? Să muncească?, iar *nănașa* încuviințează toate acestea.

5.3.1.2. Ospățul

Botezului îi succede ospățul, care are loc în după-amiaza aceleiași zile, când moașa de neam, *nănașa* și celelalte rude îl cinstesc pe copil cu daruri și bani. La masa tradițională se oferă oaspeților: *răchie*, *zupă*, *sarme*, *carne* (friptură), și *meșpaisuri*. Se toclesc pentru această zi, de către unii, și lăutari. Nu e bine să se cumpere pe banii primiți acum *răchie*, pentru ca să nu fie băutori cei sărbătoriți. E bine, în schimb, să se cumpere oglindă, ca fiul (fiica) să fie arătos (arătoasă), și sare ca să fie necesară familiei ca sarea în bucate.

5.3.2. Obiceiuri legate de nuntă

Nunta fiind un eveniment social, îndelung pregătit, antrenează întreaga comunitate, stabilește o comuniune bazată pe voie bună, păstrează distincțiile sociale din interiorul comunității și contribuie prin darurile oferite la integrarea unei noi familii, având în același timp și un caracter tradițional, cu principalele personaje: mirele și mireasa, nașii, cumnații, *stăgariul*, cuscrii mari și cuscrii mici, etc.

Căsătoriile între tineri de religii diferite nu erau o noutate în satele de pe valea Bistrei. Biserica ortodoxă recomandă moderație și înțelegere între cei doi miri. Mai dificil era în ceea ce

²⁹⁷ DUMITRU JOMPAN – *Datini și obiceiuri. Folclorul obiceiurilor*, p. 259.

²⁹⁸ Dacă trece nașul pe lângă tine și tu ești așezat pe o bancă (în fața casei, de exemplu), trebuie să te ridici în picioare și să-l saluți, ca și pe preot, dealtfel.

²⁹⁹ DUMITRU JOMPAN – *op.cit.*, p. 295.

privea copii rezultați din căsătoriile mixte. Prin legile politico-bisericești din 1894 – 1895, statul se amesteca în problemele bisericești, impunând și introducând legile căsătoriei civile precum și „matricolele civile” (registrele de stare civilă, ulterior) și a copiilor rezultați din căsătorii mixte³⁰⁰.

5.3.2.1. Contractarea unei căsătorii

Căsătoria tinerilor se hotăra de către părinți și mai mult după starea materială. Foarte rare erau cazurile, când junele avea mână liberă de a-și alege tovarășa vieții, după „plac”. Prima condiție era aceea de vârstă. Odinioară, după vârsta de doisprezece ani era admis ca fata să se mărite. Apoi, fetele care nu aveau împliniți șaisprezece ani și băieții optsprezece ani nu se puteau căsători. De asemenea, gradul de rudenie între cei doi parteneri nu poate fi trecut cu vederea nici de familiile care urmează să se „încuscrească” și cu atât mai mult de obștea sătească. Căsătoria este oprită între „vierii întâi”, chiar și între rude de gradul doi, riscând să nască „copii proști”.

5.3.2.2. Prilejuri de cunoaștere reciprocă

Prilejurile de cunoaștere reciprocă dintre tineri în scopul întemeierii familiei sunt nenumărate. Ocaziile tradiționale de întâlnire erau: la fântână, pe uliță, la săpat, la ospete, la nunți, la jocurile de priveghi, la păzitul vitelor, la hore, la târguri și nedei, la clăci și șezători, la culesul fructelor de pădure (afine, fragi, zmeură), la *chirvait* (petrecere nemțească), etc. Cu toate acestea, părinții erau cei care hotărau „alesul”, uneori fără consimțământul tinerilor. Când între tineri relațiile erau atât de puternice încât nimeni și nimic nu-i mai putea opri, flăcăul, de comun acord cu fata, comitea actul ilicit al răpirii.

Fiecilie gin satu' mieu³⁰¹

Fiecilie gin satu' mieu
Toacie-s fiecie cu liceu,
Nu lie trăbă boi la car
Da bărbatu cu sălari
Nu li-e trăbă oi la stână
Da să aibie șias pă mână...
Az nu mai contează anii
Numa mășâna șî banii.

5.3.2.3. Piețatul

Viitorii „cuscri” iau contact indirect, prin intermediul rudelor și prietenilor, în problema realizării mariajului. Dacă „intermediarii” aduc vestea unui deplin acord al familiei cu care urmează să se înrudească, abia atunci încep demersurile pentru *pețât*. Acest act se săvârșea între posturi, în orice zi din săptămână, seara, de către părinții băiatului – dacă fata mai are frați „în casă” și trebuie să meargă noră – sau ai fetei – dacă îl pofteste „ca

³⁰⁰ Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *op. cit.*, p. 19.

³⁰¹ DUMITRU JOMPAN – *op.cit.*, p. 304.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

jinierie”. Oaspeții sunt întâmpinați de gazdele primitoare cu „răchie fiartă” (iarna) și cu colaci (cozonaci), și aceștia aduc cu ei un mic cadou și voie bună. Desigur că nu se anunță imediat scopul vizitei, deși, așa cum am spus, acesta este deja cunoscut. Se vorbește la început despre semănături, vite, cum este vremea, diverse aspecte ale vieții obștei sătești. Într-un târziu unul dintre peșitori zice³⁰²:

„-O, nu nie-ntrăbaț gi șie-am venit?

-C-așă-i dzău, nie-am șî zoitat...”

Urmează încuviințarea fetei, după care părinții vor spune acum cu ce zestre va veni cel peșit în casa socrilor: cât pământ, câte „capicie gie vită”, galbeni etc. Tot acum se hotărăște ziua următorului eveniment din ciclul nunții: logodna, care se ține la 1-2 săptămâni după peșit.

5.3.2.4. Tomna (căpara)

Așa i se mai spune logodnei la Voislova. Aceasta avea loc cu câteva luni înainte de nuntă. Acum, tatăl flăcăului și al fetei își anunță rudele apropiate cu 3-4 zile înainte să ia parte la acest eveniment. Numărul participanților la căpară depinde de câte neamuri au băiatul și fata. Aici puteau participa și bătrânii, care la nuntă nu vin, decât dacă sunt *căsarnici* (de-ai casei). *Căpara* se ținea sâmbătă ori duminică seara, între posturi. În dimineața zilei respective, la casa flăcăului se umple un butoiaș (chiar și două) sau „dămigeana cu 30-40 litre ge răchie” și se împodobeste frumos cu flori și *primburi* (panglici). La casa fetei se gătește masa pentru oaspeți: „păpricaș ge oaie” și *colaci* (cozonaci). Căpara poate fi „cu laută” (cu muzică plătită) sau fără, cum se înțeleg cuscrii între ei. Când majoritatea invitaților flăcăului s-au adunat la casa lui, două rude apropiate (moașa sau cumnata, uneori sora) iau pe cap butoiașul cu răchie bine *chichit* (ornamentat, gătit) sau *dămigeanile* (damigene) și se îndreaptă cu toții spre casa fetei, cântând și *huriedzân* (chiuind). În fața porții „se dă lupta” între cele două tabere³⁰³: a băiatului, care caută să intre cu orice chip „în cetate” și a fetei, care dorește butoiul „cu pulbere”. Câțiva tineri reușesc să pătrundă „în fortăreață” și deschid calea mulțimii. Se salută reciproc, își dau binețe și intră în casă în jurul mesei. Fata sărută mâna nașilor, a socrilor și moașei. Mirele se apropie de ea și îi înmânează *căpara*: „un baiier gie galbini”, o *salbă* sau bani peșin. Apoi flăcăul i se adresează fetei cu cuvintele:

„Dacă stai cu minie, a tia să fie căpara, ge nu, m-o dai îndoit!”

Fata îi mulțumește și pune darul în sân. Celelalte rude dăruiesc la rândul lor bani fetei. După logodnă tinerilor le este îngăduit să stea mai mult timp împreună, să meargă la petreceri dar și la munca câmpului să se ajute reciproc, prilej cu care se vor cunoaște mai bine.

5.3.2.5. Chemarea la nuntă

„Măi gemult”, junele avea obligația de a-și pune 3 – 4 călăreți, care înzorzonați și îmbrăcați de sărbătoare, mergeau să invite la ospăț, pe rudele și prietenii amândurora, cinstindu-i cu rachiul din plosca (palască, ciutură) ce o purtau la ei cu acest prilej. Joi seara, înainte de nuntă, se „umbla cu plosca” (se invita) pe la rude și prieteni, în alte sate se mergea cu *cocia* (căruța). *Plosca* era un obiect din lemn strunjit, sticlă sau ceramică, *chichită* (gătită) cu o *cârpă* roșie cu *șiocof* (franjuri), o *salbă* de bani, mărgele, flori și verdeață.

³⁰² *Ibidem* – p. 306.

³⁰³ Informație culeasă de la doamna Opruț Persida – 76 ani – Voislova – nr. 112.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

„Gin bătrâni” (odinioară) *givăru* umbla cu plosca prin sat și chema neamurile (rudele) numai cu 3-4 zile înainte în joia nunții, acum se fac invitațiile cu două săptămâni înainte de nuntă, iar „cu plosca” umblă un întreg alai, format din 3-7 tineri, rude cu mirele³⁰⁴. Este o lege aici, care nu poate fi încălcată: “șinie pringe și bea gin ploscă, îi silit să vină la nuntă”.

5.3.2.6. Pregătirea nunții

Mirele se îngrijește de *arvunirea* sau *căpara* muzicanților cu prilejul târgurilor ce se țin în fiecare joi la Caransebeș. *Lăutarii* trebuie să fie și renumiți, și mulți și să cânte din instrumente cu o sonoritate cât mai amplă. Socrii mari pregătesc costumul de mireasă și părinții acesteia, darul pentru mire – cămașă bărbătească cu gulerul cusut și brâu cusut.

5.3.2.7. Desfășurarea nunții

Sosirea lăutarilor

Nunta trebuie anunțată *strigată* în biserică cu două săptămâni înainte. În dimineața nunții, mirele cu prietenii săi îi așteaptă pe lăutari. Uneori aceștia veneau de sâmbăta și dormeau „în podu’ grajdului”. După sosirea *lăutarilor*, duminica dimineața, mirele însoțit de prieteni și veri, pleacă prin sat pentru o ultimă invitație. Invitațiile încep de la casa *nănașului*, apoi pe rând, la fiecare casă care va fi chemată la nuntă³⁰⁵. Când ultima casă va fi invitată, alaiul se îndreaptă spre casa mirelui. Aici, se dă de mâncare la muzicanți și tinerii se petrec până se strâng nuntașii și pleacă „după nănaș”.

Acasă la „nănaș”

În drumul ritual parcurs înspre casa nunului, se alătură alaiului femeii, bărbați și copii, amplificând numeric grupul inițial constituit, dându-i fast și amploare.

La casa nănașului odinioară se mâncău „păpricaș de oaie”, colaci (cozonaci) și se bea răchie. Apoi, *căpitanu*’ (nașul) ia cu el plosca și împreună cu *căpitănița* iau câte o lumânare fiecare, frumos *chichice* (ornate) cu materiale (stofe) și flori, desprind *stagul* de la poartă și mulțimea, în sunetele melodiei de marș cântată de lăutari, pleacă spre casa miresei.

Stagu’ – obiect ritual de nuntă, este confecționat de către rudele nănașului, cu o seară înaintea evenimentului. Acest obiect ritual se compune din *boată* (bătă), batic roșu înflorat cu *ciocoți* (franjuri), dantelă din hârtie de formă circulară (prinsă în mijlocul baticului), panglici multicolore – *primburi*, coacăză și iederă (să fie cinerii tari) și busuioc (să aibă noroc) și un *țău* (clopoțel) în vârful. Steagul de nuntă astfel împodobit era arborat deasupra porții casei nașului în dimineața nunții³⁰⁶.

Acasă la „cinără” (mireasă)

Uneori *cinăra* se mai îmbrăca și la *moașă*. Moașa era de obicei o mătușă a miresei (sora părinților săi sau rudă de gradul I), căreia i se acorda atenție și respect din partea mirilor, aceasta fiind cea care le-a tăiat *buricul* (ombilicul).

La casa miresei, porțile sunt închise. Deasupra intrării stă atârnată *prăjâna* (băț) cu un ou agățat de ea și o *uiagă* (sticlă) care trebuiau neapărat doborâte pentru a putea intra în curte. Pe un

³⁰⁴ DUMITRU JOMPAN – *Folclor din Marga*, Reșița, 1979, p. 308.

³⁰⁵ Informație culeasă de la domnul Opruț Petru – 76 ani – Voislova – nr. 112.

³⁰⁶ DUMITRU JOMPAN – *Folclor...*, p. 311.

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

scaun se găsea de altfel și *șofeiul* (găleata) cu apă, în care cei ce intrau trebuia să arunce câte o monedă³⁰⁷.

În *șură* (incinta curții de la intrare, care era acoperită), nuntașii se „băgau după masă” (beau răchie), iar doi *giveri* căutau mireasa. Mai întâi era scoasă afară o mireasă mică, care primea bani de la *giveri*. Apoi ieșea adevărata *cinăra*, care săruta mâna nănașului, a *nănașei*, a socrilor ei, apoi a nașilor ei și era ținută *sălia*. *Sălia* era o bucată de pânză albă, care servește la stabilirea unei comuniuni simbolice între tinerii căsătoriți. *Sălia* era ținută doar de rudele care aveau părinți în viață, în timpul acesta mirii o împing cu o crenguță cu doi sau trei craci de măr dulce, de trei ori, așa încât să le acopere capetele, moment marcat de chiotele de bucurie ale alaiului și de cântecul *lăutarilor* – „Mulți ani trăiască!”. Mirele săruta apoi mireasa, care de acum va fi a lui și plecau spre biserică. În drum spre biserică, în primul rând la mijloc merg mirele și mireasa, în dreapta lor nașii, *giverii* și *stăgariul*, iar în stânga celelalte „neamuri gin scurt”.

La biserică

La biserică, în fața Sfântului Altar, mirele și mireasa așteaptă momentul cu mare emoție. În spatele lor sunt nașii, care le țin lumânările aprinse.

Poporul a structurat pentru acest moment câteva practici și datini:

- va fi supus toată viața partenerului, acela care în timpul cununiei se lasă călcat pe picior;
- dacă plouă când se merge cu nunta la cununie, tinerii n-au fost cumiți înainte de nuntă, adică mireasa nu mai este virgină;
- dacă în timpul ceremonialului se stinge lumânarea nașilor, mirii nu vor trăi mult³⁰⁸.

„Petrecerea”

După slujba religioasă, mirii, nașii și întreg alaiul ies în fața bisericii, unde sunt întâmpinați cu flori, iar muzica le cântă „Mulți ani trăiască!”. De la biserică, alaiul merge la casa băiatului sau a miresei (unde se va duce ginere) ducând ei lumânările. Când ajung acasă, lumânările se sting de pragul ușii. Va trăi mai mult acela a cărui lumânare se va stinge mai greu³⁰⁹. Aici se servește *răchie* și „se iese la joc”. Acum, în zilele noastre, masa se servește la Căminul Cultural din localitate, iar de la casa mirelui (miresei) până acolo se merge în ritm de horă, „hora miresei”. Odinioară, înainte de masă „să strâgau cinstăle” (darurile) miresei primite de la bunici, moașă sau alte rude apropiate.

Cinstăle erau aduse în *cotoriți* (coșuri) cu două *torți* (toarte), legate pe margini cu „măsaie cusuce” (ștergare), turte dulci cu oglinzi sau în formă de păpuși, iar la *torți*, de o parte și de alta, se puneau două *șoluri* (căni). În *cotorițe* puneau o găină, o *litră* (*uiagă*, adică o sticlă) cu *răchie*, doi colaci rotunzi și 6-8 *colaci* (cozonaci) cu dulceață de prună, mere, caș, nucă, colacii fiind făcuți acasă.

Altă *cinstă* era *pomu*. Acesta era un obiect ritual de mare însemnătate în spectacolul nunților de altădată. Ca și steagul, se împodobeau cu o zi înainte, astfel: într-un *șofiei* (vas din lemn) se puneau câteva crăci de mesteacăn de care se agățau mere, ouă roșii, covrigi, lumânări, flori, *primburi* (panglici) multicolore și turtă dulce sub diferite forme antropomorfe, zoomorfe sau simbolice (inimi, cruci, îngeri) și astrale (sori, stele), turte cu oglinzi și chiar bani și mărgel³¹⁰. Mai târziu, în loc de *colaci* se aduc *toartăni* (torturi) cu bani puși în mijloc în „băce ge preșchilă” (bețe de brad, sub formă de craci). *Cinstăle* erau aduse pentru a fi *strâgace*

³⁰⁷ BORAN ANA – *op.cit.*, p. 115.

³⁰⁸ Informație culeasă de la doamna Opruț Maria – 71 ani – Voislova – nr. 111.

³⁰⁹ DUMITRU JOMPAN – *Folclor...*, p. 314.

³¹⁰ BORAN ANA – *op.cit.*, p. 117.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

(prezentate) în fața celorlalți, apoi erau duse la casa miresei și ținute în podul casei, de unde se coborau când se serveau (ne referim la colaci). După „străgatul cinstelor”, mireasa ieșea afară și oferea copiilor sau celor ce priveau nunta, turte dulci și bucăți din colacii aduși, acest lucru reprezentând într-un fel „împărțirea tortului miresei” la nuntași. Cei ce aduceau *colaci* sau *toartăni* (torturi) primeau câte o mică parte înapoi, restul rămânea pentru a fi servit la masă. La masă iau parte numai persoanele invitate, care sunt așezate într-o anumită ordine, după importanța și gradul de rudenie. *Nănașul* este așezat în capul mesei, ca să prezideze întreaga ei desfășurare. El comandă cântece muzicanților; nimic nu se face fără știrea lui. Cât timp durează masa, *stagul* se arborează pe un geam în pod (sau undeva sus), iar *stăgariul* trebuie să-l păzească. În caz că se fură, trebuie răscumpărat cu bani și *beutură*. Masa consta odinioară în: supă cu *locșă* (tăiței lați, făcuți în casă), pe carne de oaie; *curechi* (varză) cu carne de oaie friptă sau fiartă, fiecare primea un *dărăp* (bucată). Apoi, ca aperitiv, pe masă erau puși cozonaci întregi, unul la patru persoane. Se mânca cu linguri de lemn, din *blige* (castroane) de pământ. După masă începeau jocurile. Primul joc este al miresei. Mirele o duce pe mireasă în fața nănașului, care după ce *plăcește* (pune bani într-o farfurie), o joacă în fața *muzăcii* (lăutarilor). În continuare, toți cei care joacă mireasa pun și ei bani în *blid* (farfurie), până când, mirele considerând că mireasa a obosit, pune și el bani, mult mai mulți decât toți ceilalți și nu o mai „dă la joc”. După terminarea mesei, târziu în noapte, când nașii socotesc că este timpul de plecare, urmează conducerea de către mire și mireasă (de către finii) a nașilor acasă, fiind însoțiți de muzică, nu pot pleca înainte de a fi cinstiți de finii care își arată în acest fel, recunoștința lor cu: *beutură*, carne de pasăre crudă și cu friptură.

Un mic alai însoțit de muzică, în ritm de marș și doine, conduce nănașii acasă. Când se înapoiau de la casa nănașului, tinerii cântau împreună cu muzica³¹¹:

„Mândro zorile să varsă,
Io-s la șine la fiereastră,
Gin streășină ploaie pică
Pălăria mi să străcă”.

Când ajungeau la jumătatea cântecului, *stăgariul* anunța „giocu stagului”.

„Jocul stagului”

Era un ritual care avea loc luni dimineața pe la ora 4⁰⁰ a.m., la casa mirelui. Acum „se desface” steagul și începe petrecerea. Prezența la „jocul stagului” era obligatorie, cine nu venea era pedepsit drastic. Alții, de frică să nu adoarmă și „să fie luați cu dricu”, mai bine nu se mai duceau acasă. Cel care nu se prezenta la ora stabilită pentru ritual, era *vânat* cu muzicanții din pat. Dacă era poarta închisă la el, se intra pe la vecini și prin grădină ajungeau în *soba* unde acesta dormea, fiind luat „pă sus” în *izmene* și desculț, chiar de lângă soție. Dezbrăcați și desculți, erau purtați „cât îi satu” pe *dricul* din față de la *cocie* (căruță) cu rudă cu tot și erau puși să plătească la muzică și să le cânte celorlalți și jucau *leuca*.

„Jocul cu leuca” (loitra căruței) de desfășura astfel: un tânăr conducea muzica și dădea comenzi de executare a unor figuri de dans, iar ceilalți trebuia să-i imite coregrafia. Când el striga *leuca*, dacă surprindea pe cineva neatent, îl lovea cu *leuca* peste picioare și la fund. Umblau astfel cântând, cu muzica după ei, cu „canta cu răchie”, până la orele 9⁰⁰-10⁰⁰ a.m. a doua zi. Apoi mergeau acasă la *cinăr* (mire), unde unul care avea oi mai multe aducea „o fălie de brânză”, făceau *coleșă* și mâncau cu brânză și beau *răchie*. Obosiți și răpuși de *beutură* uneori, abia spre prânz mergeau la culcare.

³¹¹ *Ibidem* – p. 119.

A doua zi, luna după-amiază, *givăru'*, cumnatul mirelui, umbla cu *plosca* pentru „invitația de a doua zi”.

„Periatul” miresei

Luni dimineață, femeile din sat și neamurile o *pieriau* (pieptănu) pe mireasă cu *șierc*, semn că de acum nu mai e fată, ci a devenit femeie, *nievastă*.

Coafura „cu șierc” îi succede, sub aspect evolutiv celei cu *șiapță* și se execută astfel: se așează pe ceafă un cerc de sârmă mai groasă și de el se cos cu andreaua cozile împletite din părul tinerei femei. Deasupra se leagă o cârpă în „tri colțuri”, peste care se pune *cârpa* sau *șieptuica*.

Cârpa – de culoare roșie, cu ciucuri, purtată sub *șieptuică*, cu ciucurii atârând pe umeri în jos: *Șiapța* – piesă vestimentară caracteristică portului din Banat, bogat ornamentată cu motive geometrice în care predomină roșul de toate nuanțele; *fundu'* sau *șieptuica* – conciul femeii din pusta bănățeană, variantă mai nouă a cepsei, toate aceste patru elemente de costum propriu femeilor căsătorite, îndeplinesc același rol de diferențiere din punct de vedere al stării civile. Timp în care se peria mireasa, muzica cânta în continuu. Când era gata acest ritual, mirele lua mireasa, ieșea cu ea în fața muzicii, pune 100 de lei jos și juca mireasa pe ei. După terminarea jocului, muzicanții luau banii și se îndreptau împreună cu nuntașii spre casa *nănașului*. Nănașul îi aștepta în poartă cu „canta cu răchie”, apoi „făceau câteva jocuri” și plecau acasă cu *darurile* oferite de acesta – lucruri de uz casnic: frigider, servanță cu oglinzi (oglină mare), „lămpi cu mărgel” (lustre), dulapuri; mai târziu – servicii de masă, de vase sau cafetiere.

„Dârzarele”

După ce erau duse acasă „darurile nănașului”, se pleca în întâmpinarea *dârzarelor* (zestrea celui care venea ginere sau noră). Alaiul mergea de la casa miresei spre casa mirelui (unde aceasta mergea noră). Mai multe persoane apropiate purtau pe brațe darurile miresei: *pricoiți*, *ponevi*, perne, covoare țesute, „măsaie de ciptă”, cearșafuri.

Într-o intersecție erau așteptați de alaiul mirelui cu *răchie* și *colaci* și se îndreptau cu toții spre casa mirelui. Astfel începea a doua zi de petrecere. Marți dimineața petrecerea era reluată. Această a treia zi era numită „cale primară”, considerată ziua cuscrilor, a rudelor mai vârstnice și a tuturor celor ce s-au ostenit la nuntă, toți care au pregătit mâncarea - *cocii* și cei care au servit.

Înainte aveam *coci* în sat care pregăteau mâncarea la astfel de evenimente. Aceștia erau: *Gârgorea ge la Pod*, *Cristian Băcăta*, *Sânfiu Țârlan* și *Pătru Țapu'*. În această a treia zi, socrii mari merg la cuscri, împreună cu neamurile lor cele mai apropiate. Aici, se petrec într-o atmosferă de deplină veselie și mulțumire, pentru că totul s-a terminat cu bine. Tot acum se dăruiește și nașul pentru efortul depus, precum și neamurile „gin scurt”, cu *cârpe* (baticuri), pânză (materiale textile), bani (la stăgar, giveri, moașă, socri, cumnați). Nunta se încheie aici, dar ecourile ei se mențin multă vreme în conștiința colectivității satului. Cu regret trebuie constatat că din nunțile de azi s-au înlăturat majoritatea obiceiurilor din trecut, pierzându-se specificul lor autentic, tinzându-se spre uniformizare, așa cum sunt cunoscute în toată țara.

5.3.3. Obiceiuri legate de moarte

5.3.3.1. Semne prevestitoare ale morții

În folclorul nostru, obiceiurile în legătură cu moartea și înmormântarea au păstrat mai mult decât celelalte obiceiuri legate de momentele importante din viața omului – credințe și practici străvechi. Misterul morții a dus la dezvoltarea unui întreg complex de credințe, după care

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

viața este continuată de către mort pe o altă lume. Moartea este un moment de durere, de jale pentru familie, pentru întreaga colectivitate. Din momentul nașterii, omul este inevitabil supus morții. În credința populară, moartea este prevestită de o mulțime de semne³¹²:

-dacă visezi cu apă tulbure, carne, extracții dentare, mort, taur sau vaci negre, urs, moare cineva din sânul familiei, dintre rude sau cunoscuți;

-dacă ți se zbate ochiul intens și repetat sau *pocnesc* prin casă obiectele de mobilier, la fel este semn rău, semn că va muri cineva dintre cei apropiați.

Aceeași semnificație o are și cântecul *șomvicii* (cucuvea), precum și *hăunatul* (schelălăitul) câinelui. Moartea uneori vine pe neașteptate, dar alteori o boală grea și îndelungată dă de înțeles tuturor că omul nu mai are multe zile de trăit. În această situație, bolnavul primește vizita celor apropiați (rude și cunoscuți), împreună cu care re trăiește cele mai frumoase evenimente petrecute împreună și își cer iertare reciproc asupra unor neînțelegeri ivite vreodată între ei. Alții nu pot muri, pentru că în viață au comis una sau mai multe abateri grave de la morală și simt nevoia iertării din partea celor cărora le-au greșit și din partea lui Dumnezeu. Când bolnavul se află în agonie, i se pune în mână o lumânare de ceară ca „să aibă viegieerie pă lumea hailaltă”. Dacă cineva moare fără lumânare, se crede că acesta va rătăci prin locuri pustii și întunecoase din care nu poate răzbi până ce nu „îi numesc” rudele câte o lumină din ceară de pomană, la biserică. În momentul în care omul își dă obștescul sfârșit, se întoarce oglinda din cameră sau se acoperă cu o bucată de pânză, „să nu se vadă mortu’ în casă”.

5.3.3.2. Pregătirea mortului

Obiceiurile, pe lângă caracterul lor superstițios, au la bază și o serie de necesități igienice reale. Astfel, mortul în prima zi este spălat, așezat pe o pânză albă umedă *poneavă*, cu care se învelește pentru a preveni descompunerea pretimpurie. În cazul în care mortul este bărbat, se tunde și se bărbierește de către o persoană de același sex. Mortul nu se pune „la fereastă” decât după ce a fost îmbrăcat cu „un rând gie țoalie curace”. Costumul mortului este cel tradițional, pregătit din timpul vieții și care constă din: *șierc* acoperit cu batic de culoare neagră, *șiupag*, „pieptari cu roț”, *poalie*, *cătrânță*, *oprieg*, *păpuci* (ghete) – la femei; *clăbăț* (căciulă) sau pălărie, *cămeșă*, *laibăr*, *izmene*, încălțări – la bărbați³¹³. Măinile și picioarele se leagă cu sfoară ca să stea drepte. După ce este îmbrăcat, întâi se pun în *copârșău* (sicriu) unele obiecte cărora li se atribuie un scop utilitar în viața de apoi: săpun, brici, piaptăn, oglindă, batistă, monede necesare pentru plata vămilor; bomboane, biscuiți pentru a asigura hrana *drumețului* sau pentru rudele care îl așteaptă. Apoi „se chicheșce” mortul pentru a nu se face *strigoni*. A existat mai demult credința că oamenii răi la suflet, cei cu obrajii exagerat de rumeni ori cu privirea cruntă, sunt predispuși a se face *strigoni*. Cum aceste creaturi provocau mult rău oamenilor și vitelor, putând să răpună chiar și viața cuiva, se căuta a preveni o astfel de metamorfozare post-mortem, prin: înfigerea unui cui în *foalie* (burtă), tămâierea sicriului, presărarea în *copârșău* a țărânei luate de sub streășina casei, „ocolirea cu ai” și cu *răpielțuri* (chibrituri). Rudele sunt preocupate și de îndeletnicirile lui de acum înainte: îi dau lână să aibă de tors; semințe ca să rodească pământul și nisip să-l numere. Se mai pune lângă mort în același scop: corn de berbec și fuior de vară, grâu și tămâie. Ca să nu se mai întoarcă mortul, deranjând pe cei în viață, primește atâtea „păpuși de dârză” (cârpe uzate) câte persoane locuiesc în casă. El, după imaginația lor, va fi preocupat de desfacerea acestora. Iar ca dintre ei să nu se lege nimeni de mort, mai așează în sicriu și un

³¹² *Idem* – p. 122.

³¹³ *Idem* – p. 124.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

briceag, acesta reprezentând obiectul care taie și ultimele legături dintre mort și cei rămași în viață. Luarea măsurii mortului cu fir de mătase albă zicând:

„Ieu cie măsor cu mătasă,
Norocu' să rămână-n casă!”

pare a fi o străveche practică agrară, prin care cei rămași în viață preiau norocul în vite și semănături de la cel mort, pentru a nu-l lua cu el în mormânt³¹⁴.

5.3.3.3. Priveghiul

Supravegherea mortului este o problemă deosebit de importantă care îi preocupă pe membrii familiei din sânul căreia acesta a fost răpit de cumplita moarte. Tot timpul defunctul este păzit de către rude și cunoscuți, ca nu cumva duhul răului să-i stea în preajmă. Numărul participanților depinde de vârsta mortului și de renumele de care se bucură familia respectivă în cadrul colectivității. Vârsta decedatului condiționează atmosfera de totală compasiune sau de oarecare nepăsare și apatie. De cele mai multe ori însă, copiii și tinerii sunt aceia care estompează acea stare sufletească extrem de apăsătoare prin jocurile lor de priveghi: „Învârci-cie puriec!”

Băiatul ori fata de vârsta însuratului și a măritişului care începe acest joc, se află pe un scaun în mijlocul odăii. Conducătorul jocului îl lovește pe acesta cu un șal (fular) și-i zice³¹⁵:

1. „-Învârci-cie puric!

-Nu poși.

-Pă gi șie?

-Fiincă nu cie țuși (săruți) tu cu (cutare)”.

Aceștia se sărută și se schimbă „jucătorii”.

2. „Fântâna” cineva spune:

„-Am căzut în fântână!

-Câți metri are? Întreabă hăilalți.

-Zece!

-Gi ce nu poți să ieși?

-Nu pot să ies până nu să țucă ge zăce ori cutare cu cutare.”

Jocul continuă astfel până ce toți băieții și fetele ajung să se sărute.

3. „Bâza”. Cineva stă pe scaun, în mijlocul grupului de fete și băieți și cheamă pe unul dintre aceștia, pe care îl prinde cu palmele peste ochi (sau îl leagă cu un fular), aplecându-l cu capul pe genunchi, iar cei din jur îl lovesc cu dosul palmei și acesta trebuie să ghicească cine l-a lovit. Dacă a ghicit, va schimba locul cu cel ce l-a lovit, iar dacă nu ghicește stă mai departe. Jocul se continuă până ajung să fie loviți toți participanții.

În cele trei zile cât mortul stă pe masă, preotul vine în fiecare seară pentru a-i citi o ectenie pentru morți. Bătrânele cu talent și pricepere bocesc după cel mort mai ales în ziua înmormântării.

5.3.3.4. În mormântarea

Rudele cele mai apropiate vor să-i păstreze amintirea celui decedat, crezând că viața lui pe lumea cealaltă depinde de comportarea lor, în ceea ce privește înmormântarea și darea pomenii în anumite intervale. În mormântarea are loc, de obicei, în a treia zi de la deces. Dimineața se sapă

³¹⁴ *Idem* – p. 125.

³¹⁵ *Idem* – p. 126.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

groapa de către 3, 5, 7, 9 sau 11 *gropițași*. Aceștia se aleg dintre rude și cunoscuți. În mormântarea este fastuoasă. În timpul slujbei fiecare participant ține în mână câte o lumânare aprinsă, învelită cu un prosop, primită de la membrul de familie cel mai apropiat. Lumânările primite sunt cele pe care fiecare le-a adus la priveghi, aprinse în amintirea celui răposat și se zice la intrarea în casă: „Dumnezău să-l ierce!”. Ard lumânări și pe colțurile sicriului, ba chiar și în „blide” așezate pe pieptul și pe picioarele răposatului. Slujba de la biserică este precedată de cea de acasă. Sicriul este luat din casă și purtat pe brațe de patru dintre *gropițași* în plânsetele și strigătele de durere ale tuturor. Ca să nu mai moară cineva din casă, în urma sicriului se sparge o cană de pământ.

În curte, sicriul cu corpul neînsuflețit este așezat „pă țagră”, deasupra căreia se așterne un covor țesut în casă. Aici se oficiază *slujba*; apoi corpul defunctului este scos pe umeri în stradă unde se constituie cortegiul funerar: crucea, *prapurii* (3-5), coroanele cu flori, copiii îmbrăcați în odăjdii bisericesti (5-10 copii), preotul, *cantorii* (1-3), *copârșăul*, *jălnișii*, mulțimea. Toți merg la biserică. După terminarea slujbei la biserică, mortul este scos afară și i se dă „sărutarea gi pă urmă”, *iertăciunea*; adică fiecare om din biserică trebuie să treacă pe lângă sicriul mortului, să sărute Sf. Cruce de pe pieptul acestuia, să-i ceară iertare mortului pentru tot ce i-a greșit, adresându-i un ultim gând și se pun bani în tasul așezat pe pieptul mortului. Apoi urmează drumul spre *progage* (cimitir). Pe drum se fac atâția *stâlpi* (opriri) câți plătește familia. La cimitir, în fața gropii se rupe mai întâi *obrăzariu* de pe fața mortului și se stropește cu vin, apoi se bate capacul *copârșăului* în cuie. Participanții aruncă monede și bulgări de pământ peste sicriu „să nu lase urât”. Groparii așează uneltele încrucișate pe mormânt și-și spală mâinile deasupra lor. *Gropițașul* care a început groapa primește de pomană o *vădruță* de plastic sau o cană de sticlă, de a cărei toartă stau legate o lingură și o *cârpuță* (batistă). Credința că după moarte sufletul rămâne o vreme în preajma casei, i-a determinat pe localnici să-i lase mortului, la un „loc curat”, un pahar cu apă și o felie de pâine, ca să aibă cu ce se hrăni. Iar în camera în care a murit și în cea care a fost privegheat se păstrează lumina aprinsă până la nouă zile.

5.3.3.5. Pomana

La plecarea de la cimitir, rudele mortului nu au voie să privească înapoi, ca să nu mai moară cineva din familie. La ușa cimitirului se cheamă „la pomană” toți participanții la înmormântare. Pomana are loc la casa mortului, unde preotul sfințește mâncarea și face slujba. Masa pomenii este gătită de *coc* (care de regulă este bărbat la prima, femeie la celelalte), priceput în arta culinară, cinstit, înrudit sau nu cu mortul și înzestrat cu simțul ordinii și curățeniei. Mai demult, bucatele se fierbeau în vatra focului sau în cuina de vară. De o vreme încoace, se gătește în bucătăria de vară. Bucătarul este ajutat în toate de către rudele cele mai apropiate. Este o regulă obligatorie să nu participe la gătitul mâncării cineva care a atins trupul mortului. Unii procură vasele și alte lucruri necesare pentru gătitul mâncării³¹⁶: oală de pământ (odinioară), emailată (astăzi); căldare de aramă, *ferostăie* (pirostrii), *raină* (cratiță), *țăst*; alții aduc vesela, linguri pentru vârstnici (căci copiii își aduc de acasă „sămn că să duc la pomană”), *blige* (farfurii). Furculițe nu se folosesc la pomană, decât la „ăi măi fișcali”, iar cuțițe nici atât. Cineva se îngrijește de aranjatul meselor și scaunelor. Numărul participanților la pomană era condiționat de puterea financiară a gazdelor. Întotdeauna, la pomana de nouă zile, șase săptămâni, jumătate de an, un an, numărul de participanți a fost mult mai redus. La „pomana mare” participă deopotrivă bărbați și femei, care mănâncă împreună. Copiii și țișanii mănâncă separat de cei dintâi, la „a

³¹⁶ *Idem* – p. 129.

doua tură”, după ce au terminat primii. Masa se așează în casă sau în curte, depinde de condițiile climaterice și de numărul de invitați. Înainte de servitul bucatelor, mesenii, fiecare cu câte o lumânare în mână, se ridică în picioare și rostesc rugăciunea. Se așează cu toții numai după ce s-a spus „Dumniezău să primească lu’ (cutare)!”. Pe masă nu este îngăduit să se pună un număr de farfurii și tacâmuri cu soț, nici să nu se ducă câte două castroane odată, ci pe rând, câte unul. Se crede că încălcarea acestei cutume atrage după sine moartea pretimpurie a acelei persoane³¹⁷. Înainte de masă se servește *răchie*, de prună sau mere, rece ori fierbinte, cu zahăr sau neîndulcită.

Odinioară, dacă pomana cădea în zi de *frupt*, după *răchie* se pune la masă „curiechi cu zamă” (varză), în care se fierbea mai întâi carnea de oaie, care era servită separat, mai târziu. După varză, urmau *locșalie*, mâncare specifică zonei; iar apoi carnea fiartă în varză și în supa de fidea, fără garnitură, doar cu sare³¹⁸. La pomenile „de dulce” serveau mai rar și carne afumată de porc sau carne de vită, în nici un caz de capră, fiind preferată carnea de oaie, procurată cu mare ușurință și la un preț destul de convenabil, locuitorii fiind pricepuți crescători de oi. Urma cel de-al patrulea fel de mâncare: *păsat* cu lapte. Făina pentru *păsat* se obținea din boabe de porumb strivite în piuă ori în râșniță, care apoi era trecută printr-o sită rară și pusă într-o căldare mare cu apă fiartă „la umflat”. După aproximativ o oră, se lua la o parte pentru a se răci. O puneau apoi în alt vas și se înlocuia apa cu alta curată, care se pune din nou la fiert, unde se adăuga *păsat*, cu mâna, puțin câte puțin. După ce dădea în clocot, se lua de pe foc și se servea la masă, în blid, cu lapte cald. Așadar, această mâncare arhaică, gătită rudimentar, se completează foarte bine cu laptele, aliment de mare valoare nutritivă. La pomană, varza și carnea se consumau cu *mălai*, deși în alimentația zilnică era preferată mămăliga. *Mălaiul* era preparat din *mleat* nedospit, făcut din trei părți: făină de mălai și una de apă, sare și puțin zahăr. Se cocea în vatra focului pe frunze de nuc sau varză, sub „țăstul” încins dinainte. Spre deosebire de celelalte pomeni, la șase săptămâni sau la jumătate de an, se dădeau ouă roșii și câni. Cu acestea fiind zise, putem socoti încheiată una din problemele principale ale mâncării tradiționale la înmormântare: pomana, care mai dănuie și astăzi în contextul obiceiurilor legate de ultimul moment al existenței umane – moartea. După cei care mor tineri se poartă doliu un an de zile. Femeile care sunt mai bătrâne, rămân îndoliate mai mulți ani.

5.3.4. Obiceiuri de primăvară și vară

Create de popor și transmise pe cale orală, din generație în generație, datinile și obiceiurile au devenit în cursul vremii o necesitate a vieții, în ele reflectându-se dorința de o viață mai bună, mai prosperă, cu mai multă bucurie, fericire și avuție.

Acestea au un substrat mitico-magic străvechi, constituite fie dintr-o serie de acte rituale, fie din credințe și mituri, chiar dacă astăzi și-au pierdut mult semnificațiile inițiale. Ele au avut un rol deosebit în stabilirea echilibrului colectivității în care s-au practicat și se practică, în stabilirea comportamentelor și atitudinilor necesare pentru buna desfășurare a vieții acestora, în menținerea normelor de conviețuire firească în familie și în colectivitatea sătească.

Indiferent că au la bază credințe și practici magico-mitice, rituri, ceremoniale, elemente ce provin din mitologia predacă, prodacă, dacă, daco-romană, indiferent că păstrează relicve din anumite culte de zeități străvechi ca³¹⁹ Zamolxe, Dyonisos, Bachus, Osiris, Jupiter sau Demeter, obiceiurile de primăvară și de vară din zona Banatului sunt menite să asigure desfășurarea în

³¹⁷ Informație culeasă de la doamna Opruț Persida– 76 ani – Voislova – nr. 112.

³¹⁸ *Ibidem*.

³¹⁹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 126.

condiții prielnice a vieții cotidiene a comunității, să determine rodirea pământului, fertilitatea în rândul oamenilor și al animalelor, să asigure buna rânduială în gospodărie și odihna celor trecuți în "lumea fără dor".

5.3.4.1. Sânzienele

În ziua de 24 iunie, în preajma solstițiului de vară, calendarul popular consemnează sărbătoarea cunoscută sub denumirea de Sânzienele. Denumirea este preluată probabil, de la Sancta Diana, zeița silvestră. Sânzienele erau considerate, încă din vremea lui Cantemir, ca reprezentări fitomorfe (florile de sânzienele) și divinități antropomorfe. În credința populară, Sânzienele erau considerate a fi niște femei frumoase, niște adevărate preotese ale soarelui, divinități nocturne ascunse prin pădurile întunecate, neumblate de om. În ajunul sau în ziua de Sânzienele se întâlneau practici și obiceiuri de divinație, de aflare a ursitei și a norocului în gospodărie. Gospodarii încercau să afle care le va fi norocul la animale, tot cu ajutorul florilor de Sânzienele, în seara din ajunul sărbătorii agățau cununi de Sânzienele la colțul casei orientat către răsărit și dacă, a doua zi, în coronițe erau prinse păr de la anumite animale sau puf / pene de la păsări considerau că anul va fi bun mai ales pentru acestea.

La Sânzienele, dimineața fetele mergeau în livadă și își spălau fața și brațele cu rouă zicând³²⁰:

- Bună gimineța, flori frumoasă!
- Să trăiești, fată frumoasă!
- Șădz pă scaun frumos!
- N-am venit să șăd;
- Ș-am venit ca să mă spăl:
 - Pă față, pă brață,
 - D'albii ochișori
 - Să fiu dragă la fișiori.

Femeile în vârstă suferinde de reumatism se dezbrăcau și se rostogoleau prin roua dimineții, aceasta având puteri tămăduitoare. Tot femeile iertacie aruncau pe semănături flori și rouă ca să fie "gie leac".

Acest obicei a dispărut, își mai amintesc câteodată de el bunicii și oamenii mai în vârstă din sat.

5.3.4.2. Strechenia

Pentru a ști cum va evolua vremea, de la sfârșitul iernii încolo, dacă începe mai devreme primăvara și dacă se pot pregăti de arat, de semănat, de a porni turmele la munte, țăranii din satul Voislova au în vedere anumite credințe și practici. Astfel, la 2 februarie, când iese pentru prima dată ursul din bârlag „dacă își vege umbra, să șcie că nu vine căldura, îi tot frig măi șasă săptămâni. Dacă îi nooreală și frig, și iel nu-ș vege umbra, vremea să îndreaptă, vine primăvara măi iuce”. Această zi se numește *strechenia*. Așadar, în conștiința oamenilor persistă credința că ursul este un prevestitor de timp.

5.3.4.3. Babele

³²⁰ DUMITRU JOMPAN – *Folclor...*, p. 259.

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

Alte superstiții, credințe, datini și practici izvorăsc dintr-o serie de legende referitoare la „zilele babelor” din 1-9 martie și la *moșii* care le urmează. Sătenii știu că *bablie* pică la 1 martie, pentru că atunci este Baba Dochia (amintită în legendă ca o femeie urâcioasă și rea, fapt pentru care a fost aspru pedepsită). Există nouă babe, după cum Baba Dochia a avut nouă cojoace. Femeile obișnuiesc să-și aleagă câte „o babă”, câte o zi din această perioadă (1-9 martie), zi ce întruchipează și relevă caracterul femeii respective. O zi în care oamenii nu lucrează și nu lucrează, de teama forțelor potrivnice, din nevoia de a fi ajutați, este cea cunoscută sub numele de *Foca*. Acest obicei este explicat foarte bine de către Bogdan Petriceicu-Hașdeu în *Etimologicum Magnum Romaniae*: "Fiindcă "phoque" înseamnă "o vietate" care trăiește în mare. La greci, Sf. Foca, martir din epoca lui Dioclețian, este privit ca patron al corăbierilor, adică un sfânt al apei³²¹. La romani, din contră, fiindcă „Foca” seamănă cu „foc”, printr-o astfel de etimologie populară s-a născut credința că el *pârjolește*". Deci, oricum este vorba despre un personaj mitic ce pretinde a fi respectat pentru a feri culturile de foc.

5.3.4.4. „Sâmțî”

Mai există și alte manifestări populare (practici, rituri, obiceiuri), menite să contribuie la rodirea pământului, la sporirea belșugului holdelor. Astfel, în ziua de „Sâmț” (40 de Mucenici) oamenii pleacă la livezi³²². După ce curăță pământul și pomii de toate crengile căzute, de toate uscăturile, făcându-le grămezi printre pomi, le aprind. Se fac focuri în grădini și în livezi pentru că această zi este cea în care, după credința sătenilor, toate insectele se dezmoțesc, se mișcă și ies din ascunzișurile lor. Acest obicei se practică astăzi în virtutea unor necesități practice și se va menține atâta vreme cât oamenii trebuie să-și curețe grădinile ca să crească fânul și să poată pune bucatele în pământ.

5.3.4.5. La „Sântoager”

În prima sâmbătă din Postul Paștelui nu se lucrează, deoarece localnicii au crezut și cred în continuare că de luni până sâmbătă caii Sfântului Toader umblă prin sat și dacă cineva lucrează în această zi (mai ales seara femeile care sunt singure, fără bărbat în casă nu au voie să facă "lucru de mână"), aceste ființe neobișnuite, mitice, care au înfățișare de juni chipeși cu coadă de cal (singura care le poate trăda identitatea, ea ieșindu-le din cizmă, zărindu-se uneori deasupra acesteia) ar veni și ar călări, ar frământa sub copite persoana care nu le dă cinstea cuvenită. Legat de sărbătoarea Sântoagerului mai exista un obicei local: în sâmbăta sărbătorii, fetele nemăritate mergeau pe câmpuri de unde culegeau flori de *foiunfiu* și alte diferite plante, pe care le puneau în scaldă din seara acelei zile și își spălau părul cu această apă, iar mamele le tăiau o costiță din păr zicând³²³: „Crească cica fecilor ca codița iepilor”.

5.3.4.6. „Împrăuratu' ”

Alt obicei local este *Împrăuratu'*, care are loc întotdeauna la Sf. Gheorghe, 23 aprilie, cu ocazia căruia tinerii necăsătoriți, junii satului, pândeau fetele nemăritate și atunci când "ieșeau în sat schimbăce ge sărbătoare, cu țoale noi făcuțe numa pântru sărbători, le pângeau și le udau cu

³²¹ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 132.

³²² Informație culeasă de la domnul Opruț Luță – 80 ani – Voislova – nr. 111.

³²³ Informație culeasă de la doamna Opruț Maria – 71 ani – Voislova – nr. 111.

câce o vadră ge apă", unii le țineau, iar alții le împrăurau cu apă, neuitând totuși să le fure și câte un sărutat³²⁴.

5.3.4.7. "După ghiociei"

Tot în primăvară, la apariția ghiociei, mai avem un obicei local specific, păstrat din vechime, când tinerii și copiii satului se adună într-o zi însorită, își pun mâncare și apă și pleacă pe dealul satului "în vârful Cocinului" după ghiociei, unde se găsește o poiană plină cu ghiociei și vioarele, numită de localnici "Tău' Cailor", pe care tinerii le culeg și-și fac din ele mici buchețele și cununi pe care și le pun pe cap și pleacă la vale tot cântând și veselindu-se, cu coșurile pline de buchețele cu flori, pentru a le duce și celor dragi din sat.

5.3.4.8. „Păpăruia” sau „Paparudele”

Era un obicei practicat vara, când era secetă mare. În Voislova, *păpăruia* se costumau țigăncile satului, de obicei *Neta Țăganca*, iar fetele și rudele ei o însoțeau cu *străițale* după gât, în care adunau și *pomana* dată de localnici cu prilejul practicării acestui ritual.

„Neta Țăganca” se îmbrăca cu „cleoambe” (crengi) de mesteacăn pe care și le prindea la brâu cu o „brecire” (centură, curea lată de o palmă, țesută din lână) și însoțită de alte țigănci plecau în alai prin sat tot jucând, cântând și învărtindu-se, iar localnicii ieșeau fiecare și le stropeau cu câte o "vadră" (găleată) de apă de la fântână (fântâni care se găseau pe ulițe sau în general afară, nu în curțile oamenilor) și ziceau³²⁵:

„Păpărugă, rugă
Vină ge mă udă
Pielea să mi-o uge
Ploaia să mi-o ploaie.”

5.3.4.9. „Măsuratul oilor”

Voislovenii s-au ocupat dintotdeauna cu agricultura și creșterea animalelor, respectiv creșterea oilor. În vremurile trecute în sat au existat și peste o mie de oi, astăzi numărul lor scăzând considerabil ajungând la 300 – 400 de oi. Stabilirea datei și locului pentru "măsurat" îi preocupa pe crescătorii de oi încă din zilele când se ivesc primele semne ale primăverii. „Măsuratul oilor” are loc de obicei în luna mai, când oile se pregătesc de transumanță, plecarea spre pășunile alpine. Acum aproape 100 de ani, în sat erau 3 stâne: *a lu' Chirilă*, *a lu' Țuruconi* și *a lu' Romeșci*. Peste ani, au mai dispărut unele, dar s-au înființat altele: *a lu' Radu*, *a lu' Crețu*, *a lu' Băneșu*, *a lu' Florei*. Apartenența la stână se făcea pe criterii de neam sau de vecinătate.

Măsuratul avea loc de fiecare dată sâmbăta dimineața, prelungit până seara la orele 22 - 23, fiind precedat de „petrecutul oilor”, care avea loc vineri seara pe la orele 18, când la *băcioni* (șeful stânei) acasă se adunau *păcurarii* (cei ce vor păzi oile peste vară la munte), în număr de șase, alteleori chiar și nouă și plecau cu gălețile împodobite cu flori pe la fiecare proprietar de oi din sat, pentru *petrecut*, respectiv pentru a supraveghea dacă acesta își mulgea oile seara dinaintea măsuratului pentru a nu trișa și dimineața oile sale să aibă cumva laptele adunat de seara. Păcurarii se împărțeau, astfel încât fiecare să ajungă pe la câte un proprietar ca toți să fie

³²⁴ Informație culeasă de la doamna Opruț Persida – 76 ani – Voislova – nr. 112.

³²⁵ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 135.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

verificați. Cum am mai spus, ei erau „aprovizionați” cu „litra cu răchie” și cu „găleata chichită cu flori”. În dimineața zilei de *măsurat* pregătirile crescătorilor se desfășoară în mai multe planuri. Acasă femeile termină gătitul bucatelor, început cu 2 – 3 zile înainte. Bărbații merg la locul ales pentru *măsurat*, fac *staurii*, *strunga* și șopru la strungă dacă timpul se arată a fi ploios³²⁶. Când toate pregătirile au fost terminate ciobanii bagă oile la strungă. Aici sunt pregătite gălețile de muls și ceva mai departe *șiubăru* pe care este pusă o *străcătoare*.

A doua zi, sâmbăta dimineața, proprietarii își luau oile și le pășteau în grădinile proprii, păstrate neatinsse, cu iarbă bogată, erau gătiți frumos cu flori la pălărie și cu gălețile la fel împodobite, cu nelipsita „litră ge răchie” și cu toporul în mână. Aici fiecare își aducea oile *sătule* și le împreunau nu înainte de a le *însemna*, *boindu-le* (vopsindu-le) cu o culoare aleasă ca să fie diferită de a celorlalți și se pregăteau pe scăunele să-și mulgă fiecare propriile oi, alături de păcurari. Proprietarii aveau apă în găleți cu care-și spălau inițial mâinile înainte de muls, iar apoi *baciul* (șeful stânei) trebuia să verifice ca nici unul să nu-și păstreze apa în găleată spre a nu-și înmulți laptele, răsturnându-le gălețile cu „gura-n vale”. După ce era mulsă ultima oaie, începea *măsuratul*, respectiv se cântărea laptele cu un instrument confecționat dintr-un băț așezat orizontal și crestă din loc în loc, de care era atârnată o boabă de fier de 1 kg, legată cu o sârmă. Se puneau laptele în găleată și se cântărea la fiecare cu acest cântar, stabilindu-se câte *oche* avea să ia la munte, câtă brânză va face. Un kilogram de lapte era egal cu o ochă. După cântărire, *bițarașu* (proprietarul oilor) știa cât caș va face la munte vara. După ce se cântărea tot laptele, la fiecare în parte, se confecționa *haragul* (măsura) sau *țancul* cum se mai numea, care consta dintr-un băț dispus vertical, cu înălțimea de 1 m, iar pe la mijlocul său se făcea măsura, prin introducerea în *șiubăru* (butoi) cu apă, turnându-se cu o cană de 13 deți atâta apă cât să se ajungă la o măsură de aproximativ 15 oche, numerotată și din jumătate în jumătate de ochă. Cu acest băț cioplit astfel se măsura la stână laptele oilor pentru a ști când „te-ai umplut”, adică ai luat cât ai meritat în urma măsurătorii corecte. Laptele de la măsurat se încheaga și se făcea caș cu cel de dimineața care se dădea muzicanților ca plată pentru cântat; iar de seara începea să „ia brânză” șeful stânei până „se umplea”, fiind urmat de ceilalți în ordine ierarhică. După măsuratul laptelui începea petrecerea. Pentru a întâmpina cum se cuvine *măsuratu*, femeile crescătorilor de animale sunt preocupate din vreme cu confecționatul hainelor de sărbătoare și se îngrijesc de pregătirea bucatelor. Femeile veneau de acasă cu *cotorișale* (coșuri) pline cu mâncare, purtate pe cap (conform obiceiului); adică „zupă ge hoară” (păsări) cu tăiței, *sarme*, *carne și prăjături*. Femeile ciocneau și închinau cu lichioruri, pe care le și serveau, iar bărbații beau răchie și bere, după care mâncau și jucau toată după-amiaza. Spre seară, amețiți de soare și băutură, porneau întreg alaiul spre sat (măsuratul având loc într-o grădină a baciului, pe o colină, de obicei), însoțiți de muzică, unde se întâlneau toți participanții celorlalte stâne, iar fiecare șef de stână comanda mai grozav muzica sa și credea că a lui este „măi tare”, concurând unii cu alții, cântând și jucând până spre miezul nopții. Acest străvechi obicei de obște în Voislova s-a pierdut în timp, dar mai continuă în unele sate și comune de pe valea Bistrei.

5.3.4.10. „Aicile” și „Plăcințale”

Obiceiuri de primăvară specifice sunt și *Aicile* și *Plăcințale*, care se țin odată cu lăsatul postului de paște, odată cu lăsatul secolui de carne și brânză.

Aicile (cotoroagele sau piftiile) sunt pregătite de gospodine din sat cu o zi înainte, cel puțin, pentru a avea timp să se închege. Acestea constau dintr-o fiertură cu părți din capul

³²⁶ Informație culeasă de la domnul Opruț Luță – 80 ani – Voislova – nr. 111.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

porcului, urechi, rât, picioare, usturoi și sare; după care se lasă la rece pentru a se putea forma, puse în *blige* (castroane) cumpărate special cu această ocazie pentru a fi date de pomană și numite în amintirea celor dragi plecați dintre noi, date la rude și vecini sau la săraci. Vecinii și rudele întorc la rândul lor pomana.

Plăcințele urmează săptămâna următoare *aicelor* și sunt pregătite din făină albă ca un fel de clătite, cu umplutură din brânză amestecată cu făină de mălai și uneori griș.

La fel sunt donate la rude, vecini și săraci, în amintirea celor dragi trecuți la cele veșnice.

5.3.4.11. Strîgatul în „Joi Mari”

Vechimea obiceiului constă în spusese bunicului meu și anume că de când s-a născut el s-a „Strîgat în Joi Mari”, în fiecare an. Și astăzi se continuă tradiția. Întotdeauna s-a strigat în seara de miercuri spre joi, din săptămâna Paștelor. Locul de unde s-a strigat și se strigă sunt culmile de deal diferite: Cocin, Gai, Șuvăru. Semnificația obiceiului a fost și rămâne acela de a îndrepta cu ajutorul satirei „năravurile rele” ale tinerelor fete, văduvelor și pe vremuri, chiar ale femeilor căsătorite, nu însă și ale primarului, notarului, preotului și dascălului, ceea ce relevă unul dintre aspectele sociale ale acestei tradiții. Participanții, se raliază an de an la ideea continuității acestui fapt de tradiție toți flăcăii din sat, bărbații însurați și copii numai până în momentul aprinderii focului căci ei sunt (erau) aceia care aprovizionează „tabăra” cu lemnele necesare întreținerii arderii timp de câteva ore.

„*Strîgatu' fecilor în Joi Mari*” are loc miercuri seara, când tinerii se duceau pe vârful dealului Cocin sau Gai și se împărțeau în două grupe, unii dispuși mai sus, alții mai jos și începeau să strige:

„-Măă...

-Ce-i mă?

-Mă, are și cutare o fată

-Ce-i cu ea mă?

-Trăbuie s-o ducem la turnătorie la Oțălu să-i lungim picioarele ca să nu-i mai mănec rățale din cotoriță când vine cu prânzu' la holdă

-Așa-i mă”

sau

„-Mă. Are cutare o fată, o trecut ge vreme și s-ar mărita și n-o ia nime' că s-o ținut cu nasu' pă sus”

sau

„-Are și cutare două fece ca două turigi (buturugi) și s-ar mărita dar nu le iau copiii că-s grase și îi flecesc (zdrobesc) în pat”.

Fetele erau cât mai ironizate de către feciori, iar ele împreună cu mamele mergeau pe podul de peste râul Bistra care trece pe sub valea Cocinului pentru „a da ureche” (a auzi, a asculta) cum le *băgiucureau* (batjocureau) copiii. Dimineața spre a le îmbuna, le duceau șoluri legate cu flori. În joia Paștelui, are loc „**Joi Mari**”, când fiecare merge cu *șoluri* pe la neamuri pe care le dă „ge pomană” în amintirea celor răposați, fiecare *șol* numindu-se de pomană unui membru drag din familie, răposat cu ceva timp în urmă. Șolurile respective sunt căni umplute cu diferite băuturi: compot de fructe proaspete sau uscate – *poame*, cafea cu lapte, tăței dulci (mai nou suc) însoțite de o lumânare și un colăcel (mai nou eugenii sau alte dulciuri).

Stadiul actual al obiceiului nu se mai bucură de o mare atenție atât din partea creatorilor de texte (strigătorilor) cât și a consumatorilor de artă populară spirituală.

5.3.4.12. „Mersul la nănaș”

În duminica de Paști, fiecare familie „mergea la nănaș” cu daruri, adică *colac* (cozonac), ouă roșii, un litru de *răchie*. La fel se mergea și pe la rude, la nepoți în special, cu câte o bucată de cozonac și ouă roșii, după-amiaza, când veneau de la biserică și se odihneau puțin. La Paști se mergea (ca și acum, de altfel) la cimitir, împreună cu părintele care „ieșea cu licea” pentru a face o ectenie pentru răposați, iar atunci se practica „împărțitul de pomană” pentru morți, obicei tradițional practicat cu prilejul sărbătorii Paștelui, constând din *împărțatul* de colăcei, ouă roșii, bomboane sau alte dulciuri, spunându-se „Să fie pomană!”. În concepția poporului nostru, plantele au puteri magice deosebite, cu ajutorul cărora pot exercita acțiuni benefice asupra oricărui om care îndeplinește un anumit ceremonial. De aceea, de exemplu, în ziua de „Sîngiorz” (Sf. Gheorghe), fiecare poartă trebuia împodobită cu o crenguță de fag timpuriu înfrunzit, semn de primăvară, de renaștere a naturii, iar la sărbătoarea Floriilor copiii satului aduc ramuri de salcie la biserică pentru a fi sfințite și apoi se dau animalelor să le mănânce; sau cu prilejul Sfințelilor Paști, se iau acasă și se păstrează flori de la mormântul Domnului, care l-au împodobit, cu credința că acestea ocroteau casa de rău și de trăsnete.

5.3.5. Obiceiuri de toamnă și iarnă

Datinile și obiceiurile legate de frumoasa toamnă care se așterne an de an în Voislova cât și cele ale sărbătorilor religioase de iarnă sunt așteptate cu multă bucurie și nerăbdare și astăzi, ca și în vechime, de toată lumea, ele prilejuind o serie de manifestări, datini și obiceiuri la care participă întreaga colectivitate, de la copii până la bătrâni. Obiceiul care are loc în perioada de toamnă este Ruga satului, *Negeia* cum i se mai spune pe la noi, fiind organizată în data de 26 octombrie. La această dată este hramul Bisericii Ortodoxe din Voislova – Sf. M. M. Dimitrie. Obiceiurile de Crăciun își au originea lor în evenimentele care s-au petrecut atunci la Betleem, cu ocazia Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Steaua, care a luminat și a prevestit Nașterea Domnului, a trecut peste ani și s-a transformat într-un joc scenic plin de farmec, un dialog între crudul Irod și magii plini de har și blândețe. Colindele simbolizează drumul pe care l-a făcut Iosif cu Fecioara Maria până la Betleem. Colindătorii își fac drumul lor de la casă la casă pentru a anunța credincioșii că s-a născut Iisus Hristos. Ordinea cronologică în care se desfășoară obiceiurile de Crăciun este următoarea: *Pițărăii*, *Colinda* și *Steaua*. Majoritatea obiceiurilor au un substrat mitico-magic străvechi, constituite fiind dintr-o serie de acte rituale, din credințe și mituri, deși astăzi și-au pierdut mult semnificațiile inițiale. Ele au avut un rol deosebit în stabilirea echilibrului colectivității.

5.3.5.1. „Negeia”

„*Negeia gi la Voislova*” se ține în data de 26 octombrie a fiecărui an, când este și hramul Bisericii Ortodoxe din localitate Sf. M. M. Dimitrie, cât și în următoarele două zile. Sărbătoarea Sfântului Mare Mucenic Dumitru este una dintre cele mai îndrăgite de către credincioșii din întreg Răsăritul creștin, iar numele Dumitru este purtat, în diferite variante, de către foarte mulți bărbați, existând și o formă feminină – Dumitra, de asemenea foarte răspândită. Este cea mai importantă sărbătoare din an pentru localnici, nu însă și pentru aceia care se interesează de folclorul obiceiurilor, deoarece acest moment nu se înfățișează o suită de datini strămoșești așa

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

cum ne-am aștepta. Fiind un prilej de petrecere și ospățare colectivă, cu dansuri și cu lăutari, *negeia* nu se deosebește cu nimic de hora satului decât prin aceea că durează trei zile. La petrecere, alături de voisloveni, iau parte *goșcii* veniți din mai multe localități vecine chiar și mai îndepărtate.

Era și este sărbătoarea cea mai mare și cea mai așteptată, din cursul anului, de către localnici, dar și de rudele acestora, care veneau în *cocii* (cărute) trase de cai frumoși împodobiți cu *țauri* (zurgălăi) cu *boncioace* (ciucuri) colorate și cu covoare *țăsuțe* în culori vii și cu motive florale. *Goșcii* (musafirii) erau la rândul lor frumos gătiți în *țoale* noi făcute special pentru aceste ocazii. Cuvântul³²⁷ *negeie* provine de la latinescul „*nundina, -ae*” – bâlci, târg, însemnând „o numeroasă adunare de oameni”.

În dimineața zilei de 26 octombrie se mergea la biserică, unde gospodinele duceau o pâine de casă rotundă deasupra având o cruce făcută tot din aluat (i se mai spunea și *stolnic*) pentru a fi binecuvântată de către preot, simbolizând sfințirea bucatelor pentru serile următoare, apoi mergeau acasă și se pregăteau pentru *goșci*. Înainte cu o săptămână se pregăteau *colaci* (cozonaci) și *prăjături* (cine știa să le pregătească) și *locșe* (tăiței lași de casă). În ziua de negeie soseau *goșcii* cu *cociile* cu cai frumos gătiți (cum am mai spus), care erau așteptați cu *păpricaș* (ciorbă de oaie) cald și se pleca la *gioc* (dans) în locul unde se ținea acesta. După ce reveneau de la *gioc* se servea masa care consta din: *locșă* cu carne de porc sau oaie; *sarme* sau *curechi* (varză) cu carne de oaie și colaci, stropiți din belșug cu „răchie fiartă” cu boabe de piper, scorțișoară sau cuișoare și zahăr. După masă se relua petrecerea până dimineața, se mergea pe la neamuri împreună cu *goșcii* proprii, unde se bea răchie și se ascultau cântece de petrecere.

Înainte jocul se ținea în „colț la Nandru”, dar acum se ține la Căminul Cultural. Se jucau diferite dansuri ca : „brâul lui Nicoară”, „brâul din bătrâni”, sârbe, ardeleana, joc de doi, hore. La aceste jocuri participa întreaga colectivitate: atât tinerii (băieți și fete), cât și cei căsătoriți, precum și cei bătrâni. Uneori aceste dansuri erau întrerupte de *doine* (cântece lente) care se dau în memoria celor care au plecat dintre noi, de către rudele acestora. Atunci când se numea un joc în sănătatea unei anumite persoane, persoana respectivă mergea prin mulțime cu *vadra* (găleata) cu răchie și cu *caucul* (polonicul) și servea pe fiecare. Fiecare persoană, la rândul său, avea câte o *uiață* (sticlă) cu răchie în mână. Muzicanții erau aduși de la Caransebeș de cei care organizau negeia (de obicei, junii satului), uneori fiind aduși cântăreți renumiți. Negeia ținea trei zile. *Goșcii* dormeau în *sobe* (camerele) dinainte, iar dimineața când se trezeau, după prima zi, se mânca „papricaș ge oaie” cu *coleașă*.

Mai nou *niegeile* nu mai sunt ca altă dată, interesul pentru muzica populară și totodată pentru folclorul românesc fiind în ușoară dar reală scădere.

5.3.5.2. „Vergelatu'” (*Vegenia, Sânvăsâi*)

Acest obicei se ține în Postul Crăciunului, cam în a doua săptămână a postului. Atunci fetele se adunau la câte o casă și-și pregăteau diferite obiecte ca: piaptăn, creion, pământ, cărbune, bani, oglindă și pentru fiecare obiect câte un *blid* (farfurie). Toate ieșeau afară, iar mama, gospodina casei le aranja obiectele sub farfuria și fiecare își alegea câte o farfurie, iar ce găsea dedesubt, acest obiect îi prevedea cum îi va fi ursitul:

Piaptăn – va fi *ghințos* (cu dinții mari)

Creion – va fi *domn* (cu școală)

³²⁷ BORAN ANA – *op. cit.*, p. 145.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Pământ – va fi bogat

Cărbune – va fi negru la piele

Bani – va fi bogat

Oglindă – va fi frumos și drăgăstos

Se mai *vergelau* tinerele și cu boabe de grâu astfel: fiecare boabă era numită cu numele unui băiat și una primește numele tău. Boabele se pun pe plita sobei câte două, tu și băiatul, iar dacă boaba care reprezintă băiatul se apropie de boaba ta, atunci acesta te iubește, iar dacă sare în direcția opusă, nu este pentru tine. Alt obicei, era să meargă tinerii în grădina casei, legați la ochi, însoțiți de cineva și să-și aleagă un par din gard, iar cum era parul, așa era și alesul: dacă parul era înalt și drept, așa era și trupul băiatului, iar dacă era mic și strâmb, așa era și el, mic și cocoșat. De obicei, din această seară, urmau să umble *moșii* - copii costumați în cojoace de oaie, încinși la mijloc cu cât mai multe și mai mari clopote, ca să facă zgomot cât mai înfricoșător, pe cap având o mască din piele de miel ornamentată cât mai respingător, iar în mâini bâte cu lanțuri. Astfel costumați, în fiecare seară *moșii* pândeau fetele care ieșeau pe uliță pentru a le alerga și a le săruta, iar uneori le căutau acasă, ca să le facă frică.

5.3.5.3. Tăiatul porcului – pomana porcului

Această datină începe cu aproximativ o săptămână înainte de Crăciun, la Ignat și are un ceremonial specific. Când se luminează, gazda cheamă 2-3 vecini sau neamuri pentru a-i ajuta la tăiatul porcului, fiindcă acesta este cel mai greu lucru. După ce porcul a fost tăiat, el este pus pe butuci, apoi este *pârlit*, adică este acoperit cu paie cărora li se dă foc. Apoi se spală cu apă fierbinte; se curăță cu un cuțit părul ce a mai rămas și i se smulg unghiile, după care este așezat pe o masă specială pentru a fi tranșat. La acest capitol, localnicii sunt foarte pricepuți, ei nu cheamă și nici nu plătesc un măcelar priceput din alte locuri, pentru că se pricep foarte bine, păstrând și transmițând această meserie din tată în fiu. Tranșarea începe cu tăierea capului porcului, apoi i se despică burta și sunt scoase măruntaiele și untura; apoi cu un topor se taie oasele pe lângă „șărea spinării”, pentru a putea fi despicat în două bucăți. Femeile taie carnea și grăsimile necesare pentru derivatele din carne: cârnați, sângereți, caltaboși, tobă, jumări etc. Acum se obișnuiește ca gazda să ducă „ge pomană” vecinilor o bucată de carne și de slănină, iar aceștia la rândul lor – când tăiau porcii – întorceau *pomana*. Astfel, fiecare putea consuma carne proaspătă atât înainte, cât și după tăierea porcului. Din carnea porcului se fac diferiți cârnați, care se consumă fie proaspeți, fie sunt puși la afumat pentru a fi consumați pe timp de iarnă. Aceste preparate și alte bucăți de carne și slănină (care au fost ținute timp de 2-3 săptămâni în saramură) – după ce au fost puse la afumat – sunt puse în *unsoarea* (untura) porcului, care are rol de conservant. Și slănină se afumă, după ce a fost ținută la saramură 5-6 săptămâni.

Pregătirea porcului este urmată de masa în cinstea porcului – „pomana porcului” unde se mănâncă „păsulă slăită” (fasole bătută), „curechi cu zamă” (ciorbă de varză) cu bucăți de carne și slănină, apoi tocănița preparată din bucățele de carne și ceapă, servite cu *mălai* (plăcintă din făină de porumb făcută în cuptor, din mălai, sare, puțină apă caldă pentru frământat și făină albă) sau *coleșă* (mămăligă) și se bea vin de casă sau must și „răchie fiartă” cu cuișoare. La „pomana porcului” iau parte cei ce pregătesc porcul și rudele mai apropiate: cumnați, socri, verișori primari.

5.3.5.4. Șezători și clăci

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

După terminarea muncilor agricole, când lumea satelor intră într-o perioadă de repaus relativ, dar mai ales după Lăsatul Secului de Crăciun (15 noiembrie), începea sezonul șezătorilor. Șezătorile erau întâlniri comunitare cu caracter lucrativ dar și distractiv, lumea satelor îmbinând în mod plăcut lucrul cu distracția. În postul Crăciunului principala preocupare casnică era legată de industria textilă, iar torsul cânepii, a inului și a lânii se făcea cu mai multă plăcere, cu mai mult spor și în condiții mult mai bune în cadrul unor întâlniri comunitare. Șezătorile puteau fi organizate ad-hoc, în zilele lucrătoare, la una sau mai multe case și erau de mai multe feluri. Ele puteau să aibă un caracter de întrajutorare, când mai multe femei sau tinere participau la torsul cânepii sau a lânii unei gospodine, operația repetându-se, apoi la casa fiecărei participante sau puteau să fie întâlniri în cadrul cărora fiecare participantă își torcea propriul material. Șezătorile se organizau nu numai pentru torsul fibrelor textile ci și pentru scărmanatul lânii, scărmanatul penelor, etc. niciodată în șezători nu se coseau cămăși, această operație făcându-se în mod individual de către fiecare gospodină sau tânăra fată, în casa proprie. Șezătoarea odată începută, participanții făceau schimb de informații referitoare la viața cotidiană din sat și comentau evenimentele cele mai importante petrecute în propria comunitate sau în localitățile învecinate.

Cea mai liniștită viață, este a satelor, locuitorii fiind cumpătați în toate și preocupați mai mult de grijile lor, dornici de a ajunge la trai mai bun, mândrii însă că sunt bănățeni. Vara, peste tot auzim doina bănățeană de care nu se desparte țăranul, nici la coarnele plugului, nici la seceriș și nici ciobanul din vârful muntelui. Odinioară, iarna peste tot, se citeau ziare, calendare, cărți, iar seara se făcea clacă în câte o casă, unde se torcea ori scărmana lână. Aici luau parte fete mari și juni, care petreceau în veselie până spre miezul nopții. La asemenea șezătoare numită și clacă băieții și fetele cântau pe întrecute. Câte o fată, părută mai îndrăzneată începe să cânte³²⁸:

*Bade ce te-ai mâniat
Ce-ai cerut și nu ți-am dat
Tu-ai cerut păhar cu miere
Eu ți-am dat buzele mele.*

De la masă, câte un fecior cu obrații îmbujorați, nu se lasă mai prejos și începe:

*Nană chică galbănă
Dorul tău, mă leagănă
Și mă leagănă frumos
Să nu cad gin leagăn jos
Și mă leagănă mereu
Să ce iubesc numai eu.*

Cântecele populare izvorâte din sufletul acestui popor, sunt nenumărate și formează adevărate mărgăritare chiar și pentru cei străini din acest colț de țară.

Clăcile de întrajutorare

Locuitorii din Voislova s-au ocupat în primul rând cu agricultura. Muncile agricole au cunoscut perioade de vârf, când se lucra din zori până noaptea, încât nu mai rămânea nici un timp liber. Tocmai de aceea, activitățile distractive și cele mai multe petreceri rurale se desfășoară în

³²⁸ IOAN LOTREANU – *op.cit.*, p. 36.

VOISLOVA OPRUȚ PETRU

anotimpul mai puțin ocupat de muncile câmpului, iarna. Aceasta nu înseamnă, însă, că brațele harnice ale sătenilor nu au găsit de lucru peste iarnă.

Iarna, localnicii se ocupau cu legatul de mături, tăiatul lemnului, munca casnică. Astfel, s-a stabilit tradiția întrajutorării între vecini și rude la anumite munci care ar fi necesitat prea multă cheltuială de timp pentru o singură familie. Dintre acestea fac parte: construirea unei case, despoiat, tors, țesut etc. Uneori, chiar și vara se organizează clăci în sărbători mai mari ca Sf. Ilie, Sf. Petru, Sf. Maria pentru a ajuta femeile văduve sau familiile mai sărace să-și termine lucrul câmpului: cosit, adunatul fânului, culesul livezilor și al câmpului, urcatul cerealelor în podul casei, urcatul fânului în pod.

Șezătorile

Jucând un rol important în evoluția culturii noastre populare și în viața socială a satului, șezătoarea constituie unul din obiceiurile cu funcții complexe. Șezătoarea a oferit un prilej de muncă colectivă și ajutor mutual, un prilej optim pentru a transmite și prelua tradiția, un prilej de a se învăța comorile creației populare orale și de a se însuși minunatele noastre tradiții populare. Șezătorile aveau loc în special iarna. Întâlnirea la șezători s-a denumit: „mergiem în sat”. Tinerii se întâlneau în fiecare seară la alt membru al grupului. Fetele erau adesea însoțite și de mamele prea grijului, când mergeau în casele băieților la tors cânepa sau pentru o face fuior pentru țesut, acolo torceau, coseau, croșetau, împleteau, tricotau, melițau etc. În timp ce fetele lucrau de zor, flăcăii jucau cărți, stăteau în jurul fetelor, glumind și ținându-se de pozne. De exemplu, amestecau *ghemurile* (ghemele) de lână ale fetelor; le luau ghemele și le înapoiau numai după ce obțineau un sărut. De asemenea, la șezători, fetele și băieții cântau „pă întrecuce” și jucau anumite jocuri: *fântâna*, *bâza*, „învârci-ce puric”, etc. La sfârșitul lucrului atât la clăci cât și la șezători se mânca mălai cu brânză, *colac* (cozonac) cu nucă, măr, *pesmet* (dulceață), *coleașă* cu brânză; se bea must de struguri, compot de poame etc.

5.3.5.5. „Pițărăii”

În Ajunul Crăciunului (24 decembrie), dis-de-diminează, copii de toate vârstele se deplasează înspre locul din capătul satului adică „La gară”, unde în zorii zilei, vor porni să ureze gospodarilor sănătate și rodnicie. În trecut, până la plecare se aprindea un foc mare peste care trebuiau să sară toți cei care se simțeau în stare. În zilele noastre acest foc a dispărut, dar se fac altele cu o zi înainte de pițărăi, mai precis în seara dinaintea Ajunului, tinerii satului se adună într-un loc („în Suson” sau „la progage”) unde fac un foc mare, în jurul căruia aleargă „îmbrăcați moși” (costumați cu un cojoc din piele de oaie cu lână cu tot, încinși la mijloc cu o sârmă sau curea pe care agață mai multe *clopoce* – talângi, iar pe față își pun măști cât mai respingătoare) după fete ca să le *țuce* (sărute), rostesc glume, povești și cântă. Acest ritual se numește *Focurile*. Ele se făceau și se fac din cauciucuri și *tulei* adunați de către junii satului cu câteva săptămâni înainte de pe la fiecare gospodar al satului. Aici se discută planul colindatului de a doua zi, când vor merge „în pițărăi”. Dialogul decurge cam așa:

„- Mă, voi mergieți mâne în Pițărăi?

- Auz vorbă, cum să nu mergiem?

- Eu mi-am pregăcit straița și o boată nouă.

- Eu zăc să plecăm măi ge giminiată, că satu-i mare și împrășchiat și abia agiungiem pi la toace cășale.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- Vom pleca pi la 6,00. Am să vin să vă strâng, dar voi să fiți gata, să nu mă faceț să așcept atâta după voi.
- Să ne adunăm toți la gară ca anu' trecut?
- Sigur că da. Facem acolo un foc mare și șine săre măi mult păstă foc, acela va fi căpitanul „pițărăilor” gin anul ăsta.
- Așa să fie, atunci ne întâlnim gimineață”.

Dimineata:

- „- Ați venit, mă?
- Am venit.
- Facem focu'?
- Facem.
- Une-s lemnile?
- Afară.
- Hai după ele.
- Bine că s-o aprins focu'.
- Hai mă măi iut', că acuș să face zăuă și noi nu am măi plecat.
- Stai, că nu mergie așa, prima dată trăbuie să nie alegiem căpitanu'.
- Șine să fie?
- Să fie cutare...
- Ba nu, să fie cutare.
- Ca și anu' triecut și ca întotdeauna, căpitanu' îi șine săre măi mult păstă foc.
- Hai să începem să sărim.
- Stai să alegiem pin numărare șine săre primu' păstă foc.
- Pă mine nu m-aț numărat, dar vreau să săr și eu.
- Poace cazî în foc și-ți arzî opinșile?
- N-ai niși o grijă.
- Și eu vreau să săr.
- Tu ai sărit și anu' trecut și ai căzut pă foalie.... Ce v-am spus eu?
- Să vă arăt eu cum să săre.
- Bravo, tu ești căpitanu' pițărăilor.
- Ei, acum plecăm, dar vreau să văd dacă aveți toți straiță și boată.
- Avem, avem.

Apoi, tot alaiul de copii pleacă din capătul de jos al satului în sus, pe la fiecare casă, unde vor primi: mere, nuci, bomboane, colăcei mici. „Pițărăii” merg de la casă la casă, tot cântând:

„Hăi, pui, pui
Găina nui,
O furat-o dumnealui.
Bună ziua lui Ajun
Că-i mai bună a lui Crăciun
Că-i cu mieii, cu purceii
Cure baba după ei.
Că-i cu mere și purșiele
Cure moșu' după iele.
Dă-mi nuși, că-s măi dulși;
Dă-mi alune, că-s mai bune.
Să trăiască gazda,
Că ni-o umplut straița;

Să trăiască găzdărița,
Că ni-o umplut cotorița”.

Mersul în Pițărăi de către copii satului este un obicei practicat și de celelalte localități învecinate Voislovei. În seara de *Pițărăi* se merge cu *Colinda*. Gazda fiecărei gospodării le oferă copiilor: mere, nuci, *pițărăi*, biscuiți, bomboane, etc. Se crede că în această zi copii nu e bine să mănânce nuci că îi vor durea măselele peste an și le vor apare *purșielie* pe limbă. Din dorința de a avea în anul respectiv rod în fructe unii gospodari duceau în livada proprie câțiva *pițărăi* și aruncau cu boabe de porumb printre ramurile pomilor pentru a avea un an mai roditor. Acest obicei continuă și în zilele noastre sperând că va continua mulți ani de acum încolo.

5.3.5.6. „Colinda”

Vechimea obiceiului se pierde în negura timpului³²⁹: „*Așa ne-am pomenit cu colinda*”, mi-au spus bunicii mei și locuitorii satului cu care am vorbit. În perioada de după 1900, în timpul primului și celui de-al doilea Război Mondial, unele sate au avut de suferit deoarece obiceiul nu a mai avut loc pentru că mulți din cei care urmau să-l practice au fost luați în armată. Se colindă în Ajunul Crăciunului cu începere de la orele 20⁰⁰ și până la 3⁰⁰ - 4⁰⁰ noaptea. Grupul de tineri ia parte la colindat, care înainte de 1900 se compunea din 10 – 12 inși, bărbați căsătoriți și juni. În ultima vreme numărul participanților a crescut. Este bine primit la colindă, în ceată, orice tânăr care a împlinit vârsta de 18 ani și are înclinații muzicale. Locul unde se colindă este fereastra dinspre stradă ori dinspre curte. Dacă gazda are o cameră mai spațioasă în care încap toți colindătorii și s-a pregătit pentru a-i servi cu cozonac și țuică fiartă, se colindă în casă. La Voislova, 1 – 2 colindători din ceată se îmbracă cu cojoace și căciuli întoarse cu lâna în afară. Aceștia sunt *moșii* (oameni costumați cu cojoc, clopote și mască pe față din piele de miel și ornată cât mai respingător cu dinți de fasole, nas din material roșu și ochi decupați și vopsiți în culori tari). *Moșii* merg înainte alergând și scuturându-și clopotele pentru a da de știre oamenilor că se apropie *colinda*, bătând în porți și în ferestre și întrebând: „Primiți colinda?”. *Moșii* țin într-o mână boata iar în cealaltă „dămigeana cu răchie”. La un răspuns afirmativ al gazdei se începe a se colinda. Din repertoriul colindătorilor fac parte mai multe colinde ca: *O, ce veste minunată!*, *Mare minune*, *Trei păstori*, *Sculați gazde*, *Am plecat să colindăm*, *Deschide ușa creștine*, *Umblă Maica după fiu*, *Cerul și pământu, ș.a.* Cel mai vârstnic alege colinda care va fi cântată și dă tonul. Dacă gazda are vreun colind preferat, i se cântă acesta. Urările adresate gazdelor sunt: „Sărbători fericite!” , „La mulți ani!” , „Un an nou fericit!”. Aceste urări sunt de bun augur și completează finalul colindelor și cântecelor. Darurile colindătorilor înainte vreme, fiecare familie, îi cinstea pe colindători cu bani și cârnați. Astăzi această cinste pe care fiecare familie o face constă doar în bani și răchie. Târziu după miezul nopții, pe la orele 3⁰⁰ - 4⁰⁰ dimineața, colindatul se termină și colindătorii se retrag la o gazdă primitoare sau la Căminul Cultural, unde-și numără banii adunați și încing o petrecere cu răchie fiartă și „cârnați în raină” (cratiță) cu *coleşă* caldă, pe care o termină abia spre ziuă. Înainte vreme banii și cârnații erau împărțiți între colindători, astăzi banii sunt dați către Biserica Ortodoxă din sat, cea Baptistă, către Căminul Cultural și Școala Primară, iar *răchia* se împarte fiecăruia. În trecut mergeau cu colinda dascălii și uneori preotul localității.

În ziua Sfintei Sărbători de Crăciun, colindătorii merg la biserică, unde ne încântă din podul acesteia cu minunatele colinde până ce preotul miruiește. Odinioară, dirijori la colindă

³²⁹ Informație culeasă de la domnul Opruț Petru – 76 ani – Voislova – nr. 112.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

erau: Găină Trandafir (*Cita*), Martinescu Gheorghe (*Iancu*), apoi în zilele noastre Opruț Mihai (*alu' Luță*). Înainte, în seara de colindă, se adunau cu toții la biserică unde făceau o repetiție, îl colindau pe preot, apoi plecau în josul satului. Când ajungeau pe la mijlocul satului, doi inși mergeau la cineva acasă (de obicei la Iova Petrescu – „*Poncu*”) unde fierbeau *răchia* adunată până atunci într-o *căldare* (recipient pentru fiert mămăliga) și toți făceau un „scurt popas” de încălzire, apoi reluau colindatul până spre zorii zilei, glasul colindătorilor și zgomotul clopotelor pierzându-se în noaptea Sfântă de Ajun. Obiceiul colindatului s-a păstrat până astăzi, tinerii zilelor noastre păstrându-l cu respect și sfințenie ca pe un fapt de obște și de tradiție.

5.3.5.7. „Steaua”

Umblatu cu Steaua ca și colindatul este un obicei specific Voislovei cât și zonei văii Bistrei ocupând un loc aparte în obiceiurile de Crăciun. Grupul de colindători este format din 8 tineri ce interpretează o scurtă scenetă, ce reprezintă discuția dintre Irod și magi. Această discuție este intercalată de cântece de Stea. Tinerii merg din casă în casă în ziua de Crăciun, unde interpretează sceneta și primesc în dar bani, cârnați, colăcei și *răchie*. Darurile vor fi transportate de *moșii* – personaje nelipsite din această perioadă a sărbătorilor de iarnă – care îi însoțesc și care le cară în *străițale* (traistă) legate după gât.

Personajele

Personajele scenetei sunt: Irod, Craiul unu – Gașpar, Craiul 2 – Melchior, Craiul 3 – Baltazar, Craiul 1 de veselie, Craiul 2 de veselie, „Sfetnicul”, „Piciricul”.

Cântece de stea

Cântece de stea: „Nașterea”, „Mare minune”, „O ce veste”, „Acești trei crai”, „Edene, Edene”, „Veniți astăzi credincioși”, „Deschide ușa creștine”.

Costumele și accesoriile

Costumele sânt tradiționale: cămașă albă până la genunchi, din pânză, ornată cu roșu la guler, pe piept, la mâneci și la poale. Ornamentația este identică cu cea folosită la cămășile de odinioară, cusută cu *vol* (melană), roșie cu alb, în diferite modele, „cu pui”. La mijloc se încing cu un brâu lat de circa 5 cm, cusut cu aceleași motive ca și restul cămășii.

Piciricul, persoana cea mai scundă, poartă *Steaua* și lada cu bani. Steaua este un astru cu patru raze mari și patru raze mici intermediare. Este confecționată din ramă de lemn, pe care sunt fixate cele patru raze ale stelei, din lemn sau polistiren. Steaua este înfășurată cu staniol, peste care se pune hârtie glasată; în mijlocul stelei se pune o icoană care reprezintă Nașterea Domnului. În partea de jos e fixat un băț de 1,5 metri cu care steaua este purtată de tânărul care interpretează rolul de *piciric*.

Irod are pe cap o coroană; un carton în formă trapezoidală, îmbrăcat în hârtie glasată de diferite culori, ornată cu mici figurine din același material, viu colorate, care reprezintă aștrii de diferite mărimi: stelute, semiluni, sori. În vârful „mitra” este prevăzută cu o *toartă* din sârmă îmbrăcată în beteală argintie. Ceilalți crai poartă pe cap *comănace*, cilindrii din carton lungi de 40 cm înveliți în aceeași hârtie glasată frumos ornamentată cu figuri astrale de diferite mărimi și culori. În vârful lui *comănacul* este ornat la fel cu beteala argintie care îl înconjoară de jur împrejur. La brâu stau legate săbii băgate în teacă.

Desfășurarea scenetei

„Nașterea”

Nașterea ta Hristoase, Dumnezeu,
Răsărit-a lumii, lumina cunoștinței,
Că întru dânsa, cea ce-i slujeau stelele.
De la stea s-au învățat,
Să se-nchine Ție, Soarele dreptății,
Și să te cunoască pe tine,
Răsăritul cel de sus.
Doamne, mărire Ție!

Irod: - Crailor de unde sunteți și cum vă cheamă?

Craiul 1:

- Să trăiți prea înălțate împărate
Eu sunt craiul Gașpar,
Din pământul meu și din țara mea
Persia, am venit pe urma stelei, ca să mă închin și să aduc dar de care se află în
țara mea, adică aur.
Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

Craiul 2:

- Să trăiești prea înălțate împărate,
Eu sunt craiul Melchior (Melhior, Meleor)
Din pământul meu și din țara mea,
Am venit și eu pe urma stelei, ca să
Mă închin și să aduc dar de care se află în țara mea adică smirnă.
Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

Craiul 3:

- Să trăiești prea înălțate împărate,
Eu sunt craiul Baltazar, din pământul
Și din țara mea Babilonia,
Am venit și eu pe urma stelei ca să mă închin,
Și să aduc dar de care se află în țara mea, adică tămâie.
Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

„Mare minune”

Mare minune se arată
La Viflaem astă dată,
De îngeri și de păstori } bis
Păcurarii de la oi
Aude-se laudă multă
Lângă peștera cea sfântă,
Strigau păstorii toți tare } bis
Lauda Domnului prea mare
Rânduită este acum,
Spre răsărit la magi numai
O stea, lucită, frumoasă } bis
Și cu raze luminoase
Irod, craiul cel ce domnea
Auzind la inimă îl strângea
Cu durere îl săgeta } bis
Și la crai așa zicea
Acum mergeți de vă închinați
Și de-l aflați veste să-mi dați
Ca să pot și eu să vin } bis
Și Lui ca să mă închin

Irod: - Da' voi, crai de veselie?

Știți să-mi spuneți careva mie ceva de bucurie?

Craiul 1 de veselie:

- Eu sunt craiul cel mai mare
Ce nici iscălitură n-are,
Acasă mă dusei, cuptorul îl rupșai,
Cămeșa în poale o rupsei.
Cine cuptorul va lipi și cămeșa va cârpi,
Bună plată va primi.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

Craiul 2 de veselie:

- Eu sunt craiul cel mai mare,
De nici iscălitură n-are.
Cu cizme înalte la călcâie
Cu tocul lat...
Cu pană mândră-n pălărie;
Eu mă numesc domn de țară,
Care deger noaptea pe-afară.
Știu cântecele frumoșele
Și vin să mă mândresc cu ele
Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

„O, ce veste minunată”

O, ce veste minunată
La Viflaem se arată,
Astăzi s-a născut } bis
Cel fără de-nceput }
Cum au spus proorocii.
Căci la Viflaem, Maria
Și-a sfârșit călătoria
Într-un mic sălaș } bis
Lângă acel oraș }
L-a născut pe Mesia
Pe fiul cel din vecie,
Ce mi l-a dat (l-a trimis) Tatăl mie
Ea să-l nască,
El să crească } bis
Să ne mântuiască }
Păstorii văzând în zare,
Pe cer o lumină mare

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Ei fluierau, îngerii cântau
Și cu toți se bucurau } bis

Irod: - Da' tu, sfetnicul meu iubit, știi tu oare
Să-mi spui ceva despre prorocia aceasta?

Sfetnicul:

- Prea înălțate împărate,
Adevărat, știu despre o stea pe care au proorocit-o proorocii;
Căci proorocul Mihail așa zicea: Că și tu ești una dintre ele, și din tine va ieși
căpetenia israelită.
Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

„Acești trei crai”

Acești trei crai erau, care veneau,
C-am de către răsărit – bis
Noi cu steaua am venit – bis
Și cu Achim și cu Ana
Ca să se împlinească taina,
Taina cea din veci ascunsă – bis
Și de păstori-i adusă – bis
Îngerii pe cer cântau și păstorii fluierau
Și cu toți se bucurau – bis
Și pe Hristos îl măreau – bis.

Irod:

- Crailor, de unde voi veniți?
Și cu ce scumpe daruri mă dăruitiți?
Precum vă sunt numele voastre,
Să nu fiți cumva iscoadele țării noastre?

Craiful 1:

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

- Împărate, de ești stăpân pe țară,
Să știi că aceste iscoade nu sunt
De ocară; măcar că noi ne călărim pe cai,
Noi suntem de la Persia,
Numiți trei crai:
I. Eu sunt Gașpar
II. Meleor cel bătrân și bărbos
III. Baltazar cel tânăr și frumos
Nașterea lui Hristos să ne fie de folos!

Craiul 2:

- Împărate, pe noi o stea de la răsărit ne poartă,
Și-am ajuns aici la poartă
Să vedem nașterea noului născut împărat.
Cu trei daruri scumpe
Din țările noastre am plecat:
Cu aur, smirnă și tămâie,
Care închipuie veșnica Sa împărăție.
Cât în cer și pe pământ, Domnul sfânt
Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

Craiul 3:

- Trei crai de la răsărit
Cu steaua am călătorit,
Când încăleca pe-o șa,
Steaua înainte mergea;
Iar când sta de se odihnea
Steaua încă îi aștepta.
Și-n Ierusalim s-au dus
Steaua lor li s-a ascuns
Și le-a fost lor de-ntrebat
De nașterea noului născut împărat:
Unde știți că s-a născut
Un crai mic, cât de curând?

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Steaua sta la răsărit,
După dânsa am venit.
Oamenilor le-am prorocit
Că se naște Mesia, din Fecioara Maria;
Dar Irod împărat, foarte s-a mâniat,
Mulți prunci mici a tăiat: 14.000 de prunci,
De doi ani și mai în jos;
Și-au gândit fără' de folos
C-au tăiat și pe Hristos.
Pe Hristos nu l-au tăiat,
Tatăl Sfânt l-a apărat,
Și l-au dus la egipteni
Să-l așeze pe moșie
Ca pe-un prunc mic din vecie.
Amin Doamne, Slavă Ție,
Și nouă de bucurie.
Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

„Edene, Edene”

Edene, edene,
Și tu Viflaeme,
Gătește-te acum bine } bis
Căci Mesia vine. }
Casa ta ai aflat-o,
Împodobești-o, gat-o
Căci Maria cea curată } bis
În ea vrea să nască }
Tu peșteră mică
Și Iisus o strică,
Mărire împărate Ție } bis
Născut-a Marie }

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Iroade, Iroade,
Slabe și noroade,
Vezi craii te-au înșelat
Și nu s-au arătat } bis
Nouă popoare,
Din cer să coboare,
Peste tot milă bogată } bis
Cu prea multă plată.

Irod:

- Eu sunt Irod împărat,
Cine-i viu, de mine s-a înspăimântat.
Eu înspăimânt apele și vântul,
De puterea mea se cutremură tot pământul.

Craiul 1:

- Voi păstori acum plecați
Pe Hristos de mi-L căutați,
Cu fluierile să-I cântați,
Sus la stea să vă închinați.
Magilor și voi veniți,
Pe Hristos să-L dăruiți
Și-apoi lumii să-L vestiți;
Că soare-I răsărit
Pentru neam întunecit.
Nașterea lui Hristos să vă fie de folos!

Craiul 2:

- Eu sunt craiul cel mai mare
Care nici diplomă n-are;
Eu mă numesc domn de țară
Care deger noaptea pe-afară.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Ieșiți gloate de prin cuină
Și ascultați a mea minciună:
Vedeți lada de la dânsul?
Aia cere bani nu glumă,
Cine bani nu va da,
Din casă afară nu vom pleca.
Nașterea lui Hristos să ne fie de folos!

„Veniti astăzi credincioși”

Veniți astăzi credincioși
Să săltăm, să săltăm,
De nașterea lui Hristos
Să ne bucurăm } bis
Căci El astăzi în Viflaem
S-a născut, S-a născut
Precum au vestit prorocii } bis
De demult.
Și-n ieslea dobitocească
S-a culcat, s-a culcat
Ca un prunc mic } bis
În scutece înfășat
Păstorii cu fluierile
Îl măresc, Îl măresc
Aur, smirnă și tămâie } bis
Îi dăruiesc.

Piciricul:

- Eu sunt piciricul mic,
N-am putere nimic,
N-am putere într-o mână
Să tai o găină;

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Dar dacă mi-ai da-o
N-aș lăsa-o;
Vecină știu că ai
Dar nu vrei să ne dai.
Suie-te în pod, pe lângă lână,
Și tună cu ocaua în mână:
O fălie de brânză la moș în rânză,
O litră de răchie la moș în burie,
Și un cârnaț, înfășurat de trei ori
La moș după grumaz.
Nașterea lui Hristos să ne fie de folos!

„Deschide ușa creștine”

Deschide ușa creștine – bis
Că venim din nou la tine – bis
Drumu-i greu și-am obosit – bis
De departe am venit. – bis
Și la Viflaem am fost – bis
Unde s-a născut Hristos, – bis
Și-am văzut și pe-a Sa mamă, – bis
Pe care Maria o cheamă. – bis
Cum umbla din casă-n casă – bis
Ca pe Fiul ei să-l nască, – bis
Umbla-n sus și umbla-n jos, – bis
Ca să-l nască pe Hristos. – bis
Umbla-n jos și umbla-n sus, – bis
Ca să-l nască Pe Iisus. – bis
Mai târziu găsi apoi – bis
Un staul mare de oi. – bis
Și acolo pe fân jos – bis
S-a născut Domnul Hristos. – bis
Cete de îngeri coboară, – bis

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Staulul de-l înconjoară. – bis
Păstorii cu flori în mână, – bis
Împletesc mândră cunună; – bis
Pe cunună-i scris frumos – bis
S-a născut Domnul Hristos! – bis

Am redat această scenetă în considerentul că voi împiedica uitarea să se aștearnă asupra acestei obicei specific voislovean. Aceste colinduri și rolurile interpretate sunt unice și specifice Voislovei, fiind cunoscute tuturor generațiilor de la noi.

5.3.5.8. Plugușoru' și Sorcova

Urarea cu plugul sau cu buhaiul, Plugușoru' cum i se spune în popor, este un străvechi obicei agrar prin excelență, care se practică și azi. În ajunul Anului Nou, în Voislova, chiar în ziua de Anul Nou, ceata de urători formată din doi până la zece copiii, pleacă din casă în casă să ureze cu Plugușoru'. Uratul cu Sorcova este la fel ca și Plugușoru' un obicei frumos al satului doar că mai este practicat și de fete ale localității, iar numărul participanților la colindat este până la cinci persoane. Cântecelul sau poeziile care și astăzi au o însemnătate deosebită pentru Voislova sunt următoarele:

Aho, aho copii și frați

Aho, aho copii și frați,
Stați puțin și nu mânați,
Lângă boi v-alăturați.
Și cuvântul mi-ascultați.
Ia mai mânați, măi, hăi, hăi...
S-a sculat mai an,
Bădica Traian
Și-a-ncălecat pe-un cal învățat,
Cu șeaua de aur,
Cu nume de Graur,
Cu frâu de mătase,
Împletit în șase,
Cât vița de groasă,
El în scări s-a ridicat,
Peste câmpuri s-a uitat,
Să aleaga-un loc curat,
De arat și semănat.
Și-a pornit într-o joi,
Cu un plug cu doisprezece boi.
Boi boureni,

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

În coadă codălbenei,
În frunte țintăței,
Ia mai mânați, măi, flăcăi, hăi, hăi...
La lună, la săptămână,
Își umplu cu aur mâna.
Și el vru să vadă,
De-i dete Dumnezeu roadă.
Era-n spic cât vrabia,
Era-n bob cât trestia.
Ia mai mânați, măi, hăi, hăi...
Traian iute s-a întors
Și din grajd alt cal a scos,
Un alt cal mai năzdrăvan,
Cum îi place lui Traian,
Negru ca corbul,
Iute ca focul,
De nu-l prinde locul.
Cu potcoave de argint,
Ce dă sporul la fugit.
Traian iute-a-ncălecat,
La *Tinchin* a apucat
Și oțel a cumpărat,
Ca să facă seceri mari,
Pentru secerători tari.
Și-altele mai mititele,
Pentru fete ochesele
Și neveste tinerele.
De urat, am mai ura,
Dar mă tem că va-nsera,
Pe aici, pe la dumneavoastră,
Depart de casa noastră.
Și ne-așteaptă și-alte case,
Cu bucate mai gustoase,
Cu pâine caldă pufoasă,
Cu vinul de vița-aleasă,
Cu *cotnar* de Drăgășani,
La anul și La Mulți Ani!

Sorcova

Sorcova,
Vesela
Să trăiți,
Să-mbătrâniți:
Ca un măr,

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Ca un păr,
Ca un fir de trandafir.
Fiți tare ca piatra,
Iute ca săgeata;
Fiți tare ca fierul,
Iute ca oțelul.
La anul și La Mulți Ani!

5.3.5.9. Căprița

Memoria acestei colectivități atestă că obiceiul s-a manifestat cu oarecare intermitențe. Grupul de participanți este alcătuit din 4 – 5 inși între care doar unul singur este travestit în “Căprița”, restul colindătorilor fiind doar interpreții cântecului intonat la unison. Împodobirea căpriței este simplă: pe un covoraș – veștmântul mascatului – se prind panglici multicolore de hârtie și flori, capul animalului fiind confecționat ca pretutindeni.

Colindatul cu căprița se mai practică și astăzi, dar nu de locuitori ai satului Voislova ci de tineri din satele învecinate, care colindă fiecare gospodărie încântându-i cu rolurile interpretate.

Așezarea localității este reprezentativă, din punct de vedere etnologic, pentru folclorul și etnografia Banatului, deși înspre Voislova converg forme felurite de cultură populară aparținând Țării Hațegului, Pădurenilor și Banatului care din totdeauna s-au influențat reciproc. Asimilând fenomene din afara ținutului și iradiind simultan fenomenele proprii locuitorii de azi păstrează un fond specific de artă populară și cultură bănățeană, supus, în zilele noastre, unor mari prefaceri atât în conținutul cât și în formele de manifestare.

Pentru a ține flacăra aprinsă a tradițiilor și spiritualității de pe aceste meleaguri, un aport sporit și-au adus sătenii mai în vârstă, care au învățat de la strămoșii lor, importanța transmiterii prin viu grai a momentelor importante din viața de altă dată a comunității în care viețuiesc. Toate acestea m-au determinat să redau în scris strălucirea istoriei și civilizației unor locuri bine închegate.

CAPITOLUL VI

SPORTUL ÎN SATUL VOISLOVA

Ideea de fortificare a trupului, de perfecționare a calităților fizice, prin care omul are posibilitatea de a-și pune în valoare forța, a apărut încă din antichitate, romanii sintetizând-o în deviza³³⁰: „*Citius, Altius, Fortius*” – mai repede, mai sus, mai puternic. S-a ivit însă dilema dacă aceste valorificări trebuie canalizate pe făgașul energiei minții sau al forței fizice. Răspunsul romanilor a fost ferm, prin cunoscuta și invocata maximă „*Mens sana in corpore sano*” – Minte sănătoasă în corp sănătos. Pentru perfecționarea calităților fizice la rândul lor, grecii au stabilit, în cadrul unor sisteme bine gândite, metode de pregătire fizică, pe care englezii le-au denumit mai târziu, sport.

Plecând de la denumirea de sport dată de englezi, tot aceștia au descoperit și fotbalul pe care l-au făcut cunoscut în întreaga lume, astăzi fiind cea mai răspândită ramură sportivă de pe planetă. De aceea, mișcarea sportivă în localitate a pornit cu fotbal prin anul 1980, echipa sâtească având denumirea de „*Unirea IPEG Voislova*”. Mai târziu, prin anul 1997, s-a înființat Clubul de Arte Marțiale – *Jeet Kune Do Voislova*, fondator și președinte fiind domnul Opruț Ioan.

6.1. Echipa de fotbal „Unirea Voislova”

Ideea de a înființa o echipă de fotbal la Voislova a venit prin anul 1980 când tinerii din sat s-au hotărât să înceapă o mișcare sportivă în localitate. Aceștia aveau să fie și componenții lotului fotbalistic înscriind echipa la Asociația Județeană de Fotbal Caraș – Severin, cu denumirea de „*UNIREA I.P.E.G. VOISLOVA*”. IPEG-ul (Întreprinderea de Prospecțiuni și Exploatați Geologice „Banatul”) era sponsorul echipei care asigura deplasările cât și meciurile de acasă. Echipa de fotbal a activat în Campionatul Regional și anume în „Divizia Onoare”, având pentru prima dată denumirea de mai sus, iar apoi s-a schimbat în „*UNIREA VOISLOVA*”. Această schimbare s-a produs după anii '90, când IPEG-ul a ajuns în pragul falimentului, nemaiputând suporta cheltuielile pentru echipă. Terenul de fotbal a fost l-a început pe izlazul sătesc cu denumirea de „*Șuvăr*”, iar apoi s-a mutat și amenajat în locul „*Moara Mică*” sau „*În Zăbran*”.

Mișcarea fotbalistică a fost activă până în anul 1990 iar după aceea a avut mici întreruperi, dar care se remediau și se relua activitatea. Întreruperile constau în lipsa fondurilor și nu se mai putea susține echipa financiar, atât în deplasare cât și acasă. Fotbalul și-a încetat activitatea în Voislova prin anul 2003. Echipa de fotbal era formată la început doar din feciorii satului, iar după ceva vreme au mai activat și jucători din satele vecine. Aceștia veneau pe prietenia pe care o

³³⁰ SERAFIN MARGAN – *op. cit.*, p. 166.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

aveau cu băieții din sat. De-a lungul timpului au activat la echipă în jur de 50 – 60 jucători, unii mai tineri, iar alții mai în vârstă. Antrenori au fost mai mulți, dar cel care a avut o perioadă mai îndelungată și constantă a fost domnul Ștefan Dărăștean – fiu al satului, care a încetat din viață la vârsta de 66 ani (29 iunie 1936 – 05 noiembrie 2002). Ștefan Dărăștean a fost un jucător de fotbal foarte bun activând în eșaloanele superioare, mai precis Divizia C și D, la diferite echipe. Una dintre echipele la care a jucat o perioadă îndelungată a fost „Foresta Zăvoi”. După terminarea carierei de fotbalist a început pe cea de antrenor, fiind un foarte bun tactician și psiholog pentru echipa pe care o antrena. A fost un om cunoscut, respectat și apreciat de către toată suflarea fotbalistică de pe valea Bistrei. El era cel care lua inițiativa de fiecare dată în ceea ce privea întreruperile din campionat, adunând toți tinerii din sat încurajându-i și spunându-le: „*Voislova trebuie să aibe echipă de fotbal și haideți să nu ne lăsăm mai prejos decât celelalte sate vecine și totodată să fim mai buni ca ei*”. Astfel se adunau fonduri și se înscria echipa în „*Divizia Onoare*” la A.J.F.C.S.

Componenții echipei de fotbal „Unirea Voislova” de-a lungul perioadei au fost următorii:

1. Ștefan Dărăștean (Nea' Fane) – Antrenor
2. Marica Ilie
3. Șolea Ion (Popa)
4. Mircea Gheorghe (Ghiță)
5. Opruți Ioan Trandafir (Tranda)
6. Mircea Filip (Buda)
7. Sarfi Gașpar Adrian
8. Olariu Nicolae (Nicu)
9. Sârbu Adrian (Dăscă)
10. Boran Petru Nicolae (Calu)
11. Dumbravă Ion Marius (Țicu)
12. Lăpădat Sinesie Goriță (Gore)
13. Boran Todor (Băros)
14. Opruț Grigore (Gogă)
15. Nedelcu Petru Dobrin (Bili)
16. Boran Serafin Sorin (Luca)
17. Bratu Ion (Calu)
18. Opruț Iordan (Dan)
19. Hațegan Nicolae (Bubela)
20. Boran Afilon (Efta)
21. Drăghici Alin
22. Petrescu Daniel Cristi (Dan)
23. Damian Galitz Ion (Neluțu)
24. Boran Ion Rusalin (Găiman)
25. Opruț Sorin Neluțu (Șofron)
26. Petcu Nicolae (Băneșu)
27. Șolea Moni
28. Scorobete Ion (Scoro)
29. Zestran Marius
30. Boran Vichente (Vichi)
31. Opruț Petru (Pepi).

Jucători din localitățile vecine Voislovei care au activat la echipă:

1. Moica Ion – Valea Bistrei

2. Damian Petru – Valea Bistrei
3. Moica Ion – Valea Bistrei
4. Burdea Gigi Simion – Valea Bistrei
5. Moica Iova – Valea Bistrei
6. Vaszi Francisc – Oțelu Roșu
7. Georgescu Petru Adrian – Oțelu Roșu
8. Diaconescu Vasile – Oțelu Roșu
9. Schikerle Edmond – Rusca Montană
10. Oparlescu Daniel Leontin – Rusca Montană
11. Dănilă Mihăiță – Marga.

În speranța că situația economică a satului de la an la an va tot crește datorită industriei lemnului și a marmurei, investitorii vor analiza problema și vor lua o hotărâre împreună cu autoritățile locale cu privire la mișcarea sportivă în Voislova și nu numai. Această problemă va depinde în mod evident și de inițiativa tinerilor din sat cât și a familiilor acestora, deoarece sunt copii foarte talentați având calități excepționale atât în fotbal cât și în alte ramuri sportive.

6.2. Cubul de Arte Marțiale „Jeet Kune Do Voislova”

Artele Marțiale, la început, au fost numite „Arte misterioase” sau „Arte de sine stătătoare”, mai apoi, pe măsură ce utilizau lupta rituală ca un mod de pătrundere în lumea zeilor, arte aduse pe Pământ de zei pentru a ajuta muritorii să supraviețuiască și să fie mai puternici. Venerate și urâte în egală măsură de-a lungul timpului, ele au avut o evoluție controversată, transformându-se din „modus vivendi” în întrecere sportivă, transformare dată de căutările lor ideologice. Odată cu importarea Artelor Marțiale Orientale de către Occident s-a făcut și adaptarea acestora la modul occidental de viață, astfel a fost spulberată și „magia” care plana asupra acestora³³¹. Cu toții ne dorim să știm cât mai multe despre lumea în care trăim, despre căutările semenilor noștri și despre descoperirile lor. Știind cât mai multe despre alții cu atât știm mai mult despre noi. Cunoșcând, cunoaște-te. Societatea umană conține în ea măsura tuturor lucrurilor, însă în ce face trebuie să fie propria sa măsurare. Aspirațiile umane urmăresc să atingă „nelimitarea”, timp în care aceasta se găsește în libertatea de exprimare a sinelui, cuprins între câmpul conștiinței și manifestarea activităților noastre creative.

JEET KUNE DO

Înainte de a începe o descriere a artelor marțiale mai precis a stilului **Jeet Kune Do** pe plaiurile voislovene aș dori să fac o scurtă prezentare a ceea ce înseamnă acest stil.

Bruce Lee (27 noiembrie 1940 – 20 iulie 1973), acest nume cu o rezonanță fantastică în lumea artelor marțiale moderne, a fost inițiatorul și fondatorul acestui concept – **Jeet Kune Do**. „Personal nu cred în cuvântul stil, pentru că eu nu am un stil, ci pe toate. Nu știți ce voi face și nici eu nu știu; mișcarea mea este rezultatul mișcării voastre, tehnica mea este rezultatul tehnicii

³³¹ OPRUȚ IOAN – *Stiluri de luptă*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2004, p. 284.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

voastre” – spunea Bruce Lee elevilor săi, gânduri ce în final le-a coordonat și le-a dat un nume: Jeet Kune Do. Bruce Lee s-a străduit să formuleze un stil universal, care să dea posibilitatea oricărui luptător să lupte de la egal la egal cu cei din stiluri diferite.

Jeet Kune Do este o Artă Marțială modernă de luptă, care studiază și dezvoltă într-o manieră științifică și deosebit de eficace potențialul corpului uman exploatănd la maximum armele naturale ale acestuia, cultivând o complexă gândire tehnică și tactică. O contribuție aparte, dar complementară în cadrul acestui sistem, îl are și perfecționarea în mânuirea și utilizarea armelor tradiționale ale artelor marțiale: Nunchaku, Tan-Bo, Jo, Bo, Boken, Tonfa, Sanchaku, Katana, Kama, Sai, etc. Perfecționarea prin intermediul tehnicii, antrenarea calităților fizice, întărirea voinței și abnegației pot forma un „luptător” capabil să se depășească pe sine în orice situație. Jeet Kune Do este un stil ce prefigurează strălucit noua gândire de luptă a sec. XX, sintetizând creativ întreaga substanță a Artelor Marțiale. Bruce Lee a pus bazele Full Contact-ului modern, precum și al Kick Box-ului sportiv din zilele noastre. Fără să-și dorească a fi diferit și nici asemănător cu ceva, Jeet Kune Do este atât de mult el însăși încât făcându-ne părtași la filosofia sa ne face să înțelegem că nimic din ceea ce ne-ar putea închide în anumite tipare sau preconcepții nu trebuie să stăvilească mișcarea noastră liberă de a merge înainte, pentru că libertatea se află în natural.

„Simplitatea este ultima treapta a Artei spunea Bruce Lee și începutul naturii”

Antrenamentul de Jeet Kune Do în Voislova a început prin anul 1993, când un grup de tineri din sat au mers acasă la domnul Opruț Ioan rugându-l să le comunice și lor secretul Artelor Marțiale. Domnul Opruț Ioan este fiu al satului, el studiind la Academia de Arte Plastice din Cluj Napoca, devenind după terminarea studiilor unul dintre cei mai buni pictori și graficieni ai României. Tot la Cluj Napoca a început să descopere și frumusețea Artelor Marțiale în profunzimea lor, el practicând acest sport și înainte de a merge la Cluj pentru studii. La Voislova antrenamentele se țineau în cea mai mare parte în vacanțele de vară și iarnă, deoarece domnul Opruț I. fiind stabilit la Cluj venea la Voislova doar în vacanțe și atunci începeau toți copiii din sat să vină la antrenamente. „Sala” propriu-zisă era în aer liber adică pe terenul de fotbal de la „Moara Mică”, pe izlazul din „Șuvăr” cât și la Căminul Cultural când vremea nu permitea ieșirea în natură. Prima centură neagră – 1 Dan J.K.D. acordată de către Sensei Opruț Ioan – 4 Dan J.K.D., în Voislova a fost a fratelui acestuia Opruț Petru, care momentan este stabilit în Madrid – Spania. Acesta a fost o perioadă și instructorul nostru, al copiilor care veneam la antrenamente atâta timp cât Sensei Opruț Ioan era plecat la Cluj. Primele centuri, mai precis „centura verde” a fost acordată domnilor Drăghici Alin și Boran Alin, ambii din sat care au și fost printre primii elevi care au s-a început această mișcare în Voislova. Prin anul 1994 domnul Opruț Ioan s-a mutat împreună cu soția sa doamna Opruț Liliana, de la Cluj Napoca la Timișoara deschizându-și o nouă sală de arte marțiale în orașul de pe Bega, în scurt timp ajungând una dintre cele mai prolifiche și puternice săli din oraș. După doi ani de la stabilirea sa în Timișoara, Clubul Jeet Kune Do Voislova a fost invitat la o competiție – „Gala Bruce Lee”, participând cu zece elevi, unii dintre ei câștigând iar alții pierzând locurile fruntașe. Luptele erau de Semi – Light Contact cât și secțiune de Kata. În timp au mai fost competiții la Oțelu Roșu și Timișoara unde au participat băieții și fetele din Voislova, unii dintre ei urcând pe podium. Demonstrații s-au ținut în sat la Căminul Cultural în zile de sărbătoare cât și la Oțelu Roșu cu elevii de la acel club. Elevi la Voislova au fost destul de mulți, în jur de 40 – 50 băieți și fete, care în vacanța de vară erau nelipsiți de la antrenamente. Scriind aceste rânduri despre clubul din Voislova sunt mândru că am făcut parte din acea „gașcă” și am avut prilejul să lucrez cu Sensei Opruț Ioan, rămânând singurul elev care a ajuns la gradul de 3 Dan Kick Box Jitsu și 3 Dan Jeet Kune Do, pentru care pe această

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

cale țin să-i mulțumesc pentru sprijinul acordat de-a lungul timpului, dându-mi o foarte mare încredere în ceea ce am făcut și continui să fac și astăzi – KICK BOX JITSU ~ JEET KUNE DO ~ MUAY THAI ~ COMBAT WEAPONS, ajungând la performanțe naționale, internaționale și mondiale.

Clubul Jeet Kune Do Voislova a avut în componența sa următorii elevi:

1. Opruț Petru – instructor 1 Dan;
2. Drăghici Alin – centura maro;
3. Boran Alin – centura maro;
4. Pora Victor Dacian – centura maro;
5. Opruț Antonie – centura verde;
6. Tarilov Cosmin – centura portocalie;
7. Boran Marius – centura portocalie;
8. Șolea Marian – centura portocalie;
9. Nedelcu Anghel – centura portocalie;
10. Damian Neluțu – centura portocalie;
11. Lăpădat Pavel – centura portocalie;
12. Opruț Petru – 3 Dan Jeet Kune Do, 3 Dan Kick Box Jitsu;
13. Boran Vichente – centura portocalie;
14. Damian Cosmin – centura portocalie;
15. Mihăiloni Nicu – centura portocalie;
16. Mihăiloni Florin – centura portocalie;
17. Petrescu Daniel – centura portocalie;
18. Boran Simi – centura portocalie;
19. Sârbu Petru – centura verde;
20. Sârbu Simina – centura galbenă;
21. Mircea Ilie – centura galbenă;
22. Sârbu Nicoleta – centura galbenă;
23. Boran Bianca – centura galbenă;
24. Opruț Iova – centura galbenă;
25. Bălan Alexandru – centura galbenă;
26. Găină Florin – centura galbenă;
27. Opruț Liliana – centura galbenă;
28. Toma Mirel – centura galbenă;
29. Boran Georgeta – centura galbenă;
30. Munteanu Ancuța – centura galbenă;
31. Marica Alexandru – centura galbenă;
32. Martinescu Ionela – centura galbenă;
33. Opruț Luță – centura galbenă;
34. Mircia Călina – centura galbenă;
35. Dărăștean Oana – centura galbenă;
36. Jurca Ionel – centura galbenă;
37. Jurca Adrian – centura galbenă;
38. Topor Lucian – centura galbenă;
39. Muntean Andrei – centura galbenă;
40. Muntean Ana – centura galbenă;
41. Găină Flaviu – centura verde;
42. Găină Marian – centura portocalie;

43. Găină Nicu – centura portocalie;
44. Malanca Marius – centura galbenă;
45. Mateaș Pavel – centura galbenă;
46. Constantin Claudiu – centură galbenă.

Sensei Opruț Ioan, dedicând foarte mult timp artelor marțiale, prin anul 2001 a pus bazele unei noi concepții de luptă definind-o: KICK BOX JITSU – COMBAT WEAPONS. În ceea ce privește acest stil pot să spun că este unul foarte eficient privind lupta cu armele tradiționale (Nunchaku, Boken, Jo, Tan-Bo,etc) cât și cea din ring. Acest stil l-a promovat împreună cu elevii săi în partea de vest a țării, în Timișoara, prin competiții naționale, internaționale, mondiale cât și demonstrații la mai toate evenimentele din oraș, până în anul 2004. Din 5 Mai 2004, domnul Opruț Ioan împreună cu soția sa doamna Opruț Liliana au părăsit România plecând spre Montreal – Canada, împărtășindu-le și celor de peste ocean tainele acestui minunat stil – Kick Box Jitsu. În prezent, Sensei Opruț Ioan a înființat „Academia de Arte Marțiale Ioan Opruț” cu sediul în Montreal și al cărui președinte este chiar dânsul, dar a pus și bazele unui sistem numit *Jotaikido* care are ca bază Kick Box-ingul modern, Jeet Kune Do-ul, Muay Thai, Musical Forms cât și mânuirea armelor tradiționale japoneze.

Este o artă modernă de luptă care studiază și dezvoltă într-o manieră științifică și deosebit de eficace potențialul creativ uman exploatând la maxim armele naturale ale corpului, cultivând o complexă gândire tehnică și tactică. Păstrător și reformator al unor principii filozofice de natură orientală Kick Box Jitsu rămâne la o filozofie proprie, ce se desprinde din realitatea careia îi face față și cu care se confruntă zi de zi, din care își trage seva învățăturilor sale. Mișcările naturale, specifice luptelor de contact, combinate cu stretching și cu metode specifice de respirație înscriu acest stil într-un ciclu armonios, permițând practicantilor să-și conserve flexibilitatea și eficacitatea până la vârste avansate³³². Perfecționarea în mânuirea armelor și stăpânirea tehnicilor de luptă cu armele tradiționale orientale pot forma un luptător care să fie capabil să se autodepășească. Învățarea, atât a tehnicilor de luptă cu mâna liberă cât și a tehnicilor cu armele, îmbunătățește decisiv reflexele și perfecționează momentele de interceptie, elemente indispensabile în orice gen de artă marțială. Privită în profunzimea sa „arta luptei” presupune o mișcare în primul rând corectă, o coordonare perfectă. Aceste aspecte esențiale psihologice și fiziologice acționând împreună, constituie baza atacului, a apărării și a fentei, constituie arta dozării și exploatării propriilor forțe. Acest sistem de luptă este unic în România fiind creat recent în ultimii ani și la a cărui sistematizare Sensei Opruț Ioan a avut onoarea să participe, fiind unul dintre fondatorii și promotorii săi, atât în România cât și în străinătate.

Cunoaște-te! Cunoaște-i și pe ceilalți! Cunoaște-ți Universul! Cunoașteți-vă Spiritul! Meditați asupra adevărului.

Jeet Kune Do nu cultivă lovituri sau procedee care au ca scop distrugerea adversarului, ci anihilarea lui astfel dezvoltă acțiuni care determină adversarul să înțeleagă că lupta este inutilă, oferind astfel șansa acceptării și înțelegerii. Loviturile în Jeet Kune Do sunt reacții la formele de acțiune inițiate de parteneri sau adversari - ele au ca scop un răspuns imediat cu maximum de energie, viteză și forță, toate acestea fiind ordonate de un control absolut. Scopul ultim al Jeet Kune Do este înlocuirea confruntării fizice cu înțelegerea, nedorind distrugerea adversarului, ci armonizarea cu acesta.

Un prim pas în cunoașterea Căii este răbdarea, ea reprezintă înfrângerea celor șapte simțăminte coborâtoare: Ură, Dispreț, Adorație, Bucurie, Neliniște, Teamă, Tristețe. Dacă trăiești în necuprinsul lor înseamnă că ai răbdare, ești liniștit și de aici vei începe să înțelegi tot mersul

³³² Ibidem – p. 52.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

lucrurilor și vei fi în armonie cu Eternitatea. Adevărul despre Cale este convingerea cu care viețuim în cuprinsul timpului și spațiului, convingerea cu care știm instinctiv să îndepărtăm tot ceea ce este neesențial, până ce totul în jurul nostru capătă sens și împlinire, având legătură cu restul lucrurilor. Totul este în Toate; ascuns fiind însă privirii ce nu știe a Vedea. Seninătatea împlinește știința de a fi. Prin *Do - Calea* se dezvăluie reala capacitate a talentului, originalității fiecărui individ, cât și potențialul său secret, ceea ce-i permite să atingă cea mai înaltă treaptă a cunoștințelor proprii. Referitor la luptă și mai ales la acest stil – Jeet Kune Do, promotorul lui în România, Sensei Opruț Ioan spune: *„Lupta a fost din cele mai vechi timpuri una din activitățile cel mai des utilizate de om, impunându-se ca o necesitate biologică, determinându-i evoluția, contribuind la dezvoltarea acestuia și al cărei real înțeles este greu de explicat chiar și astăzi. Practicat corect și cu o reală responsabilitate față de noi înșine și față de parteneri, Jeet Kune Do poate deveni o frumoasă poveste a transformării forței atavice, ce-i determină pe oameni să lupte, într-o cale a păcii și a armoniei, deoarece transformarea sinelui răătăcitor, și voinței ancestrale sunt încă de cucerit în fiecare din noi. Jeet Kune Do condensează în forme dinamice o energie spirituală ce traversează timpul pentru a se transforma în artă marțială, ca apoi în cele din urmă să ofere fiecăruia libertatea de a aprecia adevărata semnificație a învățăturilor sale. Jeet Kune Do se adresează în aceeași măsură corpului și spiritului. Obiectivul său principal fiind realizarea echilibrului perfect și complementarității acestora în scopul dezvoltării unei personalități umane armonioase și echilibrate. Victoria cea mai mare în Jeet Kune Do este cea obișnuită în fața propriei persoane și aceasta este cu atât mai greu de obținut cu cât fiecare dintre noi este mai departe de idealurile umanității: perfecțiunea umană, dragostea, modestia. Regula fundamentală în utilizarea tehnicilor de Jeet Kune Do pentru autoapărare este că acestea să nu fie utilizate decât în caz de legitimă apărare, astfel cum este ea definită de prevederile codului penal, adică pentru înlăturarea unui atac material, direct, imediat și injust, care pune în pericol viața celui atacat, o altă persoană sau un interes colectiv. A descoperi Calea înseamnă să fim întotdeauna pe drumul adevărului. Forța vine din armonia cu Universul, rapiditatea se datorează unui efort mare, tehnica se datorează experienței, tăria vine din credință, seninătatea împlinește știința de a fi”*.

Opruț Ioan – Full Instructor Levell 4 - th Dan – Jeet Kune Do

Povestioara Clubului Jeet Kune Do din Voislova se încheie deocamdată aici deși acestui stil sunt dedicate multe pagini de istorie și aș vrea ca într-o lucrare ulterioară, dedicată exclusiv artelor marțiale să scriu mult mai multe lucruri despre Jeet Kune Do, Kick Box Jitsu, Muay Thai, Combat Weapons, incluzând aici și evoluția clubului din Voislova. Pe viitor eu împreună cu domnul Opruț Ioan am dori să deschidem un centru de antrenament pentru tinerii de aici dându-le posibilitatea de afirmare în această societate românească.

CONCLUZII

Izvoarele istorice demonstrează că teritoriul actualei localități Voislova a existat din cele mai vechi timpuri și a continuat să progreseze de-a lungul veacurilor. Sub aspect economic, locuitorii Voislovei au ocupații specifice agricole impuse de așezarea geografică și relief. Aceste ocupații s-au menținut în parte până în zilele noastre. Voisloveanului, îi este atât de dragă glia, încât cu greu îi vine să îmbrățișeze altă meserie, decât agricultura unde se găsește în largul său. Îl vezi, de primăvara timpuriu, până toamna după culesul porumbului, a viei, arând ogorul de câmp, vesel ca întotdeauna.

Populația de aici a continuat să vorbească o limbă de origine slavă, latină, a moștenit și menținut multe aspecte culturale caracteristice populației de pe întreg teritoriul României. Absența unor documente oficiale care să cuprindă anumite aspecte din viața comunității, a făcut dificilă redarea precisă a anumitor perioade din istoria localității. Aspectele fizico-geografice specifice localității, au demonstrat că satul oferă condiții prielnice dezvoltării vieții socio-economice. Urmărind istoricul localității, am arătat că acesta a suferit modificări în ceea ce privește denumirea și totodată a avut mai multe etape de dezvoltare. Biserica a demonstrat capacitatea de a mobiliza întreaga comunitate în vederea realizării obiectivelor de interes comun, fiind o instituție care nu rămâne insensibilă la problemele credincioșilor, indiferent de ce natură au fost acestea. Școala a fost la rândul ei factorul principal pentru ridicarea nivelului cultural al satului. Pot afirma pe bună dreptate că localitatea a fost și este un model de interculturalitate și de toleranță etnică. Indiferent care a fost raportul etnic, locuitorii au fost mereu uniți și au trăit în bună înțelegere, participând împreună la sărbătorile spirituale și cultural-artistice organizate aici. Tradițiile și obiceiurile s-au menținut până în zilele noastre cu toate vitregiile timpurilor.

În dorința de a lăsa celor ce vin după noi o urmă a localității Voislova, am crezut de bine să scriu în această povestioară evenimentele mai importante din viața satului și a instituțiilor sale. Cred că e timpul, frate voislovean, să fii mai încrezător și mai mândru de realizările și calitățile tale, să-ți asumi în mod demn identitatea ta, cu pasivul și activul ei, demonstrând astfel că ești un bun cetățean, destoinic și omenos așa cum de altfel îți este firea adevărată. A venit momentul să fii conștient de forța ta, iar condițiile democrației de astăzi când persoanele contează, există posibilitatea să ai un cuvânt de spus în ceea ce privește viitorul.

Istoria Voislovei este și istoria românilor de pe aceste meleaguri formând prin bogăția tradiției sale o autentică vatră românească. În cele șase capitole am încercat să evidențiez cât mai profund posibil evoluția satului voislovean de la primele sale atestări documentare până astăzi. Astfel, capitolul I descrie așezarea geografică a localității pentru a înțelege cât mai bine condițiile de viață a locuitorilor; istoricul localității este cuprins în capitolul II care urmărește desfășurarea aspectelor istorice din trecutul îndepărtat până în contemporaneitate; capitolul III este un capitol

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

de suflet dedicându-l eroilor voisloveni care și-au dat viața pe câmpurile de luptă, pentru ca noi - urmașii lor să ducem o viață mai bună și de aceea trebuie să le purtăm un gând de recunoștință, pastrându-i în suflet și în minte; ceea ce a dat o frumusețe aparte localității au fost și instituțiile descrise în capitolul IV: Biserica Ortodoxă, Biserica Baptistă, Școala Primară, Căminul Cultural și Primăria Comunei Voislova; Etnografia sintetizată în capitolul V este și o formă de cultură a satului voislovean de aceea am cuprins portul popular și toate obiceiurile în speranța că nu le vom uita niciodată și vor continua să dăinuie mulți ani de acum încolo; activitatea sportivă a satului este prezentată în capitolul VI, desfășurându-se doar două ramuri sportive pe raza localității și anume: fotbalul și artele marțiale, sperând ca acestea să redevină acele mișcări sportive de care are nevoie localitatea. Lucrarea de față dorește a completa imaginea trecutului cu aceea a realităților din zilele noastre, se vrea un modest omagiu, un semn de recunoștință pentru tradițiile bune pe care le-au creat Biserica și Școala, un îndemn adresat generațiilor viitoare: acela de a duce pe mai departe tradițiile, dragostea de frumos, credința și munca neobosită pentru acest sat. Am căutat să pun în lumină, în aceste pagini, cu precădere ansamblul formelor de viață materială și spirituală ce au marcat viața oamenilor locului.

Lucrarea pe care am scris-o îmi dă voie să spun că Voislova este o importantă așezare pe valea Bistrei. În acest Univers în care globalizarea își spune tot mai accentuat cuvântul un lucru este esențial - nu trebuie să uităm cine suntem și care ne sunt rădăcinile. Consider că trebuie să promovăm, fiecare după puterile noastre, imaginea tradițiilor și prezentul acestui loc, înnoind fața Voislovei, educând mentalitatea și ideile veacului nostru, în așa fel încât acestea să nu se rupă, totuși, de cele ale înaintașilor cu care ne mândrim, fiecare în parte. Prin lucrarea de față am vrut să înmănușez și să redau într-un mod personalizat ceea ce nu s-a scris până acum relatând despre o așezare ce sporește farmecul unui colț de țară numit Voislova.

Satul este, dacă pot spune cu o emoție evidentă, „*Locul pe care-l sfințește omul*” și este o caracteristică sufletească remarcabilă a oamenilor care-și iubesc vatra părintească cu adevăruri irevocabile, despre acesta și consătenii săi, mai ales că tinerele generații nu au cunoștințe despre geneza, istoricul și problematica realizărilor trecute. Sper că în urma apariției acestei lucrări, cercetările privitoare la istoria localității se vor intensifica, atât cele arheologice cât și cele documentare și că localitatea își va ocupa locul meritat în istoria acestor locuri. Căutările viitoare vor fi binevenite pentru aprofundarea și lămurirea unor probleme istorice.

„Există un scop în toate lucrurile; însă pentru a ajunge la el, trebuie să ne detașăm de noi înșine” - Constantin Brâncuși

GLOSAR

A.

aborocit – amețit

acoli – aocoli (vb. tranz.)

aconi – ac mare de cusut

afund – adânc (adj.)

aicie – piftie (s. f.)

aiu – usturoi (s.)

aizâmban – tren

aldămaș – cheful de după încheierea unei tranzacții

altoni – a altoi (vb. tranz.)

amoi (pus amoi) – pus la înmuiat (adv.)

aninată – agățată (vb. part.)

arâng – clopot (s. n.)

arnol – agrafă

arvălog – acont

asâla – greu, anevoie (adv.)

avenitură – străin venit în sat pe o perioadă mai lungă sau chiar definitiv

ăci, ăcie (vb) – uită-te

B.

bace – latră

bândaunie – bondar (s. m.)

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

bât – băț (s. n)
bâznărie (s. f.) – întuneric, beznă
bădăni (s. n.) – putinei
băgău – tutun de proastă calitate
băia (vb.) – a mângâia
băier (s. n.) – salbă de galbeni
băni (s) – băi termale
bănuț (s. m.) – paiete
bărabăr – vagabond
bărbat (adj) – harnic, muncitor
bărbăcieșcie (adv) – repede
bătăcui (s.n) – traistă folosită pentru purtatul cărților la școală, la colindat și în alte scopuri
băteală – bătătură la țesutul pânzei
bășca – separat
băznă – întuneric
beceag, (a se) beceji – bolnav, a se îmbolnăvi
becheari – șmecher
beșică – vezică
biert (s. n.) – crâșmă
biețâu (adj.) – bețiv
bircă (s. f.) – lână colorată folosită la confecționarea cepselor
bilță – capcană pentru șoareci
bină – scenă
bleasc (s) – putere, mană
blid (s) – farfurie adâncă
boactâr (s. m.) – paznic de noapte
boambă (s) – boabă, bob
boată (s) – bătă, ciomag
boboți (vb.) a se inflama, a se umfla
bogicăie – caută, pipăie
bohăcăie – tușește
boia (de-a boia) – de-a rostogolul

bolândzi (vb) a înnebuni
bombăriță (s. f.) – vrăjitoare, descântătoare
bord (s. m.) – piatră de râu
borăie – plânge
borboroș – clăbuci
borâșcăie – caută
bozomonit – amețit
brambura – aiurea
bravă – clanța de la ușă
bribece (s. m) – vrabie
briecinari – curea de pantaloni
brieșirie (s. f.) – brâu îngust țesut în casă
(se) brogesc – se aseamănă
bruscălan – brusture
bubui (vb. intrans.) – a face zgomot
bucă – fesă
bufari – carnet de notițe
bulguie – delirează
bulvani – lemne mari
bumb (s) – nasture; pastilă
butoară – scorbură
buracă – ceață
bureți – ciuperci
buriu (legat buriu) – buturugă, scobitură, gaură

C.

cantă (s. f.) – cană
carce (s.f.) – scrisoare
cauc – polonic
câcea (adj) câteva
câi (adj) – infirm, fără o mână
cârcă – spate

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

cârchiță (s. m) – cârțiță
cârni, a (vb) – a tăia vârful lăstarilor; a schimba direcția
cârpuță (s. f.) – batistă
călămăcit – amețit
călcătură (*i cu călcătură*) – despre om – vesel, care se ține de șotii
cămeașă – cămașă
cănun (s. n.) – necaz, nenorocire
căpară (s. f.) – logodnă, tocmeală, arvună
căpătâni (s. f.) – pernă umplută cu fân sau otavă; capătul satului; capătul patului
căpiță (s) – căciulă
căput – palton
cărălabă – gullii
cărâni – mâncare pentru câini
cătană – militar
cătur – bucată dintr-un lemn tăiat pentru foc
căsap (s.m.) – măcelar
ceabă (s. f.) – unealtă rea
ceacea – unchi (apelativ)
cecăruit – strâns, umplut bine
celău – țigan
celui (vb.) – înșela, amăgi
cermăluit – fără poftă de mâncare
chiaona – aiurea
chei (s. m.) – tei
cheotoare – gaică
chichi (vb. tranz. și reflex.) – a repara, a aranja, a îmbăia
chichiriedz (s. n.) – titirez
chici – șold
chilav (s) – invalid
chilăviță (s. f.) – târnăcop
chiliari – cântar de mână
chipsâie (s. f.) – tupsie

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

chirvait (s. n) – târg, nedeie
chițoran – șobolan
chișchinieu (adj.) – mic
chituș (s. n.) – buchet de flori
cic (s. n) – cioc
cică (s. f.) – chică
cijmă – cizmă
cimneală (s. f) – tihnă; înțelegere, bune relații
cinav – urât
cinăr(ă) (s. f.) – mire(asă)
ciptă – dantelă
cioaflă – nămol
ciob – ghiveci de flori
ciomoc – smoc de păr
ciopleari – butuc pentru tăiat lemne
ciopor (s.n.) – turmă, cârd, grămadă
ciohoată – care vorbește într-una
ciotâc – butuc
ciorcui – pungă
ciri... ciri (adv.) – atât... cât și
ciubăr – butoi pentru ținut brânză
ciupag (s. n) – ie
ciupezăr – om de nimic
ciurcă (s. f). – curcă
ciutură (s.f.) – morișcă
cișlăr – tâmplar
clăbăț (s.n.) – căciulă
clătări (vb.) – a limpezi
cleanț (s.n.) – stâncă prăpăstioasă, colț de stâncă
cleambă (s. f.) – cracă, ram
clianci – agățătoare
cloță – cloșcă

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

cocaie – manivelă
cocie (s.f.) – căruță, trăsură
cocor (s.m.) – onduleu, buclă de păr
coleașă (s.f.) mămăligă
copârșău – sicriu
cotoriță (s.f.) – coș de nuiele
corastă – primul lapte muls de la vacă după ce a fătat (născut)
covei – curbă
crășchițat – crăcănat
crăstăveace – castravete
crâznic (s.m.) – paracliser
criși (vb. tranz.) – a sfătui pe cineva, a-i atrage atenția
cromne (s.f.) – gogoși
crumpei (s.m.) – cartofi
cucuruz (s.m.) – porumb
cufureală – diaree
cuină (s.f.) – bucătărie
culpători – fund de lemn pentru mămăligă
cunieri – cuier
curcubătă (s.f.) – dovleac
cure (vb.) – a alerga, a fugi
curechi – varză
cur-în-cap (loc. adv.) – de-a berbecul
cursă – autobuz
cutriță (part.) – fățarnică, intrigantă
cuța (s.f.) – bunica; soacra
(a) cuțula – a legăna

D.

dâlbină – apă adâncă
dâră (s.f.) – urmă
dârjală (s.f.) – coada toporului, a coasei

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

dărăp (s.n.) – bucată
descheurator – descheiat la cămașă
dodă (s.f.) – apelativ pentru o rudă feminină
drâglu (s.n.) – obiect de mestecat în gem să nu se prindă pe fundul vasului
dreapce – trepte (scări)
dreavin – țeapăn
dric (s.n.) – extremitatea carului
drot – sârmă
drugă – sucitor
duchean (s.n.) – dugheană, prăvălie mică
dudă (s.f.) – țeavă, conduct, burlan
dudui (vb. intrans.) – a tuna
duhani (s) – tutun
dul – umflătură
dulaf – dulap
dungă – coastă de deal
duplă (s.f.) – oblon, căptușeală
duruț (s.n.) – haină lungă bărbătească lucrată din postav negru

F.

farbă – vopsea
fâșiere (s. f.) – vrajă
făli (vb. tranz.) – a greși, a fi compromis
fălincă (s.f.) – defect, lipsă
fălos (adj) – mândru
fărfălaică (s.f.) – mușcată
făulă – fizionomie
fedăr – arc
fegeu – capac pentru vase
ferang (s.n.) – perdea
ferești – ferestre
ferostăie (s.f.) – pirostria

ferotane (s.n.) – o grămadă de fier
feștărai – ocol silvic
fiecelušă (s.f.) – fetiță
firiz (s.n.) – ferăstrău
fișcal (adj) – semeț, mândru
fleancă (tacă-ți fleanca) – gură (tacă-ți gura)
floștomoc – ghem
flușturăț (adj.) – răvășit (despre păr)
foale (s.n.) – pânțece, burtă
foasăni (s.m.) – scândură groasă, dulap
focărie – febră
fodor (s.m.) – volănaș
fodorit – șifonat
frușciuc – mic dejun
furceari – furcă pentru fân
furchiță – furculiță

G.

gang – hol
gavăt (s.n.) – mulțime (de păduchi, paraziți)
gânceluit – stricat (referitor la fructe)
găoază – anus
gărgăuni – apucături
gâlci – ganglioni
gâldău (s.n.) – baltă
gârbiță – junghietura gâtului
gârgăloz – laringe
gâzălă – a gâdila
ge (ge la) – de (de la)
geaficia (adv.) – degeaba
geală (s) – călcătură
gejghinat – crăcănat

gheget – deget
ghilău – rindea
ghijă – pănuș de porumb
ghincie (s.m.) – dinte
ghioroit – zgâriat
ghisagi – desagi
gieloc (adv.) – imediat
gieșcuniat (vb. tranz. și reflex.) – a (se) descuia
gimicat – călcat în picioare
givan (a sta la givan) – a sta la povești
gloată (s.f.) – copii, urmași, familie
glod – cotorul de la mere
glodi (vb.) – a roade, a jena
glut (s.n.) – nodozitate pe venele din regiunea brațului și a metacarpinelor
goangă – muscă
gost (s.m.) – oaspete
gostâie (s.f.) – ospete
gozoabe – murdărie în apă (mâncare)
grajgi – grajd
gropan – groapă
gruș – bulgăre
gubav – poznaș, șmecher
gurdzui (s.n.) – gurgui
gutâni (s.m.) – gutui

H.

haboce – zdrențe
harâng (s.n.) – clopot
hârce (s.m.) – șoarece
hârcie – hârtie
hârcă – scuipat
hăță (s.f.) – turmă de porci

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

hăbăuc – uituc

hăbucit – obosit

Hăl Rău (s.m.) – diavol

hălălăi (vb.) – a face gălăgie mare, a striga tare

hăndrălău (s) – vagabond

hărăg (s.n.) – țane, răboj pentru măsuratul laptelui la stână

hoată (s.f.) – eufemism pentru boala al cărei nume nu e bine să-l rostești în timpul

descântecului

hoară – păsări de curte

hodoloane – oase

holbă (s.n.) – sticlă de jumătate de litru

hohau – vraiște, dezordine

hogini – a se odihni

horcăne – sforăie

hudă (s.f.) – gaură, orificiu

a huitui – a dărâma

huriedză (vb. intrans.) – a chiui

I.

ieșchie (s.f.) – așchie

ieaschie – iesle

imală – nămol, mizerie

imos (adj.) – murdar, nespălat

iscrosât – mândru, se crede superior altora

izădă – risipă

izâgit – irosit

Î.

îmbumbărat (vb.) – închis la nasturi

îmbuna (vb. tranz.) – a da voie, a permite

împegecat – împiedicat

împreura (vb. tranz.) – a stropi cu apă

împupi (vb.) – îmbobocit

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

închețănit – băgat într-un loc strâmt
închioutorat (adj.) – învelit, închis la nasturi
încinge (vb.) – a înconjura
încinta (vb.) – a înfierbânta
încopciată (vb.) – încheiată (la copci)
încorlicit (adj.) – încolăcit
încrepenit – îndesat, strâmtat
încuniat – constipat
înfrunta (vb.) – a muștra, a dojeni
îngână – imită
îngires (vb.) – îndreptat
înglimpa (vb.) a împunge, a înțepa
îngrupat (s.) – prășitul de-al doilea
înțârcui (vb.) – împrejmui, a îngrădi
învăluie (vb.) – înconjoară

J.

jâmbă (s.f.) – ironie adresată unei femei cu dinții mari
jâmuie – scurmă pământul
jâreaghe – partea din spate la căruță
jăg (s.) – jar
jălnic (s.m.) – om îndoliat, apropiat al mortului
jentuit (adj.) – ticsit, plin de ...
joavină – animal sălbatic
jubră (s.f.) – erupție subcutanată
june (s.) – tânăr necăsătorit

L.

laibăr (s.n.) – vestă, surtuc
lapce – lapte
larmă – gălăgie
laț (s.m.) – lățimea pânzei
laută (s.f.) – taraf, formație instrumentală populară, instrument, horă

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

laviță – ladă de zestre
lăcez (s.n.) – stinghii de lemn
lădățuie – lădiță, cutie
lămpaș (s.n.) – felinar
lături – mâncare pentru porci
lățuș – fontă la șireturi
leacuri – medicamente
leoarcă – udat bine
licreanță – urechelniță
liecie (adv.) – încet, fără grabă
liepșât (adj.) – leșinat de foame
ligav – mofturos
lilă – violet
limburuș (s.m.) – omușor, uvulă
liptă (s.) – necesar
lișcev – nesărat
locșă (s.f.) – tăiței lați
loită (s.f.) – parte laterală a căruței sau calului
lomit (vb. part.) – încurcat, des, încâlcit
lomuri – crengi rupte și uscate căzute în grădini
lopociță (s.f.) – omoplat
lotru (s.m.) – hoț, haiduc
lovi (vb.) – a se potrivi
luci – foarte sărac
lulă (s.f.) – lulea, pipă
lut – argilă

M.

mai – unealtă din lemn folosită pentru spălatul rufelor la râu (centrifugă)
maistor (s.m.) – meșter, maistru
măgrin – salcâm
măierană (s.f.) – maghiran

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

mălai (s.) – aliment din făină de porumb copt în cuptor
mănuntă (adj.) – mărunță
mărieț (adj.) – mândru, încrezut, înfumurat
măesai (s.n.) – față de masă, prosop
măsură (s.f.) – vas pentru măsuratul cerealelor
mânzălit – murdărit
meghie – fâșie de hotar între două grădini
mereu (adv.) – încet
mestăcău (s.n.) – făcăleț
miciculat – micșorat
migală (migălos) – pretenție
mijgură – plouă mărunț
mitocosât – mișcat din loc
mi-s (expr. v.) – sunt
mleat (s.n.) – aluat, cocă
moacă – față
moalăr (s.m.) – zugrav, pictor
mogândă (s.f.) – mogâldeață
molărit (adj.) – zugrăvit, fotografiat
momuanie (s.f.) – obiecte fermecate, descântate
morcilit – murdărit
morugă – foarte sărat
moșâie (s.f.) – livadă
motorniță (s.f.) – batjocură adresată unei fete mici de statură
motrochilă – grămadă
mueresc (adv.) – femeiesc
muerotcă (s.f.) – bărbat căruia îi plac ocupațiile femeiești
mulă (s.n.) – catâr
muroi (s.m.) – strigoi
muzgurit – murdar la gură

N.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

nădragi (s.n.) – pantaloni
năhui – aiurit
năifert – enibahar
nănaș – naș
năpusti (vb.) – a părăsi
nărod – nebun
neam (s.n.) – rudă apropiată
neauă (s.) – zăpadă
negedat (vb.) – nedeprins, neobișnuit
negeie – rugă, serbare sătească
nestaș – neastâmpărat
nicăuri (adv.) – nicăieri
nielovit (adj.) – nepotrivit
nienie (s.n.) – frate mei mare
nijgecât (adv.) – nicidecât, deloc

O.

oceși (vb. tranz și reflex) – a (se) liniști
ochiece (s.m.) – geam
ocol – curtea casei
odini (vb.) – a odihni
oglav – infirm
ogoaice – liniștește-te (expr.)
oltuanie (s.f.) – altoi
omieni (vb.) – a face om, a onora
ostănit – obosit
ortacul gintâni (s.m.) – primul bărbat
oțâl (s.n.) – cartuș
oțâră – puțin
oțuruichiță – foarte puțin

P.

paclă (s.f.) – pachet, cutie

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

panjâne – păianjen
paore (s.m.) – țărani
pârlău (s.n.) – obiect pentru spălatul rufelor făcut dintr-o scorbură de copac
pârleaz – trecătoare peste un gard
păcicari (s.m.) – farmacist
păgină (s.f.) – poiană
pălămari – frânghie
pălit – ofilit
pămucă (s.f.) – vată
păpărugă (s.f.) – paparudă
păpăruie (s.f.) – buburuză
păpuci (s.n.) – ghetete, bocanci
părădaisă – roșie
părăzol – umbrelă
păreace – perete
păsulă (s.f.) – fasole
pedeștri (adj.) – care merg pe jos
(a) pemni – a leșina
picimoc (s.m.) – om mic de statură
picurat – pișcat
pedestraș (adj.) – infirm
piesmet (s.) – magiun de prune
piglais – fier de călcat
pimiță – pivniță
pingă (prep.) – pe lângă
piparcă (s.f.) – ardei
pită (s.f.) – pâine
pitriol – petrol
pițărău (s.m.) – copil care colindă; colăcel care se dă la colindă
plāvais (s.n.) – creion
plean (s.n.) – plan
pleznit – țicnit

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

pliencică (s.f.) – panglică
ploscari – două bețe de lemn mai groase, lungi de 2,5 – 3 m pentru cărat fânul (porșori)
poancă (adv.) – cruciș, șasiu
podâlcit – încurcat
pogină (s.f.) – patul pe care se așează claia de fân
poivan (s.n.) – piedică pentru cal
polmă – minge
(a se) pomeni – a se trezi
poneavă (s.f.) – cuvertură
pongeale – podele, dușumea
popondeclă – hârtie gudronată
porșor – căpiță de fân
potrea – fotografie
poznări (s.n.) – buzunare
prăpăgit – vagabond
prăstăgăla (adv.) – de-a rostogolul
preceptor – casier
pricoiță (s.f.) – cuvertură
prieșchilă (s.f.) – șindrila
primbură (s.f.) – panglică
privadă (s.f.) – closet
preoceasă (s.f.) – preoteasă
progage (s.f.) – cimitir
pulgăr (s.n.) – praf, colb
purșie (s.n.) – aftă
pustâni (s) – pustiu

R.

raină (s.f.) – tigaie
rang – bară de fier ascuțită la un capăt
răb (s.m) – purcel alb, urât
răchie – țuică

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

râcăi (vb.) – a scărpinga
răcăniel (s.m.) – broască
răpielț (s.n.) – chibrit
rărunchi – rinichi
răstalniță – spătar la pat
rășchitori (s.n.) – unealtă cu care se adună firele în scul
(a) râni – a face curățenie (în grajd)
rânie – scabie
rânză – stomac
râșcăie – curăță
roată – bicicletă
rociță (s.f.) – rotiță
rupt-neajuns-(expr.) – despre cineva care face tot posibilul să rezolve ceva dificil
rușată (s.f.) – roșeață

S.

sadă (s.f.) – pomișor bun pentru sădit
sârmă (s.f.) – fir de lame
sămfireag (s.m.) – garoafă
sămnat (adj.) – de seamă, de vază
sărcineari – par pentru pus fânul cu mai multe brațe (se face din anin)
scămnuț – scăunel
schimbat (adj.) – gătit de sărbătoare
scobârdăie – caută ceva prin pământ
scoverzi – clătite
scupiat (s.m.) – scuipat
sfadă – ceartă
sfetăr – pulover
sobă – cameră
socoată (s.f.) – calcul, socoteală
solomâzdră (s.f.) – salamandră

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

somot – catifea
speciliadză (s.) – spătar
sprânjî (vb.) – a alunga, a risipi
sprijoni (vb.) – a sprijini
spurc (s.) – umflarea ugerului după fătare
Spurcatu' (s.) – Diavolul
stâlp (s.m.) – oprirea cortegiului funerar
straiță (s.f.) – traistă
străcătoare (s.f.) – strecurătoare pentru caș
strigoanie (s.f.) – planta „veratrum album”
strigoni – fantomă
strim (adj.) – străin
strujac – saltea din pănuș de porumb
sturî (vb. refl.) – a pieri, a muri
suloni (s.) – cozonac sub formă de ruladă
susoară (s.f.) – subțioară
suvulca (vb. tranz și reflex.) – a (se) sufleca

Ș.

șâcluit (adj.) – învelit în staniol
șândari (s.m.) – jandarmi
șântăr – om nenorocit
șâreadă (s.f.) – rând, șir
șâștari – recipient pentru muls laptele
șăle – regiunea lombară
șântălab – dezordonat
șciangă (s.f.) – șină de cale ferată
șciomp – lemn ascuțit la vârf, fig. stăpânul casei
șielaimă (s.f.) – înșelătorie
șiermăl (s.) – boală care se manifestă printr-o indispoziție totală, apatie, vomă
șioarec (s.m.) – postav; ciorap purtat de femei, țesut în casă în vergi multicolore între care predomină roșul

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

șiocoț (s.m.) – franjuri
șiomni, șiomniesc (vb. tranz și refl.) – a se ciocni
șiomvică (s.f.) – cucuvea
șiorcobară (s.f.) – coțofană
șiptă (s.f.) – dantelă
șir (s.) – terci
șlarfi – papuci de casă
șlăitaf – portofel
șleg – baros
șlog (șloguit) – paralizie, paralizat
șnaidăr (s.m.) – croitor
șoatăr – pietriș
șod – comic, hazliu
șofiei (s.n.) – vas din lemn pentru adăpatul vitelor
șogor (s.m.) – rival (despre bărbați care iubesc aceeași femeie)
șol (s.n.) – cană, ceașcă
șorândăie – vorbește aiurea
șorof (s.n.) – șurub
șpaclă – cutie de chibrituri
șpaiț – cămară
șpir – alcool sanitar
șpitari (s.n.) – spital
șpohiert (s.n.) – mașina de gătit
ștănițâl – pungă
ștrec – cale ferată
ștrimfi (s.m.) – ciorapi
ștrocătură – tencuială
șui (s.) – astm; ftizie
șumari – pădurar
(se) șupe (șupi) – se repede, a se repezi
șurlui – a freca, a spăla insistent
șușâlă – șopru

șuștâr – pantofar

șuvâr – loc de pășunat pentru animale

T.

taler (s.n.) – farfurie

(se) tânguie – jelește

târban (s.n.) – stomac (de vite)

târgoli (vb. refl.) – a se tăvăli pe jos

târnaț (s.n.) – prispă

târși (s.m.) – araci

tăfăragă – brânză dulce de vaci

tălmaci (s.m.) – traducător

tăman (adv.) – exact

tânieri (s.n.) – farfurie

tântălău (adj.) – om lipsit de îndemânare

tășălă (s.f.) – geantă, poșetă

tătăișă (s.f.) – dalie

toartăn (s.m.) – tort

toblă – scândură

tolceari – pâlnie

tolomac – nepriceput, tăntălău

tomnă (s.f.) – tocmeală

torogoată (s.f.) – taragot

trăgulă – obiect de sticlă sau aramă cu care se scoate țuica din butoi

trâmni (vb. reflex.) – a se speria

troacă (s.f.) – albie

trognă – strănut

tromf (s.n.) – atu, as

tulei – coceni de porumb

tuna (vb. intranz. și tranz.) – a intra; a coborî

ture! – apelativ cu sensul de: hei, tu, măi, etc.

turlic – girofar

T.

țagră (s.f.) – targă pentru mort
țapăn (adv.) – tare, mult; mort
țacă – soi, gen, formă
țadulă – bilet
(se) țalcăie – urinează
țâmburuș – vârf de creion
țățădoi (s.) – păganie, pițigoi
țățâni – balamale
țândre – așchii pentru foc, vreascuri
țăpligă (s.f.) – bucată de lemn
țăștoc – toc de ușă
țoale (s.f.) – haine
țuca (vb.) – a săruta
țuruică (adv.) – puțin
țuruichiță (adv.) – puțințel

U.

ugi (vb. intrans.) – a rămâne
uiagă (s.f.) – sticlă
uică (s.m.) – unchi
unguronci – narcise galbene
uni (adv.) – unde
urșior (s.n.) – furuncul

V.

vadră – găleată
vâlvără (s.f.) – pară de foc, vâlvătaie
vânăți (adj.) – albaștri, cianotici
vârste (s.f.) – dungii
vârzob (s.n.) – unealtă cu care se cară fânul de la claie la grajd

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

văiling – lighean
vândălog (s.m.) – om împiedicat, neîndemânatic
văndraș (s.m.) – vagabond
văruț – verișor
văruichiță – verișoară
veastă „ge veastă” (s.f.) – veste
vegieros (adj.) – luminos
verandă – cameră de zi cu multe geamuri (hol)
verc (s.n.) – uzină, fabrică
vi-s (vb.) – sunteți
vraniță – poartă
vorieț (s.n.) – curte

Z.

zară – iaurt
zăbală – herpes
zăbran – câmpie
zăcătoare (s.f.) – lagăr, loc unde stau vitele
zămișcă (s.f.) – chiflă
zăpuc – caniculă
zătoni – dig
zbârșit (adj.) – ridat
zbârzăică (s.f.) – sanie cu care oamenii aduc lemne
zdreale – spart în bucăți multe
zdrumica (vb. tranz.) – a fărâmița
zgaibă – om foarte slab
zghilăiț – plângăreț
zgâmăie – face gropi în pământ
zgogi (vb. intrans.) – a nimeri
zmicura (vb. tranz. și refl.) – a se curăța de boabe (știuleți)
zmicuruie (s.f.) – fărâmă
zminci (vb. tranz. și intrans.) – a greși

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

zoane – clăbuci
zogonit – trimis cu forța
zoita (vb. tranz. și refl.) – a (-și) uita
zupă (s.f.) – supă
zviduie – vindecă

UNITĂȚI DE MĂSURĂ FOLOSITE ÎN BANAT ÎN SECOLUL al XVII
- lea

1 milă (milă poștală, milă terestră) = 4.000 stânjeni = 7,585 km.
1 stânjen vienez = 6 picioare vieneze = 1,896 m.
1 picior vienez = 0,333 m.
1 cot austriac = 0,799 m.
1 iugăr = 0,575 ha.
1 stânjen pătrat = 3,596 metri pătrați.
1 stânjen cub = 216 picioare cub = 6,822 metri cubi.
1 stânjen vienez lemn de foc = 0,341 metri cubi.
1 centenar = 100 livre = 56,006 kilograme.
1 livră = 0,560 grame.
1 Seidel rachiu = 0,466 litri.
1 florin = 60 creițari.
1 ducat imperial = 4 florini și 10 creițari.
1 ducat de aur = 2 florini și 9 creițari.
1 țol = 2,634 cm.
o măsură = 1,414 litri.
o merță = 61,487 litri.
1 deț = 100 g.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări cu autor

1. MARGAN SERAFIN– *Două secole de metalurgie pe Valea Bistrei*. Ed. Timpul. Reșița. 1996.
2. SENCU V., BĂCĂNARU I.– *Județele Patriei. Județul Caraș-Severin*. Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1976.
3. Prof. PÂRVU ION – *Teză de doctorat. Tema: Biserici Ortodoxe de pe Valea Bistrei*, (manuscris tehnoredactat) 2000.
4. Pr. Ic. Stavr. ITINEANȚU PETRU– coordonator – *Monografia Comunei Obreja*. Ed. Ionescu, Caransebeș, 2002.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

5. BORAN ANA – *Lucrare de licență*. Specializarea: Teologie Ortodoxă Didactică – Istorie, tema: *Monografia localității Voislova*, (manuscris tehnoredactat), Caransebeș, 2006.

6. LOTREANU IOAN– *Monografia Banatului. Situația geografică. Locuitorii. Comunele*, Institutul de arte grafice “ȚARA”, Timișoara., 1935.

7. KISS ANDREI– *Rezervația Ornitologică Satchinez*,. Ed. Excelsior, Timișoara, 2002.

8. STĂNESCU DAN– *Mlaștinile de la Satchinez. Flora și fauna ariei protejate*, Ed. Art Press, 2005.

9. GROZA LIVIU– *Grănicerii bănățeni*, Ed. Militară, București, 1960.

10. GROZA LIVIU– *Justiția militară austriacă și pedepsele ce se aplicau soldaților în cadrul regimentului de grăniceri*, Ed. Banatica, Reșița, vol. VI, 1981.

11. GROZA LIVIU– *Uniforma grănicerească. Studii și Comunicări de Etnografie și Istorie*, vol. III., Caransebeș, 1979.

12. GROZA LIVIU– *Contribuții la cunoașterea culturii grănicerilor bănățeni*, Fundația Europeană Drăgan, Lugoj, 1993.

13. JOMPAN DUMITRU– *Datini și obiceiuri. Folclorul obiceiurilor*.

14. JOMPAN DUMITRU– *Folclor din Marga*, Reșița, 1979.

15. OPRUȚ IOAN – *Stiluri de luptă*, Ed. Marineasa, Timișoara, 2004.

16. ȚEICU DUMITRU– *Banatul Montan în Evul Mediu*, Ed. Banatica, Timișoara. 1998.

17. BONA PETRU – *Ortodoxismul graniței româno – bănățene*, Caransebeș, 1996.

18. HURTUPAN ION– *Pătru Mantu* (roman). Ed. Timpul, Reșița, 2001.

19. JOMPAN AURELIA, JOMPAN DUMITRU– *Găteala capului la femei în Valea-Bistrei*, Reșița, 1972.

20. BEJAN ADRIAN– *Dacia Felix – Istoria Daciei Romane*, Timișoara, 1998.

21. Prof. Dr. GERMAN ZAHARIA– *Sarmizegetusa – Capitala Daciei*, Tipografia și librăria Balint Nagy, f. a., Hațeg.

22. MEDELEȚ F. și BULIGAN – *Contribuții la problema și la repertoriul movilelor de pământ din Banat*. Timișoara.

23. DAICOVICIU C. și colaboratorii – *Istoria Transilvaniei*, Ed. Academiei, 1963.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

24. IONIȚĂ V.– *Nume de locuri din Banat*, Ed. Facla, Timișoara, 1982.
25. SUCIU C.– *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, Vol. II.
26. GROZA LIVIU și MĂRAN TRINȚU– *Documente vieneze referitoare la Banatul grăniceresc*, Vol. IV, Ed. Dalami, Caransebeș, 2005.
27. GROZA LIVIU și MĂRAN TRINȚU– *Documente vieneze referitoare la Banatul grăniceresc*, Vol. III, Ed. Nagard, Lugoj, 2005.
28. Dr. MARCHESCU ANTONIU (advocatul Comunității de avere din Caransebeș), *Grănicerii Bănățeni și Comunitatea de Avere (contribuțiuni istorice și juridice)*. Tiparul Tipografiei Diecezane Caransebeș, 1941.
29. BRĂTESCU CONSTANTIN– *Muzeul județean de etnografie și al Regimentului de Graniță*, Caransebeș, Tibiscum, 2003.
30. LEU V., ALBERT C.– *Banatul în memorialistica “Măruntă”*, Reșița, 1995.
31. Prof. PÂRVU ION și prof. VALENTIN SANDU – *Cultură și Comunitate pe Valea Bistrei (1862 –1919)*, Ed. Mirton, Timișoara, 2005.
32. JOMPAN NICOLAE – *Monumentele Eroilor de pe Valea Bistrei*, Partea I., Caransebeș, 2002.
33. SUCIU I.D.– *Monografia Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1977.
34. Dr. theol. u. Phil. JUHÁSZ COLOMAN– *Das Tschanad-Temesvarer Bistum während der Türkenherrschaft 1552-1699*, Verlag Laumann/ Dülmen in Westfalen, 1938.
35. BONA PETRU– *Episcopia Caransebeșului*, Caransebeș, 1995.
36. POPIȚI C.– *Date și documente bănățene*, Timișoara, 1939.
37. ALOYSIUS REESCH DE LEWALD – *Universalis Schematismus Ecclesiasticus Venerabilis Cleri Orientalis Ecclesiae Graeci Non Uniti Ritus I. Regni Hungariae Partiumque eidem Adnexarum nec non Magnus Principatus Transilvaniae item Literarius seu Nomina Eorum qui Rem Literariam Scholarem Ejusdem Ritus Procurant, pro anno 1843/44*, Buda, Tipographiae Scientiarum Universitatis Hungariae. (Traducere: *Șematismul Universal (General) Ecleziasc al Venerabilului Cler al Bisericii de Rit Grecesc neunit din Regatul Ungariei și al Părților aparținătoare, precum și al Marelui Principat al Transilvaniei cu literații sau numele acelora care servesc în Școlile acestui rit, pentru anul 1843/44*)

Lucrări fără autor

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

1. *** *STUDIA CENSUALIA TRANSSILVANICA. RECENSĂMÂNTUL DIN 1880. TRANSILVANIA.* Ed. Staff, 1997, Vol. I.
2. *** *STUDIA CENSUALIA TRANSSILVANICA. RECENSĂMÂNTUL DIN 1900. TRANSILVANIA.* Ed. Staff, 1999, Vol. II.
3. *** *STUDIA CENSUALIA TRANSSILVANICA. RECENSĂMÂNTUL DIN 1910. TRANSILVANIA.* Ed. Staff, 1999, Vol. III.
4. *** D.G.A.S. – *1918 la Români. Desăvârșirea unității naționale – starea a poporului român*, Vol. I. Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1983.
5. *** *Viața Religioasă din România – Studiu documentar al Secretariatului de Stat pentru Culte.* București. 1999.
6. *** D.G.A.S. – *Filiala Arhivelor Statului. Județul Caraș – Severin* (publicație), București, 1983.
7. *** - *Agenția Regională de Protecție a Mediului Timișoara – Raport privind starea mediului în județul Caraș-Severin.*
8. *** *Arta populară de pe Valea Jiului.* București, 1963.

Reviste și periodice

1. Revista *Renașterea* – Foare socială și economică. Proprietar și editor: Dr. Nicolae Ionescu. Caransebeș. Duminecă. 18 Noiembrie 1906, Nr. 45.
2. *Tribuna Graniței*, (periodic) Caransebeș. 1 noiembrie 1934 Nr. 1 – “Pagina Culturală”.

Surse Arhivistice

DIRECȚIA JUDEȚEANĂ A ARHIVELOR NAȚIONALE CARAȘ SEVERIN (DJANCS) **FONDURI**

1. Colecția personală Nicolae Cornean, Manuscris: Monografia eparhiei Caransebeșului, 1940.
2. Colecția Registrelor de stare civilă din Județul Caraș-Severin, Inv. 200.
3. Arhiva Seminarului Teologic “Ioan Popasu” Caransebeș – Fișa de pensiune a preotului George Adam.
4. Pretura Plasei Caransebeș. Dosar 27 / 1940, Dosar 33 / 1941, Dosar 13 / 1936, Dosar 33 / 1941, Dosar 13 / 1938, Dosar 17 / 1941 – 1942, Dosar 7 / 1937, Dosar 14 / 1939,

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

Dosar 12 / 1935, Dosar 14 / 1944, Dosar 34 / 1931, Dosar 31 / 1939 – 1942, Dosar 11 / 1938, Dosar 21 / 1942, Dosar 16 / 1946.

5. Pretura Plasei Caransebeș 1921 – 1950. Dosar 14 / 1935, Dosar 29 / 1940 – 1941, Dosar 8 / 1934.

6. Primăria Comunei Voislova. Dosar 2 / 1944 – 1947, Dosar 2 / 1945, Inv. 490, Dosar 3 / 1941, Dosar 2 / 1945, Dosar 2 / 1941 – 1946, Dosar 2 / 1944 – 1949.

7. Primăria Comunei Voislova 1948 – 1949.

8. Primăria Comunei Zăvoi (1937 - 1976) și Sfatul Popular al Comunei Zăvoi (1844 - 1972).

9. Primăria Comunei Zăvoi (1844 - 1873) și Sfatul Popular al Comunei Zăvoi.

10. Primăria Comunei Zăvoi. Dosar: Schița de sistematizare a comunei Zăvoi.

11. Școala primară cu clasele I – IV Voislova. Dosar 18 / 1920 – 1922.

12. Școala primară de stat Voislova, Dosar 18 / 1920 – 1948, Dosar 22 / 1929 – 1939.

13. Școala cu clasele I - IV Voislova, Inv. 837, Dosar 23 / 1934, Dosar 42 / 1945.

14. Școala primară de stat Voislova, Registrul de procese verbale făcute de inspectoratul școlar general.

15. Școala primară de stat Voislova, Dosar 18 / 1920 – 1948, Dosar 63 / 1958 – 1959.

16. Johann Bibel. Industria Marmorei S.A. pentru mine Ruschița. Dosar: Validarea drepturilor miniere în favoarea lui Johann Bibel – Ruschița, Inv. 126.

17. Johann Bibel. Industria Marmorei S.A. pentru mine Ruschița. Dosar: 77 / 1937, Inv. 126.

ARHIVA DIECEZANĂ ROMANO – CATOLICĂ DE TIMIȘOARA

FOND – Colecția de Șematisme a Diecezei Romano – Catolice de Cenad (Schematismus Venerabilis Cleri Dioecesis Csanádiensis).

Informatii

Mulțumesc bunicilor mei: domnului Opruț Petru (76 ani), doamnei Opruț Persida (76 ani) de la nr. 112 cât și vecinilor mei Opruț Luță (80 ani) și doamna Opruț Maria (71 ani) de la nr. 111, pentru informațiile furnizate despre trecutul minunat al Voislovei.

Pagini Internet

1. http://www.ici.ro/romania/ro/turism/hd_ulpiatraiana.html.
2. http://ro.wikipedia.org/wiki/Primul_Război_Mondial
3. http://ro.wikipedia.org/wiki/Al_Doilea_Război_Mondial.

VOISLOVA
OPRUȚ PETRU

4. <http://www.episcopiacaransebesului.ro>
5. <http://www.calendar-ortodox.ro/luna/octombrie/octombrie26.html>.
6. <http://www.google.ro/MunțiiPoianaRuscai.ReteauaHidrografica>